פָּרָשַׁת וַיִּזְזִי יַעֲקֹב

א וַיִּזְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַלֵּב רוֹאֶה בַּנְּבוּאָה, בְּמִצְרַיִם, שֶׁיִּהְיוּ בָּנָיו בְּכַמָּה גָּלֻיּוֹת, עַד כָּאן, וְעַד עֵדֶן שֶׁל קֵץ הַמָּשִׁיחַ.

ב וְלֹא הִגִּיעָה לַנְּבוּאָה שֶׁל וַיִּזְזִי אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, וְהִיא הַנְּבוּאָה הַמְעֻלָּה מִשֶּׁהִתְנַבְּאוּ [שֶׁלֹּא הִתְנַבְּאוּ] כְּמוֹתָהּ וְלֹא הִגִּיעָה לְשׁוּם אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, אֶלָּא הוּא וּמֹשֶׁה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיִּזְזִי יַעֲקֹב. וַיִּזְזִי, נְבוּאָה שֶׁיָּרְדָה מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה [מְאִירָה] הַמְּאִירָה.

ג רָצָה לוֹמַר, [וְזֶפֶן הַהוּא הָיָה בְּעֵינָיו] נְבוּאַת הַגָּלוּת שֶׁתִּקְרֶה לְבָנָיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וּבְכָל אֶרֶץ הִתְיַשֵּׁב בָּהּ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה שָׁבוּר לִבּוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם.

ד וְעַל כֵּן הִגִּיעַ וַיִּזְזִי יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הָיָה שָׁמוּז, כִּי בָּאָרֶץ הַהִיא קִשְׁרָם שֶׁל הָעַמִּים, סַפִּירִים שֶׁל כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְלֹא הִגִּיעַ לָהֶם שׁוּם אִישׁ, לֹא מֵהָעֶלְיוֹנִים וְלֹא מִן הַתַּזְהִתּוֹנִים, אֶלָּא זַ"י, וְסוֹד זֶה – כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי.

ה כַּמָּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְאָנוּ הַזְּבָרִים תְּמֵהִים עֲלֵיהֶם, עַל וַיִּזְזִי שֶׁמַּזְכִּיר עִמּוֹ יַעֲקֹב, הָיָה לוֹ לוֹמַר לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית וְגוֹ'. (שמות ד) בְּנִי בְּכֹרִי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְכִי לֹא אָמַר הַכָּתוּב (בראשית כה) וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב?

ו אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקִים וְעוֹשִׂים זְכֻיּוֹת וְלֹא הָיוּ פְּזוּרִים יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יַעֲקֹב לְבַדּוֹ. מִשּׁוּם הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ הָיָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת רַבּוֹת זֶה בָּזֶה.

ז מִשֶּׁזָּטְאוּ וְהֻגְלוּ עַל זַטְאֵיהֶם וְעַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, לֹא הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בָּעוֹלָם בֶּאֱמֶת עַל זַטְאֵיהֶם, וְעַל זֶה בָּאָה מִדַּת הָרַזְמִים וְהַדִּין לְזוּד, יִשְׂרָאֵל, וְנָתְנָה אוֹתָם בְּאֶרֶץ גָּלוּתָם.

ח יָפֶה שָׁאַלְתָּ, בְּנִי, אֲבָל אִישׁ הַמִּסְתַּכֵּל וְיוֹדֵעַ אוֹתוֹ, יַעֲקֹב הַמְזֻזָּבָר עִם וַיִּזְזִי הוּא קֹדֶשׁ, וְעַל סוֹד זֶה אוֹמְרִים, יַעֲקֹב בָּזַר אוֹתוֹ לִהְיוֹת סַפִּיר בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד.

ט רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. לֵב נִדְכָּאִים – זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, תַּחֲזֹת מֵהַדַּרְגָּה יָרְדָה עָלָיו גְּבוּאוֹת וּבְרָכוֹת בְּמִצְרַיִם.

י שֶׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַלֵּב רוֹאֶה, שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם אֵין גְּבוּאָתוֹ מְעֻלָּה. [שֶׁהָאָרֶץ שִׁנּוּאָה]. אֶרֶץ גְּדוֹלָה.

יא בֹּא רְאֵה, לֹא זָכָה לְבָרֵךְ אֶת אֶזְדּ מִבָּנָיו וְלֹא הָיְתָה בְּיָדוֹ רוּחַ לְבָרֵךְ אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם כָּל אֶזְדּ וְאֶזְדּ בְּסוֹד, וְסוֹד – (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ בֹּא רְאֵה שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַנְּבוּאָה אֶלָּא לִשְׁבוּרֵי הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רִדּוּ שָׁמָּה וְשִׁבְּרוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנִזְחֶה וְלֹא נָמוּת.

יב אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּחֲזֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, יַעֲקֹב סַפִּיר, שֶׁהִיא מִדַּת הַדִּין לְצִדּוֹ. בָּא וְאָמַר, (שם לב) לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. אַתָּה מוֹצֵא שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה לְצִדּוֹ מִדַּת הַדִּין. וַיְזָרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְגוֹ', וְסוֹד הַדָּבָר – (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרֶב.

יג רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּשֶׁהֶגְלוּ מִירוּשָׁלַיִם וְהוּסַר הַתָּמִיד, וְטִמֵּא הַשּׂוֹנֵא אֶת הַהֵיכָל, בַּזְּמַן הַהוּא לֹא סָבְלָה הַמַּלְכוּת אֶת יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם זֻטָּאֵיהֶם, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִשְּׁנֵי צְדָדִים – רַחֲמִים וְדִין.

יד וְהַמִּלָּה שֶׁל לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מִתְבָּאֵר בִּסְבָרָא. יִשְׂרָאֵל וְיַעֲקֹב – זֶה עֶלְיוֹן מִזֶּה, וּבִגְלָלָם הָיָה מַטֵּה מִשֶּׁה זָקוּק מִשְּׁנֵי צְדָדָיו מִשְּׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, אֶזְדּ רַחֲמִים בְּדִין, וְאֶזְדּ דִּין בְּדִין.

טו וְסוֹד (במדבר כג) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל – מִשֶּׁאָנוּ בַּגָּלוּת דְּזוּקִים בֵּין שׂוֹנְאִים, וְהִסְתַּלְּקָה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ וְהִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, הוּא יַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ וְיִגְאָלֵנוּ, וְהַסּוֹד שֶׁל (ישעיה מד) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת. וַיְזִי זַזִי, כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי.

טז בַּבִּנְיָן הָעֶלְיוֹן שִׁתֵּ"י רַגְלַיִם זַזִי, לִי' גְּדוֹלָה י' לְזוֹ' קְטַנָּה, זוֹ' לְתָי"ו, וִי' לְוֹ', וֹ' לְד', זֶה מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵהָעֶלְיוֹן.

יז תַּחֲזֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד מֵאֵבֶן טוֹבָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְנָגַף ה' אֶת מִצְרַיִם וְגוֹ', שְׁתֵּי זַלְקוֹת. כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ – מִשּׁוּם זַלְקָה אַחַת.

יז וְלָכֵן מִתְזַזְלְפִים כְּאֶזֶוד. ב' הַפֵּרוּשׁ עַל הַגָּלוּת, א' הַפֵּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן. בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁכָּתוּב, בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', בַּגָּלוּת, הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶן עַל זַזְטָאֵיהֶם, בֶּאֱמֶת בְּדִין הָיוּ. בַּתּוֹרָה יֵשׁ תַּקָּנָה, וְתֵצְאוּ מִזּוּמֵר הַטִּיט, שֶׁהִיא גָּלוּת, וְתֵלְכוּ לְאוֹר ה'.

יח א', רְצוֹנוֹ לוֹמַר בָּאָרֶץ, נִרְאִית בָּאָה בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, וְהֵם מִתְזַזְלְקִים בָּאָרֶץ בָּאָרֶץ אַתָּה מוֹצֵא בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, ר"ץ מִתְזַזְבְּרִים כְּאֶזֶוד גָּלוּת. מַהִי גָּלוּת מִצְרַיִם? אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה הָיָה אוֹמֵר לְאַבְרָהָם שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת לְבָנָיו בְּמִצְרַיִם, וּכְשֶׁהָיִיתָ מוֹנֶה אוֹתָם, מָאתַיִם וְתִשְׁעִים שָׁנִים הָיוּ.

כ בֹּא רְאֵה, וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזּ וְאָמַר, (ישעיה ז) הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרְאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל. הֵרָיוֹן וְלֵדָה, שֶׁנִּתְמַלְּאוּ לְגָלִיּוֹת וּלְצָרוֹת רַבּוֹת וְעֲדָנִים רָעִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּהְיֶה עִמָּנוּ, הַמַּלְכָּה מִזְּדַעְזַעַת וּמִתְרַזְזֶקֶת מִבַּעְלָהּ, תִּהְיֶה עִמָּנוּ בַּגָּלוּת, בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר הָיְתָה הַזִּקִּיקָה שֶׁנִּתּוֹסְפָה. יְרֻצָּה לוֹמַר שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִן הַגָּלוּת מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים וּמָאתַיִם וְתִשְׁעִים, וְיִהְיוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְלֹא נִמְנֵית גָּלוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶלָּא מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵף.

כא וַיְהִי יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה. כָּאן סוֹד בַּגָּלוּת בְּמִנְיָן, תִּקּוּנֵי הַגָּלִיּוֹת שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים בְּמִדַּת הַדִּין שָׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת. רִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁנִּמְשַׁל בְּשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַזּ וְאָמַר, (שיר ב) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת וְגוֹ'.

כב רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן (ירמיה לא) מֵרָזוּזוֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךָ וְגוֹ'. כָּאן סוֹד הַגָּלוּת, הַתַּקָּנָה שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשֵּׁזְזְרָרִים מִגָּלִיּוֹת, וְיִתְרַצֶּה לוֹמַר שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵגְלוּ עַל זַזְטָאֵיהֶם בְּדִין, שָׁנִים רַבּוֹת יִהְיֶה, (ויקרא כו) שֶׁבַע כְּזַזְטֹאתֵיכֶם, (בראשית ד) כִּי שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קָיִן, בַּגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְטַנָּה.

כג שֵׁנִית – גָּלוּת הַשּׁוֹפְטִים שֶׁנִּמְשְׁלָה לְאַרְבָּעִים שָׁנִים, בְּשֶׁבַע שֶׁהֵם רַבִּים מִמֶּנּוּ.

כד שְׁלִישִׁית – הַגָּלוּת שֶׁאָנוּ בָהּ, אֲרֻכָּה, שֶׁנִּמְשְׁלָה לְמֵאָה שָׁנִים, לְאַרְבָּעִים. וְהַיְנוּ שֶׁגְּלָה הָעֶלְיוֹן שֶׁאָמַר (דניאל יב) וּמֵעֵת הוּסַר הַתָּמִיד וְלָתֵת שִׁקּוּץ שֹׁמֵם וְגוֹ'.

כה וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. רַבִּי זְזִזְקִיָּה אָמַר, רָאָה צָרָה זוֹ שֶׁל הַגָּלוּת שֶׁהָיְתָה קוֹרֵאת לְבָנָיו קִרְבָה עַל נַפְשׁוֹ וְדָזְזָקָה לָמוּת, לֹא

נִשְׁאַר זַי. כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד מִדְּרָגוֹת מִשּׁוּם זַוְטָאֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת. אַשְׁרֵי זֶלְקָם. שֶׁאִם לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת, יִשָּׁאֲרוּ בֵּין הָעַמִּים, וְאַתָּה אָמַרְתָּ (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. וְאֵין עוֹנֶה – זֶה יִשְׂרָאֵל. בָּאתִי וְאֵין אִישׁ – זוֹ שְׁכִינָה. הַקָּצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפְּדוֹת וְאִם אֵין בִּי כֹּחַ לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַזְרִיב יָם אָשִׂים נְהָרוֹת מִדְבָּר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן זֶלֶק לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט גָּדוֹל אַזֵּר עֲלֵיהֶם. יָרְדוּ לַגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּהֶם, וְהוּא רָזוּק מִן הַמַּלְכָּה.

כו וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ. זָקַר אֶת בָּנָיו כֻּלָּם וְאָמַר לָהֶם: צָרוֹת רַבּוֹת, ְרָעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲנִי רוֹאֶה לָבֹא עַל דּוֹרוֹתֵיכֶם נִמְצְאוּ רַזְבִּים עֶלְיוֹנִים.

כז וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מִכָּל צָרָה, הִשָּׁבְעוּ לִי וּתְנוּ בֵּינֵינוּ רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְתַעֲשׂוּ אֱמֶת וְדִין, וְתִהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם, וְצַוּוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁיֵּלְכוּ אַזְרִיהֶם. וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת כָּךְ, תֵּצְאוּ מִכָּל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם.

כז רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (עמוס ה) וְהַצִּיגוּ בַּשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יְחֻנֵּן ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁאֵרִית יוֹסֵף

.....וזסר כאן.

כט וְאִם תַּעֲשׂוּ כָּךְ, לֹא תִקְּבְרוּ אֶזֶד מִן בָּנַי, אֶלָּא אִתִּי תָּשׁוּבוּ לְאַרְצְכֶם בְּשָׁלוֹם.

ל זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) שִׂים נָא יָדְךָ תַּזַּת יֶרְכִּי. מַהוּ יָדְךָ? פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים מה) זַגּוֹר זַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. זֶרֶב שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זֶסֶד וֶאֱמֶת, שְׁתֵּי סְפִירוֹת, וְלֹא עוֹזְבִים זֶה אֶת זֶה. וְלָכֵן אָמַר זֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ, (איכה ד) פְּנֵי ה' זִזְלָקָם. וְאִם יִהְיוּ בָּנָיו טוֹבִים וְעוֹשִׂים מַה שֶּׁנִּשְׁבְּעוּ, לֹא מֵת אֶזֶד מִבְּנֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּל טוֹב וְטוֹב שֶׁגָּזַר שֵׁם הָאֱלוֹהַּ עַל אֲנָשִׁים, אֵינוֹ אֶלָּא עַל שֶׁיִּהְיוּ טוֹבִים, וְאִם לֹא – לֹא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (מלכים-א ב) לְמַעַן יָקִים ה' אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי בֶּאֱמֶת. וְאִם לֹא – לֹא

.....

לא בֹּא רְאֵה כַּמָּה הוּא עָדִיף רוּזַז הָאָב מֵרוּזַז הַבֵּן, שֶׁרוּזַז הָאָב הוּא רוּזַז הַבֵּן, רוּזַז מֵרוּזַז עוֹלֶה. וְאִם סִיְּעָה אֲוִיר אַזְרֶת בָּרוּזַז, לֹא יוֹצֵא שָׁלֵם, שֶׁהֲרֵי הוּא זָסֵר בָּאֲוִיר הַזֶּה, וְהַיְנוּ (ירמיה ב) פֶּרֶא לִמֵּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּזַז.

לב לָמַדְנוּ, רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן הָלַךְ לְקַפּוֹטְקִיָּא. נִכְנַס לִפְנֵיהֶם רַב יֵיסָא הַזָּקֵן. אָמַר לוֹ, בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אוֹי לוֹ אוֹי לְנַפְשׁוֹ אִם נִשְׁלְפָה רוּזַז טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת עִמּוֹ וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ לִבְנוֹ. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ זֵלֶק, מַשְׁאִיר לוֹ זֵלֶק וּמַשְׁאִיר אוֹתוֹ לְהִשָּׁמֵד מִן הָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ זֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהַיְרֻשָּׁה הָרָעָה הַזּוֹ יוֹרְשִׁים כָּל בָּנָיו אִם לֹא יָשׁוּבוּ, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה. וַאֲנִי כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי רְפוּאָה זוֹ נָתְנוּ לִי פַּעַם אַזַּת שֶׁהָיִיתִי רָשׁוּם בְּפָנַי, וְיוֹם אֶזָּד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי צַדִּיק אֶזָּד, וְעַל יָדוֹ עָבַר מִמֶּנִּי אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם. אָמַר לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, וְקָרָאתִי לוֹ אֶלְעָזָר אַזֵּר. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַזְזַמָּן שֶׁרָאִיתִי אוֹתְךָ, אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

לג וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וְגוֹ'. רַבִּי זִזְקִיָּה פָּתַזּ וְאָמַר, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְזֶה נִשְׁבַּע לָהֶם שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם.

לד וַיֹּאמֶר שַׁלְזֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁזַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּזְזֵךְ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי (בראשית לב). מַה זֶּה בֵּרַכְתָּנִי? נָתַן לָהֶם גָּלוּת, וְנִשְׁבַּע לָהֶם שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה.

לה שָׁנִינוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ כָּל אֶזָּד וְאֶזָּד תַּזַּת כִּסְאוֹ וְיִהְיוּ מְעֻלִּים מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים. בִּשְׁבִיל זֶה תִּמְצָא וָא"ו אֲרֻכָּה. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשְּׁלֵמוּת שֶׁל שִׁשָּׁה דוֹרוֹת, וּבִשְׁבִיל שֵׁשׁ וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. הִשְׁתַּזְזָוָה יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיזַ בְּסוֹף הַמִּנְיָן הַזֶּה וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה עִמָּם.

לו וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה וְגוֹ'. מִשְׁנָה, אָמַר רַבִּי זִזְקִיָּה, לֹא בָא הַכָּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ מַה שֶּׁעָשָׂה, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב לְהָבִיא מַה שֶּׁיִּהְיֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת כָּל אֵלֶּה לְסוֹף הַמִּנְיָן שֶׁנִּמְנֶה. רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיזַ, וְיֹאמַר לוֹ, אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְמַהֵר לְקַבֵּל פָּנֶיךָ הַצּוֹפוֹת לְקֵץ הַמָּשִׁיזַ. יְהִי רָצוֹן מֵאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּשָּׂא בָנָיו שֶׁהִרְבּוּ בַגָּלוּת וּמִשֶּׁנִּשְׁכְּזוּ בָהֶם, שֶׁשָּׁכַז אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְזַטָּאֵיהֶם בֶּאֱמֶת.

לז כְּשֶׁבָּא רַבִּי אַבָּא, אָמַר, לֹא לִדְרָשָׁה בָּאתִי, זְזַשֹּׁב סוֹד הַדָּבָר (שם ל) יֹסֵף ה' לִי בֵּן אַזֵּר, כְּפִי שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל. הֲרֵי שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹסֵף, יה"ו יֹאמַר, הֲרֵי אָבִיךָ רִבּוֹן הָעוֹלָם שֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת טוֹב לְבָנָיו

שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְאִם אֵינְךָ רוֹצֶה בַּאֲמִתְּךָ, הָרְבּוּעַ יְדו"ד אֶזֶד יַעֲשֶׂה אוֹתְךָ, וְיוֹדְעִים שֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לִמְקוֹמָהּ.

לז שֶׁאֲבוֹתֵינוּ הֵם מֶרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם, הָאָבוֹת שׁוֹקֵי הָעוֹלָם, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב זֶסֶד לְאַבְרָהָם. שֶׁנִּינוּ שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ.

לח רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזֶד הוּא יְוָדַע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר. רוֹצֶה לוֹמַר, שְׁנֵי מִקְרִים רָעִים שֶׁבָּאוּ לְבָנָיו לִהְיוֹת בַּגָּלוּת בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל בָּהֶם כַּמָּה שָׁנִים רַבּוֹת עַל זִזְטָאֵיהֶם בֶּאֱמֶת, כֵּן יְזַנְזוּ אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם, וְיִשָּׂא בָּנָיו שֶׁאֵרְעוּ לָהֶם הָרָעוֹת הַכֻּלּוֹ, וַיַּנְהִיגֵם לְאֶרֶץ טוֹבָה כְּפֵרוּשׁ הַכָּתוּב.

מ וְהָיָה שְׁנֵי גְּדוֹלִים רַבִּים מְעֻלִּים הָיוּ דּוֹפְקִים תַּזַּזַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִדָּה זַזְמִישִׁית, מִשּׁוּם הֱיוֹתָם בַּגָּלוּת כָּל הַזְּמַן הַזֶּה, וְקָרָה שֶׁיִּשְׁכַּזּוּ אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם.

מא וְהוּא שְׁתֵּי מִדּוֹת בִּשְׁתֵּי זִזְלַקּוֹת. יָצְאָה אַזַּזַת וְדִבְּרָה כְּנֶגֶד רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְנָתַן לָהּ רְשׁוּת לְדַבֵּר כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה, וְרָאֲתָה בְּיִשְׂרָאֵל מִצַּד אֶזֶד לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת בִּזְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִצַּד אַזַּר רָצְתָה לִגְזֹר עֲלֵיהֶם בִּשְׁבִיל זִזְטָאֵיהֶם כְּשֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם רָעָה גְּדוֹלָה, הֲרֵי אַרְבַּע מִדּוֹת, וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם מִדָּה זַזְמִישִׁית אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדִבְּרוּ כָּל מַה שֶּׁרָצוּ.

מב עַד שֶׁהִגִּיעָה לָהֶם הַמִּדָּה הַזַּזְמִישִׁית, וְהָיָה בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָמְרָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב, וְלֹא הָיוּ פּוֹזְזוֹת שְׁתֵּי מִדּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לְדַבֵּר לְפָנָיו, בִּזְכוּת הַמִּדָּה הַזַּזְמִישִׁית שֶׁנִּמְשְׁלָה לְלַיְלָה, וְיָצְאָה לְהָאִיר לָהֶם. וְלָכֵן פָּתַזּ, וְהָיָה יוֹם אֶזֶד הוּא יְוָדַע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר.

מג שָׁנִינוּ, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַזּוּזֶשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. וְשָׁם אָמַר וְזוּזֶשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וְקָשֶׁה שֶׁכּוּ עַל שֶׁכּוּ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו וְאָמַר לוֹ, אָבִי מוֹרִי, מַה זֶּה? אָמַר לוֹ, מִבְּרֵאשִׁית עַד ו' דּוֹרוֹת בָּרָא יְדו"ד אֶזֶד, רוֹצֶה לוֹמַר, ו' שֶׁל שְׁמוֹ נָתַן בּוֹ רוּזַז זְכִבָּה. עַד כָּאן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַהוּ זוּזֶשֶׁךְ. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ שֶׁל אָבִיו.

מד קָם רַבִּי אַבָּא וְשָׁאַל, מַה זֶּה זוּזֶשֶׁךְ? סָבְבוּ הַזַּזְבְּרִים וְלֹא הִגִּיעוּ לְמַה שֶׁשָּׁאַל. עָשׂוּ מַעֲשֶׂה, וְהִגִּיעַ קוֹל מִלִּפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם בְּפָסוּק

זֶה, (איוב י) אֶרֶץ עֵפָתָה וְגוֹ', צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתֹּפַע כְּמוֹ אֹפֶל. גֵּיהִנֹּם מִלִּפְנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיָה גָּנוּז לָרְשָׁעִים. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁיִּהְיוּ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה הָאֱלוֹהַּ אֶת אֵלֶּה, (ישעיה ס) כִּי הִנֵּה הַזּוֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָרָא לָהֶם זֶה. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

מה וַיַּגֵּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִּנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מַלְאָךְ הוּא שֶׁהָיָה עָתִיד לוֹמַר טוֹב עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּכָל צָרָתָם, כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמָּשִׁיחַ. בְּכָל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיהֶם יֹאמְרוּ לַמִּדָּה: בָּנַיִךְ בָּאִים אֵלַיִךְ. וְיִגָּאֲלוּ הַטּוֹבִים.

מו אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם כְּמוֹ מַלְאָכִים. (איוב לזז) וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. הוי"ה מָה?

מז בֹּא רְאֵה, מִנַּיִן שֶׁקָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? אַתָּה בָּעֶלְיוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה בַּתַּזְזְתּוֹנִים, [אַתָּה תִּהְיֶה בַּתַּזְזְתּוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים]. מַה זֶּה אוֹמֵר? (בראשית יז) וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. הָאָבוֹת הֵם מֶרְכְּבוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁנִינוּ (מיכה יז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב זֶסֶד לְאַבְרָהָם. הֲרֵי שְׁתֵּי סְפִירוֹת בִּשְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

מזז שְׁלִישִׁי יִצְזָק. מַה זֶּה (בראשית לא) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְזָק. וּמִשּׁוּם פַּחַד יִצְזָק שֶׁהָיָה סְפִירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא כִּסֵּא כָבוֹד, מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּסְפִירָה שֶׁל יִצְזָק הִיא מֵעֶלְיוֹנִים, מְפֹרֶשֶׁת יוֹתֵר מִכָּל הַסְּפִירוֹת שֶׁל הָאָבוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְזָק.

מט רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָזוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְזָק. מִפָּסוּק זֶה אַתָּה יָכוֹל לָדַעַת זֶה.

נ וַיִּתְזַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה. וְסוֹד הַכָּתוּב (דניאל יב) וּבָעֵת הַהִיא יַעֲמֹד מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הָעֹמֵד עַל בְּנֵי עַמֶּךָ וְהָיְתָה עֵת צָרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זוֹ גְּבוּרַת יַד מִיכָאֵל הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִשְׁתַּזְזֵוֶה לָהּ מִקֹּדֶם לָכֵן. לְמִי הָיָה מִשְׁתַּזְזֵוֶה? מִשְׁתַּזְזֵוֶה לַמִּטָּה. הָיְתָה הַמִּטָּה פְּתוּזָה פָּנֶיהָ. לַמִּילָה הָיָה מִשְׁתַּזְזֵוֶה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה זְבִיבָה עָלָיו.

נא כִּי זִלֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר (מלאכי ב). כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק זִיוּו מִמֶּנּוּ עַל זְזַטָּאֵיהֶם, וְלֹא הָיָה לָהּ לַעֲמֹד

לְפָנָיו, וְגֹרְשָׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָכְלָה לְהַשְׁאִיר אֶת בָּנֶיהָ בֵּין הָעַמִּים לַהֲרֹג אוֹתָם, וְהוּא הָיָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ עַמִּים נָכְרִים מִן עַמּוֹ. רוֹצֶה לוֹמַר, הִכְנִיס שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת וּבִזְמַן שֶׁלֹּא הָיְתָה בָּאָרֶץ, וְהִיא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים בַּזּוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמְרוּ הָעַמִּים שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶם.

נב לְמִדְּנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי גְּדוֹלִים הָיוּ תַּוְזַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, וַהֲרֵי שְׁמוֹ אֶזֶד מֵהֶם הוּא מִטָּה, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה בָּאוֹצָר שֶׁל הַהֵיכָל. וַהֲרֵי אָנוּ בַּגָּלוּת, לֹא נִשְׁאָר בֵּינֵינוּ אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא מִטְּבֵעַ שֶׁלּוֹ, וְהוּא זְתוּם מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

נג זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ וְגוֹ'. לֹא לְדַבֵּר כָּךְ, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ וְהִיא הַשְּׁמִירָה בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי הִשְׁרֵיתִי שְׁכִינָה בֵּינֵיכֶם לִשְׁמֹר אֶתְכֶם בַּגָּלוּת, וְהִיא שָׁמְרָה אֶתְכֶם עַד שֶׁתָּבִיא אֶתְכֶם לְאַרְצְכֶם כְּמוֹ שֶׁהֱיִיתֶם מִקֶּדֶם לָזֶה. אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי – מוּשָׁבוֹת מִקֶּדֶם לָזֶה.

נד זוֹ שְׁכִינָה מִן מִטַּטְרוֹ"ן, וְגֹרְשָׁה הַמַּלְכָּה מֵהַמֶּלֶךְ עַד שֶׁתָּשׁוּב לִמְקוֹמָהּ, וְסוֹד – כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ.

נה וְהַדֶּרֶךְ, שֶׁנִּמְשְׁלָה לַגָּלוּת, שָׁמַר אוֹתָם בַּגָּלוּת עַל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם, עַד שֶׁיָּבֹא וְיַכְנִיס אֶתְכֶם לָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵיכֶם שֶׁנִּשְׁמְרָה.

נו .....וזסר קטע נו

נז רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (רות ג) לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַּבֹּקֶר אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִשְׁלִיט רַזְמִים עַל הַדִּין. (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. אוֹר וְטוֹב שָׁוִים, שֶׁהוּא מַבּוּעֵי הַנְּזָזִלִים שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם הַיָּם וְהַנַּזָּל שֶׁבָּעוֹלָם.

נח שֶׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, פַּעַם אַזַּת עָלִיתִי וְיָרַדְתִּי לְהָאִיר בְּמַבּוּעֵי הַנְּזָזִלִים, וְעָלָה אַזַּרֵי רַבִּי אַבָּא. אָמַר לִי, בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אָמַרְתִּי לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה (קהלת א) שֶׁכָּל הַנְּזָזִלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. מִזִּיוּ נִבְרְאוּ כָּל הַגְּדוֹלִים שֶׁמִּן הָעוֹלָם, וּמִזִּיוּ נוֹבְעִים כָּל הַנְּזָזִלִים, הַנְּזָזִלִים שֶׁהֵם בַּפָּסוּק הַזֶּה נְמוּכִים בַּגָּלוּת הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי זוֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, זִוַּת הָאֵם עָשָׂה לָהֶם, וְאִם לֹא, הַנַּזָּל עוֹשֶׂה לִבְתּוֹ. גְּדֻלָּה שֶׁנִּיָּה הוּא, הוּא תַּוְזַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁשּׁוֹכֵב עַל גַּנֵּי הַהֵיכָל, שֶׁהֲרֵי הַשַּׂר שֶׁל

יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה מְמַנֶּה עֲלֵיהֶם, בְּכָל זְמַן שֶׁהָיְתָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, הָיָה יוֹצֵא וּבָא לִפְנֵיהֶם מִטִּטְרוֹ"ן ,וְהוּא מַקְרִיב עֲבוֹדָתָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֵשׁ. כַּאֲשֶׁר הִתְבַּטְּלָה הָאֵשׁ וְגָלוּ, הִסְתַּלֵּק זִיוָהּ, וְהִסְתַּלְּקָה הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ. זֶה לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד שֶׁיָּבֹא צַד אַזֵּר שֶׁלֹּא הָיָה נִמְנֶה בַּגָּלוּת.

נט וְהַשֵּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים יָד, הִיא מַבּוּעַ לַכֹּל, וְתִמְצָא יַד הוי"ה, (ישעיה נט) הֵן לֹא קָצְרָה יַד יְהוָה, שֶׁלֹּא נִזְכַּר יָד אֶלָּא בַּשֵּׁם אֶזֶד.

ס בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׁאַל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, וּבָכָה וְאָמַר לוֹ, גַּלֵּה לִי זֶה הַסּוֹד אָבִי מוֹרִי. אָמַר לוֹ, בְּזֶה הַפָּסוּק יִתְגַּלֶּה לְךָ, (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה'. כֵּס מִשּׁוּם הוי"ה, שׁוֹלְטִים רַזְמִים עַל דִּין. רוֹצֶה לוֹמַר, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם בִּמְקוֹם הַגְּבוּרָה יַד ה' הַגְּדוֹלָה מִלְּחָמָה שֶׁהָיְתָה בְּמִצְרַיִם, וְאִם לֹא, הָיוּ בְּדִינִים.

סא וּכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, יָבֹא בְּהִתְחַדְּשׁוּת בְּיָד גְּדוֹלָה וְיַעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק. בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאֲךָ ה' מִמִּצְרַיִם. וּכְשֶׁיָּבֹא שֵׁם שֶׁל יָד בְּחֹזֶק יָד לְבַדּוֹ, הוּא בִּזְמַן שֶׁיַּעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק, יָבֹא הַמָּשִׁיחַ. רַבִּי אֶלְעָזָר מְסַיֵּעַ, (זכריה יד) וְיָצָא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב. כ"ס בְּשְׁבִיל יהו"ה.

סב בֹּא רְאֵה, כַּמָּה הִיא יָד הַגְּדוֹלָה שֶׁלֹּא מַגִּיעָה לַיָּד הַזּוֹ הָעֶלְיוֹנָה, לָאָבוֹת הַגְּדוֹלָה לֹא אֲגָנִים. וּבְזוֹ הַיָּד יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם מִשּׁוּם שֶׁמִּנְיָנָם שָׁוֶה, מוֹנֶה י' לִי', ד' לִד', שָׁוִים זֶה לָזֶה, שֵׁם שֶׁל הַיָּד הַגְּדוֹלָה שֶׁיָּצָא מֵהֶם שָׁוִים בְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם, שֶׁמִּנְיָנָם כְּמִנְיָנָם, שֶׁקִּבְּלָה שְׁתֵּי יָדִים, שְׁתַּיִם.

סג כֵּיצַד לֹא נִמְנְעוּ זֶה מִזֶּה, וְלֹא שָׁוִים? נִתְבָּאֵר שְׁנֵי אֵלֶּה שֶׁבְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם יָד הֵם שָׁוִים בָּעִנְיָן, שְׁנַיִם לֹא בְּעֵינֵיהֶם מִתְבָּאֵר. מֵאֵלּוּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְשֶׁעֲמָהֶם. וְאֵלּוּ סְפִירָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. (משלי טו) בְּכָל מָקוֹם עֵינֵי ה' צֹפּוֹת רָעִים וְטוֹבִים. הֵן מְסִיעוֹת לַשֵּׁם אֶזֶד אוֹת ו' שֶׁעָשָׂה כַּמָּה אוֹתוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.....וזסר הרבה קטעים (ראה ציור למעלה)

סד וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי אַבָּא אָמַר, לוּז זוֹ יְרוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשּׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָהּ. אָמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, תֵּן לִי בְּרָכָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, לְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם אֲנִי, וְלָתֵת אֶת הָאָרֶץ לִבְנֵיכֶם. לוּז זוֹ יְרוּשָׁלַיִם

הָעֶלְיוֹנָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נָתַן הַשַּׂר שֶׁהָיוּ בְּרָכָה זוֹ עַל יָדוֹ בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל מִזּוּץ לְאֶרֶץ אַזֶּרֶת לֹא תִהְיֶה בְּרָכָה.

סה רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי כז) מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְּׁכֵּים קְלָלָה תֵּחָשֶׁב לוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אַזְּרִים וְרֵעִים. אֵיזוֹ בְּרָכָה נָתַן לָהֶם? שֶׁיִּהְיוּ עִם זֶה טָהוֹר תַּזַּת יָדוֹ, וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר.

סו אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל הָעָם הַטָּהוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא עֲלֵיהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים בָּעֶלְיוֹנִים בָּנִים וְזַבִּיבִים יוֹתֵר מֵהָעֶלְיוֹנִים. כָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה', מַהוּ הַכֹּל בִּשְׁבִיל זֶה. מַה הוּא? בִּשְׁבִיל שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם בַּזּוּתָם שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם מְהוּלִים.

סז בֹּא רְאֵה, בִּפְנֵי הָאָדָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָסֵר יו"ד מִמֶּנּוּ וְלֹא נִתְקַן. בָּא אַבְרָהָם וְזִבֵּב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ, בְּךָ יִתְקַן הַשֵּׁם, וְנִמּוֹל, וְנִתְקַן הַשֵּׁם בַּיו"ד שֶׁל הַמִּילָה. בִּפְנֵי הָאָדָם שִׁי"ן שֶׁל שַׁדַּ"י וְד', וְזָסֵר יו"ד, נִתְקַן בַּיו"ד שֶׁל הַמִּילָה, וְאָז נִקְרָאוּ בָּנִים לַה', בָּנִים קְדוֹשִׁים.

סח וּכְשֶׁמְּטַמְּאִים אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה וּמַכְנִיסוֹ לְרָשׁוּת אַזֶּרֶת, עוֹלָה מִמֶּנּוּ קְדֻשַּׁת הַזּוּתָם, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁהֶזֵּרִיב עוֹלָם, וְטִמֵּא אֶת הַזּוּתָם שֶׁנִּתְקַן בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי הוּא הֶזֵּרִיב אֶת הָעוֹלָם.

סט רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטִקִיָּא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה בָּא וְרִשֵּׁם אֶזֶד בִּפְנָיו. אֲבָל אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁיָּמוּתוּ בְּלִי תְּשׁוּבָה, שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנּוּ הָרִשֵּׁם לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

ע וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְנִי מַפְרִךְ וְהִרְבִּיתִךָ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, פָּסוּק זֶה (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, וְכִי אִישׁ שֶׁאוֹמֵר טוֹב לְבֶן אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם לֹא יַשְׂלִים מַה שֶׁאָמַר, פָּנָיו מִתְבַּיְּשׁוֹת, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה מֵהָעֶלְיוֹנִים לִבְנֵי אָדָם, שֶׁאִם לֹא מֵבִיא כָּל טוֹב שֶׁאָמַר עַל בָּנָיו, פָּנָיו מִתְבַּיְּשׁוֹת.

עא אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן שֶׁאֲנִי מַרְבֶּךָ וּמְגַדֶּלְךָ, הַבְּרָכָה הַזּוֹ שֶׁנָּתַן לִי, וְאֶתֵּן אֶרֶץ זוֹ לִבְנֵיכֶם לֹא הָיְתָה בָּאָרֶץ, לֹא הָיָה עִמָּם כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמְּשִׁיחוּז וְיִתְקַן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב – כְּעֵת (לא) פָּנֵי יַעֲקֹב שֶׁלְּמַעְלָה לֹא

מִתְבַּיְשִׁים מִשֶּׁאָמַר לָהֶם אֶתֵּן, הֲרֵי עַד עַכְשָׁו לֹא הָיוּ בְיָדוֹ, וְהָיוּ פָּנִים מְבֻיָּשׁוֹת. כָּעֵת שֶׁלּוֹ מִסְתַּיֵּעַ מִלִּפְנֵי רִבּוֹן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ.

עב כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, נִלְזָזִמִים בַּעֲמָלֵק כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַקֵּץ, וְלֹא יִהְיֶה אֶלָּא בְּזוּזֶק יָד, כְּמוֹ שֶׁהָיִיתָ בְּיוֹם קְרָב, וְיָצָא ה׳ וְנִלְזַם בַּגּוֹיִם הָהֵם, שֶׁלּוֹ וְלֹא אַזֵּר.

עג וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּקוֹמָם בַּגָּלוּת, בָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנּוֹלְדוּ בֵּין הָעַמִּים. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיִּהְיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דָּרִים בָּאָרֶץ, כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ יִהְיוּ עִם אֲזֵיהֶם שֶׁיִּלָּווּ אַזְזֵרֵיהֶם, שֶׁלֹּא נִקְרָא גָּלוּת אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא דָר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, הֵם נִקְרָאִים גּוֹלִים.

עד וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִית יַעֲקוֹב (ויקרא כו), וָא״ו יְתֵרָה. תָּבֹא וָא״ו שֶׁהִסְתַּלְּקָה כְּשֶׁזָּרַב הַבַּיִת, וְתִהְיֶה סִיּוּעַ לְיַעֲקֹב כְּשֶׁזֶּה יִהְיֶה, וְיִהְיֶה לְבֵן קָדוֹשׁ אֶרֶץ יְרֻשַּׁת עוֹלָם, וְיִהְיוּ בָנָיו בְּאַרְצָם, שֶׁגָּרוּ בָהּ מִקֹּדֶם לָזֶה בְּאַרְצָם. אַשְׁרֵי זֶלְקָם.

עה כָּעֵת בָּנִים, שֶׁקָּרָה לָהֶם [תִּהְיוּ הוֹלְכִים גְּדוֹלִים] שֶׁהֻגְּלוּ לְזוּזוּץ לָאָרֶץ וְנִשְׁכְּזוּ, וְהִתְרַבּוּ, וְיֹאמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לַתַּזְזִתּוֹן: בָּנִים שֶׁלְּךָ שֶׁהֵם בְּזוּזוּץ לָאָרֶץ שֶׁנּוֹלְדוּ בַּגָּלוּת בְּכָל אֶרֶץ וְאֶרֶץ, עַד שֶׁאֲנִי אֶכָּנֵס לְמִצְרַיִם וְאֶעֱשֶׂה בָהֶם דִּין עַל זְזַטָּאֵיהֶם, אֵינִי מַעֲלֶה אֶת בָּנֶיךָ שֶׁנִּבְרְאוּ בַּגָּלוּת בְּזוּזוּץ לָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רְזוּזֶקָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם רַבִּים וְנִשְׁכְּזוּ הֵם שֶׁלִּי, כְּשֶׁרָאִיתִי גָּלוּת זוֹ שֶׁלָּהֶם וְרִפֵּאתִי אֶת כְּאֵבֵיכֶם וְשָׁמַעְתִּי אֶת קוֹלָם. רְאוּבֵן – (בראשית כט) כִּי רָאָה ה׳ אֶת עָנְיִי. שִׁמְעוֹן – כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. וְזָזֶשַׁבְתָּ בְּלִבְּךָ כְּאִלּוּ יִהְיוּ לְפָנַי הֵם, וּמִשֶּׁנָּשׁוּב מִמִּצְרַיִם מִלַּעֲשׂוֹת דִּין, נַעֲלֶה אוֹתָם מֵאֶרֶץ גָּלוּתָם.

עו רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲזֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְזָזָה לַה׳. רוֹצֶה לוֹמַר, כְּשֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין בְּמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן יָבִיאוּ כָּל הָעַמִּים מִנְזָזָה כְּשֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁמוּעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ (שם ב) וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.

עז שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק זֻפָּה בִּירוּשָׁלַיִם, (ירמיה טז) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְזָזָה קוֹל זָזָתָן וְקוֹל כַּלָּה, כְּשֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לַמֶּלֶךְ וְיַעֲשֶׂה לָהּ אֵרוּסִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה וְגוֹ׳ בְּיוֹם זְזַתֻּנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְזַזַת לִבּוֹ. בְּיוֹם זְזַתֻּנָּתוֹ – זֶה מַתַּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שִׂמְזַזַת לִבּוֹ – זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

עז ומוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַזְוַרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְאָבוֹת שֶׁהֵם מֶרְכָּבוֹת יִהְיוּ שְׁמוֹתֵיהֶם בְּסוֹד שֶׁנּוֹלְדוּ לְאַזֵּר מִכֵּן, עַל שֵׁם שֶׁאַזְוֵיהֶם יִהְיוּ מַקְרִיבִים בַּיַּרֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם.

עח לְמִדְּנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמוֹלַדְתְּךָ – זוּ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, (ויקרא יז) מוֹלֶדֶת בַּיִת, בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת. יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה. גְּבָרִים שֶׁנּוֹלְדוּ זוּ יְרוּשָׁלַיִם. אַזֵּר זֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ הָעוֹלָם לִרְבּוֹן הַשָּׁמַיִם בִּירוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִתְגַּיְּרוּ לֹא נִקְרְאוּ אֶלָּא עַל שְׁמָם, שֶׁהוּא בֵּן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִקָּרְאוּ כְּמוֹ שֶׁאֲבוֹתֵיהֶם, גֵּר מִקַּפּוֹטְקִיָּא, אֶלָּא בְּזֶה יִשְׂרָאֵל.

פ לְךָ יִהְיוּ – צָרִיךְ לוֹמַר עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל הֵם יִקָּרְאוּ, עַל שֵׁם אֲזֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַזְלָתָם, וּכְשֶׁיָּשׁוּבוּ לֹא יַכְבִּדוּ יַרֻשָּׁה אֵלּוּ עִם יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ, וְיִטֹּל כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אֶת שֶׁלּוֹ, וְהָאֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ, כָּל אֶזֶד לְפִי מִנְיָנוֹ.

פא וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזְוַרְיוּ? כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְגוֹ' וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. לֹא אָמַר וְיָשׁוּבוּ, אֶלָּא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

פב בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דִּין עַל הָהָר, תִּתְעַטֵּר הַגְּבִירָה עַל הָהָר, וְהִיא סְבוּרָה שֶׁבְּנֵיהֶם אוֹבְדִים בַּדִּין, וְסוֹד – (ישעיה נד) רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי וְגוֹ'. לְמִדְּנוּ, רַבִּים יִהְיוּ בְּנֵי הַכִּסֵּא מִשֶּׁלָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה. תָּשׁוּב הַגְּבִירָה לְבַעְלָהּ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד.

פג מִקֹּדֶם לָכֵן תֹּאמַר הַגְּבִירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֵיפֹה הַבָּנִים שֶׁלִּי? הוּא יֹאמַר לָהּ, הֵם בְּדִין. הִיא תַּזְוִשֹׁב שֶׁהֵם אוֹבְדִים בַּדִּין, וּבוֹכָה עַל הַדִּין שֶׁל בָּנֶיהָ, כִּי הֲרֵי הַרְבֵּה יֵשׁ לָךְ לָקַזֵּת מִמֶּנִּי בְּשֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיְתָה עִמָּם, וַהֲרֵי שָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב.

פד וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁאִמּוֹ מֵתָה? שָׁם הָיָה עִמָּהּ כְּשֶׁמֵּתָה. אֶלָּא יֹאמַר יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁתָּבֹא גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, תִּתְעוֹרֵר הַגְּבִירָה, וְתִתְעוֹרֵר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְתַעֲרֹךְ קְרָב עִם הָעַמִּים, וְיָמוּתוּ מֵהֶם, וְיִתְקָרְבוּ כִּמְעַט לָבֹא אַרְצָה. יֹאמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהִיא בּוֹכָה: אַל תְּזַוְזְדִי, יֵשׁ שָׂכָר לַבָּנִים שֶׁמֵּתוּ עַל שְׁמִי, הָאַזְוֵרִים הֲרֵי שָׁבוּ, אֵלּוּ יָשׁוּבוּ לִתְזוּזַת הַמֵּתִים.

פה מֵתָה עָלַי רָזֵל. מֵתָה עַל יִזּוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּעוֹד כִּבְרַת אֶרֶץ לָבֹא, שֶׁמֵּתוּ עַל יִזּוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִזּוּץ לָאָרֶץ, בְּאֶרֶץ זוֹ לֹא יָמוּת אֶזָּד מֵהֶם.

פו שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲרֹב קְרָב בַּדֶּרֶךְ אֶפְרָת וְיָמוּתוּ מֵהֶם עַם רַב, וְאַזַּר כָּךְ יָקוּמוּ בִּתְזִזַּת הַמֵּתִים. יוֹתֵר שִׁלְטוֹן יִהְיֶה לָהֶם שֶׁמֵּתוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ מִכָּל שֶׁהָיָה לִפְנֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם.

פז וְלָמָּה נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מָקוֹם זֶה לֶזֶם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבּוֹ, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י"ד, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י"ה, לֶזֶם בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פזז וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. רַבִּי אַבָּא פָּתַזז, (ישעיה מט) וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה. מָה רָצָה בָּזֶה? יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה רָאָה שֶׁיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו, כְּשֶׁיָּבֹאוּ (שם יא) מֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵזְזַמָּת וּמֵאִיֵּי הַיָּם, וְיִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם וְיִהְיוּ רַבִּים, תֹּאמַר הַשְּׁכִינָה: מֵאֵיפֹה כָּל אֵלֶּה, וְאֵין בָּהֶם פְּסוּל מִבְּנֵי נָכְרִים? יֹאמְרוּ לוֹ, אֲנַזְזֵנוּ כֻּלָּנוּ מִבָּנֶיךָ וְאֵין בָּנוּ נָכְרִי עִמָּנוּ, שֶׁיִּפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה וְיִכְרוֹת אוֹתָם כְּאֶזָּד, וְיִתְגַּיְּרוּ, וְיָשׁוּבוּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ כְּאֶזָּד.

פט שָׁנִינוּ, קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּזַּת בְּעוֹר הַזַּי, לְאַרְצָם. כָּתוּב (שם יד) כִּי יְרַזֵּם ה' אֶת יַעֲקֹב וּבָזַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל [וְגוֹ'] וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּזוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לְאַרְצָם הַבָּנִים וְתִהְיֶה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה, יִהְיֶה ה' אֶזָּד וּשְׁמוֹ אֶזָּד, יִתְלַוּוּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ לָהֶם כְּסַפַּזַּת בִּבְשָׂרָם.

צ וְכָל כָּךְ לָמָּה? בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל תְּזוּמֵי הָאָרֶץ שֶׁלְּכָל אֶזָּד יִהְיֶה רָצוֹן לָדוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִתְרָאוּ הַדַּיָּרִים כָּתוּב (שם נד) וִיתֵדֹתַיִךְ זַזֵּקִי. רוֹצֶה לוֹמַר, הַיְתֵדוֹת שֶׁהָיוּ עִמָּךְ מֵהַהַתְזָלָה, זַזְּקִי אוֹתָם, וַעֲזֹר לָהֶם יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָעַמִּים כִּבְיָכוֹל, שֶׁאַתָּה הִסְתַּכַּלְתָּ לְזַזֵּק אוֹתָם בְּכָל הָעַמִּים הָאֲזֵרִים, וְיִהְיוּ רַבִּים.

צא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁנָה, מִכָּאן (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה, בָּנַי הֵם, שֶׁנָּתַן לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, כַּמָּה שֶׁדָּתָם וּמִנְהֲגֵיהֶם אֲמִתִּיִּים בְּהַנְהָגוֹת הַתּוֹרָה [שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם.

צב בא ראה, כְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל תַּזּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, הַתּוֹרָה] שֶׁלָּהֶם נִקְרֵאת זֶה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. וּבְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הָיָה דָּוִד מְדַבֵּר תַּזּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה דָּבָר זֶה, אֶלָּא מִתְנַבֵּא מַה שֶּׁיִּהְיֶה, נִקְרֵאת זֹאת.

צג רַב נַזְבָּן אָמַר מִכָּאן, (תהלים כז) אִם תַּזְוֵנָה עָלַי מַזְוֵנָה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ' בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ, זֹאת – זוֹ תּוֹרָה תִּהְיֶה לִכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן (שיר ב) וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. לָמָּה נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לְגוֹזָל? מַה גּוֹזָל קוֹלוֹ עָרֵב – אַף דִּבְרֵי הַתּוֹרָה קוֹלָם עָרֵב, וְהַקּוֹל הַזֶּה יִהְיֶה כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ לְיוֹם הַדִּין.

צד לְמִדְּנוֹ, הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים – אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁמִּן הָעוֹלָם הֵם יָקוּמוּ וְיִתְרָאוּ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – הַתְּשֻׁבָּזוֹת שֶׁיְּשַׁבְּזוּ הַלְּוִים כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַעֲבוֹדָתָם כְּבַתְּזוּלָה. וְקוֹל הַתּוֹר – אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, דִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁהֵם עֲרֵבִים כְּקוֹל הַתּוֹר הַזֶּה, ז"ה וְוא"ת תּוֹר שָׁוִים.

צה מָה רוֹצֶה לוֹמַר? וְסוֹד הַדָּבָר – בִּזְמַן שֶׁלֹּא תִּהְיוּ תַּזּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, א' שֶׁל זֹאת יוֹרֵד, וְהוּא מִתַּזּוֹת לַכֹּל, וְעוֹלָה ה' שֶׁל זֶה אֶל וְאַנְוֵהוּ מִשֶּׁזְּרַב הַבַּיִת, שֶׁהֵ"א לֹא יָכְלָה לָדוּר וְלִהְיוֹת בֵּין עַמִּים נָכְרִים, שֶׁהֵ"א קְדוֹשָׁה וְזַתּוּכָה מִן הַשֵּׁם. הֵ"א אָלֶף: הֵ"א עֲדִיפָה בַּקְּדֻשָּׁה, א' עֲדִיפָה לָאוֹתִיּוֹת. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם, הֵ"א קְדוֹשָׁה שֶׁהִיא וְזַתּוּכָה מִן הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תָּשׁוּב בָּזֶה וְיֵצֵא מִנְּיָן מִתֻּקָּן.

צו רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעְלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן. זֶה תּוֹר, שָׁוִין כִּבְיָכוֹל ז' לִר', ר' לִת', ו' לִה', זֶרֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים שָׁנִים. מִכָּאן מִן הַשָּׁמַיִם וְעַד הָאָרֶץ, כֵּיצַד? תו"ר, זֶר"ת ו"ה ה"ו תר"ז. הֵקְדִּמָה ה' לוֹ' וְהֵקְדִּמָה ו' לִת', ת' לִר', ר' לוֹ', (שמות כוז) רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוּל זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָוְזְבּוֹ כָּפוּל.

צז וַיֹּאמַר קָוֵם נָא אֵלַי וַאֲבָרֲכֵם. יֹאמַר, מִשֶּׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בְּדִבְרֵי תּוֹרָה וְהָיְתָה מִדָּה זוֹ בֵּין זַכְמֵיהֶם, אֲבָרֵךְ אוֹתָם, וְהַסּוֹד – (בראשית לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב. וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מִנְּיָן זֶה לַמִּנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ.

צח וְסוֹד אַוְזֵר – וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וְגוֹ', וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. זֶה לֹא עָתִיד, אֶלָּא בִּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה לְבָרֵךְ אוֹתָם.

צט וְסוֹד גָּדוֹל שֵׁנִי בַּמָּקוֹם שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲבָל לֹא בָאתִי לְפָנֶיךָ אֶלָּא לְהַשְׁמִיעַ פָּסוּק זֶה שֶׁאָמַרְתִּי מִלִּפְנֵי שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת זֶה. כָּתוּב (שופטים ה) זֶה סִינַי מִפְּנֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. הַתּוֹרָה הָיְתָה יוֹרֶדֶת מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

ק וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן וְגוֹ'. וְלָכֵן אֵינְךָ מוֹצֵא כְמוֹתוֹ, וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּגָּלוּת כָּל זְמַן הַזֵּרְבָּן הַזֶּה, יִזְדַּקְּנוּ, וְלֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁתָּבֹא בָהֶם רוּזַז אַזֶּרֶת.

קא מִקֹּדֶם לָכֵן נִטְמְאוּ בְּאֶרֶץ הָעַמִּים וְלֹא הָיוּ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לָלֶכֶת, וְיָשְׁבוּ זְמַן רַב בֵּין נָכְרִים דּוֹר אַזְזֵרֵי דּוֹר וְלָמְדוּ מִדַּרְכֵיהֶם. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ פְּנֵי הַשְּׁכִינָה לְאַרְצָם, בַּתְּזִזְלָה לֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁיִּתֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּזוֹ לָהֶם.

קב רַבִּי זִזְיָיא פָּתַזז, (יזזקאל לו) וְאֶת רוּזִזִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְאַזַּזַר כָּךְ, וְעָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר בְּזֻזַּקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם. מֵאַזַּזַר שֶׁיִּתֵּן רוּזוֹת בָּכֶם וְגַם קְדֻשָּׁה, בִּדְרָכַי תֵּלֵכוּ וְתִתְהַלְּכוּ.

קג לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. רַבִּי אַבָּא פָּתַזז וְאָמַר, (משלי יז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ זַזִּיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ. כְּשֶׁיְּקַבְּלוּ פְּנֵי שְׁכִינָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְעַסְּקוּ בְּאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁמֵּהֶן זַזִּיּוֹת הָעוֹלָם.

קד בֹּא רְאֵה, לֹא תִמְצָא בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ כֻּלָּם לָשׁוֹן אֶלָּא לָאֲנָשִׁים, (תהלים עא) גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ. וְלֹא תִמְצָא בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּבוּ לְאַרְצָם וְיִתֵּן בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּזַז זָזְכְמָה, לְשׁוֹנָם תִּהְיֶה תָּמִיד. (עד כאן ס"ת)

קה וַיְזִזִי יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי זִזְיָיא פָּתַזז וְאָמַר, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אוֹתָם צַדִּיקִים לְהוֹרִישׁ לָהֶם יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא, לְהִתְעַנֵּג בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נזז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם זַזִּיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

קו רַבִּי יִצְזָזֹק פָּתַזז וְאָמַר, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁהֲרֵי בְּסוֹד הָאַגָּדָה שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיְּרֻשַּׁת הַיְרֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל אוֹתָהּ אֶרֶץ, אֵין מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתוֹ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. [שֶׁל הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ

אוֹתָהּ פֵּרֵשׁ לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ אֶת הַגְּבִירָה וַדַּאי] שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה נִדְבֶּקֶת בּוֹ לְהִתְבַּשֵּׂם, וְהַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ וַדַּאי אֶת הַגְּבִירָה הַזּוֹ.

קז אַף כָּאן, בַּזְּבִיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אָמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. וְלָכֵן לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, רְאוּיִים לִירֹשׁ אֶת הַגְּבִירָה. מָה הַטַּעַם נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וּמָה הַטַּעַם יוֹרְשִׁים אֶת הַגְּבִירָה? מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִכְנַס [בִּבְרִית הַקֹּדֶשׁ וְנִכְנַס בְּזוֹ] בִּירֻשָּׁה זוֹ וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, נִכְנָס וְנִדְבָּק בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְנִכְנָס בְּצַדִּיק זֶה, וְלָכֵן נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וְעַל כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. אֵיזוֹ אָרֶץ? זוֹ אֶרֶץ הַזַּיִם.

קח זָזַר וְאָמַר, נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. נֵצֶר מַטָּעַי – עָנָף מֵאוֹתָם עֲנָפִים שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם, וְאֶרֶץ זוֹ הִיא אֶזֶד מֵהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

קט דָּבָר אַזֵּר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים – זֶה יַעֲקֹב וּבָנָיו שֶׁיָּרְדוּ מִצְרַיְמָה בֵּין עַם קְשֵׁי עֹרֶף, וְנִמְצְאוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְלָכֵן כָּתוּב לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁמִּשָּׁם עָלוּ לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

קי וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. לָמָּה פָּרְשָׁה זוֹ סְתוּמָה? רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יַעֲקֹב, נִסְתְּמוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁאָז יָרְדוּ לַגָּלוּת וְהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָהֶם.

קיא רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וְכָתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָאוּי לְהַפְרִיד בֵּין זֶה לָזֶה. מַה הֵם עוֹמְדִים בְּתַפְנוּקִים שֶׁל מְלָכִים וּמְקַבְּלִים לְעַצְמָם עֹנֶג וְכִסּוּפִים, אַף יַעֲקֹב גַּם עוֹמֵד בְּתַפְנוּקֵי מְלָכִים בְּעֹנֶג וְכִסּוּף לְעַצְמוֹ, לֹא נִפְרָד זֶה מִזֶּה.

קיב וְכָאן נִקְרָא וַיְזִי, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו לֹא נִקְרָא וַיְזִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יָמָיו הָיוּ בְּצַעַר, בְּצַעַר נִמְצְאוּ, כָּתוּב עָלָיו (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָזַחְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז. אַזֵּר שֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם נִקְרָא וַיְזִי. רָאָה אֶת בְּנוֹ מֶלֶךְ, רָאָה אֶת כָּל בָּנָיו צַדִּיקִים וְכֻלָּם בְּתַפְנוּקֵי וְתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא יוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם כְּיַיִן טוֹב שֶׁשּׁוֹקֵט עַל שְׁמָרָיו, וְאָז נִקְרָא וַיְזִי יַעֲקֹב, וְלֹא הִפְרִיד בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְבֵין וַיְזִי יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי.

קיג שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מָה הַטַּעַם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל יְמֵי יַעֲקֹב הָיוּ בְּצַעַר. בְּצַעַר עָבַר אוֹתָם בַּהִתְזַלָּה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף וְהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו, כְּשֶׁיַּעֲקֹב מִסְתַּכֵּל

בְּיוֹסֵף, הָיָה נִשְׁלָם בְּנַפְשׁוֹ כְּאִלּוּ רָאָה אֶת אִמּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יוֹסֵף דּוֹמֶה לְיָפְיָהּ שֶׁל רָזֵל, וְהָיָה מְדַמֶּה בְּעַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו צַעַר בְּיָמָיו.

קיד וּכְשֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ, לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָזַזְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז, שֶׁזֶּה הָיָה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר. וּבִזְמַן שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ מַה כָּתוּב? (בראשית לז) יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה וְגוֹ'. וְכָל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא הָיָה לוֹ צַעַר כָּזֶה, וְהָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עַל אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁל יוֹסֵף.

קטו מַה הֵשִׁיבוּ לוֹ? (שם מו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. הֲרֵי לְךָ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵזרוֹת בְּעִנּוּגִים וְתַפְנוּקִים וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזִזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל אוֹתָן שָׁנִים שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצְאָה עִמּוֹ, וְלָכֵן אֵלּוּ נִקְרְאוּ זַזִּיִּים.

קטז בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַתְּזִזִי רוּזַז יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. נִרְאֶה הָיָה שֶׁבַּתְּזִזְלָה מֵתָה הָיְתָה אוֹתָהּ הָרוּזַז שֶׁלּוֹ וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְקַבֵּל רוּזַז אַזֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי רוּזַז שֶׁלְּמַעְלָה לֹא שׁוֹרָה בְּרֵיקָנוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, וְלֹא בְּמָקוֹם זָסֵר, וְלֹא בְּמָקוֹם פָּגוּם, וְלֹא בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהִתְכַּוֵּן, בִּמְקוֹם שִׁמְזָזָה, וְלָכֵן בְּכָל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו וְיַעֲקֹב הָיָה עָצוּב, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה.

קיז שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׁמְזָזָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. לְהוֹצִיא, שֶׁאֵין עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ זֶזְדָוָה. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עַצְבוּת, שֶׁכָּתוּב (מלכים-ב ג) וְעַתָּה קְזוּזוּ לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. מְנַגֵּן מְנַגֵּן שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לְשֵׁם מָה? כְּדֵי לְעוֹרֵר רוּזַז מִשְּׁלֵמוּת הַכֹּל, שֶׁהוּא רוּזַז שָׁלֵם.

קיזז אָמַר רַבִּי אַבָּא, שָׁם שָׁנִינוּ, הַכֹּל נִמְצָא מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְכָל הַשָּׁרָשִׁים שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְזְתּוֹנִים בָּהֶם אֲזוּזִים. וְשָׁנִינוּ, זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, זֶה סָתוּם וְזֶה מְפֹרָשׁ, אָזוּזוּ אֶזָּד בַּזְזַבֵּרוֹ, וְהֵם אֲבוֹת הַכֹּל.

קיט רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ זָשַׁק ה'. כָּתוּב בַּאֲבֹתֶיךָ, מַמָּשׁ שְׁלֹשָׁה, וּמַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב רַק – רַק מַמָּשׁ, וּמֵאֵלֶּה נִפְרָדִים וְנֶאֱזָזִים כָּל שְׁאָר הָאֲזֵזרִים וְעוֹלִים הַשֵּׁם לְהִתְעַטֵּר.

קכ שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִן הַיּוֹם שֶׁהִתְעַלָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵהַמְּעָרָה, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לֹא נִתְכַּסּוּ מִן הַזְּוַבֵּרִים וּבְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הָיוּ מִסְתַּכְּלִים וּמִתְגַּלִּים מִבֵּינֵיהֶם, כְּאִלּוּ שֶׁנִּתְּנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַר סִינַי, אַזַּר שֶׁמֵּת כָּתוּב (בראשית ה) וַיִּסָּכְרוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ הַזְּוַבֵּרִים מְרַזְּשִׁים דְּבָרִים, וְלֹא מִתְקַיְּמִים בָּהֶם.

קכא שֶׁיּוֹם אֶזָּד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי יְהוּדָה עַל פִּתְזָהּ שֶׁל טְבֶרְיָה וְרָאָה שְׁנֵי גְּמַלִּים שֶׁמַּעֲלִים בִּגְדֵי צֶמֶר מֵעַל הַכְּתֵפַיִם. נָפַל הַמַּשָּׂא שֶׁל בִּגְדֵי הַצֶּמֶר, וּבָאוּ צִפֳּרִים, וְעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ עֲלֵיהֶם, הִתְבַּקְּעוּ.

קכב אַזַּר כָּךְ בָּאוּ כַּמָּה צִפֳּרִים, וְהָיוּ הוֹלְכִים אַזְזֵרֵיהֶם, וְשָׁהוּ [וְזָרְקוּ] אוֹתָם בְּסֶלַע, וְלֹא הִתְבַּקְּעוּ, וְהָיוּ צוֹוְזִים לָהֶם וְלֹא הָיוּ נִפְרָדִים. שָׁמְעוּ קוֹל אֶזָּד עֲטֶרֶת הָעֲטָרוֹת שׁוֹרֶה בַּזְּוַשֵּׁכָה וְהַבְּעָלִים בַּזּוּץ.

קכג עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, עָבַר אִישׁ אֶזָּד, הִשְׁגִּיזַ בָּהֶם וְאָמַר, לֹא קִיֵּם זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיֵּרֶד הָעַיִט עַל הַפְּגָרִים וַיַּשֵּׁב אֹתָם אַבְרָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי עָשִׂינוּ וְלֹא הִתְפָּרְדוּ. הֶזֱזִיר רֹאשׁוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, עֲדַיִן לֹא מָרַט זֶה רֹאשׁוֹ שֶׁל אֲדוֹנָיו וַעֲדַיִן לֹא הִקְרִיזַ אֶת הַגְּבִירָה. רָץ אַזְזָרָיו שְׁלֹשָׁה מִילִין וְלֹא אָמַר לוֹ. זָלְשָׁה דַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה.

קכד יוֹם אֶזָּד נִרְדַּם תַּזַּת עֵץ וְרָאָה בַּזְּלוֹמוֹ אַרְבַּע כְּנָפַיִם מְתֻקָּנוֹת וְעוֹלֶה עֲלֵיהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ, וְלֹא הִשְׁאִיר כָּל סִפְרֵי הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְאַגָּדָה שֶׁלֹּא הֶעֱלָה אוֹתָם עִמּוֹ, וְהֶעֱלָה אוֹתָם [וְהֶעֱלוּ אוֹתוֹ] לָרָקִיעַ, וְרָאָה שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה מֵהָעֵינַיִם וְלֹא הִתְגַּלָּה.

קכה כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, אָמַר, וַדַּאי מִשֶּׁמֵּת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַזָּכְמָה הִסְתַּלְּקָה מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְדוֹר שֶׁהָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ, שֶׁהָיוּ נִרְאִים [מִתְאַזְזֵדִים] מִמֶּנָּה וְסוֹמְכִים עָלֶיהָ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים, נֶאֱבְדָה מֵהֶם.

קכו בָּא אֶל רַבִּי אַבָּא, סִפֵּר לוֹ. הֵרִים רַבִּי אַבָּא אֶת יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ וּבָכָה וְאָמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן רֵזַיִם שֶׁטּוֹזְזַנּוֹת מִמֶּנּוּ מָן טוֹב כָּל יוֹם וְלוֹקְטִים אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (במדבר יא) הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה זְזָמָרִים, וְעַכְשָׁו הָרֵזַיִם וְהַמָּן הִסְתַּלְּקוּ וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם, פָּרָט לְמַה שֶּׁכָּתוּב (שמות טז) קַזּוּ צִנְצֶנֶת אַזַּת וְתֶן שָׁמָּה מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּזּוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי ה׳ לְמִשְׁמֶרֶת. וְאִלּוּ בְּהִתְגַּלּוּת לֹא כָתוּב אֶלָּא לְמִשְׁמֶרֶת, לְהַצְנָעָה. עַכְשָׁו מִי יָכוֹל לְגַלּוֹת סוֹדוֹת וּמִי יֵדַע אוֹתָם.

קכז לָזַשׁ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַזַּשׁ, [אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא] וַדַּאי אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁרָאִיתָ הָיָה אֵלִיָּהוּ, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת סוֹדוֹת כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֶת שִׁבְזוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בְּיָמָיו וְיִבְכּוּ הַדּוֹר עָלָיו. אָמַר לוֹ, מַסְפִּיק לִבְכּוֹת בְּכִיָּה עָלָיו.

קכזז רַבִּי יְהוּדָה הָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עָלָיו, שֶׁהֲרֵי נִפְגַּשׁ עִמּוֹ בָּאִדְרָא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וּשְׁאָר הַזְּוַבֵּרִים. אָמַר לוֹ, אוֹי שֶׁלֹּא הִסְתַּלַּקְתִּי אוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם שְׁלֹשָׁה שֶׁהִסְתַּלְּקוּ, וְלֹא לִרְאוֹת דּוֹר זֶה, שֶׁהֲרֵי מִתְהַפֵּךְ.

קכט אָמַר לוֹ, רַבִּי, אֱמֹר לִי, כָּתוּב (שם כזז) וְהֵם יִקְזוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאִלּוּ כֶּסֶף לֹא כָתוּב, וַהֲרֵי כָּתוּב זָהָב וָכֶסֶף? אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי גַּם נְזוֹשֶׁת, שֶׁכֶּסֶף וּנְזוֹשֶׁת הָיוּ בַּזֶּשְׁבּוֹן, וְכָאן לֹא. אֶלָּא אִם לֹא שֶׁגִּלָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּמְקוֹמוֹ – לֹא הִצְטָרַכְתִּי לְגַלּוֹת.

קל פָּתַזּ וְאָמַר, (זזגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה׳. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳.

קלא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי בִּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכָתוּב (שמות כזז) וְעָשׂוּ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ. אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה כָּאן? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, קְדֻשָּׁה הֵם בְּכָל מָקוֹם, וְכָתוּב בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

קלב שֶׁלָּמַדְנוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַעְלָה, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה. לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַעְלָה, וּלְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַטָּה. וּמַה שֶּׁלֹּא אָמַר כֶּסֶף וּנְזוֹשֶׁת, לְמָקוֹם אַזֵּר הֵם הִתְעַלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם כז) כָּל עַמּוּדֵי הֶזְזֵצֵר סָבִיב מְזֻשָּׁקִים כֶּסֶף וְגוֹ׳, וְכָתוּב וְאַדְנֵיהֶם נְזוֹשֶׁת, שֶׁהֵם כֵּלִים לְשִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

קלג אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי כָבוֹד הָאֵלּוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אָדָם אַזֵּר, פָּרָט לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁשֶּׁמֶן מִשְׁזַזַּת קֹדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם כזז) וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָזִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, שֶׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא דּוֹמֶה לַגָּוֶן שֶׁלְּמַעְלָה.

השלמה מההשמטות

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. מַה זֶּה לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אוֹצָרוֹת, אֶזְזָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶזְזָד שֶׁל זָהָב, שָׁם שֶׁל כֶּסֶף בִּימִינוֹ, וְשֶׁל זָהָב בִּשְׂמֹאלוֹ. אָמַר, זֶה יִהְיֶה מְזֻמָּן וְקַל לְהוֹצָאָה. וְעוֹשֶׂה דְּבָרָיו בְּנַזַּזַּת, וְהוּא יִהְיֶה דָבֵק עִם הָעֲנִיִּים וּמַנְהִיגָם בְּנַזַּזַּת, כְּאוֹתָהּ שֶׁאָמַרְנוּ יְמִינְךָ ה׳ נֶאְדָּרִי בַּכֹּזַז.

וְאִם שָׁמֵזַ אָדָם בְּזֶלְקוֹ – טוֹב, וְאִם לָאו – יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב. מַה זֶּה יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב? אָמַר לוֹ, זֶה הַזָּהָב, שֶׁכָּתוּב לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זָהָב? שֶׁבּוֹ כְּלוּלוֹת שָׁלֹשׁ מִדּוֹת. הַז׳ – שֶׁבַע מִדּוֹת, הַה׳ – זָמֵשׁ אֲזָדוֹת אַזְרוֹנוֹת [אַזְרוֹנָה], הַב׳ – זָכְמָה וּבִינָה. וְנִקְרֵאת נְשָׁמָה זוֹ עַל שֵׁם אֲצִילוּת, זָמֵשׁ סְפִירוֹת אַזְרוֹנוֹת, וְזָמֵשׁ שֵׁמוֹת לַנְּשָׁמָה [נר״ן זז״י הַסִּימָן – נֶפֶשׁ רוּזַ נְשָׁמָה זַיָּה יְזִידָה] – רוּזַ זַיָּה יְזִידָה נְשָׁמָה נֶפֶשׁ.

מַה מַּעֲשֵׂהוּ? כִּסֵּא הִיא ה׳, לְז׳, שֶׁכָּתוּב כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם, וּב׳ הִיא קִיּוּמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּבְרֵאשִׁית. וּמַה מַּעֲשֵׂהוּ כָּאן? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶזָּד שֶׁהָיָה לוֹ בַּת טוֹבָה וּנְעִימָה וּשְׁלֵמָה וְנָאָה, וְהִשִּׁיאָהּ לְבֶן מֶלֶךְ, וְהִלְבִּישָׁהּ וְעִטְּרָהּ וְקִשְּׁטָהּ, וּנְתָנָהּ לוֹ עִם מָמוֹן רַב. אָמַר, אֶפְשָׁר לְמֶלֶךְ זֶה לָשֶׁבֶת זוּץ מִבֵּיתוֹ? אָמַרְתָּ לֹא. אֶפְשָׁר לוֹ לָשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם תָּמִיד עִמָּהּ? אָמַרְתָּ לֹא. הָא כֵּיצַד? שָׁם זַלּוֹן בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְכָל שָׁעָה שֶׁצְּרִיכָה הַבַּת לְאָבִיהָ אוֹ הָאָב לְבִתּוֹ, מִתְזַבְּרִים יַזַּד בַּזַּלּוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל כְּבוּדָה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ. [וְכָתוּב] [וָוֵיהֶם כָּסֶף] וְאַדְנֵיהֶם נְזוּשֶׁת, שֶׁהֵם כְּלֵי שִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי הַכָּבוֹד הַלָּלוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אִישׁ אַזַּר פָּרָט כֹּהֵן [מֵהַכֹּהֵן] הַגָּדוֹל, שֶׁשֶּׁמֶן מִשְׁזַת קֹדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב [וְעָשִׂיתָ] בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָזִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דּוֹמֶה לְגָוֶן עֶלְיוֹן: ע״כ מההשמטות

קלד לָמַדְנוּ, וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם וָיוֹם קוֹל הַכָּרוֹז נִשְׁמָע בְּמָאתַיִם זְמִשִּׁים עוֹלָמוֹת.

קלה שָׁנִינוּ, עוֹלָם אֶזָּד נוֹדַע לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהַכָּרוֹז יוֹצֵא, אוֹתוֹ הָעוֹלָם מִזְדַּעְזֵעַ וּמִתְזַלְזֵל יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי צִפֳּרִים שֶׁעוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁמְּדוֹרָם תַּזַּת הָעֵץ שֶׁבּוֹ מַרְאֵה הַזַּיִּים וְהַמָּוֶת.

קלו יוֹצֵאת צִפּוֹר אַזַּת לְצַד דָּרוֹם, וְצִפּוֹר אַזַּת לְצַד צָפוֹן, וְצִפּוֹר אַזַּת כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, וְאַזַּת כְּשֶׁנֶּזְשַׁךְ הַיּוֹם, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת קוֹרֵאת וּמַכְרִיזָה מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מֵאוֹתוֹ כָּרוֹז.

קלז אַזַּר כָּךְ רוֹצוֹת לְהִתְעַלּוֹת לִמְקוֹמָן, וְנִשְׁמָטוֹת רַגְלֵיהֶן בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְנִלְכָּדוֹת בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁנֶּזְלָק הַלַּיְלָה. וּכְשֶׁנֶּזְלַק הַלַּיְלָה, הַכָּרוֹז קוֹרֵא: (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲזֻזוֹת בַּפָּז כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

קלז אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּלְכָּדוֹת רַגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם וְיָמָיו מִתְקָרְבִים, אוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם ה׳ לְהָשִׁיב רוּזוֹ אֵלָיו. שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פּוֹקֵד אוֹתוֹ הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ עַל רוּזוֹ, וּמִיהוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה. וְהִיא כֶּתֶר שֶׁל שְׁבִיעִי שֶׁל הַכֹּל.

קלט וְאִם מִצַּד הַגְּבוּרָה הוּא בָּא – כָּתוּב וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמֹנִים שָׁנָה, שֶׁכֶּתֶר הַגְּבוּרָה הוּא הֲרֵי שְׁמִינִי. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין מָקוֹם

לְהַמְשִׁיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרַהֲבָם עָמָל וָאָוֶן. בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה יְסוֹד, הַבִּנְיָן לֹא עוֹמֵד.

קמ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּזוֹ וְלִשְׁאֹב אוֹתָהּ רוּזוֹ לְתוֹכוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּזוֹ, אִם רוּזוֹ זוֹ הִיא שֶׁל צַדִּיק, מַה כָּתוּב? (קהלת יב) וְהָרוּזוֹ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

קמא וְאִם לֹא נִמְצָא צַדִּיק, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּזוֹ שֶׁצְּרִיכָה לִרְזוֹץ בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת וּלְהִתַּקֵּן כְּדֵי לְהִשָּׁאֵב לְגוּף הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא נִתְקָנֶת, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּזוֹ שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת כְּאֶבֶן בְּכַף הַקֶּלַע, שֶׁכָּתוּב (שמואל-א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שָׁנִינוּ, אִם אוֹתָהּ רוּזוֹ זוֹכָה, כַּמָּה טוֹבוֹת גְּנוּזִים לָהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

קמב אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים יְמֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם מַכְרִיזִים עָלָיו. וְאִם צַדִּיק הוּא, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

קמג שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יָמִים נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה וְרוֹאָה אֶת מְקוֹמָהּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ אָדָם לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַשִּׂגִּיזוֹ וְלֹא שׁוֹלֵט בְּנִשְׁמָתוֹ כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּזוּזָלָה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּזוֹ לִכְלֹא אֶת הָרוּזוֹ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכְּשֶׁמַּתְזִילִים אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם, צֶלֶם הָאָדָם נָזוּשָׁךְ, וְהַדְּמוּת שֶׁנִּרְאִית בָּאָרֶץ נִמְנַעַת.

קמד רַבִּי יִצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל פֶּתְחוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְהָיָה עָצוּב. יָצָא רַבִּי יְהוּדָה וּמָצָא אוֹתוֹ בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעָצוּב. אָמַר לוֹ, מַה יוֹם זֶה מִשְּׁאָר יָמִים?

קמה אָמַר לוֹ, בָּאתִי אֵלֶיךָ לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. אֶחָד – שֶׁכַּאֲשֶׁר תֹּאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְתַזְכִּיר מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֲנִי אָמַרְתִּי, שֶׁתֹּאמַר אוֹתָם בִּשְׁמִי, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. וְאֶחָד – שֶׁתְּזַכֶּה אֶת יוֹסֵף בְּנִי בַּתּוֹרָה. וְאֶחָד – שֶׁתֵּלֵךְ לִקְבְרֵי כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים וּתְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתְךָ עָלַי.

קמו אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִשְׁמָתִי מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנִּי בְּכָל לַיְלָה, וְלֹא מְאִירָה לִי בַּזְּלוּם כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בַּתְּזוּזָלָה. וְעוֹד, שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמַגִּיעַ לְשׁוּבְעַ תְּפִלָּה, אֲנִי מַשִּׂגִּיזוֹ בְּצַלְמִי שֶׁבַּכֹּתֶל

וְלֹא רוֹאֶה אוֹתוֹ, וְאָמַרְתִּי, הוֹאִיל וְהַצֶּלֶם הָעֲבַר וְלֹא נִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי הַכְּרוּז יוֹצֵא וּמַכְרִיז, שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ – כָּל זְמַן שֶׁצֶּלֶם הָאָדָם לֹא יַעֲבֹר מִמֶּנּוּ, יִתְהַלֵּךְ אִישׁ וְרוּזוֹ עוֹמֶדֶת בְּתוֹכוֹ. כְּשֶׁהָעֲבַר צֶלֶם הָאָדָם וְלֹא נִרְאֶה, אָז הוּא מֻעֲבָר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

קמז אָמַר לוֹ, וּמִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (איוב זז) כִּי צֵל יָמֵינוּ עֲלֵי אָרֶץ. אָמַר לוֹ, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם תְּבָרֵר אֶת מְקוֹמִי אֶצְלְךָ כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי בָּעוֹלָם הַזֶּה. בָּכָה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ שֶׁלֹּא תִפָּרֵד מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ.

קמח הָלְכוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. זָקַף עֵינָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה אֶת רַבִּי יִצְחָק, וְרָאָה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁרָץ לְפָנָיו וְרוֹקֵד לְפָנָיו. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָחַז בְּיַד רַבִּי יִצְחָק. אָמַר, גּוֹזַרְנִי שֶׁמִּי שֶׁרָגִיל לְהִכָּנֵס – יִכָּנֵס, וּמִי שֶׁלֹּא רָגִיל לְהִכָּנֵס – לֹא יִכָּנֵס. נִכְנְסוּ רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה, קָשַׁר אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת בַּזּוּז.

קמט הִתְבּוֹנֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה שֶׁעַד עַכְשָׁו טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַן, שֶׁהֲרֵי עַד שְׁמֹנֶה שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם הָיָה זְמַן. הוֹשִׁיבוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָיָה מְלַמְּדוֹ בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, שֵׁב עַל הַפֶּתַח, וּמַה [וּמִי] שֶׁתִּרְאֶה אַל תְּדַבֵּר עִמּוֹ. אִם יִרְצֶה לְהִכָּנֵס לְכָאן, תַּשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יִכָּנֵס.

קנ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יִצְחָק, רָאִיתָ אֶת דְּמוּת אָבִיךָ הַיּוֹם אוֹ לֹא? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָבִיו וּקְרוֹבָיו נִמְצָאִים שָׁם, וְרוֹאֶה אוֹתָם וְנוֹדָע לָהֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁיִּהְיֶה מְדוֹרוֹ עִמָּם שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּדַרְגָּה אַחַת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וְנִמְצָאִים עִמּוֹ, וְהוֹלְכִים עִם נִשְׁמָתוֹ עַד הַמָּקוֹם שֶׁתִּשְׁרֶה בִּמְקוֹמָהּ. אָמַר, עַד עַכְשָׁו לֹא רָאִיתִי.

קנא בֵּין כָּךְ קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹדָע רַבִּי יִצְחָק אֶצְלֵנוּ, וְהוּא מֵאוֹתָן שֶׁבַע עֵינַיִם שֶׁל כָּאן. הֲרֵי אֲחַזְתִּי אוֹתוֹ וְתֵן לִי. יָצָא קוֹל וְאָמַר: כִּסֵּא אֲדוֹנֵנוּ קָרְבָה בְּכִנְפֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הוּא שֶׁלְּךָ וְעִמְּךָ יָבֹא בִּזְמַן שֶׁתִּכָּנֵס לִשְׁרוֹת בְּכִסְאֲךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי.

קנב בֵּין כָּךְ רָאָה רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְאָמַר, אֵין גְּזַר דִּין בְּמָקוֹם שֶׁמְּצוּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, תִּכָּנֵס לְכָאן וְאָחַז בְּרַבִּי יִצְחָק, שֶׁהֲרֵי רָאִיתִי

בּוֹ שֶׁהוּא פּוֹזֵד. נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָזַז בּוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֶזֱזִיר פָּנָיו וְלָמַד תּוֹרָה.

קנג נִרְדַּם רַבִּי יִצְזָזָק וְרָאָה אֶת אָבִיו. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי בֵּין הֶעָלִים שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים שֶׁבְּגַן עֵדֶן נָתוּן [אַתָּה יוֹשֵׁב] עֵץ גָּדוֹל וְזָזָק בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹזֵז אוֹתְךָ בַּעֲנָפָיו. אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ בְּנִי.

קנד אָמַר לוֹ, אַבָּא, וּמָה אֲנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשָׁה יָמִים הָיוּ שֶׁכִּסּוּ אֶת זְזַדַּר מִשְׁכָּבְךָ, וְתִקְּנוּ לְךָ זַלּוֹנוֹת פְּתוּזִים לְהָאִיר לְךָ מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וַאֲנִי רָאִיתִי מְקוֹמְךָ וְשָׁמַזְזְתִּי, שֶׁאָמַרְתִּי אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ בְּנִי, מִזְזוּץ לָזֶה שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא זָכָה בִּנְךָ בַּתּוֹרָה.

קנה וַהֲרֵי עַכְשָׁו הָיוּ עֲתִידִים לָבֹא אֵלֶיךָ שְׁנֵים עָשָׂר צַדִּיקִים מֵהַזְזַבֵּרִים, וְעַד שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים הִתְעוֹרֵר קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: מִי הֵם הַזְזַבֵּרִים [הַשְּׁבִילִים] שֶׁעוֹמְדִים כָּאן? הִתְעַטְּרוּ בִּשְׁבִיל רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּקָּשָׁה בִּקֵּשׁ וְנִתְּנָה לוֹ.

קנו וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים מְקוֹמוֹת מִתְעַטְּרִים כָּאן בִּשְׁבִילוֹ, וּבְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם פְּתוּזִים פְּתָזִים לְשִׁבְעִים עוֹלָמוֹת, וְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם נִפְתָּזוּ לְשִׁבְעִים רָצִים, וְכָל רָץ וְרָץ נִפְתָּזוּ לְשִׁבְעִים כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים, וּמִשָּׁם נִפְתְּזוּ דְּרָכִים לְעַתִּיק, נִסְתַּר הַכֹּל, לִרְאוֹת בְּאוֹתָהּ נְעִימוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁמְּאִירָה וּמְהַנָּה לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פז) לַזְזוֹת בְּנֹעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. מַה זֶּה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ? הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא.

קנז אָמַר לוֹ, אַבָּא, כַּמָּה זְמַן נָתְנוּ לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר לוֹ, אֵין רְשׁוּת וְלֹא מוֹדִיעִים לְאָדָם, אֲבָל בַּהִלּוּלָא הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן תִּהְיֶה עוֹרֵךְ שֻׁלְזָנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם זְזַתֻּנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׁמְזַזַת לִבּוֹ.

קנזז בֵּין כָּךְ הִתְעוֹרֵר רַבִּי יִצְזָזָק, וְהָיָה צוֹזֵזָק וּפָנָיו מְאִירִים. רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ, דָּבָר זָזָדָשׁ שָׁמַעְתָּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי. אָמַר לוֹ. הִשְׁתַּטַּזוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

קנט לָמַדְנוּ, מֵאוֹתוֹ יוֹם הָיָה רַבִּי יִצְזָזָק אוֹזֵז אֶת בְּנוֹ בְּיָדוֹ וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה, וְלֹא הָיָה עוֹזֵב אוֹתוֹ. כְּשֶׁהָיָה נִכְנַס לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוֹשִׁיב אֶת בְּנוֹ בַּזּוּץ, וְיָשַׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה קוֹרֵא לְפָנָיו, (ישעיה לזז) ה׳ עָשְׁקָה לִי עָרְבֵנִי.

קס לְמִדְנוֹ, בְּאוֹתוֹ יוֹם תַּקִּיף וּמִפְוַזִּיד שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, אַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם עוֹמְדִים בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִתְעוֹרְרִי דִּינִים מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְאַרְבָּעָה קְשָׁרִים נִיצִּים, וּקְטָטָה נִמְצֵאת בֵּינֵיהֶם, וְרוֹצִים לְהַפְרִיד כָּל אֶזֶד לְצִדּוֹ.

קסא הַכְּרוּז יוֹצֵא וּמַכְרִיז בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנִשְׁמָע בְּמֵאתַיִם שִׁבְעִים עוֹלָמוֹת. אִם צַדִּיק הוּא – כָּל הָעוֹלָמוֹת שְׁמֵזִים כְּנֶגְדּוֹ, וְאִם לֹא – אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ וּלְזֶלְקוֹ.

קסב לְמִדְנוֹ, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַכְּרוּז מַכְרִיז, אָז יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת מִצַּד צָפוֹן, וְהוֹלֶכֶת וּבוֹעֶרֶת בְּנָהָר דִּינוּר, וְנִפְרֶדֶת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְשׁוֹרֶפֶת אֶת נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים.

קסג וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בָּעוֹלָם, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת מַגִּיעָה לְכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁזוּר, וּמַכֶּה בִּכְנָפָיו וְקוֹרֵא בַּפֶּתַזוּ בֵּין הַשְּׁעָרִים.

קסד פַּעַם רִאשׁוֹנָה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (מלאכי ג) הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְגוֹ'. פַּעַם שְׁנִיָּה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (עמוס ד) כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּזַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׁזוּז. וְאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹשֵׁב בֶּן אָדָם בְּמַעֲשָׂיו שֶׁמּוֹעִידִים לְפָנָיו, וְהוּא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם. פַּעַם שְׁלִישִׁית, כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, קוֹרֵא הַתַּרְנְגוֹל וְאוֹמֵר, (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ'.

קסה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּרְנְגוֹל שָׁזוּר לָמָּה יוֹצֵא? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל רָמוּז בַּזְּכִמָּה, רַק שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּזְכִמָּה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. וּמִשּׁוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּזְכִמָּה, כֻּלָּם רְמוּזִים בַּזְּכִמָּה.

קסו וְהַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁזוּר, שְׁנִינוּ, אֵין דִּין שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִינוֹ, וְשָׁזוּר בָּא מִצַּד הַדִּין. וְלָכֵן בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַ שֶׁל צַד צָפוֹן, שַׁלְהֶבֶת אַזַּת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּזַּת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וְהוּא קוֹרֵא. וְכָל שֶׁכֵּן בְּתַרְנְגוֹל שָׁזוּר, שֶׁמִּתְכַּוֵּן יוֹתֵר מֵאַזַּזוּר.

קסז אַף כָּאן, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָאָדָם יִתְעוֹרֵר, מִתְזוֹזִיל וְקוֹרֵא לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּזֶה, פָּרֵט לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁשּׁוֹכֵב. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאִישׁ שׁוֹכֵב וְהַדִּין שָׁרוּי עָלָיו לְהוֹצִיא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מִתּוֹסֶפֶת בּוֹ רוּזַ עֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו, וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, רוֹאֶה מַה שֶּׁלֹּא זָכָה בְּיָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִתּוֹסְפָה בּוֹ אוֹתָהּ הָרוּזַ. וּכְשֶׁמִּתּוֹסֶפֶת בּוֹ

וְרוֹאֶה, אָז יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. אָז כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּחַיֵּיהֶם לֹא חוֹכִים, בְּמִיתָתָם חוֹכִים.

קסז לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מֵת, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת, וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹדָע לָהֶם, וְכֻלָּם חֲזָקוּקִים בִּדְמֵיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם צַדִּיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כֻּלָּם שְׂמֵחִים לְפָנָיו וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

קסח וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, לֹא נוֹדָעִים אֵלָיו. פָּרַט לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וְכֻלָּם עֲצוּבִים וּפוֹתְחִים בְּוַי וּמְסַיְּמִים בְּוַי, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גֵּץ שֶׁעוֹלֶה מֵהָאֵשׁ. אַף כָּךְ הוּא פּוֹתֵחַ וַי.

קעֹ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, הוֹלְכִים כָּל קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נִשְׁמָתוֹ, וּמַרְאִים לוֹ מְקוֹם הָעֵדוּן וּמְקוֹם הָעֹנֶשׁ. אִם הוּא צַדִּיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלֶה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדֵּן בְּעֵדוּן עֶלְיוֹן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, נִשְׁאֶרֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁנִּטְמָן הַגּוּף בַּקַּרְקַע. כֵּיוָן שֶׁנִּטְמָן, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַחֲזָקִים אוֹחֲזִים בּוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדוּמָ"ה, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בַּמְּדוֹר שֶׁלּוֹ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

קעא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לְקִבְרוֹ וּמִקִּבְרוֹ לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו עַל הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. הוֹלֶכֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאֶה אֶת כֻּלָּם עֲצוּבִים וַאֲבֵלִים.

קעב לָמַדְנוּ, אַחַר שִׁבְעָה יָמִים הַגּוּף נִהְיָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ. נִכְנֶסֶת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, רוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה, וְנִכְנֶסֶת לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְגַן עֵדֶן, וּפוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וּשְׁנִינוּת הַחֶרֶב שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. אִם צַדִּיק הוּא שֶׁתִּכָּנֵס, נִכְנֶסֶת.

קעג שְׁנִינוּ, אַרְבָּעָה עַמּוּדִים זְמִינִים, וּדְמוּת אַחַת שֶׁל הַגּוּף בִּידֵיהֶם, מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּחֶזְרָה וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מְדוֹר שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה עַד זְמַן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ, אַחַר כָּךְ הַכְּרוּז קוֹרֵא.

קעד וְעַמּוּד שֶׁל שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מִזְּדַמֵּן, וְאוֹתוֹ הָעַמּוּד נִקְרָא מְכוֹן הַר צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְגוֹ'. עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְפָתַח שֶׁל צָדֵק שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם בּוֹ.

קעה אם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – טוֹב זֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ לְהִדָּבֵק בְּתוֹךְ הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא זוֹכֶה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – כָּתוּב (שם) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלִַם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ. וְאִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – צַדִּיק הוּא, שֶׁזּוֹכֶה לַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּלְהִתְעַדֵּן בְּעִדּוּן עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה בִּמְקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. עַל ה' דַּוְקָא. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַזִּוּוּג הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קז) כִּי גָדֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ.

קעו וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם נז) כִּי גָדֹל עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יֵשׁ חֶסֶד וְיֵשׁ חֶסֶד, חֶסֶד עֶלְיוֹן וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן. חֶסֶד עֶלְיוֹן הוּא מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן הוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים, וּבְאֵלֶּה כָּתוּב עַד שָׁמַיִם.

קעז לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. הָאֵם הַיְדוּעָה. הַבָּנִים מִי הֵם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. הַזָּכָר נָתַן אוֹתוֹ לְיַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְּכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בַּת נָתַן לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

קעח וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, שֶׁמֵּינִיקָה אוֹתָם, וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תִקָּזוּ הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְשָׁנִינוּ, אַל יַרְבֶּה הָאָדָם זַטְאָיו לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁתִּסְתַּלֵּק הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. אוֹי לְמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתָהּ.

קעט וּכְשֶׁשָּׁבִים בְּנֵי הָעוֹלָם וּמַרְבִּים בִּזְכִיּוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָאֵם שָׁבָה וּמְכַסָּה עַל הַבָּנִים, אָז זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. מַה זֶּה תְּשׁוּבָה? זוֹ תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵם שֶׁשָּׁבָה בְּקִיּוּמָהּ, וְאָז כָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. אֵם הַבָּנִים וַדַּאי. וְלָכֵן לֹא יִפָּטֵר הָאָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה עַד שֶׁמּוֹלִיד בֵּן וּבַת.

קפ שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. תְּשׁוּבַקַּת הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת זֶה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ עַל ה'? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל אֶחָד, מִשְּׁמַע שֶׁכָּתוּב נֹעַם ה', שֶׁבָּא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לַשָּׁמַיִם הַזֶּה, וּתְשׁוּבַקַּת הַצַּדִּיקִים כָּךְ הִיא וַדַּאי. וְכָתוּב עַל הַשָּׁמַיִם, אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה. וַדַּאי מְעֻטִּים הֵם.

קפא שֶׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (שיר א) בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. בְּנֵי אִמִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שֶׁכְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְרִיב בֵּיתוֹ שֶׁלְּמַטָּה וּלְהַגְלוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָעַמִּים, הֶעֱבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּפָנָיו אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִתְרַזְּקָה מִמֶּנּוּ, כַּכָּתוּב (שמות ב) וַתֵּתַצֵּב אֲחֹתוֹ מֵרָחוֹק. וּכְשֶׁאֶרֶץ זוֹ הִתְרַזְּקָה מִשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, הָאָרֶץ הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה נֶזְרְבָה, וְיִשְׂרָאֵל הִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: מִי גָּרַם לִי אֶת זֶה וּמִי עָשָׂה לִי אֶת זֶה? בְּנֵי אִמִּי שֶׁנִּזְּרוּ בִי וְהִתְרַזְּקוּ מִמֶּנִּי, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי.

קפב רַבִּי יוֹסֵי הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְזַיָּא בַּר רַב. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְזַיָּא, רָאִיתָ מַה שֶּׁרָאִיתִי? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי גֶּבֶר אֶזֶד בַּנָּהָר, וְצִפּוֹר אַזַּת עַל רֹאשׁוֹ, וְעָלָה בְּפִי הַצִּפּוֹר, וְאוֹכֶלֶת וְרוֹמֶסֶת בְּרַגְלֶיהָ, וְאוֹתוֹ גֶּבֶר מֵרִים קוֹלוֹת וְצוֹוֵחַ, וְלֹא יָדַעְתִּי מָה אָמַר.

קפג אָמַר, נִקְרַב אֵלָיו וְנִשְׁמַע. אָמַר, אֲנִי פּוֹזֵד לְהִתְקָרֵב. אָמַר לוֹ, וְכִי בֶּן אָדָם הוּא בִּמְקוֹם זֶה? אֶלָּא רֶמֶז שֶׁל זְכוּת שֶׁרָמַז לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קָרְבוּ אֵלָיו. שָׁמְעוּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כֶּתֶר, כֶּתֶר, שְׁנֵי בָנִים שְׁרוּיִים בַּזּוּזוּ [זְרוּקִים לְבַזּוּזוּ]. לֹא נָזוּ וְלֹא מִנּוּזָה, עַד שֶׁהַצִּפּוֹר בַּפֶּזֶ תִּפֹּל.

קפד בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, זֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי.

קפה אָמַר, וַדַּאי הַגָּלוּת נִמְשָׁךְ, וְעַל זֶה [שֶׁ]צִּפָּרֵי הַשָּׁמַיִם לֹא זָזוּת עַד שֶׁשִּׁלְטוֹן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם, וּמָתַי? עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזֶד הוּא יְוָדַע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לָיְלָה.

קפו עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל אֶזֶד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: שַׁלְהֶבֶת הַדִּין הִגִּיעָה בְּדִינָיו. יָצְאָה שַׁלְהֶבֶת אַזַּת וְשָׂרְפָה אֶת אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר. אָמַר, וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְנִתְּנָה לִשְׂרֵפַת הָאֵשׁ.

קפז אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא הִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִמְצְאָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה, כְּשֶׁנִּמְנְעָה בֵּינֵיהֶם הָאֱמוּנָה, כִּבְיָכוֹל, כָּךְ נִמְצָא בַּכֹּל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) וְכֻפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת מָוֶת.

קפז אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב בְּכַלֵּעַ הַמָּוֶת לָנֶצַח? אָמַר לוֹ, כְּשֶׁיְּעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, יִמְנַע מָוֶת מֵהָעוֹלָם, וְלֹא תִתְעוֹרֵר יָמִין זוֹ אֶלָּא כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַה זֶּה? תּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן (תהלים קיז) יְמִי ה' עֹשָׂה חָיִל וְגוֹ', לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ.

קפח לְמַדְנוּ, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא עָלָיו שְׁלֹשִׁים יָמִים בֵּין צַדִּיקֵי גַּן הָעֵדֶן, כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּזוּזִים, כָּל הַצַּדִּיקִים בָּאִים וּמְעַטְּרִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק עַד שֶׁיָּבֹא לְמַדֵּר אֶת דִּיּוּרוֹ בֵּינֵיהֶם.

קצ וְאִם רָשָׁע הוּא, הַכְּרוּז קוֹרֵא עָלָיו בַּגֵּיהִנֹּם שְׁלֹשִׁים יוֹם [עָלָיו], וְכָל הָרְשָׁעִים כֻּלָּם עֲצוּבִים.

קצא כֻּלָּם פּוֹתְזוּזִים: וַי, שֶׁהֲרֵי דִּין זָדָשׁ מִתְעוֹרֵר כָּעֵת בִּגְלָלוֹ שֶׁל פָּלוֹנִי. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מִזְדַּמְּנִים כְּנֶגְדּוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ: וַי, אוֹי לָרָשָׁע אוֹי לִשְׁכֵנוֹ. וְכֻלָּם פּוֹתְזוּזִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לָרָשָׁע רָע כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ. מַה זֶּה [טַעַם] גְּמוּל יָדָיו? אָמַר רַבִּי יִצְזָק, לִכְכֹל [לְהוֹצִיא] מִי שֶׁזּוּנָה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק.

קצב שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זַרְעוֹ לָרִיק נִקְרָא רָע, וְלֹא רוֹאֶה פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגֻרְךָ רָע, וְכָתוּב (בראשית לב) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אַף כָּאן, אוֹי לָרָשָׁע רָע – אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁהוּא רָע, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ – לִכְכֹל מִי שֶׁזּוּנָה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק, וְלָזֶה טוֹרְדִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

קצג בֹּא תִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אוֹי לָרָשָׁע [רָע]. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אוֹי לָרָשָׁע, לָמָּה רָע? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, וְכָתוּב לֹא יְגֻרְךָ רָע, וְכֻלָּם עוֹלִים וְזֶה לֹא עוֹלֶה. וְאִם תֹּאמַר, שְׁאָר רְשָׁעִים שֶׁהָרְגוּ בְּנֵי אָדָם? בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם עוֹלִים וְהוּא לֹא עוֹלֶה. מָה הַטַּעַם? הֵם הָרְגוּ בְּנֵי אָדָם אֲזוּרִים, וְזֶה הָרַג בְּנָיו מַמָּשׁ, שֶׁפַּךְ דָּמִים רַבִּים. בֹּא רְאֵה, בִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם לֹא כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה', וְכָאן כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְשִׁזֵּת אַרְצָה.

קצד שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לְךָ זִזְטָא בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּבָה פָּרָט לָזֶה, וְאֵין לְךָ רָשָׁע שֶׁלֹּא רוֹאֶה פְּנֵי שְׁכִינָה פָּרָט לָזֶה, שֶׁכָּתוּב לֹא יְגֻרְךָ רָע, כְּכֹל. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם

הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. מַה זֶּה לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳ בְּאַרְצוֹת הַזַּיִּים.

קצה וַיְזִזִי יַעֲקֹב, בְּתוֹכָם. לָכֵן צָרִיךְ לְאָדָם שֶׁלֹּא לְעָרֵב צֶלֶם שֶׁלּוֹ בְּצֶלֶם שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא.

קצו בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּמְצָא אָדָם מֵת, הוּא מְטַמֵּא אֶת כָּל הַגּוּף, וְהַבַּיִת טָמֵא. וְגוּף שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לֹא מְטַמֵּא מִישֶׁהוּ אַזֵּר, וְגוּפוֹ [וּבֵיתוֹ] לֹא טָמֵא כְּשֶׁהוּא מֵת. מָה הַטַּעַם?

קצז יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מֵת, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל רִבּוֹנוֹ עוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְעוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ רוּזַ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, נִשְׁאָר הַגּוּף טָמֵא.

קצזז אֲבָל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה לֹא כָּךְ, שֶׁבְּזַזָּיו טָמֵא בְּכָל הַצְּדִים, צַלְמוֹ טָמֵא וְרוּזוֹ טְמֵאָה, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ שְׁרוּיוֹת בְּתוֹכוֹ, אָסוּר לִקְרַב אֵלָיו. כֵּיוָן שֶׁמֵּת, יוֹצְאוֹת כָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ, וְנִשְׁאָר גּוּף בְּלִי טֻמְאָה לְטַמֵּא.

קצט וְאַף עַל גַּב שֶׁגּוּפָם טָמֵא, בֵּין בְּזַזֵּיהֶם וּבֵין בְּמִיתָתָם, אֲבָל בְּזַזֵּיהֶם שֶׁכָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת שֶׁנִּמְצָאוֹת אֶצְלָהֶם, יֵשׁ לָהֶם כֹּזַ לְטַמֵּא אֲזֵרִים. וּבְמִיתָתָם, כַּאֲשֶׁר יוֹצְאוֹת כָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת מֵהֶם, לֹא יְכוֹלִים לְטַמֵּא, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְטַמֵּא אֲזֵרִים, כִּי כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרֶה עָלָיו צַד הָאַזֵּר.

ר בֹּא רְאֵה, הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם וּמִתְגַּדֵּל וְנַעֲשֵׂית מֵהַפַּרְצוּף הַזֶּה הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ, נַעֲשֶׂה צֶלֶם אַזֵּר, וּמִתְזַבְּרִים כְּאֶזָּד, וְזֶה נוֹטֵל אֶת זֶה. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים שְׁנֵי צְלָמִים שָׁמוּר הוּא הָאָדָם, וְגוּפוֹ בְּקִיּוּם, וְרוּזַ שְׁרוּיָה בְּתוֹכוֹ.

רא בְּשָׁעָה שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו, הֵם עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עוֹלֶה לָזֶה, וְנִשְׁאָר אָדָם בְּלִי שְׁמִירָה, אָז (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּזַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם.

רב בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בָּעוֹלָם, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִין לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, צָרִיךְ אָדָם לְעוֹרֵר [בְּדִין] תְּשׁוּבָה שֶׁיָּשׁוּב מֵהָרֶשַׁע [מֵזְזַטָּאָיו], שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יוֹם נִכְתָּבִים פְּתָקִים,

וְכֻלָּם נִמְצָאִים בְּתִיקֹ כְּתוּבִים. אִם זָכָה אָדָם שֶׁיָּשׁוּב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, קוֹרְעִים אֶת הַפְּתָקִים שֶׁעָלָיו.

רג אַזַּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לִפְנֵי הָאָדָם אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים, יוֹם הַתְּשׁוּבָה. אִם שָׁב מֵזְזַטָּאָיו – טוֹב. אִם לֹא – מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לַזְזִתֹּם פְּתָקִים. אוֹי כִּי הַתְּשׁוּבָה רוֹצָה לְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ.

רד אִם זָכָה בִּתְשׁוּבָה וְלֹא שְׁלֵמָה כָּרָאוּי – תּוֹלִים לוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם אַזְזַרוֹן שֶׁל עֲצֶרֶת, שֶׁהוּא שְׁמִינִי לֶזְזָג. אִם עָשָׂה תְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ – נִקְרָעִים. וְאִם לֹא זוֹכֶה – אוֹתָם פְּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִמְסָרִים בִּידֵי מַלְאַךְ הַדִּין, וְהַדִּין נַעֲשֶׂה, וּפְתָקִים יוֹתֵר לֹא זוֹזְרִים עוֹד לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

רה אָז מָעֳבָרִים הַצְּלָמִים מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְצָאִים עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁעֹנֶשׁ הַמֶּלֶךְ יַעֲבֹר עָלָיו וְיִטְעַם מִכּוֹס הַמָּוֶת. וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁל זַזָּג הָאַזְזַרוֹן, הַמַּלְאָכִים הַמַּעֲנִישִׁים מְזֻמָּנִים, וְנוֹטְלִים אֶת הַפְּתָקִים. וְאַזַּר שֶׁנָּטְלוּ אוֹתָם, מָעֳבָרִים הַצְּלָמִים, וְלֹא נִמְצָאִים [וְאִם נִמְצָאִים פְּגוּמִים, יַעֲבֹר עָלָיו מַזְזַלּוֹת וְכוּ'] בָּהֶם יָדַיִם. וְאִם נִמְצָאִים בָּהֶם יָדַיִם – דִּין גָּרוּעַ, אוֹ יַעֲבֹר עָלָיו דִּין שֶׁל מַזְזַלּוֹת רָעוֹת בַּפְּגָם שֶׁלָּהֶם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה.

רו וּבְסִפְרִי הַקַּדְמוֹנִים אוֹמְרִים יוֹתֵר, כְּשֶׁהָרֹאשׁ נִגְרָע וְיִמָּצֵא הַגּוּף – בְּנוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ יִמָּצְאוּ, וְהוּא יִסְתַּלֵּק. וְזֶה מְדֻבָּר כְּשֶׁלֹּא זָזַר כָּל אוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל אִם זָזַר, טַעַם הַמָּוֶת יִטְעַם וְיִתְרַפֵּא.

רז וְאִם הַגּוּף לֹא נִרְאֶה וְיִמָּצֵא הָרֹאשׁ – הֵם מִסְתַּלְּקִים וְהוּא מִתְקַיֵּם, וְזֶה מְדֻבָּר כְּשֶׁבְּנוֹ הַקָּטָן בִּרְשׁוּתוֹ.

רז וְאִם יָדָיו פְּגוּמִים, מַעֲשֵׂה יָדָיו פְּגוּמִים, רַגְלָיו – מַזְזַלּוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ. בּוֹרֵזַ הַצֶּלֶם וְזוֹזֵר, בּוֹרֵזַ וְזוֹזֵר, עָלָיו כָּתוּב (דברים כזז) בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב. וְזֶה כְּשֶׁהַלְּבָנָה מְאִירָה וְהַלַּיְלָה מְתֻקָּן בְּאוֹר.

רט אֲבָל צַדִּיקִים זְזַסִּידִים, כָּל יוֹם וָיוֹם מִסְתַּכְּלִים בְּלִבָּם כְּאִלּוּ אוֹתוֹ יוֹם מִסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי רִבּוֹנָם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְדָבָר אַזַּר. אַשְׁרֵי זֶזְלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רי בֹּא רְאֵה, כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – כַּמָּה עֶלְיוֹנִים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים [בְּרִיּוֹת] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, קוֹשֵׁר אוֹתָם בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁנּוֹטְלִים אוֹתָם לְמַטָּה

וְעוֹשִׂים בָּהֶם מַעֲשֶׂה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁקָּשׁוּר בּוֹ, כְּגוֹן אֵזוֹב וְעֵץ אֶרֶז, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

ריא וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ לוּלָב, וְאֶתְרוֹג, הֲדַס, וַעֲרָבָה, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ שָׁנִינוּ, לֶאֱזוֹז אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂה כְּדֵי לְעוֹרֵר זֶדְוָה אוֹתוֹ שֶׁאוֹזֵז בּוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בִּדְבָרִים וּמַעֲשֶׂה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת דָּבָר כְּדֵי לְעוֹרֵר דָּבָר אַזֵּר.

ריב זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי [בְּרָאתִיו] – לְעוֹרֵר כְּבוֹדִי. בְּרָאתִיו – לְיַזֵּד לִי. יְצַרְתִּיו – לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה [כּוֹזַ]. אַף עֲשִׂיתִיו – לְעוֹרֵר בּוֹ כּוֹזַ שֶׁלְּמַעְלָה.

ריג דָּבָר אַזֵּר כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו – הַיְנוּ כַּפֹּת תְּמָרִים. יְצַרְתִּיו – הַיְנוּ וַעֲנַף עֵץ עָבֹת. אַף עֲשִׂיתִיו – הַיְנוּ וְעַרְבֵי נָזַל.

ריד וְתִקּוּן שֶׁל זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וּלְקַזְזְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דַּוְקָא שֶׁהוּא זְמִישִׁי עַל עָשׂוֹר.

רטו אֲבָל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֶלָּא יוֹם שֶׁיָּצָא רִאשׁוֹן לִנְסֹעַ [לְכָל] בְּמַעְיָנָיו שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים, וְאָנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיכוֹ לָעוֹלָם.

רטז מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁקָּשַׁר בְּנֵי אָדָם בְּמַאֲסָר. בָּאָה אִמּוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיאָה אוֹתָם לַזֵּרוּת, וְהַמֶּלֶךְ מַשְׁגִּיזַ עַל כְּבוֹדָהּ וְנָתַן אוֹתָם בְּיָדֶיהָ. מָצְאָה אוֹתָם רְעֵבִים וּצְמֵאִים. אָמְרָה, הֲרֵי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לַזֵּרוּת, תָּבִיא לָהֶם אֹכֶל וּמַשְׁקֶה.

ריז כָּךְ יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה מוֹצִיא אֶת כֻּלָּם לַזֵּרוּת, וְאָנוּ רְעֵבִים לְמָזוֹן וּצְמֵאִים לִשְׁתִיָּה. הִיא מְעַטֶּרֶת אֶת הַמֶּלֶךְ בְּעַטְרוֹתָיו. בַּיּוֹם הַזֶּה יָדַעְנוּ שֶׁמַּיִם נוֹבְעִים שׁוֹרִים עִמָּהּ, שׁוֹאֲלִים לִשְׁתּוֹת לְמִי שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם לַזֵּרוּת, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים לוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן.

ריזז זֶה בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה, וְהוּא יָפֶה. אֲבָל בַּיּוֹם הַזֶּה, לְאַבְרָהָם שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, אִם בְּעַנְנֵי כָבוֹד הוּא הָרֵאשִׁית אוֹ בְּמַיִם הוּא הָרֵאשִׁית, שֶׁאַבְרָהָם הִתְזִיל לַזְפֹּר בּוֹרוֹת מַיִם.

ריט פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר שֶׁל יִצְזָקֹ, שֶׁיִּצְזָקֹ הִדֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ עֵץ הָדָר. פָּרְיוֹ שֶׁל עֵץ הֶהָדָר הַזֶּה יָדוּעַ. כַּפֹּת תְּמָרִים – שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) צַדִּיקֹ כַּתָּמָר יִפְרָזוּ, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם פֵּרוּד. וְלָכֵן לֹא כָתוּב וְכַפֹּת, אֶלָּא כַּפֹּת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עוֹלֶה זֶה

בְּלִי זֶה. וּבָזֶה מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר הַזֹּאת, מִבְּאֵר מַיִם עֶלְיוֹנִים שֶׁנּוֹבְעִים. הַהוּא מִתְמַלֵּא בַּתְּזוּזָלָה, וּמִמֶּנּוּ מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר עַד שֶׁנּוֹבַעַת לַכֹּל.

רכ וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה עָנָף שֶׁל אִילָן הַגָּדוֹל שֶׁהִתְזַוֵּזַק וְנִשְׁרַשׁ בְּשָׁרְשׁוֹ, נַעֲשָׂה אִילָן עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁאָזוּז בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, עָנָף שֶׁהוּא עֵץ עָבֹת, עֵץ שֶׁאוּזוּז אֶת הָעָבוֹת, שֶׁהֵרֵי מִזֶּה נוֹטֵל יְסוֹד הָעוֹלָם וּמִתְמַלֵּא כְּדֵי לְהָרִיק בַּבְּאֵר, זֶהוּ עוֹלַם אֶרֶץ הַהַשְׁקָאָה.

רכא וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנַיִם הֵם, שְׁנֵי נַחֲלֵי מַיִם מִתְכַּנְּסִים לְתוֹכָם לְהָרִיק לַצַּדִּיק. דָּבָר אַחֵר וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלֶּה הֵם גְּבוּרוֹת שֶׁאֲחוּזוֹת בְּיִצְחָק, שֶׁבָּאִים מִצַּד אוֹתוֹ נַחַל עֶלְיוֹן וְלֹא מִצַּד הָאָב. לָכֵן הַכֹּל נָאֶה, וְלֹא מְבַשֵּׂם לַפֶּרוֹת, וְלֹא עוֹשֶׂה פֶּרוֹת.

רכב וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. אֲבָל וְעַרְבֵי נָחַל וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאֵלֶּה הֵם כֻּלָּם לְרוֹקֵן מַיִם לַבְּאֵר.

השלמה מההשמטות

מַהוּ פְּרִי עֵץ הָדָר? עֵץ הָאֶתְרוֹג. וּמַהוּ הָדָר? הָדָר עַל הַכֹּל, וְהַיְנוּ הָדָר שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר. וְהַיְנוּ עַל שֵׁם נְקֵבָה, וְעַל שְׁמָהּ נִלְקְחָה נְקֵבָה מֵאָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בְּלֹא נְקֵבָה. וּמָה הַטַּעַם נִקְרֵאת נְקֵבָה? עַל שֵׁם שֶׁנְּקֻבֶיהָ רְחָבִים, וְיֵשׁ לָהּ נְקָבִים יְתֵרִים עַל הָאִישׁ, וּמַה הֵם הַנְּקָבִים: שָׁדַיִם וְרֶחֶם וּבֵית קִבּוּל הַוָּלָד.

וּמַה שֶׁאָמְרוּ, שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא הָדָר לְכָל סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ – כֵּן. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַסְּפָרִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וּמַהוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים? אֶלָּא קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לְקָדָשִׁים. וּמַה הֵם קָדָשִׁים? אֵלּוּ שֶׁכְּנֶגֶד שֵׁשׁ קְצָווֹת שֶׁבָּאָדָם, וְקֹדֶשׁ יִהְיֶה לָהֶם קֹדֶשׁ לְכֻלָּם.

וּמַהוּ קֹדֶשׁ? זֶה אֶתְרוֹג, שֶׁהוּא הָדָר לַכֹּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָדָר? אַל תִּקְרֵי הָדָר אֶלָּא הֹ' דָר, זֶה אֶתְרוֹג שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֶגֶד הַלּוּלָב, וְאֵין מִצְוַת לוּלָב קַיֶּמֶת אֶלָּא בּוֹ, וְהוּא גַּם כֵּן אָגוּד עִם הַכֹּל, שֶׁעִם כָּל אֶזְרָד הוּא, וְעִם כֻּלָּם יַחַד הוּא.

וּמַהוּ הַלּוּלָב? כְּנֶגֶד זוּט הַשִּׁדְרָה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – שֶׁעֲנָפָיו זוֹפִים אֶת רֹבּוֹ, וְאִם אֵין עֲנָפָיו זוֹפִים אֶת רֹבּוֹ – אֵינוֹ כָּלוּם. מִפְּנֵי מָה? מָשָׁל לְאָדָם שֶׁבְּזִרוּעוֹתָיו יָגֵן עַל רֹאשׁוֹ, הֲרֵי זְרוּעוֹתָיו שְׁנַיִם וְרֹאשׁוֹ שְׁלִשָׁה, וְהַיְנוּ עָנָף לִשְׂמֹאל, עָבֹת לִימִין, וְנִמְצָא עֵץ בָּאֶמְצַע. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוֹ עֵץ? שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן.

וּמַה זֶּה עַרְבֵי נָחַל? שׁוֹקֵי הָאָדָם שֶׁהֵם שְׁתַּיִם. וּמַהוּ לָשׁוֹן שֶׁל עַרְבֵי נָחַל? מִשּׁוּם שֶׁגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם הוּא לַמַּעֲרָב, וּמִשָּׁם יוֹנֵק כֹּחוֹ, וְשֶׁל צָפוֹן הוּא קָטָן מִמֶּנּוּ מֵהֲלַךְ זַמִּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא בְּרוּחַ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וּבוֹ פּוֹעֵל וְנִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְהֵם שְׁנֵיהֶם עֵצִים. דָּבָר אַחֵר עַרְבֵי – שֶׁפָּעֲמִים מִעֲרָבִים פָּעֲלָתָם זֶה עִם זֶה. מַה זֶּה עַרְבֵי נָחַל? נַחַל הוּא עַל שֵׁם הַמָּקוֹם שֶׁהֵם קְבוּעִים בּוֹ שֶׁשְּׁמוֹ נַחַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

מַהוּ יָם? הֲוֵי אוֹמֵר זֶה אֶתְרוֹג. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁכָּל מִדָּה וּמִדָּה מֵאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִקְרֵאת נַחַל? שֶׁנֶּאֱמַר וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל, אַל תִּקְרֵי נַחֲלִיאֵל אֶלָּא נַחֲלֵי אֵל. וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הָדָר פְּרִי הַגּוּף, אַף יִשְׂרָאֵל פְּרִי עֵץ הָדָר. מָה אִילָן תָּמִיר, עֲנָפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוֹ בָּאֶמְצַע, אַף יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ גּוּף הָאִילָן הַזֶּה שֶׁהוּא לִבּוֹ, וּכְנֶגֶד הַגּוּף זוּט הַשִּׁדְרָה בָּאָדָם שֶׁהוּא עִקַּר הַגּוּף. וּמַה

לוּלָב זֶה כָּתוּב לוֹ לֵב, אַף לֵב מָסוּר לוֹ. וּמַה לֵּב זֶה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת זָכְמָה בּוֹ, אַף בְּכָל נָתִיב מֵהֶן צוּרָה שׁוֹמֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַזַּיִּים: ע"כ מההשמטות

רכג דָּבָר אַזֵּר, וּלְקַזְזְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר – זֶה אַבְרָהָם. כַּפֹּת תְּמָרִים – זֶה יִצְזָזֵק. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה יַעֲקֹב. וְעַרְבֵי נָזַל – אֵלֶּה הֵן שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

רכד וּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה זֶה, מִשּׁוּם שֶׁעֵץ עָבֹת זֶה יַעֲקֹב, שֶׁאוֹזֵז אֶת כָּל הַזְּלָקִים, וַדַּאי זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר יִצְזָזֵק, זוֹ גְּבוּרָה תַזְזְתוֹנָה. כַּפֹּת תְּמָרִים – כַּפֹּת זָסֵר, קֶשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁר בַּבְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ג) כְּפוּתִים בְּסַרְבְּלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה לֹא עוֹלִים זֶה בְּלִי זֶה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת, עָנָף הוּא עֶלְיוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה עֵץ עָבוֹת וְאוֹזֵז לְכָל צַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. עַרְבֵי נָזַל – זֶה יִצְזָזֵק, בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁאֲזוּזִים בְּצַד הַנַּזַּל וְלֹא בְּצַד הָאָב. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁבַּנַּזַּל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִינִים.

רכה וְרַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן פֶּרַשׁ, וְעַרְבֵי נָזַל – אֵלּוּ שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם מַיִם, וְיָפֶה. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁשְּׁתֵּי דְרָגוֹת אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, פְּרִי וְכִנּוּס גָּדוֹל [הַבְּרָכוֹת] יוֹצְאִים מֵהֶם, וְעַרְבֵי נַזַּל לֹא יוֹצְאִים מֵהֶם לֹא פְּרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רֵיזַז, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְהַכֹּל יָפֶה.

רכו וְעַל כֵּן אֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאל, כְּנֶגֶד הַלֵּב. לוּלָב בְּיָמִין. כַּפֹּת בַּכֹּל, וְקָשׁוּר בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק כַּפּוֹת הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים וְקָשׁוּר בַּכֹּל, וְזֶהוּ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

רכז וְיָפֶה אָמַר בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה שֶׁכָּל אֵלֶּה הֵם אוֹרְזִים שֶׁמַּזְמִינִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁצְּרִיכִים לִמְצֹא אוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁהִזְמִין אוֹתָם, וּבָהֶם מְבַקֵּשׁ אָדָם בַּקָּשָׁתוֹ לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רכז בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּסִימָנִים רְשׁוּמִים מִתּוֹךְ הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִצְזוּ בַדִּין, וּמָהֵם הַסִּימָנִים? סִימָנֵי הָאֱמוּנָה, זוֹתָם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנְסוּ לִבְנֵי הַמֶּלֶךְ לְדִין, וּבָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים מִי מֵהֶם נִצַּזּוּ. יָצָא לִגְיוֹן אֶזְזָד מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מִי נִצַּזּוּ? אָמַר לָהֶם, מִי שֶׁיֵּצֵא וּבְיָדוֹ סִימָנֵי הַמֶּלֶךְ, הוּא שֶׁנִּצַּזּוּ.

רכט כָּךְ כָּל הָעוֹלָם נִכְנָסִים לְדִין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהוּא דָּן אוֹתָם מִיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, עַד זְמַשׁ עֶשְׂרֵה יוֹם לַזּוֹדֶשׁ, וּבֵין כָּךְ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם צַדִּיקִים בִּתְשׁוּבָה, טוֹרְזִים בַּסֻּכָּה וְלוּלָב וְאֶתְרוֹג, וְלֹא יוֹדְעִים מִי נִצַּז בַּדִּין. הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שׁוֹאֲלִים, מִי נִצַּז בַּדִּין? אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלֶּה שֶׁמּוֹצִיאִים בִּידֵיהֶם אֶת הַסִּימָנִים שֶׁלִּי, הֵם נִצְּזוּ בַּדִּין.

רל בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּרֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ, בְּתִשְׁבְּזוּת הַהַלֵּל, נִכְנָסִים לַסֻּכָּה, אֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאל, לוּלָב בְּיָמִין. כֻּלָּם רוֹאִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים בְּרִשּׁוּמֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה׳ אֱלֹהָיו.

רלא עַד כָּאן זֶזְדַּוַּת הַכֹּל, זֶזְדַּוַּת הָאוֹרְזִים, וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם שְׁמֵזִים בַּזֶּזְדָּוָה וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנָּה, וְלָכֵן מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם לְהַטִּיל עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם, וְיִתְבָּרְכוּ מֵאִתָּנוּ. מִכָּאן וָהָלְאָה יוֹם אֶזָּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁשָּׁמֵזַ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. שֶׁהֲרֵי יוֹם זֶה מִן הַמֶּלֶךְ בִּלְבַדּוֹ זֶזְדָּוָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרְזִים וְכוּ׳.

רלב רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַז וְאָמַר, אֲנִי זְוַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה זְוַבִּיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּזַ אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּזַּת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְכַמָּה מְשַׁבְּזִים וּמְזַמְּרִים מַזְמִינָה תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אַשְׁרֵי זֶזְלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ בְּגוֹרַל הַזֵּלֶק הַקָּדוֹשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ וְגוֹ׳.

רלג אֲנִי זְוַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעוֹמֶדֶת בַּיֹּפִי שֶׁל נוֹי בְּגַן עֵדֶן. הַשָּׁרוֹן – שֶׁהִיא שָׁרָה וּמְשַׁבַּזַּת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

רלד דָּבָר אַזֵּר, אֲנִי זְוַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן – שֶׁרוֹצָה לִהְיוֹת מֻשְׁקָה מֵהַשְׁקָיַת הַנַּזַּל הָעָמֹק, מְקוֹר הַנְּזָזְלִים, כַּנֶּאֱמַר וְהָיָה הַשָּׁרָב לַאֲגַם. [נ״א (ישעיה לג) וְהָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה] שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁעוֹמֶדֶת בְּעֹמֶק הַכֹּל. מִי הֵם הָעֲמָקִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳. זְוַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן. זְוַבְצֶלֶת – מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַשְׁקָאַת הַנְּזָזְלִים שֶׁיּוֹצְאִים וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שׁוֹשַׁנָּה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֹמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

רלה בֹּא רְאֵה, בַּתְּזוּלָה יְרֻקָּה כַּזַּבְצֶלֶת, שֶׁהָעָלִים שֶׁלָּהּ יְרֻקִּים, אַזַּר כָּךְ שׁוֹשַׁנָּה אֲדֻמָּה בִּגְוָנִים לְבָנִים. שׁוֹשַׁנָּה בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנַּת – שֶׁמִּשְׁתַּנֵּית מִגָּוֵן לְגָוֵן וּמְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ.

רלו שׁוֹשַׁנַּת – בַּתְּזוּלָה זַבְצֶלֶת. בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לְהִזְדַּוֵּג בַּמֶּלֶךְ נִקְרֵאת זַבְצֶלֶת, אַזַּר שֶׁנִּדְבְּקָה עִם הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת הִיא נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנַּת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁהִיא מְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ לִפְעָמִים לְטוֹב וְלִפְעָמִים לְרַע, לִפְעָמִים לְרַזְוַמִּים וְלִפְעָמִים לְדִין.

רלז וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם (בראשית ב). בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, רָצָה מִמֶּנּוּ לְהִדָּבֵק בּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא יְזִידִי, וּבַלֵּב יְזִידִי, וּבְמָקוֹם שֶׁל דְּבֵקוּת יְזִידָה שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנָּה וְלֹא מִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר יְזִיד שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן.

רלח אַזַּר כָּךְ סָטוּ מִדֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיְזִידִי, הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאִילָנוֹת, וּבָאוּ לְהִדָּבֵק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִגָּוֵן לְגָוֵן וּמִטּוֹב לְרַע וּמֵרַע לְטוֹב, וְיָרְדוּ מִלְּמַעְלָה מַטָּה, וְנִדְבְּקוּ לְמַטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעָזְבוּ אֶת הָאִילָן הַיְזִידִי הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאִילָנוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְגוֹ'.

רלט וַדַּאי שֶׁאָז הִתְהַפֵּךְ לִבָּם בְּאוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ, לִפְעָמִים לְטוֹב לִפְעָמִים לְרַע, לִפְעָמִים לְרַזְוַמִּים לִפְעָמִים לְדִין. בַּדָּבָר הַזֶּה נִדְבְּקוּ בּוֹ וַדַּאי, בִּקְשׁוּ זִשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם.

רמ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם, עָזַבְתָּ זַיִּים וְנִדְבַּקְתָּ בַּמָּוֶת. זַיִּים – שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, שֶׁנִּקְרָא זַיִּים, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בּוֹ לֹא טוֹעֵם מָוֶת לְעוֹלָמִים. נִדְבַּקְתָּ בְּעֵץ אַזַּר – הֲרֵי וַדַּאי הַמָּוֶת כְּנֶגְדְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וְכָתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי שֶׁנִּדְבַּק בִּמְקוֹם הַמָּוֶת וְעָזַב מְקוֹם הַחַיִּים. מִשּׁוּם כָּךְ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מָוֶת.

רמא אִם הוּא זָטָא, מָה זָטָאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם אָכְלוּ מֵהָעֵץ הַזֶּה וְזֶה קָרָא לְכֻלָּם – לֹא כָּךְ! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפָחֲדוּ מִלְּפָנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַזְרָיו כַּעֲבָדִים אַזַּר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אָמַר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם (תהלים

צה) בָּאוּ נִשְׁתַּוְּוָה וְנִכְרְעָה וְגוֹ'. וְכֻלָּם הָלְכוּ אַוְזָרָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁאָדָם מִשְׁתַּוְּוָה לְמָקוֹם זֶה וְנִדְבָּק בּוֹ, כֻּלָּם נִמְשְׁכוּ אַוְזָרָיו, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם.

רמב וְאָז הִשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גְוָנִים, לְפָעָמִים דִּין לְפָעָמִים רַוְזָמִים, לְפָעָמִים מָוֶת לְפָעָמִים חַיִּים, וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תָּמִיד בְּאֶוְזָד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם גָּרַם לוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא זֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, הַמִּתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מִטּוֹב לְרַע, מֵרַוְזָמִים לְדִין, מִשָּׁלוֹם לִקְרָב, מִתְּהַפֶּכֶת הִיא בַּכֹּל, טוֹב וָרַע, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

רמג וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לְרַוְזֵם עַל מַעֲשָׂיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹ'. וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ וְנִמְשַׁךְ אַוְזַר אִשְׁתּוֹ, וְגֹרֵשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה עוֹלָה לְמָקוֹם [לְמָקוֹם זֶה] וְלֹא יוֹתֵר, וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה מָוֶת לַכֹּל.

רמד בֹּא רְאֵה, לָעוֹלָם הַבָּא כָּתוּב (ישעיה סה) כִּי כִּימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ – אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. כָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְחֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ'.

רמה וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי חִיָּא, כָּתוּב וַיִּחְיוּ יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שָׁם בְּקִיּוּמוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן בְּמִיתָתוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לָמוּת, אֶלָּא יְמֵי, וְכִי בְּכַמָּה יָמִים מֵת בֶּן אָדָם? וַהֲרֵי בְּשָׁעָה אַחַת, בְּרֶגַע אֶוְזָד מֵת וְיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם.

רמו אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁעוֹמֵד בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה נִפְקָדִים לְפָנָיו וְנִכְנָסִים בְּחֶשְׁבּוֹן, וּכְשֶׁנִּקְרָבִים לְפָנָיו לְהִכָּנֵס בְּחֶשְׁבּוֹן, מֵת הָאָדָם, וּמֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו אֶת רוּחוֹ. אוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁהוֹצִיא וְנָפַח בּוֹ, מֵשִׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו.

רמז אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁיָּמָיו הִתְקָרְבוּ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה, וְלֹא נִדְחָה יוֹם אֶוְזָד מֵהֶם הַחוּצָה שֶׁיִּמָּצֵא שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ חֵטְא, לָכֵן כָּתוּב בְּצַדִּיקִים קְרִיבָה. [וְאֵיךְ יִקְרְבוּ] מִשּׁוּם שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה.

רמז אוֹי לָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם קְרִיבָה, וְאֵיךְ יִקְרְבוּ הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו נִמְצְאוּ בַּזְזַטָּאֵי הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יִקְרְבוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יִמָּנוּ לְפָנָיו וְלֹא יִזָּכְרוּ לְמַעְלָה, אֶלָּא הֵם מִתְכַּלִּים מִתּוֹכָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ.

רמט וְכָאן וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַדַּאי, בְּלִי בוּשָׁה, בִּשְׁלֵמוּת, בְּזֶזְדְוָה שְׁלֵמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר שָׁלֵם מִיַּעֲקֹב. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, שָׁלֵם? שָׁלֵם הָיָה, אֲבָל לֹא שָׁלֵם בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

רנ שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּשָׁעָה שֶׁיְּמֵי הָאָדָם נִפְקָדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵשׁ צַדִּיק שֶׁנִּפְקָדִים יָמָיו, וְהֵם רְזוּקִים מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ צַדִּיק שֶׁכַּאֲשֶׁר נִפְקָדִים יָמָיו, הֵם קְרוֹבִים וּסְמוּכִים לַמֶּלֶךְ וְלֹא מְרֻזָּקִים, נִכְנָסִים בְּלִי בוּשָׁה וּקְרֵבִים לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵי זֶלְקָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת.

רנא וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, וְכִי שְׁאָר הַשְּׁבָטִים לֹא בָנָיו הֵם? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹסֵף הָיָה בְּנוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר דָּזְזָקָה אֶת יוֹסֵף, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת. פָּסוּק זֶה הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וְאֵין אִישׁ בַּבַּיִת, מַה זֶּה מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת? אֶלָּא לְהַכְלִיל אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהָיְתָה שָׁם וְנִמְצְאָה שָׁם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת, אֲבָל אִישׁ אַזֵּר הָיָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהֵרִים יוֹסֵף עֵינָיו וְרָאָה אֶת דְּמוּת אָבִיו, יָשַׁב בְּקִיּוּמוֹ וְנִרְתַּע לְאָזוֹר.

רנב בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה אָמַרְתָּ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר, זַיֶּיךָ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אַזֵּר יָבֹא לְבָרֵךְ אֶת בָּנֶיךָ וְיִתְבָּרְכוּ בוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי בְּנִי יָדַעְתִּי.

רנג כֵּיוָן שֶׁאָמַר יָדַעְתִּי בְּנִי, לָמָּה אָמַר יָדַעְתִּי אַזֵּר? אֶלָּא אָמַר יָדַעְתִּי בְּנִי, בִּזְמַן שֶׁעָמַדְתָּ בְּגוּפְךָ שֶׁאַתָּה בָּרוּר, כְּשֶׁרָאִיתָ אֶת דְּמוּתִי וְשַׁבְתָּ בְּקִיּוּמְךָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב יָדַעְתִּי בְּנִי יָדַעְתִּי, עַל מַה שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁזֶּהוּ הַבְּכוֹר, גַּם הוּא יִהְיֶה לְעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל, וְכָאן מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לִבְנוֹ לְיוֹסֵף מַמָּשׁ.

רנד דָּבָר אַזֵּר וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף – שֶׁבִּדְמוּת אַזַּת הָיוּ נִרְאִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה מֵעִיד שֶׁבְּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה. רַבִּי

יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל כָּךְ הוּא, וְעוֹד, שֶׁיּוֹסֵף זָן אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו בְּזִקְנוּתוֹ, וְלָכֵן בְּנוֹ מַמָּשׁ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לָמָּה לְיוֹסֵף וְלֹא לְאַזְזֵר? מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ מִשָּׁם.

רנה רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּנָיו יִשְׁתַּעְבְּדוּ בַּגָּלוּת שָׁם בְּמִצְרַיִם, לָמָּה לֹא נִקְבַּר שָׁם כְּדֵי שֶׁזְּכוּתוֹ תָּגֵן עַל בָּנָיו? לָמָּה רָצָה לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קג) כְּרַזְזֵם אָב עַל בָּנִים, אֵיפֹה הָרַזְזַמָּנוּת?

רנו אֶלָּא, כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹרֵד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָיָה פּוֹזֵזֵד, וְהָיָה אוֹמֵר: זַזַּס וְזָזְלִילָה יִכְלוּ בָנַי בֵּין הָעַמִּים, וְאוּלַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִמֶּנִּי כְּבַתְּזִזְלָה. מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', [וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל] אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם. וּמַה שֶּׁאָמַרְתָּ אוּלַי אֲסַלֵּק שְׁכִינָתִי מִבֵּינְךָ – אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה.

רנז אָמַר עוֹד, פּוֹזֵזֵד אֲנִי שֶׁמָּא אֶקָּבֵר שָׁם וְלֹא אֶזְכֶּה עִם אֲבוֹתַי. אָמַר לוֹ, וְאָנֹכִי אֲעַלְךָ גַּם עָלֹה. אֲעַלְךָ – מִמִּצְרַיִם. גַּם עָלֹה – לְהִקָּבֵר בְּקֶבֶר אֲבוֹתֶיךָ.

רנזז מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לְהַעֲלוֹת עַצְמוֹ מִמִּצְרַיִם: אֶזְזֵד – כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ יִרְאָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִפָּרַע מִיִּרְאָתָם. וְאֶזְזֵד – שֶׁרָאָה שֶׁשְּׁכִינָה תָּשִׁים מְדוֹרָהּ בֵּין בָּנָיו בַּגָּלוּת. וְאֶזְזֵד – כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה גּוּפוֹ דָּר בֵּין גּוּפוֹת אֲבוֹתָיו לְהִכָּלֵל בֵּינֵיהֶם, וְלֹא יִמָּנֶה עִם רִשְׁעֵי מִצְרַיִם.

רנט וְשָׁנִינוּ, הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב נִמְשַׁךְ מִיָּפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָיְתָה דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב דְּמוּת עֶלְיוֹנָה וּקְדוֹשָׁה, דְּמוּת שֶׁל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא רָצָה לְהִקָּבֵר בֵּין רְשָׁעִים. וְסוֹד הַדָּבָר, שֶׁבָּאָבוֹת אֵין כְּלָל פֵּרוּד, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי.

רס וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. בְּנוֹ – בִּדְמוּת אַזַּזַת שֶׁל הַפָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁבִּרְצוֹן הָרוּזַז וְהַלֵּב הוֹלִיד אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית ל) הַמְעַט קַזְזְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה בְּרָזֵזֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף.

רסא שָׁנִינוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזּוֹ וְאָמַר, (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְגוֹ'. הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ, בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מֵזְזַטָּאָיו וּלְהִסְתַּכֵּל שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם מַעֲשִׂים כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר וְנִכְנָסִים בְּזֶזְשְׁבּוֹן

לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'?! אִם כָּךְ, אֵיךְ לֹא יִשָּׁמֵר אָדָם מִלַּזְזַטֹּא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, אֲפָלוּ אוֹתוֹ [מִי] מַה שֶּׁזָּזָשַׁב אָדָם וְעָלָה בִּרְצוֹנוֹ, הַכֹּל נִמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ.

רסב בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁנִּכְנְסָה לֵאָה אֶל יַעֲקֹב וְנָתְנָה לוֹ אוֹתָם סִימָנִים שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב לְרָזֵל, עָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁהִיא רָזֵל וְשִׁמֵּשׁ בָּהּ תַּשְׁמִישׁ, וְאוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כֹּזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, וְסָבַר שֶׁהִיא רָזֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְגַלֵּה עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁבַּזְזַשֵּׁכָה, הֶעֱלָה אוֹתוֹ רָצוֹן לִמְקוֹמוֹ, וּבְכוֹרַת רְאוּבֵן עָלְתָה לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי שֶׁל רָזֵל הָיְתָה אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁיָּצְאָה מִיַּעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה שֶׁלָּהּ, אוֹתָהּ בְּכוֹרָה מַמָּשׁ שֶׁל רְאוּבֵן יָרַשׁ יוֹסֵף, וְרָזֵל יָרְשָׁה אֶת שֶׁלָּהּ.

רסג וּמִשּׁוּם כָּךְ, סוֹד הַדָּבָר, לֹא הִתְעַלָּה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים, אֶלָּא רְאוּבֵן, כְּלוֹמַר רְאוּ בֵן. רְאוּ בֵן סְתָם. וְהַבֵּן הַזֶּה לֹא נוֹדַע שְׁמוֹ. וְעַל כֵּן לֹא קָרְאָה לֵאָה בְּנִי בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְלֹא נִקְרָא רְאוּ בְנִי, שֶׁהֲרֵי לֵאָה יָדְעָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה.

רסד וְשָׁנִינוּ, גָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין רְצוֹן יַעֲקֹב הָיָה לַזְזַטֹּא לְפָנָיו בָּזֶה וְלֹא הִסְתַּכֵּל בְּרָצוֹן בְּאִשָּׁה אַזֶּרֶת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְעַל כָּךְ כָּתוּב (שם לה) וַיִּהְיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר, שֶׁהֲרֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל שְׁאָר הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, נִקְרָאִים בְּשֵׁם אַזֵּר, וַהֲרֵי דָּבָר זֶה יָדוּעַ בֵּין הַזְזַבֵּרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, בְּנוֹ מַמָּשׁ, מֵהָרֵאשִׁית וְעַד הַסִּיּוּם [בְּנוֹ] הָיָה בְּנוֹ.

רסה שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּמָּה הִשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּזַּזַת יְרֵכִי? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ אוֹת הַבְּרִית שֶׁהָיָה רָשׁוּם בִּבְשָׂרוֹ, שֶׁזּוֹ זְזַשִּׁיבוּת הָאָבוֹת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבְרִית זוֹ הִיא סוֹד שֶׁל יוֹסֵף.

רסו אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב כָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּזַּזַת יְרֵכִי. תַּזַּזַת יְרֵכִי, כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָמוּז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּמוֹצִיא זֶרַע קֹדֶשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם. בְּיִצְזָזָק לֹא כָתוּב, כִּי יָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו.

רסז עוֹד, מָה הַטַּעַם שִׂים נָא יָדְךָ תַּזַּזַת יְרֵכִי, אַל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם? אֶלָּא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, בָּרשֶׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הִשָּׁבַע לִי, שֶׁהוֹצִיא זֶרַע קָדוֹשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם, וְנִשְׁמָר וְלֹא נִטְמָא לְעוֹלָמִים, שֶׁלֹּא יִקָּבֵר בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים,

שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זַמּוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

רסז וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ מֵעַל הַכֹּל, לָמָּה נִקְבַּר בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא שֶׁנִּינוּ, כָּתוּב (שם א) הָיֹה הָיָה דְּבַר ה' אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה, רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָז לָמָּה כָּאן שְׁכִינָה? אֶלָּא כָּתוּב עַל נְהַר כְּבָר, וְכָתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה'. אַף כָּאן, אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף נִשְׁלַךְ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם יוֹסֵף יַעֲלֶה מִכָּאן, הַגָּלוּת לֹא תִתְקַיֵּם, אֶלָּא תִּהְיֶה קְבוּרָתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִטְמָא, וְיִסְבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת.

רסח שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, רָאָה יַעֲקֹב שֶׁהֲרֵי בַּכֹּל נִתְקַן לַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּאָבוֹת [כְּאָבוֹת]. אָמַר, אִם כָּךְ, יִקָּבֵר, אֵיךְ הַגּוּף הַזֶּה יִתְאַוֵּד בָּאָבוֹת. וַאֲפִלּוּ הַמְּעָרָה שֶׁנִּקְבַּר שָׁם נִקְרֵאת מַכְפֵּלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁל מַכְפֵּלָה הוּא שְׁנַיִם וְאֶחָד, אַף הַמְּעָרָה שְׁנַיִם וְאֶחָד.

רעז וּבָא וּרְאֵה, הָאָבוֹת זָכוּ לְהִקָּבֵר שָׁם הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם. יַעֲקֹב – הוּא וְלֵאָה. מָה הַטַּעַם רָחֵל לֹא, וַהֲרֵי כָּתוּב וְרָחֵל עֲקָרָה, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת? אֶלָּא לֵאָה זָכְתָה בּוֹ לְהוֹצִיא שִׁשָּׁה שְׁבָטִים מִגֶּזַע קָדוֹשׁ בָּעוֹלָם יוֹתֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא נִתְּנָה עִמּוֹ לְזִוּוּג בַּמְּעָרָה.

רעא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יָמֶיהָ הָיְתָה לֵאָה עוֹמֶדֶת בִּפְרָשַׁת דְּרָכִים, וּבָכְתָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, כְּשֶׁשָּׁמְעָה שֶׁהוּא צַדִּיק, וּתְפִלָּה הִיא הִקְדִּימָה לוֹ, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁמַּקְדִּימָה וְיוֹשֶׁבֶת בִּפְרָשַׁת דְּרָכִים לִשְׁאֹל.

רעב רָחֵל לֹא יָצְאָה לַדְּרָכִים לְעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ זָכְתָה לֵאָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ, וְרָחֵל קְבוּרָתָהּ עוֹמֶדֶת בִּפְרָשַׁת דְּרָכִים וְנִקְבְּרָה שָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן אָרַם מֵתָה עָלַי רָחֵל. מַה זֶּה עָלַי? עָלַי וַדַּאי, כְּלוֹמַר בִּגְלָלִי. בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ – בִּגְלָלִי מֵתָה בַּדֶּרֶךְ, שֶׁלֹּא יָצְאָה בִּשְׁבִילִי לְעוֹלָמִים כְּמוֹ אֲחוֹתָהּ.

רעג מִשּׁוּם כָּךְ, לֵאָה שֶׁיָּצְאָה וּבָכְתָה בִּפְרָשַׁת דְּרָכִים בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, זָכְתָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ. רָחֵל שֶׁלֹּא רָצְתָה לָצֵאת וְלִשְׁאֹל בִּשְׁבִילוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ קְבוּרָתָהּ בִּפְרָשַׁת דְּרָכִים, וְסוֹד הַדָּבָר הֲרֵי בֵּאַרְנוּ וְנִתְבָּאֵר, זֶה בְּגָלוּי וְזֶה בְּנִסְתָּר.

רעד וּבָא וּרְאֵה, שֶׁשָּׁנִינוּ, דִּמְעוֹת רַבּוֹת שָׁפְכָה אוֹתָהּ לֵאָה הַצַּדֶּקֶת כְּדֵי לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְלֹא שֶׁל אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע. וְהֵינוּ

מַה שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ – הוּא יִקָּרַע, וְלֹא יוּכַל אוֹתוֹ עֹנֶשׁ לִשְׁלֹט בּוֹ. מִנַּיִן לָנוּ. מִלֵּאָה, שֶׁהֲרֵי נִגְזַר עַל לֵאָה לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, הִיא בְּבַקָּשָׁתָהּ הִקְדִּימָה לְיַעֲקֹב וְלֹא נִתְּנָה לְעֵשָׂו.

רעה אָמַר רַבִּי זִזְיָא, וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי. רַבִּי יִצְזָזָק פָּתַזז וְאָמַר, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נִתְבָּאֵר שֶׁהִסְתַּכַּלְנוּ בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה וְנִרְאָה שֶׁדְּבָרָיו סְתוּמִים, אֲבָל כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה, כֻּלָּם נִקְרְאוּ בְּזָזְכְמָה.

רעו שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב וַתֵּרֶב זָזְכְמַת שְׁלֹמֹה. בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים-א ה) וַתֵּרֶב זָזְכְמַת שְׁלֹמֹה מֵזָזְכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי הֵם בְּנֵי קֶדֶם? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל זָזְכְמַת בְּנֵי קֶדֶם הִיא זָזְכְמָה שֶׁיָּרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם.

רעז שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְזָזָק. מַה זֶּה אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ? זוֹ זָזְכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַשְׁמָע אֶת, אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – שֶׁהָיָה שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ בַּת שֶׁהָיְתָה לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

רעז וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וְגוֹ׳. שֶׁנָּתַן לָהֶם דְּבָרִים יְדוּעִים בַּכְּתָרִים הַתַּזְזְתּוֹנִים. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הִשְׁרָה אוֹתָם? אֶל אֶרֶץ קֶדֶם, וּמִשָּׁם יָרְשׁוּ בְּנֵי קֶדֶם זָזְכְמָה, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב מֵזָזְכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם.

רעט שָׁנִינוּ, יוֹם אֶזָּד הָיָה בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוֹד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבָּא הָיָה עָיֵף וְרָץ אַזְזֵרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה רוֹכֵב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי (הושע יא) אַזְזֵרֵי ה׳ יֵלֵכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

רפ יָרַד רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּתוּב (דברים ט) וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וַדַּאי שֶׁזָּזְכְמָה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְלֹא הוֹלֵךְ, אֶלָּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים עַל מַה כָּתוּב וָאֵשֵׁב. עַכְשָׁו בִּמְנוּזָזָה הַדָּבָר תָּלוּי. יָשְׁבוּ.

רפא אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וַתֵּרֶב זָזְכְמַת שְׁלֹמֹה מֵזָזְכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכָּל זָזְכְמַת מִצְרַיִם. מַה הִיא זָזְכְמַת שְׁלֹמֹה, וּמַה הִיא זָזְכְמַת מִצְרַיִם, וּמַה הִיא זָזְכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פֵּרְשׁוּהָ בְּאוֹתוֹ שֵׁם. שֶׁהַלְּבָנָה כְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהַכֹּל כָּתוּב וַתֵּרֶב, בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שֶׁהִתְרַבְּתָה וְהִתְבָּרְכָה וְעָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת.

רפב וְשָׁנִינוּ, אֶלֶף הָרִים מִתְגַּדְּלִים לְפָנֶיהָ, וְכֻלָּם הָיוּ לְפָנֶיהָ שְׁאִיבָה אַזַּת, וְאֶלֶף נְהָרוֹת גְּדוֹלִים לָהּ, וְגוֹמַעַת אֶת כֻּלָּם בִּגְמִיעָה אַזַּת.

רפג צִפָּרְנֶיהָ אוֹזֵזוֹת בְּאֶלֶף וְשִׁבְעִים עֲבָרִים. יָדֶיהָ אֲזוּזוֹת לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [וַזַּמִּשָּׁה] אֶלֶף עֲבָרִים, אֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד זֶה, וְאֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד אַזַּר. כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי מָגִנִּים אֲזוּזִים בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ.

רפד עֶלֶם אֶזֶד שֶׁאָרְכּוֹ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יוֹצֵא בֵּין רַגְלֶיהָ, מִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁשִּׁים מַכּוֹת אֵשׁ, בִּגְוָנִים אֵלּוּ הִתְמַנָּה עַל הַתַּזְזִתּוּנִים [מִתַּזַּת] מֵאַרְבָּעָה צְדָדֶיהָ. זֶהוּ נַעַר שֶׁאוֹזֵז שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַפְתְּזוֹת עֶלְיוֹנִים מִצַּד הָאֵם, וְכָל הַמַּפְתְּזוֹת הָעֶלְיוֹנִים בְּלַהַט הַזֶּרֶב שֶׁזּוֹגֵר בְּמָתְנָיו תְּלוּיִים.

רפה לְאוֹתוֹ נַעַר קוֹרְאִים זַנּוּף בֶּן יֶרֶד, בְּאוֹתָן בָּרִיתוֹת, שֶׁכָּתוּב (משלי כב) זַנֵּף לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, מִשְּׁנָה הִיא וְלֹא בָּרַיְתָא – בְּמִשְׁנָתֵנוּ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד הִסְתַּכְּלוּ [נִתְקָנוּ]. תַּזְזִתָיו תּוֹפְסוֹת זַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ [שֶׁבָּא רְאֵה], כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן נִקְרָא בֵּן לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ד) כִּי בֵן הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָחִיד לִפְנֵי אִמִּי, וְכָתוּב (שמות ד) בְּנִי בְּכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, כָּךְ גַּם לְמַטָּה זֶה נִקְרָא נַעַר לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וּבְכַמָּה גְוָנִים נִקְרָא בֶּן יֶרֶד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. אֲבָל בָּא רְאֵה, בֶּן יֶרֶד מַמָּשׁ, שֶׁשָּׁנִינוּ, עֶשֶׂר יְרִידוֹת יָרְדָה שְׁכִינָה אָרֶץ, וְאֶת כֻּלָּם בֵּאֲרוּ הַזְּוָגִים וְנִתְבָּאֵר. וְתַזַּת זֶה כַּמָּה זַיּוֹת עוֹמְדוֹת, שֶׁנִּקְרָאוֹת זַיּוֹת הַשָּׂדֶה מַמָּשׁ.

רפו תַּזַּת אוֹתָן הַזַּיּוֹת נֶאֱזוּזוֹת שַׁעֲרוֹת הַלְּבָנָה שֶׁנִּקְרָאוֹת כּוֹכְבֵי שַׁרְבִּיט, שֶׁל שַׁרְבִּיט מַמָּשׁ, בַּעֲלֵי דִּין, בַּעֲלֵי מִשְׁקָל, בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי זֵצָפָה, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בַּעֲלֵי [שַׁעֲרוֹת] אַרְגָּמָן. יָדֶיהָ וְרַגְלֶיהָ אֲזוּזוֹת בָּזֶה כְּמוֹ אַרְיֵה [קָדוֹשׁ] זָזָק שֶׁאוֹזֵז בְּטִרְפּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל.

רפז צִפָּרְנֶיהָ – כָּל אוֹתָם שֶׁמַּזְכִּירִים אֶת זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְכוֹתְבִים וְרוֹשְׁמִים אֶת זַטָּאֵיהֶם בְּתַקֶּף הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה טז) זַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפֹּרֶן שָׁמִיר. מַה זֶּה שָׁמִיר? אוֹתוֹ שֶׁרוֹשֵׁם וְנוֹקֵב בָּאֶבֶן וְזוֹתֵךְ אוֹתָהּ לְכָל צַד.

רפז זֻהֲמַת הַצִּפָּרְנַיִם – כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִדְבָּקִים בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְיוֹנְקִים מִצַּד הַטֻּמְאָה כְּשֶׁמִּתְזוֹזִילָה הַלְּבָנָה לְהִתָּגֵם.

רפט וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, צָרִיךְ לִירַשׁ אוֹתָהּ בִּפְגִימָתָהּ, וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אֶת דַּעַת [רְצוֹן] הָרוּזוֹת וְהַשֵּׁדִים, כְּדֵי לִירַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל צְדָדֶיהָ.

רצ וּבִימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בַּכֹּל הֵאִירָה הַלְּבָנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. וַתֵּרֶב דַּיְקָא. מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, כַּכָּתוּב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם וְגוֹ', וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי קֶדֶם, שֶׁכֻּלָּם לֹא הִתְקַיְּמוּ, פָּרַט לָזֶה שֶׁכְּלוּל זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁנִּקְרָא הֲדַר, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַר וְגוֹ'.

רצא וְשֶׁנִּינוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְקַיְּמָה [שֶׁהֵאִירָה הַלְּבָנָה], לֹא הֵאִירָה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה שֶׁרָאוּי כְּנֶגְדָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרֵנוּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ אִמּוֹ הָיְתָה בַּת שֶׁבַע.

רצב וּמִכָּל חָכְמַת מִצְרַיִם – זוֹ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה שֶׁאַחַר הָרוּזִים, וְהַכֹּל כְּלָלָה חָכְמָה זוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה – חָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם וְחָכְמַת מִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי דָּבָר זֶה לְפָנֶיךָ, שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ [דָּבָר זֶה] זָכִיתִי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּבָרִים אֵלּוּ הֲרֵי בֵּאַרְנוּם, וַהֲרֵי נֶאֱמְרוּ.

רצג שֶׁנִּינוּ, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ. יָכוֹל אַף עֲמַל הַתּוֹרָה? תַּלְמוּד לוֹמַר, שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ [כָּתוּב]. שׁוֹנֶה עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ. רַבִּי חִיָּיא אָמַר, אַף עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עָמֵל בִּגְלַל בְּנֵי אָדָם אוֹ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ. עַל זֶה כָּתוּב תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁזֶּה לֹא עוֹלֶה לְמַעְלָה. שֶׁנִּינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ אִם אָדָם עוֹמֵד אֶלֶף שָׁנִים, אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם דּוֹמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לֹא הִתְקַיֵּם, רַק יוֹם אֶחָד.

רצד וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה וְהִתְרַצָּה בָּהֶם לְהִתְעַטֵּר עִמָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק ה' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָעִטּוּר שֶׁלּוֹ הוּא בַּאֲבוֹתָיו, שֶׁהֲרֵי הָעִטּוּר שֶׁל הָאָבוֹת הוּא עִמּוֹ, וְהוּא עִמָּהֶם. וְעַל זֶה בְּאוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת שֶׁנִּינוּ, ש שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, שְׁנֵי קְשָׁרִים – אֶחָד מִצַּד זֶה וְאֶחָד מִצַּד זֶה, וְאֶחָד שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, (שמות כו) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִיחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. וְאוֹתוֹ קֶשֶׁר שֶׁבָּאֶמְצַע אָחוּז לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, וַדַּאי.

רצה וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת. הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ – אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מַקְשִׁיבִים לְדִבּוּרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא פּוֹקְחִים אָזְנֵיהֶם לִשְׁמֹעַ אֶת מִצְוֹת רִבּוֹנָם. וְהַעִוְרִים – שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת עַל מָה הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַכְּרוּז יוֹצֵא וְקוֹרֵא, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

רצו שֶׁלְּמַדְנוּ, בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וְטָסִים בָּעוֹלָם, יוֹרְדִים וּמַזְהִירִים אֶת הָאָדָם כָּל יוֹם וָיוֹם לְבַדּוֹ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ יוֹם בָּא וּמַזְהִירִים אוֹתוֹ, וּבֶן אָדָם עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ יוֹם זֵזִטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ – אוֹתוֹ יוֹם עוֹלֶה בְּבוּשָׁה וּמֵעִיד עֵדוּת, וְעוֹמֵד לְבַדּוֹ בַּזּוּץ.

רצז וְשָׁנִינוּ, אַזַּר שֶׁעוֹמֵד לְבַדּוֹ, יוֹשֵׁב, עַד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה. זָכָה – שָׁב אוֹתוֹ יוֹם לִמְקוֹמוֹ. לֹא זָכָה – אוֹתוֹ יוֹם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתָהּ רוּזַז שֶׁבַּזּוּץ, וְשָׁב לְבֵיתוֹ, וְנִתְקָן בִּדְמוּת אוֹתוֹ אָדָם מַמָּשׁ כְּדֵי לְהָרַע לוֹ, וְדָר עִמּוֹ בַּבַּיִת. וְיֵשׁ שֶׁדִּיּוּרוֹ לְטוֹב, אִם הוּא זוֹכֶה. וְאִם לָאו, הוּא דָּר עִמּוֹ לְרַע.

רצח בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִפְקָדִים אוֹתָם יָמִים וַזְּסִרִים, וְלֹא נִכְנָסִים בְּוֶזְשְׁבּוֹן שֶׁל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁגּוֹרֵעַ יָמָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הִשְׁאִיר לְמַעְלָה יָמִים לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְהִתְקָרֵב עִמָּם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

רצט בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁקְּרֵבִים אוֹתָם יָמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אִם הוּא צַדִּיק, זֶה הָאָדָם שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְנִכְנָס בְּאוֹתָם יָמִים, וְהֵם לְבוּשֵׁי כָבוֹד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, וְהֵם אוֹתָם יָמִים שֶׁצַּדִּיק הָיָה בָּהֶם וְלֹא הִרְשִׁיעַ בָּהֶם.

ש אוֹי לְאוֹתוֹ שֶׁגּוֹרֵעַ יָמָיו לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּיָמָיו, אוֹתָם יָמִים שֶׁפָּגַם בַּזְּטָאָיו וַזְּסִרִים מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּבֶגֶד וָזֹסֶר. כָּל שֶׁכֵּן אִם הֵם רַבִּים, וְאֵין לָאָדָם בַּמָּה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, אֲזַי אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם עַל אוֹתָם יָמִים, יָמִים עַל יָמִים, יָמִים עַל כָּל אֶזֶד שְׁנַיִם. שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ מוֹצֵא יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ לְבוּשׁ בַּמָּה לְהִתְכַּסּוֹת. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שְׁמוּרִים הֵם אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנַעֲשִׂים מֵהֶם לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

שא שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם – יְדִיעָה מַמָּשׁ יָדְעוּ, שֶׁאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁל כָּבוֹד שֶׁנַּעֲשָׂה

מֵאוֹתָם יָמִים נִגְרַע מֵהֶם, וְלֹא נִשְׁאַר יוֹם מֵאוֹתָם יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ. יָמִים יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶזְדָּ בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר אֶזְדָּ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אָדָם וְעָשָׂה תְשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל אוֹתוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּלִי לְבוּשׁ אֲזֵרִים, וְלֹא מִן הַיָּמִים שֶׁלּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם.

שׂב בֹּא רְאֵה, בְּאַבְרָהָם שֶׁזָּכָה מַה כָּתוּב? (שם כד) בָּא בַּיָּמִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּכָה. כַּאֲשֶׁר הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מַמָּשׁ בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ, נִכְנַס וְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא נִגְרַע מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ כָּבוֹד כְּלוּם, שֶׁכָּתוּב בָּא בַּיָּמִים. בְּאִיּוֹב מַה כָּתוּב? (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרֹם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר לְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

שׂג שָׁנִינוּ, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁיְּמֵיהֶם צַדִּיקִים, וְנִשְׁאֲרוּ לָעוֹלָם הַבָּא [צַדִּיקִים], וְכַאֲשֶׁר יוֹצְאִים, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים וְנַעֲשִׂים לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ זוֹכִים לְהִתְעַנֵּג מֵעֹנֶג הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עֲתִידִים לָקוּם לִתְזִזְיָה, וְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְבוּשׁ יָקוּמוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לזז) וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיְּמֵיהֶם בַּזְזַטָּאֵיהֶם [עוֹלָמוֹת] זְזַסֵּרִים, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם בְּמַה שֶׁיִּתְכַּסּוּ כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם.

שׂד שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד בִּימֵיהֶם, מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם [לְבוּשׁ] מֵהָעִטּוּרִים שֶׁבָּהֶם מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, מֵאוֹתוֹ נַזַּל שֶׁיּוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ לְגַן עֵדֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָזְזֲךָ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַזְזְצָזוֹת נַפְשֶׁךָ וְגוֹ'. וְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בַּלְבוּשׁ שֶׁל יְמֵיהֶם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ירמיז יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן זְזֵרִים בַּמִּדְבָּר.

שׂה אָמַר רַבִּי יִצְזָזָק, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבִּטָּזוֹן יָתֵר הָיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, שֶׁאֶזְכֶּה בָהֶם וְלֹא בְּאַזֵּר. שֶׁאֶזְכֶּה בָהֶם לְהִתְלַבֵּשׁ בַּיָּמִים שֶׁלּוֹ וּבַיָּמִים שֶׁלָּהֶם.

שׂו רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּתוּב (בראשית כז) וַיָּרַז אֶת רֵיזַז בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ. בְּגָדָיו? בִּגְדֵי עֵשָׂו הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיוּ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁל עֵשָׂו הָיוּ בְּגָדִים אֵלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתִּקַּז רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַזְזַמֻּדֹת? בִּגְדֵי עֵשָׂו כָּתוּב [כָּאן], וְכָאן רֵיזַז בְּגָדָיו, שֶׁל יַעֲקֹב מַשְׁמָע.

שז אֶלָּא כָּךְ בֵּאַרְנוּ, וַיָּרוּז, כְּלוֹמַר שֶׁהִסְתַּכֵּל הָלְאָה, וְהֵרִיזַז אֶת רִיזַז לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאָז בֵּרְכוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב רְאֵה רִיזַז בְּנִי כְּרִיזַז שָׂדֶה, זֶהוּ שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וְאָמַר, הוֹאִיל וְזָכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד – וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מַה מַּשְׁמִיעַ? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שְׂדֵה תַּפּוּזִים קְדוֹשִׁים נוֹטֵל טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

שזז אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֵּרַךְ אוֹתוֹ בַּכֹּל – מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוַּיָּרוּז אֶת רִיזַז בְּגָדָיו, בְּגָדָיו מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. שֵׁנִינוּ, אֶלֶף וַזְמַשׁ מֵאוֹת רִיזוֹת עוֹלִים בְּכָל יוֹם מִגַּן עֵדֶן, שֶׁבָּהֶם מִתְבַּשְּׂמִים אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁמִּתְעַטְּרִים מִיָּמָיו שֶׁל בֶּן אָדָם.

שׁט אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה לְבוּשִׁים הֵם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֶהָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, עַל זֶה נִזְכָּרוּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה הֵם: אֶזֶד שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בְּאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, הָרוּזַז שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ. וְאֶזֶד נִכְבָּד מֵהַכֹּל, שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ הַנְּשָׁמָה בְּתוֹךְ צְרוֹר הַחַיִּים בֵּין אַדֶּרֶת הַמֶּלֶךְ. וְאֶזֶד לְבוּשׁ שֶׁל בַּזּוּץ, שֶׁעוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד, נִרְאֶה וְלֹא נִרְאֶה, בָּזֶה מִתְלַבֶּשֶׁת הַנֶּפֶשׁ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם.

שי וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ [שָׁנָה] וְשַׁבָּת הוֹלֶכֶת וְנִקְשֶׁרֶת בָּרוּזַז שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ שֶׁעוֹמֶדֶת בֵּין פַּרְגּוֹד נִכְבָּד, וּמִמֶּנּוּ לוֹמֵד וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ, וּמְשׁוֹטֵט וּמוֹדִיעַ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם.

שיא לָמַדְנוּ, בִּשְׁנֵי קְשָׁרִים נִקְשֶׁרֶת הַנֶּפֶשׁ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הָרוּזַז שֶׁבֵּין רִיזוֹת הַבְּשָׂמִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט, וְנִקְשָׁר עִם הָרוּזַז בַּנְּשָׁמָה שֶׁצְּרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְנִרְוִית וְנִזּוֹנִית מֵאוֹתוֹ זִיו הַנִּכְבָּד שֶׁל צַד זֶה וְשֶׁל צַד זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד, תָּמִיד דַּיְקָא.

שיב וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחֲצֻחוֹת נַפְשֶׁךָ. מַה זֶּה בְּצַחֲצֻחוֹת? אֶלָּא צַחוּת אַחַת, כְּשֶׁנִּקְשֶׁרֶת עִם הָרוּזַז שֶׁבַּגַּן שֶׁלְּמַטָּה, צַחוּת שֶׁלְּפָנִים מִן הַצַּחוּת, כְּשֶׁנִּקְשָׁרִים בַּנְּשָׁמָה שֶׁלְּמַעְלָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהַיְנוּ בְּצַחוּ – אֶזֶד, צָחוּת – שְׁנַיִם, שֶׁהֵם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בִּכְבוֹד הַנְּשָׁמָה וַדַּאי. כְּלוֹמַר, צַחֲצֻחוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת אֶת זֶה? נַפְשֶׁךָ, נַפְשֶׁךָ מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

שיג אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁאֲנִי בֵּין אוֹתָם הַחֲבֵרִים מִבָּבֶל, מִתְכַּנְּסִים אֵלַי, וְלוֹמְדִים דְּבָרִים בַּנִּגְלֶה, וְהֵם מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּזוּתָם

בַּרְזֶל זָזָק, סָתוּם מִכָּל הַצְּדָדִים. כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם דַּרְכֵי גִּנַּת הַמֶּלֶךְ, דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ. [כַּמָּה פְּעָמִים אָמַרְתִּי לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּדְרָכִים עֶלְיוֹנִים.]

שיד כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם כָּל אוֹתָן דַּרְגּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְכֻלָּם פּוֹזְזִדִים לוֹמַר דְּבָרִים הַלָּלוּ, אֶלָּא לוֹמְדִים בְּגִמְגּוּם, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים כִּבְדֵי לָשׁוֹן, כְּמוֹ אוֹתוֹ כְּבַד לָשׁוֹן שֶׁמְּגַמְגֵּם בְּפִיו.

שטו אֲבָל לִזְכוּת אֲנִי דָן אוֹתָם, הוֹאִיל וּפוֹזְזִדִים, שֶׁהֲרֵי אֲוִיר הַקָּדוֹשׁ וְרוּזַז הַקָּדֵשׁ עָבְרָה מֵהֶם, וְיוֹנְקִים אֲוִיר וְרוּזַז שֶׁל רָשׁוּת אַזְרָת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּרְאֵית עֲלֵיהֶם קָשֶׁת, וְאֵינָם כְּדָאִים לִרְאוֹת סֵבֶר פָּנָיו [שֶׁל אֵלִיָּהוּ], כָּל שֶׁכֵּן סֵבֶר פָּנִים אֲזֵרוֹת.

שטז אֲבָל זֶה מוֹעִיל לָהֶם שֶׁאֲנִי מָצוּי בָּעוֹלָם וַאֲנִי סִימָן [תּוֹמֵךְ] בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּזַזַּיי לֹא יָשַׁב הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְלֹא נִדּוֹן בַּדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, אַזְרַי לֹא יָקוּם דּוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה. וְעָתִיד הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַפָּנִים הַזַּזְצוּפוֹת יִמָּצְאוּ בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. לְמַעְלָה – בַּזַּזְטָאֵי הַתַּזְזִתּוֹנִים וְהַזַּזְצָפָה שֶׁלָּהֶם.

שיז וַעֲתִידִים בְּנֵי הָעוֹלָם לִצְווֹזַז, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. יַזְזִירוּ רֹאשׁ לְכָל הָרוּזוּזוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא יָשׁוּבוּ עִם רְפוּאָה. אֲבָל רְפוּאָה אַזַּת מָצָאתִי לָהֶם בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיִּמָּצְאוּ אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְנִמְצָא בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁקֶר, כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ, בְּגָלְלוֹ מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים. וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִכְתַּב בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי כְּבָר לִמַּדְנוּ אֶת הַדָּבָר.

שיח אוֹי לְדוֹר שֶׁהִתְגַּלָּה בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים עָלָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מִי מִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם בְּצַעַר יָתֵר, וְהָעוֹלָם צָרִיךְ לְמָטָר, וְצָרִיךְ לְהַגְּלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה יוֹתֵר בְּצַעַר הָעוֹלָם.

שיט שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם בְּצַעַר וּמְבַקְּשִׁים בְּנֵי אָדָם רַזְזִמִים עַל הַקְּבָרִים, כָּל הַמֵּתִים מִתְעוֹרְרִים עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ מַקְדִּימָה וּמוֹדִיעָה לָרוּזַז, שֶׁהֲרֵי סֵפֶר תּוֹרָה נִמְצָא בַּגָּלוּת, שֶׁהֻגְּלָה בְּצַעַר הָעוֹלָם, וְהַזַּזִּים בָּאִים וּמְבַקְּשִׁים רַזְזִמִים.

שכ וְאָז הָרוּזַז מוֹדִיעָה לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר וְזָז עַל הָעוֹלָם, וְזֶה עַל גָּלוּת סֵפֶר תּוֹרָה מִמְּקוֹמוֹ, וְהַזַּזִּים בָּאִים לְבַקֵּשׁ רַזְזִמִים עַל קִבְרֵי הַמֵּתִים.

אוֹי לַדּוֹר אִם צָרִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה לְהַגְּלוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וַאֲפִלּוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם עַל מַה יַּשְׁגִּיחוּ עֲלֵיהֶם.

שכא וְאֶת זֶה לֹא יוֹדְעִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שְׁכִינָה, כְּשֶׁגָּלְתָה גָּלוּת אַזְרוֹנָה, עַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים. אַזַּר כָּךְ בִּזְמַן שֶׁדּוֹזֵק רַב נִמְצָא בָּעוֹלָם, הִיא נִמְצֵאת שָׁם, וּבַגָּלוּת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שָׁם הִיא, וְהַכֹּל מִתְעוֹרְרִים עָלֶיהָ, עֶלְיוֹנִים וְתַזְוַתּוֹנִים.

שכב אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם הַבַּבְלִים הַטִּפְּשִׁים הַלָּלוּ יֵדְעוּ דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת הַזְּכִמָּה עַל מָה עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְתוֹמְכָיו עַל מַה מִּתְרַגְּשִׁים כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּצַעַר, אָז יֵדְעוּ שִׁבְזוּז שֶׁל רַב [הַמְּנוּאָ] יֵיבָא הַזָּקֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה מְצוּי בֵּינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְזוּז. וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים שֶׁכֹּלּוֹ קְשׁוּרִים לְדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַזְּכִמָּה, וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְזוּז.

שכג וְעַכְשָׁו הוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי זְכִמָּה, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ וְאֵין מִי שֶׁקּוֹרֵא, וְעִם כָּל זֶה יֵשׁ בֵּינֵיהֶם פְּקִוּזִים בְּעִבּוּר שָׁנָה וּקְבִיעַת הֶזֶדָּשִׁים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִתַּן לָהֶם וְלֹא נִמְסַר בִּידֵיהֶם.

שכד שְׁנֵינוּ, שְׁנֵים עָשָׂר זוֹדֶשׁ הַנֶּפֶשׁ הָווּ מִתְקַשֶּׁרֶת בַּגּוּף בַּקֶּבֶר, וְנִדּוֹנִים בְּדִין אֶזֶוד, פָּרַט לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וְנִמְצֵאת בַּקֶּבֶר וְיוֹדַעַת בַּצַּעַר שֶׁלּוֹ, וּבְצַעַר הַזַּיִּים יוֹדַעַת [לֹא יוֹדַעַת], וְלֹא מִשְׁתַּדֶּלֶת עֲלֵיהֶם.

שכה וְאַזַּר שְׁנֵים עָשָׂר זוֹדֶשׁ מִתְכַּלֶּשֶׁת בִּכְלוּשׁ אֶזֶוד, וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְיוֹדַעַת מִן הָרוּזוּ מַה שֶּׁהִיא יוֹדַעַת, וּמִשְׁתַּדֶּלֶת עַל הַצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם, וּלְבַקֵּשׁ רַזְמִים, וְלָדַעַת אֶת צַעֲרָם שֶׁל הַזַּיִּים.

שכו וּמִי מִתְעוֹרֵר לְכָל זֶה? בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק שֶׁמּוֹדִיעַ לוֹ כָּרָאוּי, וְאוֹתוֹ צַדִּיק נוֹדָע בֵּינֵיהֶם. שֶׁשְּׁנֵינוּ, צַדִּיק אֶזֶוד נִשְׁאָר בָּעוֹלָם, בֵּין הַזַּיִּים וּבֵין הַמֵּתִים הוּא נוֹדָע, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וּכְשֶׁיֵּשׁ יוֹתֵר צַעַר בָּעוֹלָם וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהָגֵן עַל הַדּוֹר, הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם.

שכז וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא צַדִּיק בָּעוֹלָם שֶׁמַּכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וְלֹא נִמְצָא [בֵּינֵיהֶם] מִי שֶׁיְּעוֹרֵר אוֹתָם בַּצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם אֶלָּא סֵפֶר תּוֹרָה, אָז מִתְעוֹרְרִים עָלָיו עֶלְיוֹנִים וְתַזְוַתּוֹנִים, וּצְרִיכִים כֻּלָּם לְהִמָּצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. וְאִם לֹא נִמְצָאִים, מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי הַדִּין,

וַאֲפִלּוּ רוּזַז שֶׁל גַּן עֵדֶן מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם סֵפֶר תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שכז שָׁנִינוּ, וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי – בְּגוּף, בְּנֶפֶשׁ, בְּרוּזַז, בִּנְשָׁמָה, בְּמֶרְכָּבָה אַזַּת, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה אֲטוּמִים מֵהַכֹּל בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיזִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, וְאֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עֲלֵיהֶם בְּרַזְזַמִּים בְּכָל זְמַן וְעִדָּן, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיזַז.

שכט שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נִכְנֶסֶת רוּזַז אַזַּת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְנוֹשֶׁבֶת בְּקִבְרֵי הָאָבוֹת, וּמִתְרַפְּאִים כָּל הָעֲצָמוֹת וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ רוּזַז מַשְׁפִּיעָה טַל מִלְמַעְלָה מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, מָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ [וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר] אוֹתוֹ הַטַּל מֵהֶם, מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

של וְלָמַדְנוּ שֶׁיּוֹרֵד אוֹתוֹ הַטַּל בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, דַּרְגָּה אַזַּר דַּרְגָּה, וּמַגִּיעַ לְגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל רוֹזְזַצִּים בִּבְשָׁמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וּמִתְעוֹרֶרֶת רוּזַז אַזַּת שֶׁכְּלוּלָה בִּשְׁתֵּי אֲזֵרוֹת, וְעוֹלָה וּמְשׁוֹטֶטֶת בֵּין הַבְּשָׁמִים, וְנִכְנֶסֶת בְּפֶתַזז הַמְּעָרָה, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת, הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם, וּמְבַקְּשִׁים רַזְזַמִּים עַל בְּנֵיהֶם.

שלא וְכַאֲשֶׁר נִמְצָא צַעַר בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יְשֵׁנִים עַל זְזַטָּאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ טַל לֹא שׁוֹפֵעַ וְלֹא נִמְצָא, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר סֵפֶר תּוֹרָה כָּרָאוּי בָּעוֹלָם, וְהַנֶּפֶשׁ מוֹדִיעָה לָרוּזַז, וְהָרוּזַז לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָז יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא רַזְזַמִּים, וְשׁוֹפֵעַ מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁפַּע שֶׁל טַל הַבְּדוֹלַזז, וּמַגִּיעַ לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמִתְבָּרְכִים הָאָבוֹת. וְשׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ טַל לְאוֹתָם יְשֵׁנִים, וְאָז כֻּלָּם מִתְזַזְבְּרִים [מִתְבָּרְכִים]. וְזָזָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם. וְלָמַדְנוּ, לֹא זָזָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לָאָבוֹת, וּבִשְׁבִילָם הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ עֶלְיוֹן, שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ עֵצָה שֶׁל זָזְכְמָה שֶׁל הַכֹּל.

שלב וְרַב הַמְנוּנָא, כָּךְ גִּלָּה וְאָמַר, שֶׁהֲרֵי הֶרְאוּ לוֹ שֶׁרָזֵזֵל עָשְׂתָה יוֹתֵר, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים בְּכָל זְמַן שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ, מִכֻּלָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – אָרוֹן וְכַפֹּרֶת בְּזֶזְלְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁנּוֹלַד בַּדֶּרֶךְ, וּשְׁכִינָה עַל הַכֹּל.

שלג וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. מַה זֶּה רֹאשׁ הַמִּטָּה? זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זַס וְזָלִילָה, אֶלָּא אֵלָיו כָּרַע וְהִשְׁתַּזְזָוָה. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, מִטָּה זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. רֹאשׁ הַמִּטָּה מַה זֶּה? זֶה יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמִּטָּה הַקְּדוֹשָׁה. עַל רֹאשׁ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְשֶׁלּוֹ הוּא הִשְׁתַּזְזָוָה.

שלד וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא לֹא הָיָה זוֹלֶה, שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה, וּבְשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּזְזָוָה לֹא הָיָה זוֹלֶה, וְעַל שֶׁיָּדַע שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה כִּסֵּא שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּזְזָוָה לְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה, כִּסֵּא עֶלְיוֹן, שְׁלֵמוּת הָאִילָן הַגָּדוֹל וְהֶזְזָקָ שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְעַל זֶה וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. וַדַּאי עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי עָלָה לִמְקוֹמוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

שלה וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. רַבִּי זִיָּיא פָּתַז וְאָמַר, (קהלת ז) כָּל זֹה נִסִּיתִי בַּזָּכְמָה אָמַרְתִּי אֶזְזְכָּמָה וְהִיא רְזוֹקָה מִמֶּנִּי. הֲרֵי שָׁנִינוּ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה מִכָּל צְדָדֶיהָ, וּבְיָמָיו עָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת אוֹתָהּ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁרָצָה לַעֲמֹד עַל הַנְּהָגוֹת הַתּוֹרָה אָמַר, אָמַרְתִּי אֶזְזְכָּמָה וְגוֹ'.

שלו אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב אָמַר וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבֻרָתָם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרָשׁוּת אַזֶּרֶת, וְגוּפוֹ נִקְבָּר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּתוּב עָלָיו (ירמיה כ) וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְנַזְזַלְתִּי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. וְיַעֲקֹב אָמַר וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבֻרָתָם, וְנִשְׁמָתוֹ יָצְאָה בְּרָשׁוּת אַזֶּרֶת!?

שלז אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שׁוֹנֶה יַעֲקֹב, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה אֲזוּזָה בּוֹ וּדְבוּקָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מז) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה – לָדוּר עִמְּךָ בַּגָּלוּת, וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה – לְזַוֵּג בִּי אֶת נִשְׁמָתְךָ וְלִקְבֹּר אֶת גּוּפְךָ בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. מַה זֶּה אוֹמֵר? [אַף עַל גַּב שֶׁ] [שֶׁהֲרֵי לֹא] יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרָשׁוּת אַזֶּרֶת. [וְעַל זֶה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה כָּתוּב.]

שלז וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. יוֹסֵף וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּכוֹר שֶׁל הִרְהוּר הַלֵּב, בְּכוֹר שֶׁל טִפָּה רִאשׁוֹנָה הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם שֶׁיָּדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵתֶר זֶה, הִתְבַּשֵּׁר לוֹ בְּיוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כָּל אַהֲבָתוֹ בּוֹ הָיְתָה תְלוּיָה.

שלט יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד יַעֲקֹב, וּלְבַשֵּׁר לוֹ שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף קַיָּם וְיִמָּצֵא אֶצְלוֹ בְּמִיתָתוֹ. רַבִּי זְזִוְקִיָּה אָמַר, לָמַדְתִּי דָּבָר, וַאֲנִי פּוֹזֵד לְגַלּוֹתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם נִמְצֵאת זְכוּתָה. בָּא רַבִּי אַבָּא, [וּנְשָׁקוֹ] וְהִכָּה בּוֹ. אָמַר לוֹ, אֱמֹר דְּבָרֶיךָ וַזְגֵר כְּלֵי זַיָּנֶיךָ. בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּבָרִים מִתְגַּלִּים.

שמ אָמַר, לָמַדְתִּי מִפַּרְקֵי רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן בְּהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם, בֶּן אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִבֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה, צָרִיךְ לָשִׂים עָפָר עַל עֵינָיו כְּשֶׁנִּקְבָּר, וְזֶהוּ כְּבוֹדוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, וְהוּא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

שמא מִשּׁוּם שֶׁעֵינֵי הָאָדָם, מַרְאֵה הָעוֹלָם נִרְאֶה בָּהֶם, וְכָל הַגְּוָנִים כָּךְ הֵם שֶׁסְּבִיבוֹ: הַלָּבָן שֶׁבּוֹ הוּא הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹקְיָנוֹס, שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּכָל הַצְּדָדִים. גֶּוֶן אַזֵּר הוּא הַיַּבָּשָׁה [שֶׁמַּקֶּפֶת] שֶׁמּוֹצִיאָה מַיִם, וְהַיַּבָּשָׁה עוֹמֶדֶת בֵּין הַמַּיִם, כָּךְ הוּא הַגֶּוֶן בֵּין הַמַּיִם.

שמב גֶּוֶן אַזֵּר שְׁלִישִׁי הוּא בָּאֶמְצַע שֶׁלּוֹ, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא אֶמְצַע הָעוֹלָם. גֶּוֶן רְבִיעִי הוּא מַרְאֶה שֶׁל כָּל הָעַיִן, וְנִקְרָא בַּת עַיִן, שֶׁבְּאוֹתוֹ בַּת עַיִן נִרְאֶה הַפַּרְצוּף, וְהַמַּרְאֶה הַנִּכְבָּד מִכֹּל זוֹ צִיּוֹן, שֶׁהִיא נְקֵבָה אֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמַּרְאֵה כָּל הָעוֹלָם נִרְאֶה שָׁם, וְשָׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הַיְּפִי שֶׁל הַכֹּל וּמַרְאֶה שֶׁל הַכֹּל, וְהָעַיִן הַזּוֹ הִיא יְרֵשַׁת הָעוֹלָם. וְלָכֵן זֶה עוֹזֵב אוֹתָהּ וְזֶה נוֹטֵל אוֹתָהּ וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ.

שמג אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל דָּבָר נִסְתָּר יוֹתֵר הוּא, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם, נַפְשׁוֹ נִסְתֶּרֶת עִמּוֹ, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹצֵאת, עֵינֵי הָאָדָם רוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי – בְּזַוְיֵיהֶם לֹא רוֹאִים, אֲבָל בְּמִיתָתָם רוֹאִים.

שמד וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁרָאָה, וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו צְרִיכִים לָשִׂים יָד עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, מִשּׁוּם מַה שֶּׁלָּמַדְנוּ בְּסוֹד נִימוּסֵי הָעוֹלָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֵינָיו נִשְׁאָרוֹת פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה נִכְבָּד שֶׁרָאָה – אִם זָכָה לִבֵּן, הַבֵּן מַקְדִּים לָשִׂים יָדוֹ עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מַרְאֶה אַזֵּר לֹא קָדוֹשׁ מִזְּדַמֵּן כְּנֶגְדּוֹ, וְהָעַיִן שֶׁרָאֲתָה כָּעֵת מַרְאֶה קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, לֹא תִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֶה אַזֵּר.

שמה וְעוֹד, שֶׁאוֹתָהּ נֶפֶשׁ סְמוּכָה כְּנֶגְדּוֹ בַּבַּיִת, וְאִם הָעַיִן נִשְׁאֶרֶת פְּקוּחָה וְאוֹתוֹ מַרְאֶה אַזֵּר יִשְׁרֶה עַל עֵינָיו – בְּכָל מַה

שֶׁמִּסְתַּכֵּל מִתְקַלְקֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹד הָעַיִן, וְכָל שֶׁכֵּן מִקְּרוֹבָיו, וְכָל שֶׁכֵּן מִן הַמֵּת, שֶׁאֵין כְּבוֹדוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁלֹּא צָרִיךְ וּלְהַשְׁרוֹת עַל עֵינָיו דָּבָר אַזֵּר. לְאַזַּר כָּךְ מִתְכַּסֶּה בְּעָפָר, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים עַל דִּין הַקֶּבֶר מַהוּ, וְכָבוֹד הוּא שֶׁיִּסְתֹּם הָעַיִן מֵהַכֹּל עַל יְדֵי בְּנוֹ שֶׁהִשְׁאִיר בָּעוֹלָם.

שמו בֹּא רְאֵה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לַקֶּבֶר, וּמֵהַקֶּבֶר לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, וְשָׁלֹשׁ פָּעָמִים בַּיּוֹם נִדּוֹנִים כְּאֶזָּד הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּעוֹלָם וְיַשְׁגִּיזַ לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב.

שמז אַזַּר כָּךְ הַגּוּף נִטְרָד, וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמִתְרַזֶּצֶת בַּגֵּיהִנֹּם, וְיוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמְבַקֶּרֶת אֶת קִבְרוֹ, עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמַה שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת.

שמזז אַזַּר שְׁנֵים עָשָׂר זוֹדֶשׁ כֻּלָּם נָזִים. הַגּוּף נִשְׁאָר [נָזז] בֶּעָפָר. הַנֶּפֶשׁ נִצְרֶרֶת וּמְאִירָה בָּרוּזַ, בַּמַּלְבּוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת. הָרוּזַ מִתְעַנֶּגֶת בְּגַן עֵדֶן, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִצְרוֹר שֶׁל עֹנֶג כָּל הָעִנּוּגִים, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה לִזְמַנִּים יְדוּעִים.

שמט בֹּא רְאֵה, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מוּדָעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכָּזוּ מֵהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹות הַתּוֹרָה. שֶׁיֵּשׁ מִצְוֹות תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַעְלָה, וְיֵשׁ מִצְוֹות תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַטָּה, וְיֵשׁ מִצְוֹות תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל צָרִיךְ לוֹ לָאָדָם, וּמִיָּמָיו מַמָּשׁ כֻּלָּם נִתְקָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

שנ רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן הִתְרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶזָּד, וְהֶרְאוּ לוֹ בַּזְּלוֹמוֹ דְּמוּת אַזַּת מֵאוֹר שֶׁלּוֹ, זְזַזָּקָה, שֶׁזּוֹהֶרֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, לְבוּשׁ שֶׁלְּךָ לַמָּדוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שָׁמֵזַ.

שנא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וָיוֹם רוּזוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים בִּלְבוּשֵׁיהֶם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת בְּגַן עֵדֶן וּמְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּתְּזִלָּה מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מִי הַמִּטָּה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה צַדִּיק. עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁיַּעֲקֹב לְשֶׁלּוֹ הִשְׁתַּזְזָוָה, לְאוֹתוֹ

שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ, מִשּׁוּם כֵּן וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה.

שנב אַזַּר כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב יָדַע, שֶׁהֲרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה הִשְׁתַּכֵּל, וְדַרְגָּתוֹ הִיא לְמַעְלָה עִם הָאָבוֹת, וְהוּא לְבַדּוֹ תִּקּוּן שָׁלֵם, הִתְזַזֵּק לִבּוֹ וְשָׁמַז, וְהִתְזַזֵּק בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיִּתְזַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה, עַל הַמִּטָּה מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר הִשְׁתַּכֵּל. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ.

שנג שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמִשְׁנָתֵנוּ בֵּאַרְנוּ, הֲרֵי שֶׁשָּׁנִינוּ בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִדּוֹן: בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וּבֶחָג נִדּוֹנִים עַל הַמַּיִם. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ דְּבָרִים, וְסוֹד הַמִּשְׁנָה בֵּאַרְנוּ, בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה וְכוּ', כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, סוֹד הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ. בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה, שֶׁכָּךְ זֶה מַמָּשׁ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ דָּבָר זֶה, עַל מַה בָּאָה מִצָּה בְּפֶסַח, וַהֲרֵי דִּין הוּא, דִּין הַמַּלְכוּת דִּין, וְזוֹ הָרֵאשִׁית שֶׁהִתְזִילוּ יִשְׂרָאֵל לְהִכָּנֵס בַּזֵּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְבַעֵר מֵהֶם זְמֵץ, שֶׁהִיא טָעֲיוֹת אֲזֵזרוֹת שֶׁמְּמַנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּקְרָאִים אֱלֹהִים אֲזֵזרִים, אֱלֹהֵי נֵכָר, וְנִקְרָאִים זְמֵץ, יֵצֶר הָרָע, וּלְהִכָּנֵס בַּמַּצָּה, זֵלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָמָּה תְּבוּאָה? [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תְּבוּאָתָהּ בְּהֵ"א, רֶמֶז לְהֵ"א רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ] לָכֵן בְּפֶסַח נִדּוֹנִים עַל הַתְּבוּאָה, וּבֵאַרְנוּ שֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן עַל דִּין שֶׁל הֵ"א.

שנד בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן. פֵּרוֹת הָאִילָן?! פֵּרוֹת הָאִילָנוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה פֵּרוֹת הָאִילָן? אֶלָּא זֶהוּ הָאִילָן הַגָּדוֹל וְהַזָּזָק לְמַעְלָה. פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הושע יד) אֲנִי כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא.

שנה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן. שָׁנִינוּ, רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּמִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה? זֶה יִצְזָזֵק שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁהוּא רֹאשׁ אֶזֶד שֶׁל הַמֶּלֶךְ [לְמַעְלָה], מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁנָה, לָכֵן כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהֲרֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שׁוֹרֶה יִצְזָזֵק.

שנו וּבֶחָג נִדּוֹנִים עַל הַמַּיִם, זוֹהִי רֵאשִׁית [שֶׁל רֹאשׁ] שֶׁל יְמִין הַמֶּלֶךְ, וְעַל זֶה שִׁמְזַזַּת הַמַּיִם נִמְצֵאת בַּכֹּל בְּשָׁעָה שֶׁמְּנַסְּכִים מַיִם וְשׁוֹאֲבִים אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם זֶה יָדוּעַ, וְעַל זֶה בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים אֵלּוּ הַכֹּל נִמְצָאִים.

שנז אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל נִמְצָא בַּפְּרָקִים הַלָּלוּ, אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּבְאֵלֶּה הָעוֹלָם נִדּוֹן, וּבְאַרְבָּעָה פְּרָקִים בְּנֵי אָדָם נִדּוֹנִים בַּיָּמִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַסְּפָרִים נִפְתָּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים, וְאֵין מִי שֶׁיָּשִׂים לֵב, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנַיִם. וְהַתּוֹרָה מְעִידָה בּוֹ בְּכָל יוֹם, וְקוֹל קוֹרֵא בְּזַזִּיל, (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה וְזֹסַר לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּקְשִׁיב לְקוֹלוֹ.

שנח לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם קָם בַּבֹּקֶר, עֵדִים עוֹמְדִים כְּנֶגְדּוֹ וּמְעִידִים בּוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ. הַנְּשָׁמָה מְעִידָה עָלָיו בְּכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה. אִם הִקְשִׁיב – יָפֶה, וְאִם לֹא – הֲרֵי הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁאֵינָם פּוֹזְזִדִים מִן הַדִּין לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) וְצַדִּיקִים כַּכְּפִיר יִבְטָחוּ. וְכָתוּב (תהלים כז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ.

שנט רַבִּי זְזַקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (בראשית טו) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אַבְרָם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל זֶה יוֹם הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁשָּׁנִינוּ, [אותו יום] הַזְּמַן שֶׁמַּגִּיעַ שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ [יום] זְמַן יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שֶׁנְּזוּשָׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ מִן הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תָזוּשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ, זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְנַעַת מִבֶּן הָאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁלֹּא יָצָא מִן הָעוֹלָם, וְרוֹאֶה שֶׁהַצֶּלֶם שֶׁנִּמְנָע מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֶה.

שס מָה הַטַּעַם נִמְנָע מִמֶּנּוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹלָה וּמָעֲבֶרֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֵית. שֶׁלֹּא תֹאמַר, שֶׁכְּשֶׁמֵּת אָדָם וְנֶזֶזְלָשׁ, נְשָׁמָה זוֹ מָעֲבֶרֶת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּזַזָּיו בְּכוֹזוֹ, מָעֲבֶרֶת מִמֶּנּוּ [וְנֶזֶזְלֶשֶׁת] נְשָׁמָה זוֹ וְלֹא מְאִירָה לְרוּזוֹ, וְהָרוּזוֹ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, וְאָז מָעֲבָר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם וְלֹא מֵאִיר לוֹ. [אֶלָּא] מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם כֻּלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנְּשָׁמָה זוֹ עָלְתָה מִמֶּנּוּ, וְהָרוּזוֹ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, וְאָז הַנֶּפֶשׁ נֶזֶזְלֶשֶׁת, וְהַמַּאֲכָל וְכָל תַּאֲוֹת הַגּוּף עוֹלִים מִמֶּנּוּ וּמָעֲבָרִים.

שסא וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַאֲפִלּוּ כָּל פַּעַם שֶׁנּוֹפֵל אִישׁ בְּבֵית זָקְנוֹ וְלֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, הַנְּשָׁמָה מָעֲבֶרֶת וְעוֹלָה מִמֶּנּוּ, וְאָז הָרוּזוֹ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְאִם דָּנִים אֶת הָאִישׁ לְטוֹב, אָז הַנְּשָׁמָה זוֹזֶרֶת לִמְקוֹמָהּ וּמְאִירָה לַכֹּל. הֲרֵי בִּזְמַן שֶׁעוֹמֵד הַדָּבָר

בְּדִין, וּבִזְמַן שֶׁלֹּא עוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַקְדִּימָה הַנְּשָׁמָה לַכֹּל, וְהַצֶּלֶם מָעֳבָר מִמֶּנּוּ.

שׁסב שָׁנִינוּ, בִּזְמַן שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, מַעֲלִים אֶת נִשְׁמָתוֹ לְבֵית דִּין וְדָנִים אוֹתָהּ עַל פִּי דְבָרֶיהָ, וְהִיא מְעִידָה בַּכֹּל וּמְעִידָה בְּכָל רַעְיוֹנוֹת הָאָדָם, וּבַמַּעֲשִׂים לֹא מְעִידָה, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם כְּתוּבִים בַּסְּפָרִים, וְכֻלָּם דָּנִים אֶת הָאָדָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, אָז דֹּזַזְקֹ הַגּוּף נִמְצָא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַזְּמַנִּים.

שׁסג אִם דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹבָה, אָז מַרְפִּים מִמֶּנּוּ, וְזֵעָה נִבְקַעַת עַל הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה זוֹזֶרֶת אַזַּר כָּךְ וּמְאִירָה לַכֹּל, וְלֹא עוֹלֶה אָדָם מִבֵּית זָלְיוֹ לְעוֹלָמִים עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כַּמָּה זַיָּבֵי עוֹלָם, כַּמָּה רִשְׁעֵי עוֹלָם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיזַז בְּדִין הָאָדָם, אַף עַל גַּב שֶׁכָּעֵת לֹא זוֹכֶה, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁאַזַּר כָּךְ יִזְכֶּה – דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה. אוֹ לִפְעָמִים שֶׁמּוֹלִיד בֵּן שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיקֹ בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה.

שׁסד וְכָל מַעֲשָׂיו וְדִינָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטוֹבָה, וּמַשְׁגִּיזַז בְּהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ((יזזזקאל לג) זַזי אָנִי נְאֻם ה' וְגוֹ' אִם אֶזְזְפֹץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ. וּבִגְלַל זֶה כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתָם לְטוֹבָה.

שׁסה וְלִפְעָמִים אוֹתָם הֶזְזָלָאִים נִשְׁלַם זְמַנָּם מִלִּשְׁרוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מב) וָזְזָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים, שֶׁעָשׂוּ אֱמוּנָה, שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹרִים עַל הָאָדָם מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ לְאַזַּר שֶׁהִשְׁלִימוּ זְמַנָּם, בֵּין לְצַדִּיקִים, בֵּין לִרְשָׁעִים, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה בְדִין, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

שׁסו וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. אָמַר רַבִּי יִצְזָזְקֹ, פָּסוּקֹ זֶה קָשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. אִם לֹא יוּכַל לִרְאוֹת, אָז מַה זֶּה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא שֶׁרָאָה בְּרוּזַז הַקֹּדֶשׁ אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, שֶׁהֵם יָרָבְעָם וַזְזַבֵּרָיו, שֶׁיָּרָבְעָם עָשָׂה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וְאָמַר (מלכים–א יב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִי אֵלֶּה, מִי הוּא שֶׁעָתִיד לוֹמַר אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְלָכֵן וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

שׁסז מִכָּאן שֶׁצַּדִּיקִים רוֹאִים מַעֲשֶׂה לְמֵרָזוֹזוֹקֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בַּעֲטַרְתּוֹ. מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה לְמֵרָזוֹזוֹקֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה

טוֹב מְאֹד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה כָּל הַמַּעֲשִׂים עַד שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אוֹתָם, וְכֻלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו.

שׂסזז כְּמוֹ זֶה כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כֻּלָּם הִתְיַצְּבוּ וְעָמְדוּ לְפָנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ, כֻּלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּדְּמוּת שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא.

שׂסט גַּם כָּךְ הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לָהֶם כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ וְיִמָּצְאוּ בָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאָדָם [זֶה אָדָם] שֶׁהָיָה רִאשׁוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ, כַּכָּתוּב (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת [אָדָם], שֶׁשָּׁנִינוּ, הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם. וְכֵן לְמֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דברים לד) וַיַּרְאֵהוּ ה׳ אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכל אוֹתָם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם וְכָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לָעוֹלָם.

שׂע גַּם כָּאן, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה לְמֵרָזוֹזוֹק וְהִזְדַּעְזַע, וְאָמַר מִי אֵלֶּה? וּפָסוּק זֶה מַשְׁלִים לִשְׁנֵי צְדָדִים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְלָכֵן הֵשִׁיב יוֹסֵף וְאָמַר, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרוּזַז הַקֹּדֶשׁ? שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת זַרְעֶךָ. גַּם – לְרַבּוֹת אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

שׂעא וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וְגוֹ׳. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, שֶׁלֹּא מָצָאנוּ כָּאן בְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף, אֶלָּא אֶת בָּנָיו. אִם לְבָנָיו, אָז צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב וַיְבָרְכֵם, אָז מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, וְלֹא מָצָאנוּ כָּאן שֶׁיּוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ?

שׂעב אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דַּוְקָא אֶת, כָּתוּב אֶת יוֹסֵף, הַבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו הָיְתָה, וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרְכִים בָּנָיו, הוּא מִתְבָּרֵךְ. שֶׁבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו שֶׁל אָדָם בִּרְכָתוֹ הִיא.

שׂעג אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, דַּוְקָא אֶת, שֶׁבֵּרַךְ אֶת אוֹת הַבְּרִית, סוֹד [הַבְּרִית מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, אָז בֵּרַךְ לְאוֹתוֹ מָקוֹם סוֹד] הַבְּרִית שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר, וְלָכֵן נִקְרָא צַדִּיק. אֶת שֶׁל יוֹסֵף, סוֹד הַבְּרִית שֶׁעוֹמֶדֶת עִם יוֹסֵף.

שעד הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו. הָאֱלֹהִים – זֶה סוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, בְּרִית קֹדֶשׁ. אֲבֹתַי לְפָנָיו – דַּוְקָא לְפָנָיו, שֶׁאוֹתָם רְאשׁוֹנִים עֶלְיוֹנִים מִלִּפְנֵי סוֹד שֶׁלָּנוּ, אַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁהֵרֵי מֵהֶם נִזּוֹן וְיוֹנֵק אוֹתוֹ [מֵאוֹתוֹ] מָקוֹם.

שעה הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מָה הַטַּעַם פַּעַם אַזְרֵת הָאֱלֹהִים? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְכָאן בֵּרַךְ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זַוִּים, מִקּוֹר הַזַּוִּים שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת, וְלָכֵן הִזְכִּיר עַצְמוֹ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָמַר הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִמְּקוֹר הַזַּוִּים יַעֲקֹב לָקַח אוֹתָן, וְכֵיוָן שֶׁהוּא לָקַח אוֹתָן, מָקוֹם זֶה לָקַח בְּרָכוֹת, וְהַכֹּל תָּלוּי [בַּזֶּכֶר] בַּדִּבּוּר, וְעַל זֶה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף כָּתוּב.

שעו לָכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרָכוֹת, צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ בַּהַתְזָלָה, וְאַזֵּר כָּךְ מִתְבָּרְכִים הָאֲזֵרִים. וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְבָּרֵךְ בַּהַתְזָלָה, אוֹתָן בְּרָכוֹת לֹא מִתְקַיְּמוֹת.

שעז וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יַעֲקֹב, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו וְלֹא בֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְזָלָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, לֹא בֵּרְכוֹ עַד שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְזָלָה. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְזָלָה, הוּא בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ ה'. כָּאן עוֹמֶדֶת בְּרָכָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ ה'. הִתְבָּרֵךְ בְּקִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וְאַזֵּר כָּךְ אַזְרָיו וְיִתֶּן לְךָ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה הִתְקַיֵּם בַּעֲמִידַת הַבְּרָכוֹת, [בְּבִרְכוֹתָיו. מִיָּד בֵּרְכוֹ וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים, שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה סוֹד] שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת ,אַזֵּר שֶׁהוּא הִתְקַיֵּם בְּבִרְכוֹתָיו. כְּמוֹ זֶה בֵּרַךְ יַעֲקֹב בַּהַתְזָלָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַזֵּר כָּךְ בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו. בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר צָרִיךְ אָדָם לְהַקְדִּים בְּרָכוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאַזֵּר כָּךְ לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, וַהֲרֵי הֵקַמְנוּ בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְגוֹ'.

שעח וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעָתִיד לָצֵאת מֵאֲפָרַיִם יָרְבְעָם בֶּן נְבָט. פָּתַח וְאָמַר מִי אֵלֶּה? מַשְׁמָעוּ [מַה שׁוּנֶה] שֶׁאָמַר בַּעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁל צַד עֲבוֹדָה זָרָה אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא סוֹד הוּא, כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע, וּמִצַּד אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, וְיֵשׁ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וּכְשֶׁמִּזְדַּוְּגִים נִקְרָאִים אֵלֶּה, וְהֵם מִזְדַּמְּנִים בָּעוֹלָם בְּכָל אוֹתָם צְדָדִים שֶׁלָּהֶם.

שׁעט וְרוּזַז הַקֹּדֶשׁ נִקְרֵאת זֹאת, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, רֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא תָמִיד בָּאָדָם. וְכֵן זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ – זֶה ה׳. [הוּא ה׳] אֲבָל אֵלֶּה נִקְרָאִים אֵלֶּה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לזז) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

שׁפ וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) גַּם אֵלֶּה תִּשְׁכַּזְזְנָה, וְאָנֹכִי – סוֹד שֶׁל זֹאת – לֹא אֶשְׁכָּזֵזֵךְ, וְכָתוּב (איכה א) עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה, שֶׁאוֹתוֹ הַזֵּזְטָא גָּרַם לָהֶם לִבְכּוֹת כַּמָּה בְכִיּוֹת. דָּבָר אַזֵּזר עַל אֵלֶּה אֲנִי – מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְמָקוֹם זֶה לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְזַרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט, [כָּתוּב עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה. סוֹד הַדָּבָר – זֶה צַד הַטֻּמְאָה שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט] אֲנִי בוֹכִיָּה, זוֹ רוּזַז הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי.

שׁפא וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כזז) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁכָּל אֵלֶּה לֹא מִתְקַיְּמִים אֶלָּא מִתּוֹךְ אֵלֶּה שֶׁשָּׁם כָּל הַקְּלָלוֹת שְׁרוּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁהוּא אָרוּר, וְלָכֵן הִקְדִּים וְאָמַר אֵלֶּה, שֶׁעוֹמֵד לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַבְּרִית.

שׁפב אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ (ויקרא כו), מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מִדֶּרֶךְ זוֹ, וְיִשָּׁמֵר מִשָּׁם וְיִפָּרֵד מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ו) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹזַז – כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי יָצָא זָזָם, שֶׁהוּא אֲבִי כְנַעַן, וְכָתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנָעַן, וְהוּא סוֹד זֶה שֶׁל אֵלֶּה.

שׁפג וְלָכֵן (וְכָל אֵלֶּה הִתּוּךְ פְּסֹלֶת הַזָּהָב, וְעַל זֶה כָּתוּב מִי אֵלֶּה, יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל) כָּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֵלֶּה הִתּוּךְ פְּסֹלֶת הַזָּהָב. אַהֲרֹן הִקְרִיב זָהָב שֶׁהוּא צַד שֶׁלּוֹ שֶׁכָּלוּל הוּא בְּזוּזֶק הָאֵשׁ, וְהַכֹּל אֶזְזָד, וְצַד זֶה זָהָב וְאֵשׁ. [לְהַגְבִּיר] רוּזַז טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת תָּמִיד בַּמִּדְבָּר, מָצְאָה מָקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַזְזַזִּיק בּוֹ.

שׁפד וּמַה שֶּׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִטִּיל בָּעוֹלָם, שֶׁגָּרַם מָוֶת לָעוֹלָם, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אַזַּר כָּךְ זָזְרוּ, וְגָרַם לָהֶם כְּמוֹ מִקֹּדֶם לְטַמֵּא אוֹתָם וּלְהִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם, וְגָרַם לָהֶם מָוֶת וּלְכָל הָעוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַזְזַרֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פג) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגוֹ׳, אָכֵן כְּאָדָם וְגוֹ׳.

שׁפה וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת יָרָבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאָמַר אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ, הִזְדַּעְזַע וְאָמַר מִי אֵלֶּה. כְּשֶׁרָצָה אַזַּר כָּךְ לְבָרְכָם, בֵּרַךְ אֶת [הַשְּׁכִינָה בַּתְּזוּזְלָה] וְאַזַּר כָּךְ בֵּרַךְ [אֶת] בָּנָיו. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּזוּזְלָה, אַזַּר כָּךְ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם

שֶׁבֵּרַךְ בַּתְּזוּלָה בֵּרַךְ אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רַע וְגוֹ'.

שפו רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה לז) וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם רַק סָמוּךְ לַכֹּתֶל, וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר חִוּצִיץ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מַה שּׁוֹנֶה בְּכֻלָּם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם וַיִּסַּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר? שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ לוֹמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, הוּא מְכַוֵּן דַּעְתּוֹ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בְּמִשֶּׁה (במדבר כב) וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה', וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה', וְלֹא כָתוּב וַיִּסַּב פָּנָיו. כָּאן בְּחִזְקִיָּהוּ מָה הַטַּעַם וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאַחַר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל?

שפז אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ, חִזְקִיָּהוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְלֹא הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֵלָיו וְגוֹ' כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה. וְשָׁנִינוּ, כִּי מֵת אַתָּה – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִחְיֶה – בָּעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הוֹלִיד בָּנִים.

שפח שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְגָּרֶשֶׁת נִשְׁמָתוֹ בָּעוֹלָם [הַבָּא], וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּחָה בְּמָקוֹם בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ הָעֹנֶשׁ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ, וּמִתְרַגְּמִים בְּלֹא וָלָד, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּלִי וָלָד, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם מֵת הוּא שָׁם, מֵת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כָּתוּב כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה.

שפט וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עָלָיו כְּלָל, אָז כָּתוּב וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. לָמַדְנוּ שֶׁשָּׂם רַעְיוֹנוֹתָיו וְכַוֵּן אֶת פָּנָיו לְשֵׁאת אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה, סוֹד שֶׁל הַקִּיר.

שצ וְלָכֵן כָּתוּב אַחַר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֵטְא וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלָיו, יְכַוֵּן פָּנָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו לְתַקֵּן עַצְמוֹ מֵאוֹתוֹ חֵטְא, וְאַחַר כָּךְ יְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג) נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה – בַּתְּזוּלָה, וְאַחַר כָּךְ – וְנָשׁוּבָה. גַּם כָּאן, כֵּיוָן שֶׁיָּדַע חִזְקִיָּהוּ חֵטְאוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. שָׂם פָּנָיו לְתַקֵּן אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה חֵטְא.

שצא מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה, כָּל נְקֵבוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּצִדָּהּ. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְקֵבָה, שׁוֹרָה הִיא עָלָיו. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל זֶה תִּקֵּן עַצְמוֹ אֵלֶיהָ לְתַקֵּן, וְקִבֵּל עָלָיו לְהִנָּשֵׂא, וְאַחַר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'.

שצב קִיר – זֶהוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. קִיר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) מְקַרְקַר קִר וְשׁוֹעַ, קִרְקוּר וּנְהִימַת הַקִּיר שֶׁהוּא אָדוֹן, כְּשֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) רָזוֹל מְבַכֶּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן וַיַּסֵּב זִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר.

שצג בֹּא רְאֵה, בַּתְּפִלָּה מַה כָּתוּב? אָנָּה ה' זְכָר נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ. רָמַז כָּאן שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְלֹא טִמֵּא אוֹתוֹ, וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי. כָּתוּב כָּאן הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ, וְכָתוּב שָׁם (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ, שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי, בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, שֶׁהִתְכַּוֵּן בְּכָל אוֹתָם סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה שֶׁכְּלוּלִים בֶּאֱמֶת.

שצד וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי, שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְהִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ הַזְּוַגִּים, שֶׁהִתְכַּוֵּן לְיַחֵד יִחוּד כָּרָאוּי, וְלָכֵן וַיִּבְךְ זִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָּדוֹל, שֶׁאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי דִּמְעוֹת. גְּאֻלָּה – זֶה הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל, שֶׁזֶּהוּ נִמְצָא בְּכָל גְּאֻלָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

שצה הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ יַעֲקֹב וְהִתְכַּוֵּן מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הִמְשִׁיךְ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי. כֵּיוָן שֶׁהוּא לָקוּז, נָתַן בְּרָכוֹת לְמָקוֹם זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֶת הַבְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַזֶּה, אָז פָּתַז וְאָמַר הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל וְכוּ'.

שצו פָּתַז וְאָמַר, (מלכים–א ז) כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל מְקוֹם הָאָרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַכְּרוּבִים בְּאוֹת וּבְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם הָיוּ פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם וְסוֹכְכִים עַל הָאָרוֹן לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות כה, כ) פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם. פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לֹא כָּתוּב, אֶלָּא פֹּרְשֵׂי.

שצז וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כְּרוּבִים דְּמוּתָם כְּמַרְאֵה תִינוֹקוֹת, וְעוֹמְדִים תַּזַּת מָקוֹם זֶה מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, וְאֵלֶּה מִתְבָּרְכִים בַּתְּזוּלָה מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִלְּמַעְלָה, וּמִכָּאן שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה.

שצח וְלָכֵן כָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. אֹתִי – שֶׁנָּטַל בְּרָכוֹת מִגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא נָטַל, יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, זֶהוּ סוֹד הַכְּרוּבִים, שֶׁמֵּהֶם שׁוֹפְעוֹת בְּרָכוֹת מֵהָעֶלְיוֹנִים לַתַּזּוּתוֹנִים [וְתַזּוּתוֹנִים].

שצט הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַז וְאָמַר, (משלי יט) בַּיִת וָהוֹן נַזְוַלַת אָבוֹת. וְכִי נַזְוַלַת אָבוֹת

הֵם, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבְנֵי אָדָם? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁמּוֹרִישׁ בַּיִת וּמְמוֹן לִבֶּן הָאָדָם, לִפְעָמִים יוֹרִישׁ הַכֹּל לִבְנוֹ, וְיִהְיֶה יְרֻשַּׁת הָאָבוֹת, אֲבָל וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה, כְּשֶׁיּוֹרִשׁ אוֹתָהּ הַבֵּן אָדָם, הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבֶּן הָאָדָם אֶלָּא כְּשֶׁמַּכְרִיזִים עָלָיו בָּרָקִיעַ.

ת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִים עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם. וּכְשֶׁזָּכוּ בְּנֵי אָדָם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, כָּךְ נוֹתְנִים לָהֶם אִשָּׁה, וְהַכֹּל גָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְפִי מַעֲשִׂים שֶׁל צַדִּיקִים כָּךְ מְזַוֵּג זִוּוּגִים.

תא וְלִפְעָמִים שֶׁעוֹלִים בְּמוֹאֹזְנַיִם, וּמַסְטָה אוֹתוֹ הָאִישׁ דַּרְכּוֹ, עוֹלֶה זִוּוּגוֹ לְאַזֵּר עַד שֶׁיַּכְשִׁיר מַעֲשָׂיו, וּכְשֶׁיַּכְשִׁיר מַעֲשָׂיו אוֹ שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְוֶזֶה אִישׁ מִפְּנֵי אִישׁ, וּבָא זֶה וְלוֹקְחוֹ אֶת שֶׁלּוֹ. וְזֶה קָשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, לִדְוֹזוֹת אִישׁ מִפְּנֵי אִישׁ אַזֵּר, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא נוֹתֵן אִשָּׁה לִבֶּן הָאָדָם, וּמִמֶּנּוּ בָּאִים הַזִּוּוּגִים. וְלָכֵן וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת.

תב לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבֶּן הָאָדָם. וְאִם תֹּאמַר, אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת וְלֹא אַזֶּרֶת – בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין טוֹב לָאָדָם לָתֵת לוֹ, וְהוּא מַסְטָה דַּרְכּוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַד אַזֵּר – מֵאוֹתוֹ צַד אַזֵּר שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ יָבֹא לוֹ מַה שֶּׁיָּבֹא, בְּכָל [כָּל] הַקִּטְרוּגִים וְכָל הָרָעוֹת, וְלֹא בָּאִים אֵלָיו מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאוֹתוֹ צַד רָע שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה.

תג וְעַל זֶה, אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מַשְׂכֶּלֶת, קָרָא עַל זֶה שְׁלֹמֹה, (קֹהֶלֶת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁזְّטָאֵי הָאָדָם הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּאָדָם מִשּׁוּם מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים, הוּא מַזְמִין לוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא מַשְׂכֶּלֶת, וּפוֹדֵהוּ בִּפְדוּת מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַזֵּר.

תד וְעַל זֶה אָמַר יַעֲקֹב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. מַה זֶּה מִכָּל רָע? שֶׁלֹּא הִזְדַּמְּנָה לִי אִשָּׁה שֶׁהִיא מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַזֵּר, וְלֹא קָרָה פָּסוּל בְּזַרְעִי [בִּמִטָּתִי], שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים וּשְׁלֵמִים בִּשְׁלֵמוּת, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְדָּה מִכָּל רָע, וְיַעֲקֹב לֹא נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ צַד הָאַזֵּר כְּלָל.

תה וְעַל זֶה הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים. מָה הַטַּעַם נִרְאוּ לִבְרָכָה? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר יוֹסֵף אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אָמַר יוֹסֵף, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. הֵרְאָה לוֹ סוֹד הַבְּרִית שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, רְאוּיִים לְהִתְבָּרֵךְ

וְרָאוּי הוּא לִבְרָכוֹת רַבּוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ לְכֻלָּם נָתַן בְּרָכָה אַחַת, וּלְיוֹסֵף בְּרָכוֹת רַבּוֹת, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי וְגוֹ', בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם, תִּהְיֶיךָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף.

תו רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְכַּוֵּן בָּהּ, הוּא לְמַעְלָה לָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּשָּׁם שׁוֹפְעוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַזְּרוּת, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים לְקַיֵּם אֶת הַכֹּל.

תז וְעַל זֶה יָתֵר יו"ד, מִשּׁוּם שֶׁיו"ד לֹא פּוֹסֵק מִמָּקוֹם הַזֶּה לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן כָּתוּב הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, אָזְנוּ לְמַעְלָה בְּסוֹד הַזְּכִמָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְאָזְנוּ לְמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הָאָבוֹת, יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְלָכֵן כָּתוּב הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם.

תזז וּמִכָּאן, כְּשֶׁבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת מִלְּמַעְלָה מֵהָעֹמֶק הַזֶּה, אֶת כֻּלָּן נוֹטֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וּמִזֶּה שׁוֹפְעִים לְמַטָּה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְצַדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם, וּמִכָּאן מִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְכָל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת לְמִינֵיהֶם, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

תטז בֹּא רְאֵה, בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מְאוֹרוֹת עוֹלָה עֲטֶרֶת כָּל הַמַּזָּנוֹת, עִגּוּל הָעוֹלָם, בְּשִׁבְעִים מְקוֹמוֹת, עִגּוּל אֶזֶד לְכֻלָּם. בְּתוֹךְ אוֹתוֹ עִגּוּל נְקֻדָּה אַחַת שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. מִנְּקֻדָּה זוֹ נִזּוֹן כָּל אוֹתוֹ עִגּוּל, בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, הוּא מָקוֹם לְאוֹתָהּ רוּזַן כָּל הָרוּזוֹת, [כְּמוֹ סוֹד שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת] נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ. סֵתֶר זֶה הוּא בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, טָמִיר הוּא לִפְנַי וּלְפָנִים. כְּשֶׁעוֹלָה זוֹ, עוֹלִים כֻּלָּם אַזְרֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה.

תי רַבִּי זְזֻקִיָּה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵאִתָּנוּ יֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים עט) אַל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁהֵם גּוֹרְלוֹ וִירֻשָּׁתוֹ, לֹא מִסְתַּכֵּל אַחַר בְּדִינָם, פָּרַט לוֹ לְבַדּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בְּדִינָם, מִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּאָב שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רִחַם ה' וְגוֹ'. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצָאִים לָהֶם זְכוּיוֹת, מַעֲבִיר אוֹתָם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, עַד שֶׁמַּעֲבִיר כֻּלָּם מִלְּפָנָיו. וְכֵיוָן שֶׁהֶעֱבִיר כֻּלָּם מִלְּפָנָיו, לֹא נִשְׁאָרִים עֲלֵיהֶם זְכוּיוֹת לְתֵת שִׁלְטוֹן לְצַד הָאַחֵר שֶׁל דִּין עֲלֵיהֶם.

תיא בָּא לַזְזַטֹּא לְפָנָיו כְּבַתְּזוּזְלָה – אוֹתָם זְזַטָּאִים רִאשׁוֹנִים שֶׁהֶעֱבִיר מִלְּפָנָיו, זָשַׁב עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן כָּתוּב אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַזְזַמֶּיךָ וְגוֹ'. שֶׁאִם רַזְזַמֶּיךָ לֹא יַקְדִּימוּ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי מָגִנִּים, וְכַמָּה מַלְשִׁינִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַזְזַמִּים עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיזַז בְּדִינָם, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַזְזַמֶּיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים [לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא].

תיב בֹּא תִרְאֶה, אִלְמָלֵא יְסַגְּלוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּעוֹלָם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרְמִים לִשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִזְקֹף רָאשֵׁיהֶם בָּעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זוֹזְטָאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נִכְפִּים לִפְנֵיהֶם.

תיג וּבֹא רְאֵה, אִלְמָלֵא שֶׁהִמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשִׂים רָעִים לְצַד אַזֵּר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא הֵגְלוּ מֵעַל הָאָרֶץ, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, שֶׁאֵין לָנוּ מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים כָּרָאוּי, וְלָכֵן כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַזְזַמֶּיךָ.

תיד רַבִּי יוֹסֵי פָּתַזּוּ וְאָמַר, (שם ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה, וְכָתוּב (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְזָזָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁבָּא לַעֲבֹד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב צָרִיךְ לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תטו בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁעוֹלֶה הָאוֹר, וְהִתְעוֹרְרוּת צַד הַיָּמִין מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, אָז צָרִיךְ אָדָם לְהִתְקַשֵּׁר בִּימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲבֹד לְפָנָיו בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁתְּפִלָּה מַזְזַזֶּקֶת תֹּקֶף לְמַעְלָה, וּמַמְשִׁיכָה בְּרָכוֹת מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִשָּׁם מַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לְמַטָּה לַתַּזְזְתּוֹנִים, וְנִמְצְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים מִתְבָּרְכִים בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה.

תטז עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׂמְזָזָה וּבִרְנָנָה לְהַכְלִיל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, וְאַזַּר כָּךְ לְיַזֵּד הַיִּזּוּד כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים. זֶהוּ סוֹד הַיִּזּוּד בְּסוֹד הָעֲבוֹדָה.

תיז וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזֶזְדְּוָה וּלְהַרְאוֹת זֶזְדְּוָה בַּעֲבוֹדָתוֹ, וּשְׁנֵי אֵלֶּה – שִׂמְזָזָה וּרְנָנָה – כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה. שְׁתֵּי תְפִלּוֹת, שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת לְיוֹם כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה, שֶׁהֵם שִׂמְזָזָה וּרְנָנָה. שִׂמְזָזָה בַּבֹּקֶר, וּרְנָנָה בַּלַּיְלָה. וְעַל זֶה (במדבר כזז) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶזָּד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם.

תיזז וְעַל זֶה תְּפִלַּת עַרְבִית הִיא רְשׁוּת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה מְזַזְלֶקֶת טֶרֶף לְכָל זֵילוֹתֶיהָ, וְלֹא שָׁעָה לְהַזְכִּיר [לְהִתְבָּרֵךְ], אֶלָּא לָתֵת מָזוֹן. בַּיּוֹם הַהוּא מִתְבָּרֶכֶת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, בַּבֹּקֶר וּבַלַּיְלָה, מִתּוֹךְ שִׂמְזָזָה וּרְנָנָה, וּבַלַּיְלָה מְזַזְלֶקֶת לַכֹּל כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ׳.

תיט פָּתַזז רַבִּי זִזְקִיָּה וְאָמַר, (תהלים קמא) תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְזַזַת עָרֶב. לָמָּה מִנְזַזַת עָרֶב וְלֹא תְּפִלַּת הַבֹּקֶר, שֶׁלֹּא כָתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי בַּבֹּקֶר? אֶלָּא כָּךְ נִתְבָּאֵר, תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ. קְטֹרֶת לֹא בָאָה אֶלָּא רַק עַל זֶזְדְּוָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּזז לֵב. וְלָכֵן הַכֹּהֵן כְּשֶׁמַּדְלִיק נֵרוֹת, הָיָה מַקְרִיב קְטֹרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל) בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. בַּבֹּקֶר עַל זֶזְדְּוָה, שֶׁהַשָּׁעָה גּוֹרֶמֶת בָּעֶרֶב לְשַׂמֵּזַז צַד שְׂמֹאל, וְכָךְ רָאוּי, וּלְעוֹלָם לֹא בָא אֶלָּא עַל זֶזְדְּוָה.

תכ וּבֹא רְאֵה, קְטֹרֶת מְקַשֶּׁרֶת קְשָׁרִים וְאוֹזֶזֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה מַעֲבִיר מָוֶת וְקִטְרוּג וְרֹגֶז, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַזז אֶת הַמַּזְזְתָּה וְתֶן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּזַז וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה וְגוֹ׳. אַזַּזַר זֶה כָּתוּב וַיָּרָץ וְגוֹ׳, וַיְכַפֵּר עַל הָעָם, וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַזַּזִּיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יְכוֹלִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְכָל הַמְקַטְרְגִים לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקְטֹרֶת, וְעַל זֶה הִיא סוֹד [זֶזְדְּוַת] הַכֹּל וְקִשּׁוּר הַכֹּל.

תכא וּבִשְׁעַת הַמִּנְזָזָה, כְּשֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הִתְכַּוֵּן דָּוִד בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ וְגוֹ׳. וּתְפִלָּה זוֹ שֶׁעוֹלָה תַּעֲבִיר רֹגֶז דִּין הַקָּשֶׁה שֶׁשּׁוֹלֵט כָּעֵת בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, שֶׁדּוֹזָזָה וּמַעֲבִירָה מִלְּפָנָיו כָּל רֹגֶז [שֶׁעוֹלֶה כָּעֵת בְּשָׁעָה זוֹ בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת שֶׁמַּעֲבִירָה כָּל רֹגֶז] וְכָל קִטְרוּג שֶׁבָּעוֹלָם, [הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב] [מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא] מִנְזַזַת עָרֶב, כְּשֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם.

תכב בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנֶּזְזֶרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׂרַף, הָיָה זְמַן מִנְזָזָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי

עָרֵב. מַה זֶּה צִלְלֵי עָרֵב? אוֹתָם מְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְרָגְזֵי הַדִּינִים שֶׁמְּזֻמָּנִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלַּת הַמִּנְזָזָה. בְּכָל הַתְּפִלּוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ, וּבִתְפִלָּה זוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּן, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְזָזָה יִצְזָזֵק תִּקֵּן אוֹתָהּ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

תכג עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, עָלוּ בְּהַר אֶזָּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָהָר הַזֶּה מַפְזִיד, נֵלֵךְ וְלֹא נִתְעַכֵּב כָּאן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַר מַפְזִיד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הָיָה אֶזָּד – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ מִתְזַזֵּב בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה לֹא, וְכָל אֶזָּד וְאֶזָּד מֵעִמָּנוּ, נִרְאֶה שֶׁלֹּא תָזוּז מֵעִמָּנוּ הַשְּׁכִינָה.

תכד אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ אָדָם עַל נֵס, מִנַּיִן לָנוּ? מִשְּׁמוּאֵל, שֶׁכָּתוּב אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי, וַהֲרֵי שְׁמוּאֵל רָאוּי יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ כָּךְ, הוּא הָיָה אֶזָּד, וְהֶזֵּק נִמְצָא לָעַיִן, אֲבָל אָנוּ שְׁלֹשָׁה, וְהֶזֵּק לֹא נִמְצָא לָעַיִן. שֶׁאִם מִשּׁוּם מַזִּיקִים – הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלִּשְׁלֹשָׁה לֹא נִרְאִים וְלֹא מַזִּיקִים, וְאִם מִשּׁוּם לִסְטִים – לֹא נִמְצָאִים כָּאן, שֶׁהֲרֵי הָהָר הַזֶּה רָזוּק מִיִּשּׁוּב, וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים כָּאן, בְּרַם פַּזַּד הוּא, שֶׁזַּזִּיּוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁנִּמְצָאוֹת כָּאן.

תכה פָּתַזּוּ וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, [שֶׁהֲרֵי כָּתוּב] הַגֹּאֵל?! אֲשֶׁר גָּאַל צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב! מַה זֶּה הַגֹּאֵל? מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָמִיד נִמְצָא אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְלֹא זָז מֵאָדָם צַדִּיק לְעוֹלָמִים. בֹּא רְאֵה, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת עִם בֶּן הָאָדָם תָּמִיד, וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבֶּן הָאָדָם שׁוֹמֵר מִצְווֹת הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה יִזָּהֵר בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ. מַה זֶּה יְזִידִי? שֶׁיִּזָּהֵר בֶּן אָדָם לִשְׁמֹר מִצְווֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תָזוּז מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְיִצְטָרֵךְ לָלֶכֶת יְזִידִי בְּלִי זִווּג הַשְּׁכִינָה.

תכו בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹצֵא בֶּן אָדָם לַדֶּרֶךְ, יְסַדֵּר תְּפִלָּה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׁכִינָה, וְאַזַּר כָּךְ יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, וְיִמְצָא זִווּג הַשְּׁכִינָה לִגְאֹל אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ וּלְהַצִּילוֹ בְּכָל מַה שֶׁיִּצְטָרֵךְ.

תכז מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית כזז) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, זֶה זִווּג הַשְּׁכִינָה. וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, לִפְדּוֹת אוֹתִי מֵהַכֹּל. וְיַעֲקֹב הָיָה יְזִידִי בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו, כָּל שֶׁכֵּן הַזְזַבֵּרִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא. בֵּינְתַיִם זָזַשְׁךָ הַשֶּׁמֶשׁ לְהַעֲרִיב.]

תכז אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה נַּעֲשֶׂה? אִם נִתְעַכֵּב כָּאן, הֲרֵי הַיּוֹם נִכְנָס לְהַזְּשִׁיף. אִם נֵלֵךְ לְמַעְלָה, הָהָר הוּא גָּדוֹל, וּמִפַּזֵּד זַיּוֹת הַשָּׂדֶה אָנוּ פּוֹזְזִדִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תְּמִהַנִּי עָלֶיךָ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שֶׁנִּינוּ שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֵּס, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַרְזִישׁ לוֹ נֵס בְּכָל שָׁעָה. אָמַר לוֹ, זֶה מְדַבֵּר בִּיזִידִי, אֲבָל אֲנַזְנוּ שְׁלֹשָׁה, וּבֵינֵינוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְהַשְּׁכִינָה עִמָּנוּ, לֹא נִפָּזֵד.

תכח עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ לְמַעְלָה בָּהָר סֶלַע אֶזֶד וּמְעָרָה בְּתוֹכוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֵלֵךְ וְנַעֲלֶה לְאוֹתוֹ הַסֶּלַע, שֶׁאָנוּ רוֹאִים מְעָרָה אַזַּת שָׁם. עָלוּ לְשָׁם וְרָאוּ אוֹתָהּ הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פָּזַזְתִּי אוּלַי אוֹתָהּ מְעָרָה מָקוֹם שֶׁל זַיּוֹת הִיא וְלֹא יִפָּגְעוּ בָּנוּ כָּאן.

תל אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְזֻקָיָה, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁרַבִּי יוֹסֵי פּוֹזֵד. אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁהוּא זוֹטֵא, שֶׁכָּל מִי שֶׁפּוֹזֵד הוּא זוֹטֵא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) פָּזְזוּ בְּצִיּוֹן זַטָּאִים, הֲרֵי אֵינוֹ זוֹטֵא, [וְהֲרֵי] וְכָתוּב (משלי כז) וְצַדִּיקִים כַּכְּפִיר יִבְטָח. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁהֵנֵּזֶק מְצוּי.

תלא אָמַר לוֹ, אִם הַנֵּזֶק מְצוּי – כָּךְ הוּא, אֲבָל כָּאן לֹא נִמְצָא נֵזֶק, וְאַזַּר שֶׁאָנוּ נִכְנָס לַמְּעָרָה, לֹא יִכָּנֵס הַנֵּזֶק לְצַעֵר אוֹתָנוּ. נִכְנְסוּ לַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נְזַזֵּלֵךְ אֶת הַלַּיְלָה לְשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת, שֶׁהוּא הַלַּיְלָה. כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵעִמָּנוּ יַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ בִּשְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁל הַלַּיְלָה וְלֹא נִישַׁן.

תלב פָּתַזּ רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים פט) מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי. הִתְשַׁבַּזַּת הַזּוֹ אַבְרָהָם אָמַר אוֹתָהּ בְּשָׁעָה שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָשָׂה זֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיִּוָּדְעוּ כֻּלָּם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֵיתָן מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַזֵּק בְּתֹקֶף בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

תלג זַסְדֵי ה' לְעוֹלָם אָשִׁירָה, וְכִי מִצַּד הַזַּסְדִים בָּאִים לְזַמֵּר? אֶלָּא כָּאן נִכְלַל צַד הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וּבָזַזָן אוֹתוֹ. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁיִּצְזַזֵּק בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, מַה זֶּה נִסָּה אֶת אַבְרָהָם? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב נִסָּה אֶת יִצְזַזֵּק! אֶלָּא נִסָּה אֶת אַבְרָהָם שֶׁיִּמָּצֵא בַדִּין וּלְהִכָּלֵל בַּדִּין שֶׁיִּמָּצֵא שָׁלֵם כָּרָאוּי, וְעַל זֶה זַסְדֵי ה' עוֹלָם אָשִׁירָה.

תלד דָּבָר אַזַּר זַסְדֵי ה' עוֹלָם אָשִׁירָה – אוֹתָם זַסָּדִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִם הָעוֹלָם. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי – טוֹב וָאֱמֶת שֶׁעוֹשֶׂה עִם הַכֹּל. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ – זוֹ אֱמוּנַת

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוֹדִיעַ אַבְרָהָם בָּעוֹלָם וְהִזְכִּירוֹ בְּפִי כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְעַל זֶה אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי.

תלה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם סוֹד הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁיָּדַע סוֹד הָאֱמוּנָה, יָדַע שֶׁהוּא עִקַּר וְקִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם זֶסֶד יִבָּנֶה וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו וְהִתְקַיֵּם, וְאִם לֹא שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו, לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְדִין, וְכָךְ בֵּאַרְנוּ.

תלו וְנֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית, וְסוֹד כְּלָל אֶזְזָד, שְׁנֵי גְּוָנִים כָּאן, בְּרֵאשִׁית. אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ רֵאשִׁית מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, רֵאשִׁית כָּךְ גַּם מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָמַרְנוּ ב' רֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בֵּית קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה [הִיא בַּיִת] לְאוֹתָהּ רֵאשִׁית, וְהַדָּבָר כָּלוּל הוּא כְּאֶזְזָד.

תלז וּבַבֵּי"ת הַזּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּיָמִין, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בְּהִבָּרְאָם – כָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ, אָמַרְתִּי עוֹלָם זֶסֶד יִבָּנֶה. וּבִנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הָעוֹלָם [אוֹתוֹ הָעוֹלָם], אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיָה בּוֹ לְקַיֵּם, וְאַזַּר כָּךְ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בִּשְׁמֹאל. וּבְאֵלֶּה תִּקֵּן שָׁמַיִם, וְכָתוּב שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם.

תלז דָּבָר אַזַּר שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם – שָׁמַיִם נִתְקְנוּ בְּאוֹתָם זְזַסְדִּים, וְסוֹד הָאֱמוּנָה הִתְקִינָה בָּהֶם, שֶׁאֵין תִּקּוּנֶיהָ אֶלָּא מִתּוֹךְ שָׁמַיִם. כָּרַתִּי בְּרִית לִבְזִזִירִי – זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה.

תלט דָּבָר אַזַּר, זֶהוּ צַדִּיק שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הַתַּזְזִתּוֹנִים, וְכָל [אוֹתָן] הַזַּיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, כֻּלָּן מִתְבָּרְכוֹת מֵאוֹתוֹ הַשֶּׁפַע שֶׁשּׁוֹפֵעַ לַתַּזְזִתּוֹנִים, וְלָכֵן כָּתוּב כָּרַתִּי בְּרִית לִבְזִזִירִי.

תמ נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי – זֶה סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד בַּצַּדִּיק הַזֶּה, קִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְפַּזְּרוּ לְעוֹלָמִים זוּץ מִזְּמַן הַגָּלוּת שֶׁנִּמְנָע שֶׁפַע הַבְּרָכוֹת, וְסוֹד הָאֱמוּנָה לֹא הֻשְׁלַם, וְכָל הַזֶּדְווֹת נִמְנְעוּ. וּכְשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הַזֶּדְווֹת לֹא נִכְנְסוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

תמא וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזֶּדְווֹת לֹא הִתְעוֹרְרוּ, אֲבָל בַּזּוּץ עוֹמְדִים וּמְזַמְּרִים שִׁירָה, וּכְשֶׁנֶּזֶזְלָק הַלַּיְלָה וְהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם לִבְכִיָּה, וּבוֹעֵט בָּרָקִיעַ, וּמִזְדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים.

תמב וְאֵין מְנוּזָה לְפָנָיו, פָּרָט לַזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים לְמַטָּה בַּתּוֹרָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים [שֶׁעִמּוֹ], כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים וּשְׁמֵזִים לְאוֹתוֹ קוֹל, וְאָז מְנוּזָה. [לְפָנָיו, וּבָאָה מְנוּזָה לְכָל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעִמּוֹ] [לְפָנָיו נִמְצֵאת]. מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנֶּזֶרַב הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

תמג וְכָל אוֹתָם מְזַמְּרִים עוֹמְדִים בַּזּוּץ וְאוֹמְרִים שִׁירָה בִּשְׁלֹשֶׁת זֶלְקֵי הַלַּיְלָה, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים בְּתִשְׁבָּזוֹת יְדוּעוֹת, וְכָל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים בַּלַּיְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, וּקְדֻשָּׁה לֹא מְקַדְּשִׁים לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה, וְאָז כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּאֶזָּד. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים מִתְקַדְּשִׁים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתוֹנִים [מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹלָה אֶלָּא מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה] כְּאֶזָּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם.

תמד פָּתַזּוּ רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לזז) עַל מָה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ. פָּסוּק זֶה אָמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָרָא אוֹתוֹ אֶלָּא עַל עַמּוּדִים, שֶׁהֵם שִׁבְעַת עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) זָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְאוֹתָם עַמּוּדִים לֹא נוֹדָע עַל מָה עוֹמְדִים.

תמה מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עָמֹק, נִסְתַּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וְהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא עַד שֶׁנָּטַל אֶבֶן אַזַּת, וְהִיא אֶבֶן שֶׁנִּקְרֵאת אֶבֶן שְׁתִיָּה, וְלָקַזּוּ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָרַק אוֹתָהּ לְתוֹךְ הַתְּהוֹם, וְנִנְעֲצָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְהִיא נְקֻדָּה בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וּבִנְקֻדָּה זוֹ עוֹמֵד קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לזז) אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כזז) אֶבֶן בּוֹזַן פִּנַּת יִקְרַת, וְכָתוּב (תהלים קיזז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

תמו בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ נִכְרְתָה מֵאֵשׁ וּמֵרוּזַ וּמִמַּיִם, וְנִגְלְדָה מִכֻּלָּם, וְנֶעֶשְׂתָה אֶבֶן אַזַּת, וְעוֹמֶדֶת עַל הַתְּהוֹמוֹת, וְלִפְעָמִים נוֹבְעִים מִמֶּנּוּ מַיִם וּמִתְמַלְּאִים הַתְּהוֹמוֹת, וְאֶבֶן זוֹ עוֹמֶדֶת לְאוֹת בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וְזוֹהִי אֶבֶן שֶׁהֶעֱמִיד וְהִשְׁתִּיל יַעֲקֹב שְׁתִילַת וְקִיּוּם הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיִּקַּזּוּ יַעֲקֹב אָבֶן וַיְרִימֶהָ מַצֵּבָה.

תמז וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'. וְכִי אֶבֶן זֹאת שָׂם לוֹ יַעֲקֹב, וַהֲרֵי אֶבֶן הַזֹּאת נִבְרְאָה בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם? אֶלָּא שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ [וְכִי כָּעֵת שָׂם אוֹתָהּ יַעֲקֹב? וַהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה. אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ] קִיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַל זֶה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה כָּתוּב. מַה זֶּה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי? שֶׁכָּתוּב יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁשָּׂם מָדוֹר שֶׁלְּמַעְלָה כָּאן.

תמח בֹּא רְאֵה, עַל אֶבֶן זוֹ יֵשׁ שִׁבְעָה עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם. עַל מַה נִּקְרֵאת שְׁתִיָּה? אֶחָד – שֶׁמִּמֶּנָּה הֵשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאֶחָד שְׁתִיָּה – שֶׁת יָהּ, שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנָּה הָעוֹלָם, בִּשְׁבִיל שֶׁמִּמֶּנָּה מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם.

תמט וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַשֶּׁמֶשׁ, הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהָיוּ יוֹשְׁבִים בָּאוֹת, הָיוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה וּפוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּן הַכְּנָפַיִם לְמַעְלָה, וְאָז מִתְזוֹזִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה, בִּשְׁבִיל שֶׁיַּעֲלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים? אוֹתוֹ נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגוֹ', שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וְגוֹ', וְאָז [הֵם] הִיא שִׁירָה לְאוֹתָם מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְזַמֵּר.

תנ בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּנָם, וְאָז מִתְזוֹזִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים בַּשָּׁעָה הַזּוֹ? נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קכה) הַבֹּטְחִים בַּה' כְּהַר צִיּוֹן לֹא יִמּוֹט וְגוֹ'. וְאָז [אוֹתָהּ] הִיא [שִׁירָה] תְּזוֹזָלָה לְאוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה הַזּוֹ לְנַגֵּן.

תנא בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים בְּכַנְפֵיהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וּמַה הִיא? (שם קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' וְגוֹ', יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגוֹ', מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וְגוֹ'. אָז אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית, כֻּלָּם אוֹמְרִים שִׁירָה.

תנב וְכָל הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הָרָקִיעַ פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרֹן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, וְכָתוּב (תהלים קמז) הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר, שֶׁהֲרֵי אוֹתָם כּוֹכְבֵי הָאוֹר מְנַגְּנִים עַל אוֹר. [שֶׁמְּמַנִּים עַל הַשִּׁירָה.]

תנג כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וְאָז לוֹקְחִים שִׁירָה אַזְרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וְעוֹלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה וּמִלְּמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל

לְמַטָּה בַּיּוֹם, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה בַּלַּיְלָה, וְאָז נִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים.

תנד וְהָאֶבֶן הַזֹּאת שֶׁאָמַר, כָּל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כֻּלָּם מַזְזִיקִים בָּאֶבֶן הַזֹּאת, וְהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְהִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת בַּיּוֹם, וּבַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

תנה אַשְׁרֵיהֶם כָּל הָעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שׁוֹמְעִים קוֹלוֹת בְּנֵי הָאָדָם אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר זז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים וְגוֹ׳.

תנו בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ הִיא אֶבֶן טוֹבָה, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שמות כזז) וּמִלֵּאתָ בוֹ מִלֵּאַת אֶבֶן אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן. וְאֵלֶּה הֵם סְדָרִים [שֶׁל שְׁלֵמוּת] שֶׁל הָאֶבֶן הַטּוֹבָה, הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל אֶבֶן יְקָרָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ [שְׁלֵמוּת] אֶבֶן אַזְזֶרֶת, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לו) וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם) וְאֶת רוּזִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְזֶהוּ (ישעיה כזז) אֶבֶן בּוֹזַן פִּנַּת יִקְרַת, וּבֵאֲרוּהָ.

תנז וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב (שמות כד) לֻזוֹת הָאֶבֶן, שֶׁהֵם לוּזוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכָּאן, וְלָכֵן נִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ שֶׁל הָאֶבֶן הַזֹּאת, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, [הֲרֵי וַדַּאי אֶבֶן יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת] כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תנזז פָּתַזז רַבִּי זִזְקִיָּה וְאָמַר, (שמות כזז) וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה – אֵלּוּ אֲבָנִים יְקָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אַבְנֵי הַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כזז) וַיִּקַּזז מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְכָתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים וְגוֹ׳. עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל – זֶה יִשְׂרָאֵל, סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳, וְעַל זֶה וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

תנט וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּיּוֹם, כָּךְ יֵשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם לְמַעְלָה, וּבַלַּיְלָה לְמַטָּה. הַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה הַלָּלוּ מִתְזַזְלְקוֹת לִשְׁלֹשָׁה זְזַלָּקִים, וְכַמָּה מְמֻנֵּי מָגִנִּים עוֹמְדִים תַּזְזְתֵּיהֶם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְמֻנִּים בַּלַּיְלָה, וְנוֹטְלִים טֶרֶף בַּהַתְזָזְלָה.

תס וְאָז כְּשֶׁנִּזְלָקִין הַלַּיְלָה, עוֹמְדִים שְׁנֵי [סִתְרִים] סִדְרִים מִצַּד זֶה וּשְׁנֵי סִדְרִים מִצַּד אַזְוָר, [וְזוֹ] וְרוּזַז עֶלְיוֹנָה יוֹצֵאת [נוֹשֶׁבֶת] בֵּינֵיהֶם, וְאָז כָּל אוֹתָם הָאִילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יֵרָנְנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפֹּט אֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים. מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁפָּט נִכְנָס בֵּינֵיהֶם וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנָּה [מִמְּנוּ] גַּן עֵדֶן.

תסא וְרוּזַז צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶרְדָּוָה נִמְצֵאת, וְנוֹשֶׁבֶת אוֹתָהּ הָרוּזַז בְּאוֹתָם בְּשָׂמִים, וְעוֹלִים רֵיזוּת לְמַעְלָה, וּמִתְעַטְּרִים [וּמִתְעוֹרְרִים] הַצַּדִּיקִים בְּעַטְרוֹתֵיהֶם וְנֶהֱנִים מִתּוֹךְ זִיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה.

תסב אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְאוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מֵאִיר לְכָל הַצְּדָדִים, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵהַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ נוֹטֵל אֶת זֶלְקוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהָיָה נוֹטֵל [וְכָךְ מֵאִיר] כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּפִי מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ מֵהֶם שֶׁמִּתְבַּיְּשִׁים מֵאוֹתוֹ אוֹר שֶׁנָּטַל וְזֶבֶרֶם יוֹתֵר וּמֵאִיר, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ.

תסג זֶלְקוֹ שֶׁל הַלַּיְלָה, מִכָּאן מַתְזִיל הַלַּיְלָה לְהִכָּנֵס. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוּזָק מִתְעוֹרְרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּפוֹתְזִים הַסְּגוּרִים, וְאַזְוָר כָּךְ כַּמָּה מִינִים לְמִינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְאָז, כְּשֶׁנִּזְלָקִין הַלַּיְלָה, צַד צָפוֹן יוֹרֵד [מֵאִיר הָאָרֶה] מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹזֵז בַּלַּיְלָה עַד שְׁנֵי זֶלָקִים שֶׁל הַלַּיְלָה.

תסד אַזְוָר כָּךְ מִתְעוֹרֵר צַד דָּרוֹם, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר אָז הַדָּרוֹם וְהַצָּפוֹן אוֹזֵזִים בּוֹ, וְאָז בָּאִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מַעֲלִים אוֹתָהּ בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לְמַעְלָה, עַד שֶׁעוֹלָה וְנִגְנֶזֶת בֵּינֵיהֶם, וְנוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ [שֶׁל הַמֶּלֶךְ] שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים.

תסה וּמִתְבָּרֶכֶת מֵאוֹתוֹ הַטַּל שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל נֶזֶלָקִין לְכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה רְבָבוֹת נִזּוֹנִים מֵאוֹתוֹ הַטַּל, וּמִמֶּנּוּ עֲתִידִים לְהַזְוִיוֹת הַמֵּתִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אֹרוֹת טַלֶּךָ, טַל מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמֵּאִירִים לְמַעְלָה.

תסו עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נֶזֶלַקְ הַלַּיְלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁו רוּזַז צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וְהַלַּיְלָה נֶזֶלָקִין, וְכָעֵת הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לְקוֹל הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. כָּעֵת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב [לְקוֹל דִּבְרֵיהֶם] לָנוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, לֹא נַפְסִיק בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה.

תסז פָּתַזז וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. הֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפֵרְשׁוּהָ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵזַ מַלְאָךְ וְגוֹ', זֶהוּ מַלְאָךְ גֹּואֵל הָעוֹלָם, שְׁמִירָתָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְזֶהוּ שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל אוֹתָם בַּהַתְזָלָה, וְאַזַר כָּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתָם לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵזַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ. (שם לו) וְשָׁלַזְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ.

תסזז וְזֶהוּ מַלְאָךְ שֶׁלִּפְעָמִים זָכָר וְלִפְעָמִים נְקֵבָה, וְכָךְ הוּא, שֶׁבַּזְמַן שֶׁהוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם [לְמַעְלָה], אָז הוּא זָכָר וְנִקְרָא זָכָר. כַּזָּכָר שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת [לְמַעְלָה] לַנְּקֵבָה, כָּךְ הוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וּבִזְמַן שֶׁעוֹמֵד בְּדִין עַל הָעוֹלָם, אָז נִקְרָא נְקֵבָה, כִּנְקֵבָה הַמְעֻבֶּרֶת, כָּךְ הוּא מִתְמַלֵּא מִן הַדִּין, וְאָז נִקְרָא נְקֵבָה. וְעַל זֶה לִפְעָמִים נִקְרָא זָכָר וְלִפְעָמִים נִקְרָא נְקֵבָה, וְהַכֹּל סוֹד אֶזָּד.

תסט כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. יֵשׁ מַלְאָכִים שְׁלוּזִים בָּעוֹלָם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְכַמָּה גְּוָנִים, לִפְעָמִים נְקֵבוֹת לִפְעָמִים זְכָרִים, לִפְעָמִים דִּין לִפְעָמִים רַזְזַמִּים, וְהַכֹּל בְּגָוֶן אֶזָּד. כְּמוֹ זֶה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה הוּא בִּגְוָנִים רַבִּים, וְכָל הַגְּוָנִים שֶׁבָּעוֹלָם יֶשְׁנָם בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְסוֹד זֶה (יזזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּל אֵלּוּ הַגְּוָנִים, כָּךְ גַּם מַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם.

תּוֹסֶפְתָּא

תע אֲהוּבִים עֶלְיוֹנִים, בַּעֲלֵי הַתְּבוּנָה, הִתְבּוֹנְנוּ. מוֹשְׁלִים הַיּוֹדְעִים בְּהַכָּאַת הַהַבָּטָה הִתְקָרְבוּ לָדַעַת, מִי מִכֶּם בַּעֲלֵי עֵינַיִם בַּתְּבוּנָה, וְיוֹדֵעַ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה בְרָצוֹן שֶׁל סוֹד הַסּוֹדוֹת לְהוֹצִיא שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים כְּלוּלִים כְּאֶזָּד, וְהֵם לָבָן אָדֹם וְיָרֹק, שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְשֻׁלָּבִים כְּאֶזָּד זֶה בָּזֶה, מִתְיַזְזַדִּים זֶה עִם זֶה. מַגְרֵפָה תַזְזִתּוֹנָה נִצְבַּעַת וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

תעא וְכָל הַגְּוָנִים הָאֵלּוּ נִרְאִים בָּזֶה, מַרְאֶה הוּא לְהִסְתַּכֵּל, כְּעֵין הַבְּדֹלַזז נִרְאֶה בְשָׁעָה. כְּמוֹ שֶׁמַּכֶּה בְתוֹכָהּ, כָּךְ נִרְאֶה בַּזזוּץ. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ סוֹבְבִים אֶת זֶה, וְהַגָּוֶן הוֹלֵךְ, עוֹלֶה וְיוֹרֵד. הֵיכְלוֹת הַקֶּשֶׁר קְבוּעִים בְּגָוֶן [בְּתוֹכָהּ].

תעב גְּוָנִים מַקִּיפִים [גְּוָנִים] כְּלוּלִים כְּאֶזָּד, מַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה בַּיּוֹם וּמוֹרִידִים בַּלַּיְלָה. נֵר שֶׁדּוֹלֵק נִרְאֶה בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם נִסְתָּר

הָאוֹר וּמִתְזַזֵּבֵא בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת, שֶׁכֻּלָּם הוֹלְכִים לְתוֹכָהּ [בִּשְׁבִילָהּ] מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזְזַמְשָׁה אֵיבָרִים גְּנוּזָה, וּמְכוּסָה לְמַטָּה.

תעג מִי שֶׁמְּזַזֵּפֵשׁ לִמְצֹא אוֹתָהּ, יִשְׁבֹּר כְּנָפַיִם קְלִפּוֹת נִסְתָּרוֹת וְיִפָּתַזּ שְׁעָרִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת, יִרְאֶה תּוֹךְ יְדִיעָה וּתְבוּנָה כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַזַּר הַכֹּתֶל, פָּרָט לְמֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ עַיִן בְּעַיִן, לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יָדוּעַ.

תעד מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה, דּוֹזִים אוֹתוֹ הַזּוּצָה. כַּמָּה קְבוּצוֹת בַּעֲלֵי דִין מִזְדַּמְּנִים אֵלָיו, מִזְדַּמְּנִים וְיוֹצְאִים עָלָיו, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּעֹנֶג הַמֶּלֶךְ. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זוֹכִים לְהִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

תעה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, וַהֲרֵי מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁנִּדְבְּקוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אוֹתָם גְּוָנִים עוֹלִים וְנִכְלָלִים כְּאֶזָּד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַכְלִיל וּלְיַזֵּד אֶת כֻּלָּם כְּאֶזָּד, לְתַקֵּן הַכֹּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְאָז נִשְׁמָר הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ תוספתא)

תעו פָּתַזּ רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים צט) וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעֹז מֶלֶךְ – תֹּקֶף שֶׁמְּזַזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי בְּמִשְׁפָּט עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ.

תעז וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב, וְלֹא [מִתְזַזֶּקֶת] נִתְקֶנֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם נִזּוֹנֵית, וְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁנּוֹטֶלֶת, הִיא נוֹטֶלֶת מִשָּׁם, וְלָכֵן וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – כָּל הַתְּשׁוּקָה וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁלָּהּ כְּנֶגֶד הַמִּשְׁפָּט. אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים – סוֹד שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם תִּקּוּן וְיִשּׁוּב הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

תעזז רַבִּי זִזְקִיָּה פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ, אָז לָמָּה הַלְלוּ עַבְדֵי ה', וְאַזַּר כָּךְ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּזַ אֶת [הָאֶזָּד] הָאַזֵּר, צָרִיךְ לְשַׁבְּזוֹ לְפִי כְבוֹדוֹ, וּלְפִי כְבוֹדוֹ כָּךְ צָרִיךְ שִׁבְזוֹ. וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּזַ אֶת הָאַזֵּר בְּשֶׁבַּזּ שֶׁאֵין בּוֹ – הוּא מְגַלֶּה [גִּלּוּי וּמְסַבֵּב] אֶת גְּנוּתוֹ, וְרוֹצֶה לְגַלּוֹת אוֹתוֹ. וְעַל זֶה מִי שֶׁעוֹשֶׂה

הֶפְסֵד עַל בֶּן אָדָם, צָרִיךְ כְּפִי כְּבוֹדוֹ וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁמִּתּוֹךְ שִׁבְזוּז בָּא לִגְנוּתוֹ, וּבְכָל שֶׁבַּזּוּז צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ.

תעט בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָה, כָּאן יֵשׁ שֶׁבַּזּוּז עֶלְיוֹן שֶׁל רִבּוֹן הַכֹּל, מָקוֹם שֶׁאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בּוֹ לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן [מָקוֹם], שֶׁהוּא טָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, וּמִיהוּ? יָ"ה, שֵׁם עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

תפ וּמִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָה, שֶׁבַּזּוּז וְשֵׁם כְּאֶזֶּד, כְּלוּלִים כְּאֶזֶּד, וְכָאן נִסְתָּר הַדָּבָר שֶׁאָמַר הַלְלוּיָה וְלֹא אָמַר מִי הַלְלוּיָה, לְמִי אָמְרוּ הַלְלוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיָּ"ה נִסְתָּר, כָּךְ שֶׁבַּזּוּז שֶׁמִּשַּׁבְּזוּזִים הֵם נִסְתָּרִים, שֶׁמִּשַּׁבְּזוּזִים לֹא יָדַעְנוּ מִי הֵם, וְכָךְ צָרִיךְ הַכֹּל לִהְיוֹת נִסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְאַזֵּר שֶׁנִּסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן, גִּלָּה וְאָמַר הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה', מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם שֶׁלֹּא נִסְתָּר, כְּאוֹתוֹ עֶלְיוֹן הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים. זֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל-ב ו) אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם ה'.

תפא הָרִאשׁוֹן נִסְתָּר שֶׁאֵינוֹ [זֶה] גָּלוּי. [הַשֵּׁנִי] נִסְתָּר וְגָלוּי. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד בְּהִתְגַּלּוּת אָמַר, אוֹתָם שֶׁמִּשַּׁבְּזוּזִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם מִי הֵם? וְאָמַר שֶׁהֵם עַבְדֵי ה' הָרְאוּיִים לְשַׁבֵּזַ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

תפב יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ, מַה שּׁוֹנֶה שֶׁאָמַר יְהִי? אֶלָּא יְהִי – סוֹד הַהַמְשָׁכָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא נִסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא יָ"ה, עַד סוֹד הַבְּרִית שֶׁהוּא יו"ד תַּזְוִתּוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁיּו"ד הָעֶלְיוֹנָה, הָרֵאשִׁית כַּסּוּף.

תפג וּמִשּׁוּם כָּךְ יְהִי, סוֹד הַהַמְשָׁכָה מִטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים עַד הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתּוֹנָה, וּבַדָּבָר הַזֶּה מִתְקַיֵּם כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְהִ"י רָקִיעַ, יְהִ"י מְאֹרֹת, יְהִ"י אוֹר. בְּכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב יְהִי.

תפד בְּכָל אוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה לֹא כָּתוּב יְהִי, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד זֶה שֶׁהוּא [הַמְשָׁכָה] מִסּוֹד עֶלְיוֹן, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, לֹא מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא נֶאֱמַר בְּאוֹתָם דְּבָרִים תַּזְוִתּוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה.

תפה וּבָזֶה מִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּכֹּל, וְעַל זֶה כָּתוּב יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ וְגוֹ', מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. זֶה מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִירָה מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶשׁ וּמֵאִיר לַכֹּל, וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁל הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר.

תפו וְעַד מְבוֹאוֹ – זֶהוּ מִקּוֹם הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשֶׁרֶת בּוֹ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְהָעוֹלָם מִכָּאן נִזּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר,

וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד מָקוֹם זֶה לְהִזּוֹן מִלְּמַעְלָה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בַּהִתְעוֹרְרוּת הַתַּזְוָתוֹנָה שֶׁמְּעוֹרְרִים אוֹתָם עַבְדֵי ה' כְּשֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, כָּתוּב הַלְּלוּ עַבְדֵי ה' הַלְּלוּ אֶת שֵׁם ה'.

תפז בֵּינְתַּיִם הֵאִיר הַבֹּקֶר וְיָצְאוּ מֵהַמְּעָרָה, וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה לֹא יָשְׁנוּ. הָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם הֶהָרִים, יָשְׁבוּ וְהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה. הִגִּיעוּ לִכְפָר אֶזֶד וְיָשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה יָשְׁנוּ עַד שֶׁהָיָה זְצוֹת הַלַּיְלָה, וְקָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

תפח פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיְבָרֲכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְגו'. וַיְבָרֲכֵם בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? שֶׁהֲרֵי מַסְפִּיק שֶׁאָמַר וַיְבָרֲכֵם. וְעוֹד, כָּל לֵאמֹר כָּתוּב זָסֵר, וְכָאן לֵאמֹר בְּאוֹת וָי"ו כָּתוּב, [שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב לֵאמֹר בְּלִי אוֹת ו', וְכָאן כָּתוּב לֵאמוֹר] לָמָּה הַשִּׁנּוּי?

תפט אֶלָּא סוֹד הוּא, וַיְבָרֲכֵם בַּיּוֹם הַהוּא. מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? סוֹד הַדַּרְגָּה הַמְמַנָּה עַל הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה. יוֹם הַהוּא – יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא הוּא, וְיוֹם הַהוּא הַזֶּה שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין יוֹם לְבֵין הוּא, וּבְכָל מָקוֹם הַיּוֹם הַהוּא, זֶה [הוּא] שְׁתֵּי דְּרָגוֹת [עֶלְיוֹנוֹת], דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוָתוֹנָה, שֶׁהֵן כְּאֶזֶד.

תצ וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, בֵּרְכָם בַּיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כֻּלָּם כְּאֶזֶד, [לֵאמוֹר בְּוָא"ו, שֶׁנִּכְלָל וָא"ו בֵּינֵיהֶם. עַל זֶה יִזַּד אוֹתָם בַּיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה כֻּלָּם כְּאֶזֶד] כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם בִּרְכָתָם, וְאַזֵּר כָּךְ כָּלַל הַכֹּל כְּאֶזֶד וְאָמַר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל [לֵאמֹר]. מַה זֶּה בְּךָ? וַדַּאי זֶה סוֹד הַיִּזּוּד, בַּתְּזוּלָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה [יוֹם הַהוּא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה], וְאַזֵּר כָּךְ יוֹרֵד לָאֶמְצַע וּלְמַטָּה. לֵאמוֹר – בְּוָא"ו, הֲרֵי הָאֶמְצַע. וְאַזֵּר כָּךְ יוֹרֵד לְמַטָּה בְּךָ, וְכָךְ הוּא יָפֶה כָּרָאוּי, מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה.

תצא בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה יִשְׂרָאֵל? יִשְׂרָאֵל הַזָּקֵן. לֹא כָּתוּב יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יְבָרֵךְ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה, וְאַזֵּר כָּךְ הוּא מְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל בַּדַּרְגָּה הַתַּזְוָתוֹנָה הַזּוֹ דַּוְקָא, שֶׁאָמַר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

תצב יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה. הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם בַּתְּזוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֶפְרַיִם עַל שֵׁם [שֶׁל יוֹסֵף] יִשְׂרָאֵל. מִנַּיִן לָנוּ? מִזֶּה שֶׁכְּשֶׁבָּט אֶפְרַיִם יָצָא, עַד שֶׁלֹּא הֻשְׁלַם זְמַן שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, דְּזָזְקוּ אֶת הַשָּׁעָה וְיָצְאוּ מֵהַגָּלוּת, קָמוּ עֲלֵיהֶם שׂוֹנְאֵיהֶם וְהָרְגוּ אוֹתָם, וְכָתוּב בֶּן

אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה, מִשְּׁמָע שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לז) כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה, וְלָכֵן הַקְּדִים אֶת אֶפְרַיִם קֹדֶם מְנַשֶּׁה, וְלָכֵן אֶפְרַיִם מַשָּׁאוֹ לְצַד מַעֲרָב, וּמַסָּעוֹ הָיָה.

תצג בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לָמָּה הִקְדִּים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו? אֶלָּא מִכָּאן שֶׁזְּכִיבוּת בְּנֵי בָנָיו שֶׁל אָדָם זְכִיבָה עֲלָיו יוֹתֵר מִבָּנָיו, וְלָכֵן הִקְדִּים זְכִיבוּת בְּנֵי בְנוֹ קֹדֶם לִבְנוֹ לְבָרֵךְ אוֹתָם בַּתְּזוּלָה.

תצד וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קטו) ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ – אֵלּוּ הַגְּבָרִים. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – אֵלּוּ הַנָּשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁזְّכָרִים צְרִיכִים לְהִתְבָּרֵךְ בַּתְּזוּלָה, וְאַזְּר כָּךְ נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא מִבִּרְכַּת הַזְּכָרִים, שֶׁכְּשֶׁזְّכָרִים מִתְבָּרְכִים, אָז מִתְבָּרְכוֹת הַנָּשִׁים. וְאִם תֹּאמַר מִזֶּה שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו בַּתְּזוּלָה וְאַזְּר כָּךְ עַל בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ.

תצה בֹּא רְאֵה שֶׁנָּשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא רַק מִגְּבָרִים, שֶׁכְּשֶׁמִּתְבָּרְכִים אֵלּוּ בַּתְּזוּלָה, וּמִבִּרְכָה זוֹ מִתְבָּרְכוֹת. אֶלָּא בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמֶּנּוּ הָאִשָּׁה, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ [מִמֶּנּוּ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנָּשָׂא כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הַנְּקֵבָה] מֵאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הַבְּרָכוֹת. כֵּיוָן שֶׁנָּשָׂא הָאָדָם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי זְלָקִים, אֶזֶד לוֹ וְאֶזֶד לִנְקֵבָתוֹ, וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל – זֶלְקוֹ וְזֶלֶק נְקֵבָתוֹ.

תצו בֹּא רְאֵה, וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא [לֵאמֹר. בֵּרַךְ אוֹתָם בְּרָכוֹת וּלְכָל אֵלּוּ שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶם], אַזְּר כָּךְ לֵאמֹר בְּוָא"ו. כָּאן גְּרַמֵּז בֵּן בְּכוֹר, (שמות ד) בְּנִי בְּכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ירמיה לא) וְאֶפְרַיִם בְּכוֹרִי הוּא, וְעַל זֶה תּוֹסֶפֶת וָא"ו.

תצז רַבִּי זְזֻקִיָּה פָּתַח, (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁנִּרְאִים אַזְּר כָּךְ בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁל גּוּף הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֵד לְמַעְלָה.

תצז וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמָה זוֹ מְזַמֶּנֶת לָרֶדֶת לָעוֹלָם, אוֹתָהּ נְשָׁמָה בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁעוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֶדֶת [לְמַעְלָה] לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּשְׁמֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא לַעֲבֹר עַל הַבְּרִיתוֹת.

תצח וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעוֹמֶדֶת לְפָנָיו? שֶׁכָּתוּב (מלכים-א יז) זַי ה' אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. עָמַדְתִּי וַדַּאי, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְלָכֵן גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, עַד שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה [הַצֶּלֶם] בָּעוֹלָם. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּשָׁמוֹת בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁלָּהֶם, כֻּלָּם בַּסֵּפֶר כְּתוּבִים. יָמִים יֻצָּרוּ, הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶזֶד בָּהֶם, בָּעוֹלָם הַזֶּה לַעֲמֹד בְּקִיּוּם רִבּוֹנָם כָּרָאוּי.

תק בֹּא רְאֵה, יְמֵי בֶּן הָאָדָם כְּשֶׁזּוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הַיָּמִים שֶׁלּוֹ מִתְרַבִּים לְמַעְלָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא מִדַּת יָמָיו. פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא וְגו'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, קִצִּי – זֶה קֵץ הַיָּמִין, שֶׁנִּקְשַׁר בְּדָוִד. וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זֶהוּ שֶׁמִּתְמַנָּה [שֶׁיֵּשׁ מְמַנֶּה] מַמָּשׁ עַל יָמָיו.

תקא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁפָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֵם שִׁבְעִים, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁזַּיִּם בִּכְלָל לֹא הָיוּ לוֹ, אֶלָּא שֶׁאָדָם נָתַן לוֹ מֵאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים.

תקב וְסוֹד זֶה, וִילוֹן לֹא מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְהַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה כְּלָל מֵעַצְמָהּ, וְשִׁבְעִים שָׁנִים מְאִירוֹת לָהּ בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְהֵם זַיִּם דָּוִד סְתָם. וְעַל זֶה רָצָה דָּוִד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדַעַת סוֹד זֶה, וְעַל מָה אֵין זַיִּם לַלְּבָנָה מֵעַצְמָהּ, וְלָדַעַת אֶת הָעִקָּר שֶׁלָּהּ.

תקג וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זוֹהִי דַּרְגָּה [שֶׁל הָעוֹלָם] עֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁהֵם זַיִּם שֶׁלָּהּ, מָקוֹם שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל. אֵדְעָה מָה זָדֵל אָנִי – אָמַר דָּוִד, אֵדַע עַל מָה זָדֵל אָנִי אוֹר מֵעַצְמִי וְנִמְנָע מִמֶּנִּי כִּשְׁאָר כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְכֻלָּם זַיִּים, וַאֲנִי עַל מָה אֲנִי זָדֵל וְעַל מַה נִּמְנָע מִמֶּנִּי. וְזֶהוּ מַה שֶּׁרָצָה דָּוִד לָדַעַת, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לָדַעַת.

תקד בֹּא רְאֵה, כָּל הַבְּרָכוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֻּלָּן נִמְסְרוּ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשִּׁמְּזוּזָה וְכָל הַטּוּב, כֻּלָּם עוֹמְדִים בָּהּ וּמִמֶּנָּה [עוֹמְדִים] יוֹצְאִים, וְעַל זֶה נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְנִקְרֵאת בְּרָכָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י)

בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) וּמָלֵא בִּרְכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה.

תקה וְלָכֵן יֵשׁ לָהּ בְּכֻלָּם שִׁיּוּר, וּמִכֻּלָּם מִתְמַלֵּאת וּמִכֻּלָּם יֵשׁ בָּהּ, וּמִתְבָּרֶכֶת מִכָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְנִמְסְרוּ לָהּ בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, יַעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף מִמָּקוֹם זֶה שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ לְבָרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וֶהְיֵה בְּרָכָה. מִכָּאן וָהָלְאָה הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדְךָ.

תקו בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה אָנוּ מְבָרְכִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה, וְעַל זֶה הַכֹּל, שֶׁאוֹתָם יָמִים שֶׁאוֹמְרִים הַכֹּל. שֶׁאָמַר רַבִּי זְזַיָּא, בְּהַכֹּל צְרִיכִים שֶׁלֹּשׁ דְּרָגוֹת: זְסִידִים, צַדִּיקִים, וְיִשְׂרָאֵלִים. [מִשּׁוּם שֶׁנִּתְעַלָּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת] זְסִידִים מִצַּד הַיָּמִין, צַדִּיקִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיִשְׂרָאֵל מִכָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים, מִשּׁוּם [שֶׁהַיְּשָׁרִים] שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מִכֻּלָּם, וְעַל זֶה עוֹלֶה תִּשְׁבַּחוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה, עוֹלֶה כְּבוֹדוֹ בַּכֹּל.

תוֹסֶפְתָּא

תקז כֹּל גַּלְגַּל מִתְגַּלְגֵּל מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מֵרְכִּבוֹתֶיהָ סִגּוּרוֹת, הוֹלְכוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת. כֹּל נְעִימוּת עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם. כֹּל שׁוֹפָר שׁוֹפֵעַ בְּעָמְקֵי הַדְּרָגוֹת מְסוֹבֵב דַּרְגָּה [גַּלְגַּל] סְבִיבָהּ.

תקח יוֹשְׁבוֹת שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, בִּשְׁנֵי גְּוָנִים נִשְׁאָבִים זֶה בָּזֶה, זֶה לָבָן וְזֶה אָדֹם, וּשְׁנֵיהֶם סוֹבְבִים גַּלְגַּל לְמַעְלָה, סוֹבֵב לְיָמִין – לָבָן עוֹלֶה, וְסוֹבֵב לִשְׂמֹאל – אָדֹם יוֹרֵד, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד וְלֹא שׁוֹכֵךְ.

תקט שְׁתֵּי צִפָּרִים עוֹלוֹת, שֶׁמִּצַּפְצֻפוֹת, אַזַּת לְצַד דָּרוֹם וְאַזַּת לְצַד צָפוֹן. פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר צִפְצוּף, וְכֹל נְעִימַת הַגַּלְגַּל מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד, וְאָז (תהלים צד) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. וְכָל הַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת בְּלַוַּיִשׁ בַּנְּעִימוּת הַזּוֹ [מִקּוֹל], מִתּוֹךְ אַהֲבַת קוֹל הַשּׁוֹפָר.

תקי כְּנֶגֶד אוֹתָן בְּרָכוֹת יוֹרְדוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְנִגְנָזוּ כְּאֶזֶד בְּתוֹךְ עֹמֶק הַבְּאֵר, גְּבִיעַת הַבְּאֵר שֶׁלֹּא פוֹסֶקֶת בְּלַוַּיִשׁ, עַד שֶׁמִּתְמַלֵּא אוֹתוֹ גַּלְגַּל סוֹבֵב.

תקיא אוֹתָן שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת סוֹבְבוֹת, אַזַּת הַיְמָנִית, קוֹרֵאת בְּזַיִל וְאוֹמֶרֶת: זֹהַר שֶׁזּוֹהֲרִים שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד, שְׁנֵי אַלְפֵי עוֹלָמוֹ"ת הָאִירוּ.

עוֹלָם הָאֶמְצַע בְּתוֹכָם הָאִיר בְּזֹהַר רִבּוּנְךָ. כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם הִסְתַּכְּלוּ וּפָקְחוּ עֵינֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לְאוֹר הַזֶּה, לְעִדּוּן הַזֶּה. אֵלּוּ הֵן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִלְּמַעְלָה, מִי שֶׁזּוֹכֶה, גַּלְגַּל עוֹלֶה סוֹבֵב יָמִינָה, וְשׁוֹפֵעַ וּמוֹשִׁיךְ לְאוֹתוֹ הַזּוֹכֶה, וּמִתְעַדֵּן מִבְּרָכוֹת אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנוֹת הַזּוֹהֲרוֹת. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים בָּהֶם.

תקיב וּכְשֶׁלֹּא זוֹכֶה, גַּלְגַּל סוֹבֵב, וְאוֹתָהּ מַגְּרֵפָה שֶׁל צַד שְׂמֹאל סוֹבֶבֶת וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה, וּמַמְשִׁיכָה דִּין עַל זֶה שֶׁלֹּא זוֹכֶה, וְקוֹל יוֹצֵא: אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ. מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵאת אֵשׁ שֶׁל שַׁלְהֶבֶת שֶׁדּוֹלֶקֶת, שֶׁשּׁוֹרָה עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם כָּל אוֹתָם שֶׁהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה לִזְכּוֹת לְאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן, בְּרָכוֹת מְצֻזְצָזוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַזְצָזוֹת נַפְשֶׁךָ. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא

תקיג וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכ) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, וְהִתְקַשּׁוּ בּוֹ הַזְּבַרִים. (אֶלָּא עוֹד יֵשׁ בּוֹ צַד בְּצִיּוּרִים רַבִּים) פָּנָה?! הִקְשִׁיב הָיָה צָרִיךְ, אוֹ שָׁמַע. מַה זֶּה פָּנָה?

תקיד אֶלָּא כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם – תְּפִלּוֹת, וּתְפִלַּת הַיָּזִיד לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא בְּכֹחַ זָזָק. שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנֶסֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמָהּ, מַשִּׂגִּיחַ בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל בַּזְּטָאֵי וּבִזְכוּת אוֹתוֹ הָאָדָם, מַה שֶּׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בִּתְפִלַּת הָרַבִּים, שֶׁתְּפִלַּת הָרַבִּים כַּמָּה הֵן תְּפִלּוֹת שֶׁאֵינָן [מִבְּנֵי] מִצַּדִּיקִים, וְכֻלָּן נִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא מַשִּׂגִּיחַ בַּזְּטָאֵיהֶם.

תקטו מִשּׁוּם כָּךְ פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר, מִהַכָּךְ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל [בִּזְכוּתוֹ] בַּמָּה רָצוֹן נַעֲשָׂה, וּמִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ וּמָהֵם מַעֲשָׂיו. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּצִבּוּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כֻּלָּם בְּכַוָּנָה וּרְצוֹן הַלֵּב.

תקטז דָּבָר אַזֵּר פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר – זֶה יְזִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים. וּמִיהוּ יְזִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים? הֲוֵי אוֹמֵר זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלוּל בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וְקָרָא לְבָנָיו, וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. אֵיזוֹ תְּפִלָּה שֶׁיִּתְקַבְּלוּ בִּשְׁלֵמוּת לְמַעְלָה? תְּפִלָּה שֶׁלֹּא יִשְׁמְדוּ בַּגָּלוּת.

תקיז בְּשָׁעָה זוֹ שֶׁקָּרָא לָהֶם יַעֲקֹב, הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה קוֹרֵא לְבָנָיו, הִזְדַּמְּנוּ

לְשֵׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּשְׁכִינָה עַל גַּבֵּיהֶם. וְהַשְּׁכִינָה הָיְתָה שְׁמֻזָּה בְּיַעֲקֹב לְהִתְזַוֵּג בָּאָבוֹת, לְהִתְקַשֵּׁר עִם נַפְשׁוֹתֵיהֶם כְּאֶחָד, לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה.

תקיז בְּשָׁעָה שֶׁפָּתַח יַעֲקֹב וְאָמַר, הֵאָסְפוּ וְהַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, בְּאַחֲרִית – זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּבְיָכוֹל נָתַן בּוֹ עַצְבוּת, וְהִסְתַּלֵּק. וְאַחַר כָּךְ הֶחֱזִירוּ אוֹתָהּ בָּנָיו בְּיִחוּד הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם, וּפָתְחוּ וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֶעֱמִידָהּ יַעֲקֹב, וְאָמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְהִתְיַשְּׁבָה הַשְּׁכִינָה בִּמְקוֹמָהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מַה קְּרִיאָה כָּאן? אֶלָּא קְרִיאָה, לְקַיֵּם מִקּוֹמָם, לְקַיֵּם אוֹתָם לְמַעְלָה וּמַטָּה.

תקיח בָּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם קְרִיאָה בְּגָוֵן זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יג) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְקַיֵּם מִקּוֹמוֹ בִּמְקוֹם שֶׁצָּרִיךְ וּלְקַשֵּׁר אוֹתוֹ. וְכֵן (בראשית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וְכָתוּב וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱמִידוֹ לְמָקוֹם זֶה בְּשֵׁם זֶה. הַקְּרִיאָה בָּאָה לְקִיּוּם.

תקכ אִם תֹּאמַר וְיִקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים, קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה' – כָּךְ הוּא וַדַּאי, לְקַשֵּׁר וּלְקַיֵּם קִיּוּם הָעֶלְיוֹן, וּמַהוּ? סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַז רִבּוֹנוֹ, וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, קִיּוּם נוֹתֵן לוֹ לְרִבּוֹנוֹ שֶׁמַּרְאֶה שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ וְלֹא בִּמְקוֹם אַחֵר, הֲרֵי הַכֹּל מַעֲמִיד קִיּוּם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו, הֶעֱמִידָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ.

תקכא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, א' שֶׁל וַיִּקְרָא לָמָּה הִיא קְטַנָּה? אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם מֹשֶׁה בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵאִשְׁתּוֹ. בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים אָמְרוּ לְשֶׁבַז, וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ: מַה שֶּׁנִּתְעַלָּה לְמַעְלָה, יִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאָז הוּא שָׁלֵם. עוֹד, אָל"ף קְטַנָּה הָיְתָה מִמָּקוֹם קָטָן, קָטָן שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּהִתְזַוְّגוּתוֹ לְמַעְלָה. [לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְאָז נִשְׁלָם.]

תקכב וַיֹּאמֶר, מַה זֶּה וַיֹּאמֶר? הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ] וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ – אֲמִירָה בַּזַּשַּׁאי. הֵאָסְפוּ?! אִסְפוּ הָיָה צָרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ) אִסְפוּ לִי חֲסִידַי. אֶלָּא [הַקִּים לָהֶם] קַיֵּם לָנוּ, הֵאָסְפוּ מִמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא. הֵאָסְפוּ, בְּקִשּׁוּר שָׁלֵם בְּיִחוּד אֶחָד. וְאַגִּידָה לָכֶם, מַה זֶּה וְאַגִּידָה לָכֶם? סוֹד זִכְמָה הוּא.

תקכג רַבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, וְאַגִּידָה, אוֹ וְיַגֵּד, אוֹ וַיַּגִּידוּ, וְכֵן כֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁסּוֹד הַזְּכִמָּה הִיא, לָמָּה בְּדָבָר זֶה [בְּכֻלָּם] הוּא בְּסוֹד הַזְּכִמָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁבָּא בְּגִימֶ"ל דָּלֶ"ת בְּלִי פֵּרוּד, וְזֶהוּ סוֹד הַזְּכִמָּה. דָּבָר שֶׁבָּא בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת כָּךְ הוּא כְּשֶׁהֵם בַּזְּכִמָּה, אֲבָל דָּלֶ"ת בְּלִי גִימֶ"ל אֵינוֹ שְׁלֵמוּת, וְכֵן גִּימֶ"ל בְּלִי דָּלֶ"ת, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּזֶה נִקְשְׁרוּ בְּלִי פֵּרוּד, וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם, גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מָוֶת, וְסוֹד זֶה הוּא זִזְטָאוֹ שֶׁל אָדָם.

תקכד מִשּׁוּם כָּךְ הוּא דָּבָר שֶׁל סוֹד זִכְמָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ יו"ד לִפְעָמִים בֵּין גִּימֶ"ל לְדָלֶ"ת, אֵין פֵּרוּד, וְהַכֹּל קָשֶׁר אֶזֶד. וְעַל זֶה דָּבָר זֶה כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְאַגִּידָה לָכֶם – סוֹד הַזְּכִמָּה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת אֶת סוֹף כָּל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

תקכה וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא גִּלָּה מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת, אִם כָּךְ אָז לָמָּה כָּתוּב בַּתּוֹרָה דָּבָר שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, וְאַזְּר כָּךְ נִפְגַּם, וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם הַדָּבָר? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְגַלּוֹת גִּלָּה וְהִסְתִּיר, אָמַר דָּבָר וְגִלָּה בַּזּוּז וְהִסְתִּיר לִפָּנִים. וּדְבַר תּוֹרָה לֹא נִפְגָּם לְעוֹלָמִים.

תקכו וְהַכֹּל הוּא נִסְתָּר בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאֵין אוֹת אוֹ דָּבָר בַּתּוֹרָה פָּגוּם, וַיַּעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹמַר אָמַר, אֲבָל גִּלָּה וְהִסְתִּיר, וְלֹא פָּגַם מִכָּל מַה שֶּׁרָצָה אֲפָלוּ אוֹת אַזְזַת.

תקכז רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים יוֹם אֶזֶד עַל פֶּתֶז לוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁרָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו, רָאִינוּ מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, אֲבָל אֵיפֹה הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם? אָמַר לוֹ, כָּל הַבְּרָכוֹת הֵם שֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם, כְּמוֹ יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזְזֶיךָ, דָּן יָדִין עַמּוֹ, מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, וְכֵן כֻּלָּם.

תקכח אֲבָל מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם לֹא גִּלָּה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁיֵּשׁ קֵץ לַיָּמִין וְיֵשׁ קֵץ לַשְּׂמֹאל, וְרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר וּלְהִטָּהֵר מֵעָרְלָה. וּמַה שֶּׁגִּלָּה לָהֶם נוֹדַע וְהִתְגַּלָּה עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל דְּבָרִים אֲזַזְרִים אֵינָם בְּגָלוּי, וְהֵם נִסְתָּרִים בַּתּוֹרָה בַּפָּרָשָׁה הַזּוּ שֶׁל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

תקכט פֶּתֶז וְאָמַר, רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אַתָּה כֹּזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. מָה רָאָה יַעֲקֹב לְפֶתֶזַ בִּרְאוּבֵן? שֶׁיִּפֶּתֶז בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְכָל הַמַּזְזָנוֹת, וְהוּא מֶלֶךְ, וְרָאִינוּ שֶׁלֹּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְסִלֵּק בְּרָכוֹת מִמֶּנּוּ, עַד

שֶׁבָּא מִשָּׁה וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) יְזִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת.

תקל אֲבָל וַדַּאי בֵּרְכוֹ, וְעָלְתָה אוֹתָהּ בְּרָכָה לִמְקוֹמָהּ. לְאָדָם שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן. כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בָּא הַמֶּלֶךְ אֵלָיו. אָמַר, הֲרֵי כָּל מְמוּנִי יִהְיֶה בְּיַד הַמֶּלֶךְ שָׁמוּר לִבְנִי. כְּשֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּנוֹ רָאוּי, אָז נָתַן לוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר.

תקלא רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה, אֲהוּב מֵעַי אַתָּה, אֲבָל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּךָ יַעֲלוּ בִּידֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁיִּרְאֶה אוֹתְךָ, מִשּׁוּם שֶׁהָלַכְתָּ כְּנֶגֶד אַפְּךָ וְגוֹ', כִּתַּרְגּוּמוֹ. רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַז וְאָמַר, (יחזקאל לז) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ וְגוֹ'. כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, וְאֵין מִי שֶׁמַּקְשִׁיב בְּאָזְנָיו כְּנֶגְדָּהּ. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ, מַדּוּעַ פַּעַם נוֹסֶפֶת הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ?

תקלב אֶלָּא מִכָּאן לְמַדְנוּ סוֹד הַזְּכוּת, שְׁנַיִם עוֹמְדִים כָּאן – אֶחָד לְעוֹרֵר מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁאִם לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ – מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ – מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

תקלג שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לְמַעְלָה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה לוֹקְחִים אוֹתוֹ עֶלְיוֹן מֵהָעֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ. כְּמוֹ פָּסוּק זֶה, כֹּה אָמַר ה' מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. מֵאַרְבַּע רוּחוֹת – זֶה דָּרוֹם וּמִזְרָח וְצָפוֹן וּמַעֲרָב, וְרוּחַ בָּאָה מִמַּעֲרָב בְּהִתְחַבְּרוּת שֶׁל אֵלֶּה הָאֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם וְגוֹ'.

תקלד וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִצְטַיֵּר בָּהֶם, וְנוֹשְׁבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. בֹּא רְאֵה, לוֹקְחָן מִצַּד זֶה וְנוֹתֵן בְּצַד אַחֵר, וְעַל זֶה (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. לָמָּה אֵינֶנּוּ מָלֵא? מִשּׁוּם שֶׁלּוֹקְחָן וְנוֹתֵן, מַכְנִיס וּמוֹצִיא.

תקלה רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל שְׁאֵלָה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, הוֹאִיל וְגָלוּי לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּנֵי אָדָם יָמוּתוּ, לָמָּה הוֹרִיד נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, וְלָמָּה הוּא צָרִיךְ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, שְׁאֵלָה זוֹ לִפְנֵי רַבָּנָן שְׁאֲלוּ כַּמָּה וְכַמָּה, וּבֵאַרוּהָ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן נְשָׁמוֹת

שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹדוֹ, וְלוֹקְזוֹ אוֹתָן אַזֵּר כָּךְ. אִם כָּךְ לָמָּה יָרְדוּ?

תקלו אֶלָּא סוֹד זֶה כָּךְ הוּא. פָּתַזּוּ וְאָמַר, (משלי ה) שְׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ. הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, בּוֹר – מָקוֹם שֶׁלֹּא נוֹבֵעַ מֵעַצְמוֹ. וּמָתַי נוֹבְעִים הַמַּיִם הַלָּלוּ? בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁעוֹלָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשְׁרָה בּוֹ, אָז הוּא שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה [וּמִכָּל הַצְּדָדִים].

תקלז וּכְשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וְאָז נוֹבְעִים מַיִם מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וּבוֹר נַעֲשֶׂה בְּאֵר, מַיִם נוֹבְעִים, וְאָז הִתְזַבְּרוּת וְיִזּוּד [וְיסוֹד] וּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן נִמְצָאִים, [לֵזֶה] שֶׁהֲרֵי בְּנִשְׁמַת הַצַּדִּיק נִתְקַן אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִתְעוֹרֶרֶת זְכִיבוּת וְרָצוֹן לְמַעְלָה וּמִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד.

תקלח רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אַתָּה. כָּךְ הוּא וַדַּאי, טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, וְרָצוֹנוֹ בְּמָקוֹם אַזֵּר הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, רְאוּבֵן וְכָל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, כֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַשְּׁכִינָה עָלָיו, קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו לְהִתְזַבֵּר עִמָּהּ.

תקלט וּבֹא וּרְאֵה, מִטָּה שְׁלֵמָה לֹא נִמְצְאָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ (דין), יַעֲקֹב הָיָה שׁוֹכֵב בֵּינֵיהֶם, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ יַעֲקֹב, קָרָא לְבָנָיו, וְאָזוּ אוֹתָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְסִדֵּר אוֹתָם בְּסִדּוּר שָׁלֵם.

תקמ מִנַּיִן לָנוּ שֶׁסִּדְּרָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה? שֶׁכָּתוּב הֵאָסְפוּ, וְאָז נִמְצְאָה שָׁם שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת סְבִיבָם. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. אָז הִתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה, וְהִתְקָרֵב מִזְּרוֹז לַמַּעֲרָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וּמֵאִירָה הַלְּבָנָה, וְנִמְצֵאת בִּשְׁלֵמוּת. וְאָז וַדַּאי שָׁנִינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב [סִדֵּר] צַד שָׁלֵם, מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כָּךְ לְבֶן אָדָם אַזֵּר, שָׁמַזּוּ וְשִׁבַּזּוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָתַזּוּ וּבֵרַךְ אֶת בָּנָיו, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

תקמא רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יֵיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הֲרֵי וַדַּאי שָׁנִינוּ, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב נִתְקְנוּ בְּסֵדֶר שָׁלֵם וְהִתְבָּרְכוּ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, מַה נֹּאמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְגוֹ'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי, כִּי לֹא שָׁמַעְתִּי מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה,

אֶלָּא אַתָּה וַאֲנִי נֵלֵךְ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמְרוּ דָּבָר וְשָׁאֲלוּ שְׁאֵלָה. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי סוֹד הַזְּכִמָּה הוּא.

תקמב פָּתַזז וְאָמַר, (שופטים ה) אֲשֶׁר יָשַׁב לְזוּזוּף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן. לָמָּה יָשַׁב שָׁם? אֶלָּא מִי שֶׁיּוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַיָּם, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַפְנוּקֵי הָעוֹלָם. [וְכָאן אֲשֶׁר זֶהוּ פָּתַזז עֶלְיוֹן שֶׁל צַדִּיק (שֶׁל צֶדֶק), כְּשֶׁמִּתְבָּרֵךְ לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וְכָאן סָמַךְ לַפָּסוּק הַזֶּה מֵאֲשֶׁר שֶׁמֵּנָּה, לַפָּתַזז הָעֶלְיוֹן, שֶׁמִּשָּׁם מוֹרִיקִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם] וּפָתַזז זֶה נוֹדָע תָּמִיד כַּבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֲשֶׁר, וְזֶהוּ עֲמוּד מֵאוֹתָם עַמּוּדִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

תקמג וְהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם עִנִּי, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם נִתְקָן [הַהוּא]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֲשֶׁר שֶׁמֵּנָּה לַזְּמוֹ. מַה שֶּׁהָיָה לָזֶם עִנִּי, הָפַךְ לִהְיוֹת לָזֶם [עִנִּי] פַּנָּג [שֶׁמֵּנָּה], מִשּׁוּם שֶׁהֵרִיק וְזָרַק בּוֹ בְּרָכוֹת וְתַפְנוּקִים, וְסוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ – וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנָּה נָזוּן בְּתַפְנוּקֵי עוֹלָם, וְזֶה נוֹתֵן לַמֶּלֶךְ הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, כָּל שֶׁמִּזֶּה וְכָל טוּב הוּא נוֹתֵן, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. אָמְרוּ, אִם לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא רַק לָדַעַת אֶת זֶה – טוֹב לָנוּ.

תקמד רְאוּבֵן הָיָה בְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי זִזָּיָא, לוֹ רָאוּי הַכֹּל, וְהַכֹּל הָעֲבַר מִמֶּנּוּ, וְנִתְּנָה הַמַּלְכוּת לִיהוּדָה, הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, וְהַכְּהֻנָּה לְלֵוִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, לֹא תִשָּׁאֵר בָּהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר כּוֹזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, כָּאן בֵּרְכוֹ וְהִפְקִידוֹ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תקמה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ, [שֶׁבִּקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה] [שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וְרָצָה שֶׁהַמֶּלֶךְ יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה] יוֹם אֶזְוָד עָבַר בְּנוֹ בַּשּׁוּק. אָמַר לַמֶּלֶךְ, זֶה בְּנִי, וַדַּאי אֲהוּב נַפְשִׁי. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וְיָדַע שֶׁזֶּה בִּקֵּשׁ עַל בְּנוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אַתָּה כּוֹזִי וְגוֹ'. כָּאן צִוָּה אֶת הַמֶּלֶךְ.

תקמו פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. כָּאן אָמַר מַה שֶּׁאֵרַע לוֹ, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר [לוֹ] בָּאָרֶץ וְנִזְרַק לִזּוּז לָאָרֶץ. כְּנֶגֶד זֶה מִמֶּנָּה [תְּזוּם] אֶזְוָד מִצַּד הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּמֶּנָּה תַּזַּת יַד מִיכָאֵל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים תַּזַּת יַד גַּבְרִיאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רֹאשׁ בְּכָל מָקוֹם מִצַּד שֶׁל הַזֶּוֶ"ס, וְגַבְרִיאֵל מִצַּד שֶׁל שְׂמֹאל שֶׁל גְּבוּר"ה, וִיהוּדָה עַד רָד עִם אֵל, צַד הַגְּבוּרָה, נִקְרָא בֵּית דִּין, וְסָמוּךְ לוֹ רְאוּבֵן. וְאַף עַל גַּב שֶׁמַּלְכוּת הָיְתָה שֶׁל יְהוּדָה, רְאוּבֵן סָמוּךְ כְּנֶגְדּוֹ הָיָה.

תקמז אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֲתִידִים אוֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר שְׁנֵי קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כּוֹזִי – בְּגָלוּת מִצְרַיִם.

וְרֵאשִׁית אוֹנִי – שֶׁהֵם הָיוּ רִאשׁוֹנִים לַאֲזֵיהֶם לַקְּרָב. יֶתֶר שְׂאֵת – לְגָלוּת אַשּׁוּר, שֶׁמִּשָּׁם גָּלוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן רִאשׁוֹנִים מִכֻּלָּם, וְסָבְלוּ כַּמָּה רָעוֹת, וְכַמָּה עִנּוּיִים סָבְלוּ, וְלֹא שָׁבוּ עַד כָּעֵת.

תקמז וְיֶתֶר עָז – לַזְּמַן שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, הֵם יֵצְאוּ וְיַעַרְכוּ קְרָבוֹת בָּעוֹלָם וִינַצְּחוּ, וְיִתְחַזְּקוּ עַל הָעַמִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם יִפָּזְדוּ מֵהֶם וְיִרְתְּתוּ לִפְנֵיהֶם וְיַזְשְׁבוּ לְהִתְגַּבֵּר בַּמַּלְכוּת, וְלֹא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פַּזַּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. מָה הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ וַאֲפָלוּ בְּצַד אֶזָּד שֶׁל הָעוֹלָם? מִשּׁוּם כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לְהִכָּנֵס וְלַעֲרֹךְ קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ דַּוְקָא, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם.

תקמט בֹּא רְאֵה, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם הִתְפַּזְּרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן בַּגָּלוּת, כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ לַגָּלוּת אַרְבַּע פְּעָמִים בְּאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כּוֹזִי – אֶזָּד, וְרֵאשִׁית אוֹנִי – שְׁנַיִם, יֶתֶר שְׂאֵת – שְׁלֹשָׁה, וְיֶתֶר עָז – אַרְבָּעָה. כְּמוֹ כֵן עֲתִידִים הֵם לַעֲרֹךְ קְרָב בְּאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם וְלִשְׁלֹט בְּקִרְבָּם עַל הַכֹּל, וִינַצְּחוּ עַמִּים רַבִּים וְיִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

תקנ פַּזַּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ עַל מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. כָּאן נִרְמָז עַל הִרְהוּר רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב בַּטִּפָּה הָרִאשׁוֹנָה בְּרָזֵל, שֶׁאִלְמָלֵא הִרְהוּר שֶׁל אוֹתָהּ טִפָּה הָיָה בִּמְקוֹמָהּ, נִשְׁאָר הָיָה רְאוּבֵן בַּכֹּל, אֲבָל פַּזַּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. עָלִיתָ – בְּהִרְהוּר אַזֵּר, אָז זִלַּלְתָּ וְגוֹ׳.

תקנא דָּבָר אַזֵּר פַּזַּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר – שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר יַעַרְכוּ קְרָב בְּנֵי רְאוּבֵן בָּעוֹלָם וִינַצְּחוּ עַמִּים רַבִּים, לֹא יִשָּׁאֲרוּ בַּמַּלְכוּת, מָה הַטַּעַם? כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לַעֲרֹךְ קְרָב בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה דַּוְקָא, שֶׁכָּתוּב כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, [זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. מִשְׁכְּבֵי?!] מִשְׁכָּב הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אָבִיךָ, זֶה יִשְׂרָאֵל הַזָּקֵן. מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ וְלֹא מִשְׁכָּב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי פַּעֲמַיִם נִבְנְתָה יְרוּשָׁלַיִם, וּפַעַם שְׁלִישִׁית לִזְמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. וְכָאן הִתְגַּלְּתָה בְּרָכָה, וּמַה שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּמַה שֶׁהָיָה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, וּמַה שֶׁיִּהְיֶה בִּזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּמַעֲשֵׂה רְאוּבֵן.

תקנב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַזִּים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּאן אִזֵּד אוֹתָם בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁרָאָה מַעֲשִׂים שֶׁל דִּין קָשֶׁה שֶׁלֹּא יָכוֹל הָעוֹלָם לִסְבֹּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם אֵיפֹה הִיא? אָמַר רַבִּי

יִצְזָקֹ, שִׁמְעוֹן לֹא רָאוּי לָזֶה, שֶׁרָאָה לוֹ כַּמָּה מַעֲשִׂים רָעִים, וְלֵוִי שֶׁבָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבְרָכָה לֹא תְלוּיָה בּוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה לֹא תָלָה בּוֹ בִּרְכָתוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בָּרֵךְ ה׳ זֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה. תָּלוּי בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

תקנג בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְזַזַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר זַזִּיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֶה הַיָּם גָּדוֹל – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל יַעֲקֹב, כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וּרְזַזַב יָדַיִם – שֶׁהֲרֵי כָּל הָעוֹלָם מִתְמַלֵּא וְנִשְׁלָם וּמִצְטַמְצֵם שָׁם. שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר – שֶׁכַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים נִמְצְאוּ שָׁם. זַזִּיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת – אֵלּוּ הֵם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁנִּמְצְאוּ בָהֶם בִּשְׁלֵמוּת, אֶזָּד אַיָּלָה, וְאֶזָּד זְאֵב, וְאֶזָּד אֲרִי, וְאֶזָּד טָלֶה. אָמַר רַבִּי יִצְזָקֹ, אַרְיֵה אֶזָּד, וְטָלֶה אֶזָּד, אֶזָּד זְאֵב, וְאֶזָּד גְּדִי, וְכֵן כֻּלָּם, לְהִמָּצֵא זַזִּיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

תקנד רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֲבָל יְהוּדָה אַרְיֵה וְשִׁמְעוֹן שׁוֹר, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים שֶׁהָיוּ מַשְׁגִּיזִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, זֶה מִיָּמִין וְזֶה מִשְּׂמֹאל. לְשׁוֹר שֶׁמַּעֲשָׂיו רָעִים, אָמְרוּ נְצַיֵּר דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה בָּרֶפֶת שֶׁלּוֹ, וְיִסְתַּכֵּל בָּזֶה וְיִפְזַד מִמֶּנּוּ. כָּךְ שִׁמְעוֹן שׁוֹר, יְהוּדָה אַרְיֵה.

תקנה שִׁמְעוֹן לֹא זָכָה לִבְרָכוֹת, אֶלָּא הִדְבִּיק אוֹתוֹ מֹשֶׁה לִיהוּדָה. כָּתוּב כָּאן (דברים לג) שְׁמַע ה׳ קוֹל יְהוּדָה, וְכָתוּב שָׁם (בראשית כט) כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אֲבִיהֶם הֶעֱלָם לְמֹשֶׁה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם אֲבִיהֶם הֶעֱלָם לְמֹשֶׁה? אָמַר לוֹ, אַף אָנוּ נַעֲלֵהוּ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה.

תקנו בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, כַּמָּה זְבִיבִים דְּבָרִים אֵלּוּ. טָפַז בְּיָדוֹ וּבָכָה. אָמַר, מִי יְגַלֶּה אוֹתְךָ נֶאֱמָן הַקָּדוֹשׁ? הִתְעַלֵּיתָ בְּזַיֶּיךָ עַל בְּנֵי אָדָם, הִתְעַלֵּית בִּפְטִירָתְךָ וְנִסְתְּרָה דְמוּתְךָ. מַפְתְּזוֹזוֹת רִבּוֹנְךָ נִמְסְרוּ בְיָדְךָ תָּמִיד.

תקנז בֹּא רְאֵה, לְיַעֲקֹב הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים, וְהוֹלִיד בָּנִים מִכֻּלָּן, וְהִתְעַלֶּה [וְנִתְקַן] בִּנְשׁוֹתָיו. כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק, עָמְדָה עָלָיו שְׁכִינָה. רָצָה לְבָרֵךְ אֶת אֵלֶּה וְלֹא יָכֹל, מִלִּפְנֵי הַשְּׁכִינָה שֶׁפָּזַד. אָמַר, אֵיךְ אֶעֱשֶׂה, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה? אִם אַזְזִיק בַּשְּׁכִינָה – לֹא יָכֹלְתִּי, שֶׁהֲרֵי הָיוּ לִי אַרְבַּע נָשִׁים וְנִתְקַנְתִּי בָהֶן, אֶלָּא אַעֲלֶה אוֹתָן לְבַעַל הַבַּיִת, שֶׁהֲרֵי [בּוֹ] הַבַּיִת עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, וּמַה שֶּׁיִּרְצֶה – יַעֲשֶׂה.

תקנז כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, זְזַלְקִים שֶׁל נָשִׁים וּבָנִים הֲרֵי לָקַזְזְתִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁלַמְתִּי, וְאֵיךְ אֶתְזַזֵּק בַּגְּבִירָה יוֹתֵר? אֶלָּא אַעֲלֶה הַדְּבָרִים לְבַעַל הַגְּבִירָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁיִּרְצֶה, וְלֹא יִפָּזַד.

תקנט בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (דברים לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, בַּעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַגְּבִירָה, כַּכָּתוּב (במדבר ל) אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ, שֶׁהֲרֵי (שם ז) כַּלּוֹת מֹשֶׁה כָּתוּב. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה מְבָרֵךְ אֶת מִי שֶׁרוֹצֶה בְּלִי פַּזַּד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁבָּנַי אֵלֶּה הֵם בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, [יְבִיאוֹ] יָבֹא בַּעַל הַבַּיִת וִיבָרֵךְ אוֹתָם.

תקס מֹשֶׁה וַדַּאי אִישׁ הָאֱלֹהִים הָיָה, וּרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה׳. וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְנֻזוֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה׳. וַדַּאי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ וְאֵין מוֹזֶה בְּיָדוֹ, כְּמוֹ לְאָדָם שֶׁגּוֹזֵר עַל אִשְׁתּוֹ, וְהִיא עוֹשָׂה רְצוֹנוֹ. וְעַל כָּךְ יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה אָזוּז בְּעֵץ הַזַּיִּים, לֹא הָיָה בַּעַל הַבַּיִת אֶלָּא לְמַטָּה. מֹשֶׁה הוּא לְמַעְלָה, וְלָכֵן הֶעֱלָה אוֹתָם לְבַעַל הַבַּיִת.

תקסא בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וְגוֹ׳. סוֹד ה׳ לִירֵאָיו – הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְאוֹתָם יִרְאֵי זֵזְטָא, וּמִי שֶׁהֵם יִרְאֵי זֵזְטָא, מִתְגַּלֶּה לָהֶם סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל תּוֹרָה. וּמִיהוּ סוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁנִּקְרֵאת סוֹד ה׳ בְּרִית קֹדֶשׁ.

תקסב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי הִטְרִיזוּ עַצְמָם עַל סוֹד זֶה בְּאַנְשֵׁי שְׁכֶם שֶׁיִּמּוֹלוּ עַצְמָם וִיקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם סוֹד זֶה, וְהַפָּסוּק מֵעִיד שֶׁבְּמִרְמָה. וְעוֹד, בְּמַעֲשֵׂה זִמְרִי בֶּן סָלוּא שֶׁפָּסַל אֶת הַסּוֹד הַזֶּה. וְיַעֲקֹב אָמַר, בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי. מִי זוֹ נַפְשִׁי? זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁנִּכְנֶסֶת וְנֶאֱזֶזֶת בַּבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְנִקְרֵאת נֶפֶשׁ צְרוֹר הַזַּיִּים.

תקסג בִּקְהָלָם אַל תֵּזַד כְּבוֹדִי, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טז) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַזּ. אַל תֵּזַד כְּבוֹדִי – זֶה כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סְתָם. וְלָכֵן לֹא בֵרַךְ אוֹתָם אֲבִיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְמֹשֶׁה. רַבִּי זִזָּיָא אָמַר, מֵהַפָּסוּקִים הַלָּלוּ [וּמִשּׁוּם כָּךְ] [מַשְׁמָע] שֶׁלֹּא נֶאֱזָזוּ זֶה בָּזֶה, וְהִצְטָרֵךְ כָּךְ. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ הַכֹּל, וְאֵין לְךָ דּוֹר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹרֵד דִּין שֶׁלָּהֶם לְקַטְרֵג בָּעוֹלָם, וּמִתְרַבִּים הַמְזַזְּרִים עַל הַפְּתָזִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם. הִנֵּה לְךָ הַכֹּל [זֶה כְּנֶגֶד זֶה].

תקסד יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים קד) עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים וְגוֹ'. עָשָׂה יָרֵחַ, כְּדֵי לְקַדֵּשׁ בּוֹ רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְרָאשֵׁי שָׁנִים. וּלְעוֹלָמִים הַלְּבָנָה מְאִירָה רַק מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַשֶּׁמֶשׁ – לֹא שׁוֹלֶטֶת הַלְּבָנָה, וּכְשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז שׁוֹלֶטֶת הַלְּבָנָה, וְאֵין חֲשִׁבּוֹן לַלְּבָנָה אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ.

תקסה וּשְׁנֵיהֶם עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְהָיוּ לְאֹתֹת – אֵלּוּ שַׁבָּתוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) כִּי אוֹת הִיא. וּלְמוֹעֲדִים – אֵלּוּ יָמִים טוֹבִים. וּלְיָמִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וּלְשָׁנִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי שָׁנִים. שֶׁיִּהְיוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂים חֲשִׁבּוֹן לַשֶּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה.

תקסו וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (ישעיה ט) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה. הִרְבִּיתָ הַגּוֹי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל, וְכָתוּב גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. לוֹ – בִּשְׁבִילוֹ. הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה [מִמֶּשֶׁ] – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְגַּדֶּלֶת בָּאוֹר בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם לַשֶּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה, אֵיזֶה מֵהֶם עָדִיף? וַדַּאי הַלְּבָנָה לְמַעְלָה, וְהַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת הַלְּבָנָה הוּא, וְאוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ מִזּוֹ [הַצַּד] הַלְּבָנָה מֵאִיר. רְאֵה מַה בֵּינָם לְבֵין יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל אֲחוּזִים בַּלְּבָנָה, וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ בַּשֶּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹנָה, וְנֶאֱחָזוּ בְּמָקוֹם [בּוֹ] [שֶׁמֵּאִיר לַשֶּׁמֶשׁ] שֶׁמֵּאִירָה מֵהַשֶּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן וְנִדְבָּקִים בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

תקסז יְהוּדָה אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַלְכוּת הִתְקַיְּמָה לִיהוּדָה, וְהֵינוּ מַה שֶׁאָמַרְנוּ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רְבִיעִי אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֶגֶל רְבִיעִי לַכִּסֵּא. יה"ו זֶה רֹשֶׁם שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, וּבַמֶּה נִשְׁלָם? בְּהֵ"א [בְּדָלֶ"ת], וְהֵינוּ הֵ"א אֲחוֹרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִשְׁלָם בְּאוֹתִיּוֹתָיו, וְקָשֵׁר שֶׁאוֹחֲזוֹ אוֹתָן, עַל כָּךְ יוֹדוּךָ אַחֶיךָ, שֶׁהַמַּלְכוּת לְךָ רְאוּיָה לְהִתְקַיֵּם וַדַּאי. (הושע יד) וִיהוּדָה עוֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. מִי הַקְּדוֹשִׁים? אֵלּוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם מוֹדִים לוֹ וְשָׁמוּ אוֹתוֹ נֶאֱמָן, לָכֵן הוּא רִאשׁוֹן בַּכֹּל, הוּא מֶלֶךְ עַל כֻּלָּם.

תקסח רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה. כָּל כְּבוּדָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּבוּדָה – מִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּבוֹד, זֶה עַל זֶה. זֶה זָכָר וְזוֹ נְקֵבָה [זוֹ נְקֵבָה], וְנִקְרֵאת כְּבוּדָה. בַּת מֶלֶךְ

– הֵינוּ בַּת שֶׁבַע, בַּת קוֹל שֶׁהוּא קוֹל גָּדוֹל, וְזֶהוּ מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן. פָּנִימָה – מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֶלֶךְ שֶׁאֵינוֹ לִפָּנִים כְּמוֹתוֹ, וְזוֹ כְּבוּדָה בַּת מֶלֶךְ.

תקסט מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְלַבְּשָׁה וְנֶאֱוְזָה בִּגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה, וְגַם זֶה נִקְרָא מֶלֶךְ, וּבִשְׁבִילָהּ עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱוְזֶת בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ. וְלָזוֹ קוֹרְאִים מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, וִיהוּדָה נֶאֱוַז בָּהּ, וְיָרַשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁבָּאָרֶץ.

תקע רַבִּי [אַבָּא] יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נִפְתַּח בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַזְּבַרִים, אֲבָל וַיְגָרֶשׁ, כְּמוֹ בֶּן אָדָם שֶׁמְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת הָאָדָם דַּוְקָא.

תקעא בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אָדָם נִתְפַּס בְּמַה שֶׁזָּטָא, וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ גֵּרוּשִׁים, לְהִגָּרֵשׁ בּוֹ וּלְהִתְגָּרֵשׁ בְּבָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, אֶת דַּוְקָא, כַּכָּתוּב (ישעיה ו) וָאֶרְאֶה אֶת ה'. אַף כָּאן אֶת הָאָדָם.

תקעב וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ' – זֶה לְמַטָּה. כְּמוֹ שֶׁכְּרוּבִים לְמַעְלָה, יֵשׁ כְּרוּבִים לְמַטָּה, וְהִשְׁרָה הָעֵץ הַזֶּה עֲלֵיהֶם. וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת אֵלּוּ דֻּגְמַת שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ מֵאוֹתָהּ הַחֶרֶב שֶׁמִּתְלַהֶטֶת. הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ הַחֶרֶב הַזּוֹ, שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וּמִתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד אַחֵר. דָּבָר אַחֵר, הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ לַהַט אוֹתָן צוּרוֹת הַשַּׁלְהֶבֶת [שֶׁל הַמַּלְכוּת] שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמִּתְהַפְּכוֹת לִפְעָמִים גְּבָרִים וְלִפְעָמִים נָשִׁים, וּמִתְהַפְּכוֹת מִמְּקוֹמָם לַכֹּל, וְכָל זֶה כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. אֵיזוֹ דֶּרֶךְ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ.

תקעג אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפֶה, וְכָךְ זֶה וַדַּאי שֶׁגָּרַם אָדָם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ לְהִתְגָּרֵשׁ, וְגַם לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם, אֲבָל יָפֶה אָמַרְתָּ, שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹמוֹ מִשְּׁמָע, שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁזּוּהִי שְׁלֵמוּת הָאָדָם.

תקעד וּמֵאוֹתוֹ יוֹם נִפְגְּמָה הַלְּבָנָה, עַד שֶׁבָּא נֹחַ וְנִכְנַס בִּתְשׁוּבָה [לַתֵּבָה]. בָּאוּ הָרְשָׁעִים וְנִפְגַּם. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם [וְעָמְדוּ] וְעָמַד בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל יַעֲקֹב וּבָנָיו. וּבָא יְהוּדָה וְאָחַז בָּהּ, וְהִתְחַזֵּק בַּמַּלְכוּת, וְיָרַשׁ אוֹתָהּ יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים הוּא וְכָל בָּנָיו אַחֲרָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ. [מִשּׁוּם שֶׁהַמַّלְכוּת שֶׁלּוֹ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי

הימים–א ה) כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאֶזָיו. יוֹדוּךָ אַזֶיךָ] וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁכֻּלָּם הוֹדוּ לוֹ וְיָרְדוּ אַזְזָרָיו לַיָּם.

תקעה יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה [בַּתְּזִלָּה]. יִשְׁתַּזְזֵוו לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ, כְּלָל שֶׁל כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם זֶה בְּנֵי אָבִיךָ וְלֹא בְּנֵי אִמֶּךָ. בְּנֵי אָבִיךָ – הֲרֵי כָּל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים. שֶׁאַף עַל גַּב [שֶׁהֵם נֶזְזִלְקוּ] שֶׁנֶּזְזִלְקוּ לִשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת, כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ כוֹרְעִים וּמִשְׁתַּזְזֵוִים לַמֶּלֶךְ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁמַּלְכוּת יְרוּשָׁלַיִם מִמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. [שׁוֹלֶטֶת] מִמֶּנּוּ הָיְתָה

תקעו יִשְׁתַּזְזֵוו לְךָ, וְלֹא כָתוּב וְיִשְׁתַּזְזֵוו, שֶׁאִם כָּתוּב וְיִשְׁתַּזְזֵוו – לְהוֹסִיף אֶת שְׁאָר הָעַמִּים. לֹא כָתוּב וְיִשְׁתַּזְזֵוו אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) שָׂרִים וְיִשְׁתַּזְזֵוו. עַכְשָׁו שֶׁאָמַר יִשְׁתַּזְזֵוו, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, כֻּלָּם יַעַבְדוּ לְרֹאשׁ הַגּוֹלָה, לָרֹאשׁ שֶׁל בָּבֶל, וְלֹא שְׁאָר הָעַמִּים.

תקעז גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, בַּתְּזִלָּה גּוּר וְאַזַּר כָּךְ אַרְיֵה. וְסוֹד הַדָּבָר – בַּתְּזִלָּה נַעַר וְאַזַּר כָּךְ אִישׁ, (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְזָמָה. מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ, מַה זֶּה מִטֶּרֶף? לְהַכְלִיל אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל טֶרֶף לְכַלּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְלֹא מַצִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. [וּמַהוּ] וּמֵאוֹתוֹ טֶרֶף מִסְתַּלֶּקֶת הַשְּׁכִינָה.

תקעזז כָּרַע – בְּגָלוּת בָּבֶל. רָבַץ – בְּגָלוּת אֱדוֹם. כְּאַרְיֵה – שֶׁהוּא זָזָק. וּכְלָבִיא – שֶׁהוּא יוֹתֵר זָזָק, כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם זְזַזָּקִים, שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מְפַתִּים וְדוֹזְזַקִּים אוֹתָם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּדָתָם וּבְמִנְהֲגֵיהֶם כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא.

תקעט כָּךְ שְׁכִינָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, הִיא זְזַזָּקָה כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא בַּנְּפִילָה הַזּוֹ. מָה אַרְיֵה וְלָבִיא לֹא נוֹפְלִים אֶלָּא כְּדֵי לִטְרֹף טֶרֶף וְלִשְׁלֹט, שֶׁהֲרֵי מֵרָזוֹק מֵרִיזַ אֶת טַרְפּוֹ, וּמִשָּׁעָה שֶׁמֵּרִיזַ נוֹפֵל, וְלֹא קָם עַד שֶׁקּוֹפֵץ עַל טַרְפּוֹ וְאוֹכְלוֹ, כָּךְ שְׁכִינָה לֹא נוֹפֶלֶת אֶלָּא כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא, כְּדֵי לִנְקֹם מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְלִקְפֹּץ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) צֹעֶה בְּרֹב כּוֹזוֹ.

תקפ מִי יְקִימֶנּוּ – הוּא לֹא יָקוּם לִנְקֹם מֵהֶם נְקָמָה קְטַנָּה, אֶלָּא מִי יְקִימֶנּוּ. מִ"י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהוּא עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ שִׁלְטוֹן לְזַזֵּק לַכֹּל, וְכָתוּב (איוב לזז) מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַזז, וּבֵאֲרוּהָ.

תקפא לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְגוֹ׳, בֵּאֲרוּ הַזְזַבֵּרִים, אֲבָל עַד כִּי יָבֹא שִׁיל״ה, בְּהֵ״א, מִשּׁוּם שֶׁבַּשְּׁאָר בּוֹ׳, לְהַרְאוֹת כָּאן אֶת סוֹד [כָּאן] הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י״ה. בְּמָקוֹם אַזֵּר שִׁילוֹ בְּלִי הֵ״א, וּבְמָקוֹם אַזֵּר שִׁלֹה בְּלִי יוֹ״ד, וְכָאן שִׁיל״ה בְּיוֹ״ד הֵ״א, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשְּׁכִינָה תָּקוּם בַּשֵּׁם [זֶה] שֶׁל י״ה, וְהוּא סוֹד שֶׁל י׳ [מ״י], כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

השלמה מההשמטות

אסרי לַגֶּפֶן עִירֹה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וּבְדַם עֲנָבִים סוּתֹה. שְׁמוֹנֶה דְרָגוֹת כְּלוּלוֹת בְּפָסוּק זֶה. אַרְבַּע מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, שְׁתַּיִם מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, וּשְׁתַּיִם אֲזֵרוֹת דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ. אַרְבַּע שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ הֵן גֶּפֶן שֹׂרֵקָה, הַיְנוּ גֶּפֶן הַיְנוּ שֹׂרֵקָה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים עֲנָבִים וּמֵהֶם נַעֲשֶׂה יַיִן שֶׁנִּקְרָא יַיִן, וְכֻלָּן סוֹד אֶזָּד וּמִשֹּׁרֶשׁ אֶזָּד יוֹצְאוֹת וְשׁוֹפְעוֹת. וּשְׁתַּיִם שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ – עִירֹה אֲתֹנוֹ, הַיְנוּ עִירֹה הַיְנוּ אֲתֹנוֹ, וְסוֹד אֶזָּד הֵם, וּבְדַרְגָּה אַזַּת כְּלוּלוֹת וּמִסּוֹד אֶזָּד שׁוֹפְעוֹת.

לְבֻשׁוֹ סוּתֹה זֶה דָּבָר אֶזָּד וְסוֹד אֶזָּד, כִּי הִיא כְּסוּתֹה לְבַדָּהּ הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ. פַּעַם קוֹרֵא לוֹ כְּסוּת, וּפַעַם אַזֶּרֶת קוֹרְאֵהוּ לְבוּשׁ, וּפַעַם אַזֶּרֶת קוֹרְאֵהוּ שִׂמְלָה, וְכֻלָּם מִשֹּׁרֶשׁ אֶזָּד שׁוֹפְעִים וְדָבָר אֶזָּד עוֹשִׂים, וְזִלּוּף הַשֵּׁמוֹת כְּלוּלִים בָּהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמִי שֶׁדִּיֵּק טָעַם מַשֶּׁהוּ, וּמִי שֶׁלֹּא דִיֵּק – לֹא טָעַם וְלֹא מַשֶּׁהוּ. וּשְׁמוֹנֶה הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ רְמוּזִים בָּהֶן סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲבָל הַפָּסוּק עוֹמֵד כִּפְשׁוּטוֹ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁבָּאָבוֹת הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם וְגוֹ׳. מַה זֶּה אִישׁ תָּם? שֶׁנִּתְקַן מִן הַזָּכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמֵהַזָּכְמָה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב יֹשֵׁב אֹהָלִים. שְׁנֵי אֹהָלִים הֵם – אֹהֶל שֶׁנִּקְרָא לִפְנִים מִן הַפַּרְגּוֹד, וְאֹהֶל שֶׁנִּקְרָא אֲזוֹרֵי הַפַּרְגּוֹד, וְכָלוּל הָיָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִבָּתִּים פְּנִימִיִּים וּמִבָּתִּים זִיצוֹנִיִּים, וּמִי לִמֵּד אֶת יַעֲקֹב כָּל זֶה?

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי אוֹתָן שָׁנִים שֶׁהָיָה טָמוּן וְגָנוּז עִם שֵׁם וָעֵבֶר, שֵׁם לִמֵּד אוֹתוֹ זָכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל בָּתִּים פְּנִימִיִּים. וְעֵבֶר לִמֵּד אוֹתוֹ כִּשְׁפוּת [זָכְמָה] תַּזְזִתּוֹנָה, וְסִימָן לַדָּבָר – בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. מַה זֶּה בְּעֵבֶר הַנָּהָר? אֶלָּא סוֹד הוּא, שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם קַדְמוֹנִים לֹא הָיוּ לוֹמְדִים אֶלָּא זָכְמָה תַּזְזִתּוֹנָה שֶׁבָּאָה מִבָּתִּים זִיצוֹנִיִּים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרֵי הַפַּרְגּוֹד, וּבְאוֹתָם שֶׁאֲזוֹרֵי הַפַּרְגּוֹד הָיוּ דְּבֵקִים, וְהָיוּ מוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם, טוֹב אוֹ רַע, וְאָז הָיוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת, עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה וְהִמְשִׁיךְ לוֹ לְאַבְרָהָם וְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים שֶׁל שֹׁרֶשׁ שֶׁנִּמְשָׁכִים לָעוֹלָם שֶׁלָּהֶם מִבָּתִּים פְּנִימִיִּים, וּמִשָּׁם שׁוֹאֲבִים כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִים בָּתִּים זִיצוֹנִיִּים, וּמִשָּׁם מִתְהַוִּים קְצָת דְּבָרִים, לֹא הַכֹּל, וְסִימָן לַדָּבָר – מִתַּמְצִית גּוּפָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלָם שׁוֹתֶה.

וּמִשָּׁעָה זוֹ שֶׁעָמַד אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, עַל אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַכֹּל יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ וּבוֹ הַכֹּל תָּלוּי, יָצָא לוֹ לִשְׁעָתוֹ מִצַּד זֶה שֶׁהֵם בְּנֵי עֵבֶר הַנָּהָר, וּבָא לוֹ לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֶקַּז אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֵךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶרֶץ כְּנַעַן מַמָּשׁ, אֶרֶץ שֶׁשְּׁאָר הַזְזַיָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים נִשְׁבָּרִים תַּזְזִתֶּיהָ שָׁם, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם עִמָּהּ: ע״כ מההשמטות

תקפב אסרי לַגֶּפֶן עִירֹה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ וְגוֹ׳. רַבִּי זִזְיָיא פָּתַזּוֹ, (תהלים קכא) ה׳ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר ה׳ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע, לְשֵׁם מָה יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ? אֶלָּא ה׳ יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע – בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ – בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.

תקפג שְׁמִירָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא, לִהְיוֹת הָאָדָם שָׁמוּר מִכַּמָּה מִינִים רָעִים מְקַטְרְגִים שֶׁהוֹלְכִים לְקַטְרֵג בְּנֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם וְלִדְבֹּק בָּהֶם. בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם מַה זֶּה? כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם הוּא זוֹכֶה – נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְאִם לֹא – כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מְזַבְּלִים מְזֻמָּנִים לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם וְלִמְסֹר אוֹתוֹ בִּידֵי דּוּמָה, שֶׁנִּמְסָר לַמְּמֻנֶּה עַל הַגֵּיהִנֹּם, וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אֶלֶף רְבוֹא מְמֻנִּים עִמּוֹ, וְכֻלָּם מְזֻמָּנִים עַל נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים.

תקפד בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה מִדּוֹרִים יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם, וְשִׁבְעָה פְּתוּזִים. וְנִשְׁמַת הָרָשָׁע נִכְנֶסֶת, וְכַמָּה מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, רוּזוֹת, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזְוָד בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר, וְנִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים נִמְסָרוֹת לְאוֹתָם מְמֻנִּים עַל יְדֵי דּוּמָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָרוֹת בִּידֵיהֶם, סוֹתְמִים שְׁעָרִים שֶׁל אֵשׁ לוֹהֵט.

תקפה שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שְׁעָרִים אַזַּר שְׁעָרִים. כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּזִים וּסְתוּמִים, הַזִּיצוֹנִיִּים פְּתוּזִים וְהַפְּנִימִיִּים סְתוּמִים, וּבְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת כֻּלָּם פְּתוּזִים, וְיוֹצְאִים הָרְשָׁעִים עַד לְאוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַזִּיצוֹנִיִּים, וּפוֹגְשִׁים נִשְׁמוֹת אֲזַרוֹת שֶׁמִּתְעַכְּבוֹת בַּפְּתָזִים הַזִּיצוֹנִיִּים. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, הַכְּרוּז עוֹמֵד בְּכָל פֶּתַח וּפֶתַח וְאוֹמֵר: (תהלים ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָן שֶׁלֹּא יִמָּסְרוּ לִידֵי דּוּמָה, שֶׁהוּא הַמְּמֻנֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁמֹר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ, וְכָתוּב יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ.

תקפו אַסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה. מַהִי הַגֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פ) גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ, וְכָתוּב (שם קכז) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה. אֶשְׁתְּךָ כַּגֶּפֶן הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זוֹ הַגֶּפֶן שֶׁמְּבָרְכִים בָּהּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן. בּוֹרֵא – הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי. פְּרִי הַגֶּפֶן – זֶה עֵץ פְּרִי. עֹשֶׂה פְּרִי – זָכָר. עֵץ פְּרִי – זוֹ נְקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן, זֶה זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזְוָד. [נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן פְּרִי הַגֶּפֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.]

תקפז אַסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁעָתִיד לִשְׁלֹט עַל כָּל זֵילוֹת הָעַמִּים, הַזֵּילוֹת הַמְּמֻנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם זוֹזֵק שֶׁלָּהֶם לְהִתְזַוֵּק, וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

תקפח מִשּׁוּם שֶׁגֶּפֶן זוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתַּזְהוּנִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, זוֹ

מְנַצַּזַּזַת לְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שֹׁרֵקָה, יְכַלּוּ וִינַצְּזוּ הַזְּוָיָלוֹת הָאֲזֵזִרִים לְמַטָּה, וְעַל כֻּלָּם יִתְגַּבֵּר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל זְזַמּוֹר וְעַל עַיִר. עַיִר וַזְזַמּוֹר הֵם שְׁנֵי כְתָרִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, צַד הַזּוֹל.

תקפט וּמַה שֶּׁאָמַר עָנִי – וְכִי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ נִקְרָא עָנִי? אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מִשֶּׁלּוֹ, וְקוֹרְאִים לוֹ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ. זוֹהִי הַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה שֶׁאֵין לָהּ אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

תקצ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ הַזֶּה יִשְׁלֹט בְּשִׁלְטוֹנוֹ, יִתְיַזֵּד בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז (שם) הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ, סְתָם. אִם לְמַטָּה – עָנִי הוּא, שֶׁהֲרֵי בְּצַד הַלְּבָנָה הוּא. אִם לְמַעְלָה – עָנִי, אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, לֶזֶם עָנִי. וְעִם כָּל זֶה, רֹכֵב עַל זְזַמּוֹר וְעַל עַיִר, זָזְקָם שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִכְפּוֹתָם תַּזְזְתָיו, וְיִתְזַזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּמְקוֹמוֹ.

תקצא כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם זְזַמּוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, וְכָתוּב פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וְגוֹ'. כִּבֵּס בַּיַּיִן – זֶה הַצַּד שֶׁל גְּבוּרָה, דִּין הַקָּשֶׁה, לִהְיוֹת עַל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּבְדַם עֲנָבִים סוּתֹה – זֶה הָעֵץ לְמַטָּה, בֵּית דִּין שֶׁנִּקְרָא עֲנָבִים, וְהַיַּיִן נִמְסָר [נִשְׁמָר] בְּדַם עֲנָבִים כְּדֵי לְהִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, לִשְׁבֹּר תַּזְזְתָיו כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּמַלְכֵי הָעוֹלָם.

תקצב רַבִּי יוֹסֵי פָּתַזּוּ וְאָמַר, אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה, וְכָתוּב (בראשית מ) וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְהִוא כְּפֹרַזַת עָלְתָה נִצָּהּ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיזִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים דַּרְכֵיהֶם בַּמֶּה יִתָּפְסוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ.

תקצג בִּזְמַן קַדְמוֹן הָיְתָה נְבוּאָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, וְהָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבּוֹנְנִים לָדַעַת בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁפָּסְקָה מֵהֶם נְבוּאָה, הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל. עַכְשָׁו פָּסְקָה נְבוּאָה וּפָסְקָה בַּת קוֹל, וְלֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם אֶלָּא בַּזְזַלּוֹם.

תקצד וַזְזַלּוֹם הוּא דַּרְגָּה תַזְזְתּוֹנָה הִיא זִזִיצוֹנָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, זְזַלּוֹם הוּא אֶזְזָד מִשִּׁשִּׁים שֶׁל נְבוּאָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִדַּרְגָּה שִׁשִּׁית לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, הַזְזַלּוֹם נִרְאָה לְכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁזְזַלּוֹם בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיוֹרֵד בְּכַמָּה דְרָגוֹת, וְנִרְאֶה זְזַלּוֹם, אֲפִלּוּ לְזַזְיָבִים וַאֲפִלּוּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

תקצה מִשּׁוּם שֶׁלִּפְעָמִים לוֹקְזִזִים זְזַלּוֹם וְשׁוֹמְעִים אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, וּמוֹדִיעִים לִבְנֵי אָדָם. מֵהֶם שֶׁצּוֹזְזַקִּים [בָּהֶם] עַל בְּנֵי אָדָם וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְלִפְעָמִים שׁוֹמְעִים דִּבְרֵי אֱמֶת, וְלִפְעָמִים שֶׁהֵם שְׁלוּזִזִים לָרְשָׁעִים וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים.

תקצו מַה כָּתוּב בָּרָשָׁע הַזֶּה? רָאָה זְזַלּוֹם אֱמֶת, שֶׁכָּתוּב וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם. מַהִי גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים פ) הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת. מִשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי מִמָּקוֹם זֶה נִזְרְקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת, גֶּפֶן שֶׁהִיא זֹאת, וַדַּאי.

תקצז שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפַרְזַזַת – שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב זָזְכְמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁהֵאִירָה הַלְּבָנָה. עָלְתָה נִצָּה – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. דָּבָר אַזֵּר עָלְתָה נִצָּה – לְמַעְלָה, אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ וּמֵינִיקָה אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ. הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים – לִשְׁמֹר בָּהֶם יַיִן הַמְשֻׁמָּר.

תקצזז רְאֵה כַּמָּה רָאָה אוֹתוֹ רָשָׁע. מַה כָּתוּב? (שם מ) וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּזּוֹ אֶת הָעֲנָבִים וָאֶשְׁזַזֵּט אֹתָם. כָּאן רָאָה אוֹתָהּ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, יְנִיקַת בֵּית הַדִּין, שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתָם עֲנָבִים שֶׁנָּתְנוּ לְפַרְעֹה וְשָׁתָה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע אֶת זֶה יוֹסֵף, שָׁמַזּוֹ וְיָדַע דְּבַר אֱמֶת בַּזְזַלּוֹם הַזֶּה. לָכֵן פָּתַר לוֹ זְזַלּוֹם לְטוֹב עַל שֶׁבִּשֵּׁר אֶת יוֹסֵף בָּזֶה.

תקצט בֹּא רְאֵה, אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה – שֶׁנִּכְפִּים תַּזַּזַת הַגֶּפֶן הַזֹּאת כָּל אוֹתָם זְזַיָּלוֹת זְזַזָּקִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בִּשְׁבִיל גֶּפֶן זֹאת נִקְשָׁר וְנִכְפֶּה אוֹתוֹ הַכֹּזַז שֶׁלָּהֶם, וְנִתְבָּאֵר.

תר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן. יֵשׁ גֶּפֶן קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ גֶּפֶן שֶׁנִּקְרֵאת (דברים לב) גֶּפֶן סְדוֹם, וְיֵשׁ (ירמיה ב) גֶּפֶן נָכְרִיָּה בַּת אֵל נֵכָר. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב גֶּפֶן זֹאת, אוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת. שׂוֹרֵק – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַגֶּפֶן הַזּוֹ. כְּשֶׁזָּזְטָאוּ יִשְׂרָאֵל וְעָזְבוּ אֶת הַגֶּפֶן הַזּוֹ, מַה כָּתוּב? כִּי מִגֶּפֶן סְדוֹם גַּפְנָם וְגוֹ', וְלָכֵן יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן.

תרא רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְזָזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְזָזָק, נֵלֵךְ בַּשָּׂדֶה הַזֶּה, שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יוֹתֵר יְשָׁרָה. הָלְכוּ. עַד שֶׁהָלְכוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (משלי לא) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים. פָּסוּק זֶה רַבִּי זִזְקִיָּה זְזַבֵּרֵנוּ בֵּאֵר בּוֹ, שֶׁאָמַר,

דִּין הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר זוֹדֶשׁ, זְוַצִּי מֵהֶם בַּזַּמָּה וַזְוַצִּי מֵהֶם בַּשֶּׁלֶג.

תרב בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִים לָאֵשׁ, הֵם אוֹמְרִים: זֶהוּ וַדַּאי גֵּיהִנֹּם. נִכְנָסִים לַשֶּׁלֶג, אוֹמְרִים: זוֹ זְוַרִיפוּת הַזוֹרֶף [הַקֹּר] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַתְזִזִילִים וְאוֹמְרִים: וָה, וְאַזַּר כָּךְ אוֹמְרִים: וַי. וְדָוִד אָמַר, (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם וְגוֹ'. מִמָּקוֹם שֶׁאוֹמְרִים וָה, וְאַזַּר כָּךְ וַי.

תרג וְהֵיכָן נִתְקָנוֹת נַפְשָׁם? בַּשֶּׁלֶג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סזז) בְּפָרֵשׁ שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן. יָכוֹל אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים. אַל תִּקְרֵי שָׁנִים אֶלָּא שְׁנַיִם, כְּמוֹ מִילָה וּפְרִיעָה, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה וְנֵר זְוַנֻּכָּה וְכוּ'.

תרד בֹּא רְאֵה, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) זְוַמּוּץ בְּגָדִים וְגוֹ', לְבוּשׁ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, לְהִפָּרַע מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִלְבֹּשׁ לְבוּשׁ אָדֹם וְזֶרֶב אֲדֻמָּה וּלְהִפָּרַע מֵהָאָדֹם. לְבוּשׁ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב זְוַמּוּץ בְּגָדִים, וְכָתוּב (שם) מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. הַסַּיִף אֲדֻמָּה, שֶׁכָּתוּב (שם לד) זֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם. וּלְהִפָּרַע מִן הָאָדֹם, שֶׁכָּתוּב כִּי זֶבַזּוֹ לַה' בְּבָצְרָה וְגוֹ'. עוֹד כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים – שֶׁהֲרֵי זֶה בָּא מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה.

תרה אָמַר רַבִּי יִצְזָזֹק, וַדַּאי זֶה כָּךְ, אֶלָּא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, מָהֵם הַשָּׁנִים? אֵלּוּ שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִכְלֶלֶת מִכֻּלָּם וְיוֹנֶקֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, כַּכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָזִלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

תרו עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִינוֹק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוֹטְקִיָּא מֵאַזְזֵרֵי הַזְזַמּוֹר, וְזָקֵן אֶזָּד רוֹכֵב. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן לְאוֹתוֹ תִינוֹק, בְּנִי, אֱמֹר לִי אֶת פְּסוּקְךָ. אָמַר לוֹ, פְּסוּקִי אֵינוֹ אֶזָּד, אֶלָּא רֵד לְמַטָּה אוֹ אֶרְכַּב לְפָנֶיךָ וְאֹמַר לְךָ. אָמַר לוֹ, לֹא רוֹצֶה, אֲנִי זָקֵן וְאַתָּה תִינוֹק, שֶׁאֶשְׁקֹל אֶת עַצְמִי עִמְּךָ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, אָז לָמָּה שָׁאַלְתָּ פָּסוּק? אָמַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁנֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר, תִּפַּזּוֹ רוּזוּזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁהוּא רוֹכֵב וְלֹא יוֹדֵעַ דָּבָר, וְאָמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁקוּל עִמִּי. נִפְרַד מֵאוֹתוֹ זָקֵן וְהָלַךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ.

תרז כְּשֶׁהִגִּיעוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְזָזֹק, קָרַב אֲלֵיהֶם. שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ וְסָזוֹ לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, יָפֶה עָשִׂיתָ, לֵךְ עִמָּנוּ

וְנֵשֵׁב כָּאן וְנִשְׁמַע דָּבָר מִפִּיךָ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי עָיֵף, שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לֶזֶם וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַזֵּשׁ לָהֶם נֵס וּמָצְאוּ מַעְיַן מַיִם דַּקִּיק תַּזַּזַת עֵץ. שָׁתוּ מִמֶּנּוּ, וְהֵם שָׁתוּ וְיָשְׁבוּ.

תרזז פָּתַזז אוֹתוֹ תִינוֹק וְאָמַר, (תהלים לז) לְדָוִד אַל תִּתְזַזַּר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה. לְדָוִד, אִם שִׁירָה – לֹא אָמַר, אִם תְּפִלָּה – לֹא אָמַר. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְדָוִד סְתָם, רוּזַז הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֶת זֶה.

תרט אַל תִּתְזַזַּר בַּמְּרֵעִים, מַה זֶּה אַל תִּתְזַזַּר בַּמְּרֵעִים? הָיָה צָרִיךְ (לכתב) אַל תִּתְזַזַּבֵּר! אֶלָּא אַל תַּעֲשֶׂה תַזְזֵרוּת בַּמְּרֵעִים, כִּי לֹא יָדַעְתָּ יְסוֹד עַצְמְךָ וְלֹא תוּכַל לוֹ, אוּלַי הוּא עֵץ שֶׁלֹּא נֶעֱקָר לְעוֹלָמִים וְתִדָּזֶזֶה מִלְּפָנָיו.

תרי וְאַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה, שֶׁלֹּא תַשְׁגִּיזַז בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא תָבֹא לְקַנֵּא בָהֶם, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא מְקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, עוֹבֵר עַל שְׁלֹשָׁה לָאוִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵזִרִים עַל פָּנָי. לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. לֹא תִשְׁתַּזְזֵוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא.

תריא לָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִפָּרֵד מֵהֶם וְלִסְטוֹת דַּרְכּוֹ מֵהֶם, לָכֵן נִפְרַדְתִּי וְסָטִיתִי אֶת דַּרְכִּי. מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁמָּצָאתִי אֶתְכֶם, אֲנִי אוֹמֵר פְּסוּקִים הַלָּלוּ לִפְנֵיכֶם. פָּתַזז וְאָמַר, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, כָּאן אָלֶ״ף קְטַנָּה לָמָּה. מִשּׁוּם שֶׁקְּרִיאָה זוֹ לֹא הָיְתָה בִּשְׁלֵמוּת. מָה הַטַּעַם? שֶׁזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בַּמִּשְׁכָּן, וּבְאֶרֶץ אַזֶּרֶת מִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֵמוּת לֹא נִמְצֵאת אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

תריב עוֹד, כָּאן שְׁכִינָה, [שָׁם, נְקֵבָה] שָׁם שְׁלֵמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. אָדָם – שְׁלֵמוּת זָכָר וּנְקֵבָה. כָּאן נְקֵבָה. עוֹד, סוֹף הַפָּסוּק, וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוּם כָּךְ אָלֶ״ף קְטַנָּה.

תריג עוֹד אָלֶ״ף קְטַנָּה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּכִסְאוֹ וְכֶתֶר הַמַּלְכוּת עָלָיו, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כְּשֶׁיּוֹרֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עַבְדּוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ קָטָן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהוֹרֵד מְדוֹרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא עֶלְיוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְלָכֵן אָלֶ״ף קְטַנָּה.

תריד וַיִּקְרָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, זִמֵּן אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מַה זֶּה אֹהֶל מוֹעֵד? הָאֹהֶל שֶׁבּוֹ תְלוּיִים מוֹעֵד וְזַזַּג וְשַׁבָּת לִמְנוֹת, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים. בּוֹ מַתְזִיל הַזְּשִׁבּוֹן לְהַמָּנוֹת, וּמִיהוּ? הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֹהֶם בַּל יִצְעָן בַּל יִסַּע יְתֵדוֹתָיו לָנֶצַח.

תרטו לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגַלּוֹת [אֲבָל הַכֹּל אֶזֶד וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁלֵמוּת וְהַיֹּפִי הוּא מָקוֹם לְגַלּוֹת] מַה שֶׁהָיָה נִסְתָּר פְּנִימָה. וּבְכָל מָקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶזֶד, וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִמְנָה לַלְּבָנָה הַדָּבָר הַהוּא, מִמָּקוֹם שֶׁמֹּשֶׁה עוֹמֵד.

תרטז וַיְדַבֵּר ה' – לְמַעְלָה. אֶל מֹשֶׁה – בָּאֶמְצַע. לֵאמֹר – אַזְהָרוֹן, מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְגַלּוֹת. וְעוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות טל) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כָּךְ אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בֶּהָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ בְּמַרְאֵה הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) כַּאֲשֶׁר הֻרְאָה אֹתְךָ בָּהָר. וְכָתוּב וּכְתִיב, (המדבר ז) כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֹרָאָה ה' אֶת מֹשֶׁה וְגוֹ'. (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. עַכְשָׁו הֵבִיאוּ לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה, אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שֶׁרָאָה.

תריז אֲבָל לָמָּה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין לַגְּבִירָה, צִוָּה אֶת הָאֻמָּנִים: הֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, כָּאן מָקוֹם לַמִּטָּה, וְכָאן מָקוֹם לְמִנּוּזָה. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֻמָּנִים, הֶרְאוּ לַמֶּלֶךְ. כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם הַהֵיכָל, הִזְמִינָה הַגְּבִירָה אֶת הַמֶּלֶךְ לַהֵיכָל, הִזְמִינָה אֶת בַּעְלָהּ אִתָּהּ, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

תריז וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל הַבַּיִת, מַה כָּתוּב? (שמות לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת עָשָׂה כָּךְ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַחֵר לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

תריט וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו – דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה. וְאָז, בְּשָׁעָה שֶׁהִזְדַּמֵּן מֹשֶׁה לְהִכָּנֵס, אָז פָּתַח וְאָמַר, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה אָדָם עוֹשֶׂה כָּאן? אֶלָּא כְּשֶׁהִתְזַבְּרוּ שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה כְּאֶזֶד, פָּתַח וְאָמַר אָדָם, כַּכָּתוּב (זוהר קוק ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. עָמַד, וְלֹא עָמְדוּ.

תרכ כִּי יַקְרִיב מִכֶּם – כָּאן נִרְמָז, מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבוֹדַת קָרְבָּן הַשָּׁלֵם, שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִכֶּם, שֶׁיִּמָּצֵא בַּמַּרְאֶה שֶׁלָּכֶם. קָרְבָּן לַה' – שֶׁמַּקְרִיב הַכֹּל לְהֶאָזֵּז כְּאֶזֶד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

תרכא מִן הַבְּהֵמָה – לְהַרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה הַכֹּל כְּאֶזֶּד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן – אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת הַטְּהוֹרוֹת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מִן הַכֹּל, בֵּין טְהוֹרוֹת וּבֵין טְמֵאוֹת? זָזַר וְאָמַר מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן.

תרכב תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, קָרְבָּנִי הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! מַה זֶּה קָרְבַּנְכֶם? אֶלָּא בַּתְּזוּזָלָה קָרְבָּן לַה', וְעַכְשָׁו קָרְבַּנְכֶם. קָרְבָּן לַה' אָדָם. קָרְבַּנְכֶם מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהַרְאוֹת יִזּוּד מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְּמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה הַיְנוּ קָרְבָּן לַה'. מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הַיְנוּ קָרְבַּנְכֶם.

תרכג לְמֶלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַר עֶלְיוֹן, לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכִסֵּא מֻתְקָן עַל אוֹתוֹ הַר, וּמֶלֶךְ עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שֶׁמַּקְרִיב דּוּרוֹן לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁעוֹלֶה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים דּוּרוֹן לַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוּרוֹן הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ. יוֹרֵד הַדּוּרוֹן מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, הֲרֵי יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ דּוּרוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה.

תרכד כָּךְ בַּתְּזוּזָלָה, אָדָם עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז קָרְבָּן לַה'. מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר, יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָז זֶה קָרְבַּנְכֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי, הַיְנוּ אָדָם וְקָרְבָּן לַה'. אִכְלוּ רֵעִים, הַיְנוּ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, וְאָז תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם.

תרכה בָּאוּ רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה, וּבָרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁלֹּא נֶאֱבְדוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּאוֹתוֹ זָקֵן. קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ גֶּפֶן אַחַת נְטוּעָה בְּגִנָּה אַחַת.

תרכו פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתוֹנוֹ. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. אִסְרִי?! אָסַר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! עִירָה?! עִיר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא סוֹד הוּא לַדַּרְדַּקִּים שֶׁהֵם בְּבֵית רַבָּן לְהִשָּׁמֵר מֵאוֹתוֹ הַזִּיז שֶׁל עִיר, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלָל שָׁם י"ה.

תרכז וּכְמוֹ שֶׁכָּאן רָמוּז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כָּךְ גַּם וְלַשֹּׂרֵקָה, שׂוֹרֵק הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! נִכְלָל שָׁמָּה ו"ה. בְּנִי?! בֵּן הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! שׂוֹרֵק, כַּכָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בֵּן, כַּכָּתוּב (זכריה ט) בֶּן אֲתֹנוֹת. לָמָּה שֹׂרֵקָה, וְלָמָּה בְּנִי?

תרכז אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לִכְפּוֹת אֶת הָעַיִר, כָּךְ גַּם יֵשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לִכְפּוֹת כּוֹזַ אַזֵּר, שֶׁהוּא זְזַמּוֹר, שֶׁאִלְמָלֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָמוּז כָּאן, הָיוּ מַזְזַרִיבִים עוֹלָם, י"ה בְּכוֹזַ זֶה, [וְי"ה] ו"ה בְּכוֹזַ זֶה, לִשְׁמֹר מֵהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְלִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בוֹ בָּעוֹלָם.

תרכט אָסְרִי לַגֶּפֶן, אֵיזוֹ גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה נִקְרֵאת גֶּפֶן? אֶלָּא מַה גֶּפֶן לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ נְטִיעָה אַזֶּרֶת, כָּךְ גַּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְפִּים לְפָנֶיהָ כָּל הַכּוֹזוֹת הָאֲזֵרִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרַע וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְלָכֵן הִטִּיל הַכָּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בֵּינֵיהֶם בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. בְּנִי אֲתֹנוֹ, שֶׁנֶּעֱקַר מִשּׁוּם אוֹתוֹ שׁוֹרֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׁוֹרֵק וְגוֹ'.

תרל כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וְגוֹ'. כִּבֵּס?! כּוֹבֵס הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא כִּבֵּס מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמִיהוּ? זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ. בַּיַּיִן – צַד הַשְּׂמֹאל. וּבְדַם עֲנָבִים – צַד הַשְּׂמֹאל, לְמַטָּה. וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ לִשְׁלֹט לְמַעְלָה עַל כָּל הַכּוֹזוֹת הָאֲזֵרִים שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְלִשְׁבֹּר אֶת כּוֹזָם מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה.

תרלא דָּבָר אַזֵּר כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ – כְּמוֹ הַיַּיִן הַזֶּה, מַרְאֶה שִׁמְזָזָה, וְכֻלּוֹ דִּין [לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת]. כָּךְ גַּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ, יַרְאֶה שִׁמְזָזָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכֻלּוֹ דִּין לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּתוּב (בראשית א) וְרוּזַ אֱלֹהִים מְרַזֶּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, זוֹ רוּזוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ, וּמִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא רוֹזֵץ לְבוּשׁוֹ בַּיַּיִן הָעֶלְיוֹן.

תרלב רְאֵה מַה כָּתוּב אַזְזָרָיו, זַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵזָזָלָב. זֶה יַיִן הָעֶלְיוֹן, [שֶׁמַּרְוֶה שֶׁל הַתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמַּרְוֶה, מִמֶּנּוּ שׁוֹתֶה. וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵזָזָלָב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יַיִן וְזָזָלָב, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

תרלג כָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּזּוּ לְבַב אֱנוֹשׁ [לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁמִּמָּקוֹם שֶׁל שִׁמְזָזָה הוּא בָּא, וּמַהוּ סוֹף הַפָּסוּק?] לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, וַדַּאי מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמֶן. בֹּא רְאֵה, שִׁירַת הַיַּיִן זֶזְדָוָה, הוּא מָקוֹם שֶׁכָּל שִׁמְזָזָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְסוֹפוֹ דִּין, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁסּוֹפוֹ מְקוֹם כִּנּוּס שֶׁל הַכֹּל, דִּין הוּא, וּבוֹ נִדּוֹן הָעוֹלָם, וְלָכֵן רֵאשִׁית זֶזְדָוָה, וְסוֹף דִּין. מִשּׁוּם כָּךְ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, מִמָּקוֹם שֶׁכָּל זֶזְדָוָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ.

תרלד וְלֶזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, אֵיזֶה לֶזֶם? אֶלָּא לֶזֶם סוֹעֵד [סוֹמֵךְ] אֶת הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבּוֹ תָלוּי לְבַדּוֹ סַעַד הָעוֹלָם – לֹא כָּךְ,

שֶׁהֲרֵי לַיְלָה בְּלִי יוֹם לֹא נִמְצָא, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם יִתְפָּרֵד מֵהַזַּיִּים, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים זז) לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּזֶם לְבַדּוֹ יִזְזֶיהָ הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַפְרִיד.

וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד אֵיךְ אָמַר וְלֶזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, הוֹאִיל וְלֹא תָלוּי בּוֹ לְבַדּוֹ סַעַד כָּל הָעוֹלָם? אֶלָּא דִּיּוּק הַדָּבָר וְלֶזֶם, וָא"ו הִתּוֹסֵף, כְּמוֹ וַה', וְעַל זֶה הַכֹּל נִמְצָא כְּאֶזָּד.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן, לֹא יְבָרֵךְ עַל שֻׁלְזָן רֵיק, וְצָרִיךְ לְהִמָּצֵא לֶזֶם עַל הַשֻּׁלְזָן וְכוֹס שֶׁל יַיִן בְּיָמִין, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר שְׂמֹאל בַּיָּמִין, וְלֶזֶם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מֵהֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, וְלִהְיוֹת הַכֹּל קֶשֶׁר אֶזָּד, לְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי לֶזֶם נִקְשָׁר בְּיַיִן, וְיַיִן בְּיָמִין, וְאָז הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם, וְהַשֻּׁלְזָן נִתְקָן כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, אִלְמָלֵא לֹא הִזְדַּמְּנָה לָנוּ דֶּרֶךְ זוֹ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לָנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נָאֶה הוּא לְתִינוֹק זֶה שֶׁלֹּא יֵדַע כָּל זֶה, וַאֲנִי פּוֹזֵד עָלָיו אִם יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם מִשּׁוּם זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁתִּינוֹק זֶה יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַאֲנִי פּוֹזֵד עָלָיו, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְפָרְקוֹ יַשְׁגִּיזַ וְיִסְתַּכֵּל וְיַעֲנִישׁוּ אוֹתוֹ.

שָׁמַע אוֹתוֹ הַתִּינוֹק. אָמַר, אֵינִי פּוֹזֵד מֵעֹנֶשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאַבָּא הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אוֹתִי וְהִתְפַּלֵּל עָלַי, וְיָדַעְתִּי שֶׁזְּכוּת אָבִי תָּגֵן עָלַי. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי הוּא אָבִיךָ? אָמַר, [אֵין רַבִּי יְהוּדָה] בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן. לָקְזוּ אוֹתוֹ וְהִרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל כִּתְפֵּיהֶם שְׁלֹשָׁה מִילִין.

קָרְאוּ עָלָיו, (שופטים יד) מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק וְגוֹ'. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ תִינוֹק, דָּבָר בָּא לִידֵיכֶם, פָּרְשׁוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִמֵּן לָנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַזַּיִּים, אֱמֹר אַתָּה.

פָּתַזז וְאָמַר, מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק, פָּסוּק זֶה יֵשׁ לָנוּ בּוֹ סֶמֶךְ. מֵהָאֹכֵל – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) צַדִּיק אֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ. צַדִּיק אוֹכֵל וַדַּאי וְנוֹטֵל הַכֹּל, לָמָּה? לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ, לָתֵת שֹׂבַע לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נֶפֶשׁ דָּוִד. יָצָא מַאֲכָל – שֶׁאִלְמָלֵא אוֹתוֹ צַדִּיק לֹא יֵצֵא מָזוֹן לְעוֹלָמִים וְלֹא יוּכַל הָעוֹלָם לַעֲמֹד [בּוֹ]. וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק – זֶה יִצְזָק שֶׁבֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב (בראשית כז) בְּטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

עוֹד, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶזָּד, אִלּוּלֵא תֹקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, לֹא יוֹצֵא דְבַשׁ. מִי הַדְּבַשׁ? זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. וּמֵעַז – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יָצָא מָתוֹק – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

הָלְכוּ כְּאֶזָּד שְׁלֹשָׁה יָמִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַמָּבוֹי שֶׁל הַקִּיר שֶׁל אִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ, סִדְּרָה אֶת הַבַּיִת, וְיָשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲזֵרִים. בֵּרְכוּ אוֹתוֹ וְהָלְכוּ, וְסִדְּרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, וַדַּאי יְרֻשַּׁת הַתּוֹרָה יָרַשׁ, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבוֹת יֵעָנֵשׁ מִלְמַעְלָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר הַתּוֹרָה, יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ הֵם וּבְנֵיהֶם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּזִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְגוֹ'.

זְבוּלֵן לְזוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְזוֹף אֳנִית וְיַרְכָתוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַזז, (תהלים מה) זְזַגּוֹר זַזַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. וְכִי זֶה הוֹד וְהָדָר לַזְזַגֹּר כְּלֵי זַיִן וּלְהִזְדָּרֵז בָּזֶה? מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְעוֹרֵךְ קְרָב בַּתּוֹרָה וּמְזָרֵז עַצְמוֹ בָּהּ – זֶהוּ שֶׁבַּזז [שֶׁל רִבּוֹנוֹ], זֶהוּ הוֹד וְהָדָר, וְאַתָּה אוֹמֵר זְזַגּוֹר זַזַרְבְּךָ?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁעִקַּר הַדָּבָר, אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָשַׁם אוֹתוֹ בִּבְנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִפְגְּמוּ אוֹתוֹ בִּפְגָם אֶת רֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ הַזֶּה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ, הֲרֵי

עוֹמֶדֶת נֶגְדּוֹ (ויקרא כו) זֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית, לִנְקֹם נִקְמַת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בּוֹ, וְהוּא פּוֹגֵם אוֹתוֹ.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹר מָקוֹם זֶה, יִזְדָּרֵז וִיתַקֵּן עַצְמוֹ וְיָשִׂים כְּנֶגְדּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַיֵּצֶר תּוֹקֵף אוֹתוֹ אֶת הַזֶּרֶב שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַיָּרֵךְ, לְהִפָּרַע מִמִּי שֶׁפּוֹגֵם מָקוֹם זֶה, וְאָז זֵזַגּוֹר זַזַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר. גִּבּוֹר הוּא, וְגִבּוֹר נִקְרָא. וְעַל כָּךְ הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ.

דָּבָר אַזֵּר זֵזַגּוֹר זַזַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר – מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יְתַקֵּן עַצְמוֹ בִּתְפַלָּה שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְיִזְדָּרֵז בַּצֶּדֶק הַזֶּה, זֶרֶב עֶלְיוֹנָה, בִּתְפַלָּה וּבַקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, כַּכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פָּעָמָיו.

בֹּא רְאֵה, זְבוּלוּן תָּמִיד יָצָא לַדְּרָכִים וְלַשְּׁבִילִים וְעָרַךְ קְרָבוֹת, וְהִזְדָּרֵז בַּזֶּרֶב הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ בִּתְפַלָּה וּבַקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יָצָא לַדֶּרֶךְ, וְאָז נִצַּז אֶת הָעַמִּים וְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. וְאִם תֹּאמַר, יְהוּדָה הֲרֵי נִתְקַן לָזֶה לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְתִקּוּנִים בַּזֶּרֶב הַזּוֹ, לָמָּה זְבוּלוּן?

אֶלָּא. בֹּא רְאֵה, שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם תִּקּוּן שֶׁל הַמַּלְכָּה הֵם. שְׁנֵי תִקּוּנִים שֶׁל נְקֵבוֹת אָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, אֶזָּד לְרוֹעֶה הָעֶלְיוֹן – יוֹבֵל, וְאֶזָּד לַכַּלָּה – שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. תִּקּוּן אֶזָּד לְמַעְלָה, וְתִקּוּן אֶזָּד לְמַטָּה. גַּם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הוּא כָּךְ, בִּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. מַעֲשֵׂה אֶזָּד לְמַעְלָה, וּמַעֲשֵׂה אֶזָּד לְמַטָּה, וְלָכֵן נִפְתְּזָה הַתּוֹרָה בְּב׳, מַעֲשֵׂה שֶׁלְּמַטָּה כְּמַעֲשֵׂה שֶׁלְּמַעְלָה. זֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הַתַּזְזְתּוֹן. כְּמוֹ זֶה.

שְׁנֵי תִקּוּנִים שֶׁל נְקֵבוֹת אָמַר שְׁלֹמֹה, אֶזָּד לְמַעְלָה וְאֶזָּד לְמַטָּה. אֶזָּד לְמַעְלָה – בְּתִקּוּן עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אֶזָּד לְמַטָּה – בְּתִקּוּן תַּזְזְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ שֶׁזָּכָה לָזֶה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא נִמְצְאָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּבְשָׁעָה שֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָז הָיָה שָׁלֵם בְּכָל צְדָדָיו. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְזָק מִשְּׂמֹאלוֹ, הוּא בָּאֶמְצַע, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת זֶה, קָרָא לְבָנָיו וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא תִקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה.

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר. שְׁנֵי תִקּוּנִים נִמְצְאוּ שָׁם, אֶזָּד עֶלְיוֹן וְאֶזָּד תַּזְזְתּוֹן, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שָׁלֵם כָּרָאוּי. תִּקּוּן עֶלְיוֹן, תִּקּוּן נִסְתָּר וְנִגְלֶה, שֶׁהֲרֵי תִּקּוּן שֶׁל הַיּוֹבֵל הוּא, אוֹתוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, הָרֹאשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כָּאן וְלֹא יָפֶה לְגַלּוֹתוֹ. הַזְּרוֹעוֹת וְהַגּוּף הִתְגַּלּוּ, וְהֵם יְדוּעִים. שׁוֹקַיִם נִסְתְּרוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנְּבוּאָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְתִקּוּן זֶה נִסְתָּר וְנִגְלֶה.

תִּקּוּן אַזֵּר לְמַטָּה – תִּקּוּן הַכַּלָּה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, זֶהוּ תִּקּוּן שֶׁהִתְגַּלָּה יוֹתֵר, וְתִקּוּן זֶה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם תַּזְזְתֶּיהָ, וְתִקּוּן הַגּוּף שֶׁלָּהּ.

פָּתַזז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (מלכים–א ז) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוּצָק וְגוֹ׳. וְכָתוּב עֹמֵד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פֹּנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פֹּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פֹּנִים נֶגְבָּה וְגוֹ׳ וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְגוֹ׳. וְכָתוּב וְאֶת הַבָּקָר שְׁנֵים עָשָׂר תַּזַּת הַיָּם [וְגוֹ׳]. עֹמֵד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהַיָּם הַזֶּה מְתֻקָּן בִּשְׁנֵים עָשָׂר בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בִּשְׁנֵים עָשָׂר לְמַעְלָה מֶרְכָּבוֹת מְמֻנּוֹת לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר, לְמַטָּה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן וְרָאָה שְׁכִינָה עוֹמֶדֶת מוּלוֹ, רָצָה לְהַשְׁלִים תִּקּוּנֶיהָ. קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו, וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, הַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לְהַשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאַרְבָּעָה דְגָלִים בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צָפוֹנָה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יָמָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָזָה, וְהַיָּם עֲלֵיהֶם. וְכָךְ הוּא וַדַּאי, שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְכָל צַד, לְאַרְבָּעָה רוּזוֹת הָעוֹלָם, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ יָמִין,

וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ שְׂמֹאל, וְגוּף הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם.

תרנד מָה הַטַּעַם שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ וְכֵן לַכֹּל? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם בִּזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה בִּשְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה בְּיֶרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר קְשָׁרִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַגּוּף עֲלֵיהֶם. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִם הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר, וְזֹאת, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ הִשְׁתַּלֵּם הַזֶּשְׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה.

תרנה שִׁבְעָה עֵינֵי ה' (זכריה ז) – הֵם שִׁבְעָה עֵינֵי הָעֵדָה, שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין. שַׁעֲרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְזֵנֵה יְהוּדָה מְאַת אֶלֶף וְגוֹ'. כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְזֵנֵה רְאוּבֵן, וְכֵן לְכֻלָּם.

תרנו וְאִם תֹּאמַר, בְּמִצְרַיִם בְּהִסְתַּלְּקוּת יַעֲקֹב מֵהָעוֹלָם, שֶׁנִּמְצְאָה שְׁלֵמוּת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כָּל זֶה אֵיפֹה הוּא? וַדַּאי שִׁבְעִים נְפָשׁוֹת הָיוּ, וְכָל אוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ בִּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, כַּכָּתוּב (שמות א) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וְכָתוּב (תהלים מ) עָצְמוּ מִשַּׁעֲרוֹת רֹאשִׁי. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהוּא הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

תרנז אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל בַּתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַיּוֹבֵל אֵיךְ נִמְצָא כָּל זֶה? אָמַר לוֹ, אַרְיֵה, כֵּיוָן שֶׁסִּדֵּר רַגְלָיו לְהִכָּנֵס לַכֶּרֶם, מִיהוּ שֶׁיִּכָּנֵס עִמּוֹ?

תרנז פָּתַז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (איוב כג) וְהוּא בְּאֶזָּד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיָּעַשׂ. זֶה תִּקּוּן הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, הוּא הַכֹּל אֶזָּד, לֹא הָיָה בּוֹ פֵּרוּד כַּתַּזְזְתּוֹן הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פֵּרוּד, כְּשֶׁיִּתְבּוֹנְנוּ בַדְּבָרִים, הַכֹּל עוֹלֶה לְאֶזָּד.

תרנט אֲבָל תִּקּוּן הַיּוֹבֵל הַזֶּה עוֹמֵד עַל שְׁנֵים עָשָׂר, כְּמוֹ הַתַּזְזְתּוֹן הַזֶּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אֶזָּד, הָאֶזָּד הַזֶּה מַשְׁלִים לְכָל צַד, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. אוֹתָם שִׁשָּׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים הֵם שְׁנֵים עָשָׂר, שֶׁכָּל אֶזָּד מַלְוֶה לַזְּבֵרוֹ וְנִכְלָל מִמֶּנּוּ, וְנִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר, וְהַגּוּף וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל שְׁנֵים עָשָׂר. מִי הַגּוּף? זֶה יַעֲקֹב, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֶלָּא רֹאשׁ וְגוּף בְּאֶזָּד עוֹמְדִים.

תרס עוֹד שְׁנֵים עָשָׂר – שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ יָמִין, זֶזֶס"ד זְזַסְדִים. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, גְּבוּרָ"ה גְּבוּרוֹת. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ יָמִין, נֵצַ"זז נְצָזִים. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל, הוֹ"ד וְהוֹדוֹת – הֲרֵי שְׁנֵים עָשָׂר. וְהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם – הֲרֵי שְׁלֹשָׁה עָשָׂר. עוֹד, בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה מִתְפָּרֶשֶׁת, וְהַכֹּל אֶזָּד, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּיִזּוּד, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל פָּרוּד.

תרסא שִׁבְעָה עֵינַיִם עֶלְיוֹנִים, אֵלֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה ד) עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים, זְכָרִים, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ מָקוֹם שֶׁל זָכָר הוּא. כָּאן עֵינֵי ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתִקּוּן הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה, מָקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה [עוֹמֶדֶת]. שֶׁבַע עֵינַיִם עֶלְיוֹנוֹת כְּנֶגֶד זֶה שֶׁכָּתוּב לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. מָקוֹם זֶה מַשְׁלִים לְכָל צַד.

תרסב עוֹד הַשֵּׁעָר, כַּכָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ) עָצְמוּ מִשַּׁעֲרוֹת רֹאשִׁי. וְכָתוּב (איכה ג) זַזְסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ וְגוֹ'. וְתִקּוּנִים אֵלּוּ הִתְעַלּוּ [מִמָּקוֹם] לְמָקוֹם אַזֵּר. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּאן נֶאֱמַר יוֹתֵר, וְעָלָה בְּמִשְׁקָל עֶלְיוֹן וְתַזְזְתּוֹן, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֲמָרָם וְהִצְטָרַכְנוּ לְפָרְשָׁם. אַשְׁרֵי זֶזְלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר, שֶׁיּוֹדְעִים דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָאן הַכֹּל הִתְגַּלָּה לְיוֹדְעֵי מִדּוֹת.

תרסג אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּלֻן וְיִשָּׂשכָר תְּנַאי עָשׂוּ. אֶזָּד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאֶזָּד יוֹצֵא וְעוֹשֶׂה מִסְזָר, וְתוֹמֵךְ בְּיִשָּׂשכָר, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. וְהָיָה פּוֹרֵשׁ לַיַּמִּים לַעֲשׂוֹת מִסְזָר, וְזֶלְקוֹ כָּךְ הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַיָּם הָיָה יֻרְשָׁתוֹ.

תרסד וְלָכֵן קוֹרֵא לוֹ יָרֵךְ. דֶּרֶךְ הַיָּרֵךְ לָצֵאת וּלְהִכָּנֵס. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) שְׂמַזּוּ זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ. לְזוּזוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן – בְּאוֹתָם יוֹרְדֵי הַיָּם לַעֲשׂוֹת מִסְזָר. לְזוּזוֹף יַמִּים – אַף עַל גַּב שֶׁיָּם אֶזָּד הָיָה בִּירֻשָּׁתוֹ, בִּשְׁנֵי יַמִּים הוּא שׁוֹרֶה.

תרסה רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל שְׁאָר הַיַּמִּים הָיוּ מְזַזְפְּשִׁים סְזוּזוֹרָה בַּיָּם שֶׁלּוֹ. וְהוּא לְזוּזוֹף אֳנִית, מָקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצָאוֹת כָּל הָאֳנִיּוֹת לַעֲשׂוֹת סְזוּזוֹרָה. וְיַרְכָתוֹ, אָמַר רַבִּי זִזְקִיָּה, יַרְכָתוֹ מַגִּיעָה עַד גְּבוּל צִידוֹן, וּתְזוּזוּם שֶׁלּוֹ נִפְרָד עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, וּסְזוּזוֹרָה שֶׁל כָּל בַּעֲלֵי הַסְּזוּזוֹרָה סוֹבְבִים, וְשָׁבִים בִּסְזוּזוֹרָתָם לְאוֹתוֹ מָקוֹם.

תרסו רַבִּי אָזָא אָמַר, כָּתוּב (ויקרא ב) וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַזּוּ בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְזָזְתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַזּוּ. וְכִי לָמָּה מֶלַזּוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְמָרֵק וּמְבַשֵּׁם אֶת הַמַּר לָתֵת לוֹ טַעַם, וְאִם

לֹא הָיָה [מִשּׁוּם] מֻלַּזּז, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לִסְבֹּל אֶת הַמַּיִם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל. וְכָתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ.

תרסז וּמֻלַּזּז הִיא בְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה זֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְלָכֵן נִקְרָא בְּרִית אֱלֹהֶיךָ, וְנִקְרָא יָם הַמֻּלַּזּז, וְהַיָּם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

תרסח רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כְּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב, זֶה הַמֻּלַּזּז בַּיָּם [בַּמַּיִם], וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מִיתָה, לָכֵן כָּתוּב לֹא תִשְׁבֹּת מֻלַּזּז, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא הוֹלֵךְ בְּלִי זֶה.

תרסט אָמַר רַבִּי אָזָא, יָם אָזֵד הוּא, וְנִקְרָא יַמִּים. אֶלָּא יֵשׁ מָקוֹם בַּיָּם שֶׁהוּא מַיִם צְלוּלִים, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁבּוֹ מַיִם מְתוּקִים, וְיֵשׁ מָקוֹם בּוֹ מַיִם מָרִים, וְלָכֵן קוֹרְאִים יַמִּים, וְעַל זֶה לְזִזּוּף יַמִּים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל שֶׁבֶּט וְשֶׁבֶט וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד קֶשֶׁר אֶזֶד מֵאוֹתָם קְשָׁרִים שֶׁמִּתְזַבְּרִים בַּגּוּף.

תרע רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אֶזֶד, וְקָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְהִכָּה בַּפֶּתַזּז. אָמַר, בְּתֵבַת הַשָּׁרִים מְצוּיִים תַּכְשִׁיטִים.

תרעא יָשְׁבוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה. בֵּין כָּךְ קָם בֶּן הַמְּאָרֵזּ וְיָשַׁב לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, מַה שֶּׁכָּתוּב (יהושע ב) וְהַזֵּזִיתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְגוֹ', וְכָתוּב וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, מָה רָצְתָה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָפָה שָׁאַלְתָּ, אֲבָל אִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר – אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר, עוֹד שְׁאֵלָה, שֶׁהֲרֵי הֵם נָתְנוּ לָהּ מַה שֶּׁלֹּא רָצְתָה מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אֶת תִּקְוַת זוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּזִּלּוֹם וְגוֹ'.

תרעב אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, הִיא רָצְתָה סִימָן זַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְהַזֵּזִיתֶם אֶת אָבִי וְגוֹ', וְאָמְרָה, סִימָן זַיִּים אֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּאוֹת אֱמֶת, וּמַהִי אוֹת אֱמֶת? זוֹ אוֹת ו', מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ שְׁרוּיִים זַיִּים. כָּךְ לָמַדְנוּ, סִימָן שֶׁל מִשֶּׁה בִּקְשָׁה, וְהֵם לָמָּה נָתְנוּ לָהּ תִּקְוַת זוּט הַשָּׁנִי?

תרעג אֶלָּא, הֵם אָמְרוּ, מִשֶּׁה הֲרֵי הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הִתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ, וַהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן הַלִּבְנָה לִשְׁלֹט, סִימָן שֶׁל הַלִּבְנָה יֵשׁ לָנוּ לָתֵת לָךְ, וּמַהוּ? תִּקְוַת זוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) כְּזוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתוֹתַיִךְ. סִימָן שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ יִהְיֶה אֶצְלֵךָ, מִשּׁוּם שֶׁכְּעֵת שִׁלְטוֹן הַלִּבְנָה. קָמוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי עָתִיד אַתָּה לִהְיוֹת רֹאשׁ יְשִׁיבָה אוֹ אִישׁ גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, וּמִיהוּ? רַבִּי בּוֹן.

תרעד עוֹד שָׁאַל וְאָמַר, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, הִסְתַּדְּרוּ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לָמָּה הִקְדִּים בַּבְּרָכוֹת אֶת זְבוּלוּן לְיִשָּׂשכָר תָּמִיד, וַהֲרֵי יִשָּׂשכָר הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה מַקְדִּימָה בְּכָל מָקוֹם? לָמָּה הִקְדִּים אֶת זְבוּלוּן בַּבְּרָכוֹת? אָבִיו הִקְדִּים אוֹתוֹ, מִשֶּׁה הִקְדִּים אוֹתוֹ?

תרעה אֶלָּא זְבוּלוּן זָכָה עַל שֶׁהוֹצִיא פַּת מִפִּיו וְנָתַן לְפִיו שֶׁל יִשָּׂשכָר, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימוֹ בַּבְּרָכוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁסּוֹעֵד אֶת בַּעַל הַתּוֹרָה, נוֹטֵל בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁנֵי שֵׁלְזְנוֹת, מַה שֶּׁלֹּא זוֹכֶה בֶּן אָדָם אַזֵּר. זוֹכֶה לְעֹשֶׁר שֶׁיִּתְבָּרֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זְבוּלֻן לְזוּף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְזוּף אֳנִיּת. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לְזוּף יַמִּים, אָז לָמָּה וְהוּא לְזוּף אֳנִיּת? אֶלָּא לְזוּף יַמִּים – בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְזוּף אֳנִיּת – בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן וְגו'. שֶׁשָּׁם הוּא שֶׁפַּע הָעוֹלָם הַבָּא.

תרעו פָּתוּז וְאָמַר, (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי. וְכִי מִי קָרוֹב לַמֶּלֶךְ כְּמוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ? אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם אֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם תָּמִיד קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ, וּמוֹדִיעִים לַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם אֶת עִסְקֵי הַגְּבִירָה.

תרעז שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְנֶסֶת עָלֶיהָ בְּקִיּוּם שֶׁל שְׁבוּעָה, שֶׁתַּגִּיד לַמֶּלֶךְ וְתוֹדִיעַ לוֹ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו, כְּדֵי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

תרעז וּבַמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁזִּיּוּב עַל בֶּן אָדָם לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּפֶּה, בְּלֵב וָנֶפֶשׁ, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל כְּשַׁלְהֶבֶת הַקְּשׁוּרָה בַּגֶּזֶלֶת, וּבְאוֹתוֹ הַיִּזּוּד שֶׁעוֹשֶׂה, גּוֹרֵם לְפַיֵּס הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, וּמוֹדִיעַ לַמֶּלֶךְ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו.

תרעט דָּבָר אַזֵּר בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, יְרוּשָׁלִַם עוֹמֶדֶת עַל שְׁנֵים עָשָׂר הָרִים. וּמִי שֶׁאָמַר עַל שִׁבְעָה, לֹא אָמַר לְהַשְׁלִים שְׁלֵמוּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶזֶד, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעָה וְיֵשׁ אַרְבָּעָה וְיֵשׁ שְׁנֵים עָשָׂר, וְהַכֹּל אֶזֶד.

תרפ וַדַּאי עַל שְׁנֵים עָשָׂר הָרִים עוֹמֶדֶת, שְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וּשְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּע זָוִיּוֹת, וְאָז נִקְרֵאת זַזְיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל י) הִיא הַזַּזְיָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזַּזַת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה

נִקְרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן, וְהֵן מְעִידוֹת עֵדוּת לַמֶּלֶךְ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה׳ אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּזַר ה׳ וְגוֹ׳.

תרפא יִשָּׂשכָר זְזַמֹּר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי יִשָּׂשכָר נִקְרָא זְזַמּוֹר? אִם מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נִקְרָא לוֹ סוּס אוֹ אַרְיֵה אוֹ נָמֵר, לָמָּה זְזַמּוֹר? אֶלָּא אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁזְזַמּוֹר נוֹשֵׂא מַשָּׂא, וְלֹא בוֹעֵט בַּאֲדוֹנוֹ כְּמוֹ שְׁאָר הַבְּהֵמוֹת, וְאֵין בּוֹ גַּסּוּת הָרוּזַ, וְלֹא זוֹשֵׁשׁ לִשְׁכַּב בְּמָקוֹם מְתֻקָּן. אַף כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל מַשָּׂא הַתּוֹרָה, וְלֹא בוֹעֵט בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאֵין בּוֹ גַּסּוּת הָרוּזַ, כְּמוֹ הַזְזַמּוֹר שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹדוֹ אֶלָּא לִכְבוֹד רִבּוֹנוֹ [רבו]. רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (אבות פ״ו) וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן, וְזַיֵּי צַעַר תִּזְזִיֶּה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל.

תרפב דָּבָר אַזֵּר יִשָּׂשכָר זְזַמֹּר גָּרֶם רֹבֵץ וְגוֹ׳ – פָּתַזז וְאָמַר, (תהלים כז) לְדָוִד ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָע ה׳ מָעוֹז זַיֵּי מִמִּי אֶפְזָד. כַּמָּה זְזַבִּיבִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה זְזַבִּיבִים אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לֹא פּוֹזֵד מִפִּגְעֵי הָעוֹלָם, שָׁמוּר הוּא לְמַעְלָה, שָׁמוּר הוּא לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכּוֹפֵת כָּל פִּגְעֵי הָעוֹלָם וּמוֹרִיד אוֹתָם לְעֹמֶק תְּהוֹם רַבָּה.

תרפג בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, הַפְּתָזִים נִסְתָּמִים, וּכְלָבִים וַזְזַמּוֹרִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְנִתֶּנֶת רְשׁוּת לְהַשְׁזִית, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְהִתְעַנֵּג לְמַעְלָה. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַ צָפוֹן וְנֶזֱזָלָק הַלַּיְלָה, הִתְעוֹרְרוּת קְדֻשָּׁה מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

תרפד אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁהוּא פּוֹתֵזַ בַּתּוֹרָה, אֶת כָּל אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים הוּא מַכְנִיס לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכוֹפֵת אֶת הַזְזַמּוֹר, וּמוֹרִידוֹ בַּשָּׂרִים שֶׁתַּזַּת הֶעָפָר שֶׁל זֻהֲמַת הַקֶּשֶׁר.

תרפה מִשּׁוּם כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, כּוֹפֵת אֶת הַזְזַמּוֹר וּמוֹרִיד אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהוּא עוֹלֶה לְהַזִּיק לָעוֹלָם, וְשָׂם מְדוֹרוֹ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם, בֵּין זֻהֲמַת הַשָּׂרִים שֶׁבֶּעָפָר.

תרפו בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא מְנֻזָּה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֵמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס עֹבֵד. וַיַּרְא מְנֻזָּה כִּי טוֹב – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֵמָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל – לִסְבֹּל עֹל הַתּוֹרָה וְלִדְבֹּק בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת. וַיְהִי לְמַס עֹבֵד – לִהְיוֹת עוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִדְבֹּק בּוֹ וּלְהַתִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בָּהּ.

תרפז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זִזְיָיא הָיוּ הוֹלְכִים מֵהַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן לִטְבֶרְיָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נֵלֵךְ וְנִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל – מִתְזַזֵּיב בְּנַפְשׁוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא נוֹתְנִים עָלָיו עֹל הָאָרֶץ וְשִׁעְבּוּד רַע, שֶׁכָּתוּב בְּיִשָּׂשכָר וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל. מַה זֶּה וַיֵּט? סָטָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א זז) וַיִּטּוּ אַזְזֵרֵי הַבָּצַע. מִי שֶׁסּוֹטֶה דַרְכּוֹ וְעַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה, מִיָּד וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

תרפזז פָּתַזז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (משלי זז) לְהַנְזִזִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. אַשְׁרֵיהֶם בְּנֵי הָעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְיוֹרֵשׁ בְּכָל יוֹם יְרֻשַּׁת הָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהַנְזִזִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מַה זֶּה יֵשׁ? זֶהוּ עוֹלָם הַבָּא שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים וְנוֹטֵל שָׂכָר טוֹב עֶלְיוֹן שֶׁלֹּא זוֹכֶה בּוֹ אָדָם אַזֵּר, וּמִיהוּ? יֵ"שׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ רָמַז לָנוּ בִּשְׁמוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – יֵשׁ שָׂכָר. זֶהוּ שָׂכָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, יֵ"שׁ.

תרפט כָּתוּב (דניאל ז) זָזֵה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב וְגוֹ' זָזֵה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו – כְּשֶׁנֶּזֱזָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵי כִסְאוֹת נָפְלוּ, שְׁנַיִם לְמַעְלָה וּשְׁנַיִם לְמַטָּה. שְׁנַיִם לְמַעְלָה, כִּי הִתְרַזְזָקָה הַתַּזְזִתּוֹנָה מֵהָעֶלְיוֹנָה. כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַזֵּק מִכִּסֵּא דָוִד, וְכִסֵּא דָוִד נָפַל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שְׁנֵי כִסְאוֹת לְמַטָּה – יְרוּשָׁלַיִם, וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה. וְהַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ הַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב. יְרוּשָׁלַיִם הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל דָּוִד. וְעַל זֶה כָּתוּב עַד דִּי כָרְסָוָן, וְלֹא כִסֵּא. כִּסְאוֹת רַבִּים נָפְלוּ, וְכֻלָּם לֹא נָפְלוּ אֶלָּא מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

תרצ בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם כּוֹזוֹת שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁל שְׁאָר הַזְזַיָּלוֹת, כָּל הַזְזַיָּלוֹת שֶׁלָּהֶם נִכְפָּים וְלֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל [וְיֵשׁ] מְזֻמָּנִים עֲלֵיהֶם לְהַעֲלוֹתָם עַל הַכֹּל. וְאִם לֹא, זְזַמּוֹר גּוֹרֵם לְיִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת לַגָּלוּת וְלִפֹּל בֵּין הָעַמִּים וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם וַיַּרְא מְנֻזָּה כִּי טוֹב, וּמְתֻקָּן לְפָנָיו,

וְיָכוֹל לְהַרְוִיוַז בִּגְלָלָהּ כַּמָּה טוֹבוֹת וְכַמָּה כְּסוּפִים, וְהִטָּה דַּרְכּוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

תרצא כָּתוּב (שיר ז) הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים וְגוֹ'. הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ – [הַדּוּדָאִים] אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמָּצָא רְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה, וְלֹא הִתְחַדְּשׁוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה אֶלָּא עַל יָדָיו בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים וְגוֹ'.

תרצב וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים – הֵם גָּרְמוּ לִהְיוֹת עַל פְּתָחֵינוּ, עַל פְּתִחֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, כָּל מְגָדִים. חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים – כַּמָּה דְּבָרִים חֲדָשִׁים וְעַתִּיקִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יְדֵיהֶם, לְקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁלְּמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל.

תרצג דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ (שיר ז) – מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי וְיוֹדֵעַ לְחַדֵּשׁ דְּבָרִים וּלְחַדֵּד דְּבָרִים כָּרָאוּי, אוֹתָם הַדְּבָרִים עוֹלִים עַד כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל פּוֹתַחַת לָהֶם שְׁעָרִים וְגוֹנֶזֶת אוֹתָם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, מוֹצִיאָה אוֹתָם לְפָנָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְשָׂמֵחַ. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְשָׂמֵחַ בַּגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ. וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה דְּבָרָיו כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו.

תרצד אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַבָּא. עַד כָּאן שִׁלְטוֹן יְהוּדָה, זְרוֹעַ שֶׁנִּכְלֶלֶת בַּכֹּל, בַּכּוֹז שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל הַזְּרוֹעַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל.

תרצה דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, פָּסוּק זֶה כָּךְ יֵשׁ לוֹ לוֹמַר, דָּן יָדִין לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹ דָּן יָדִין לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד. מַהוּ דָּן יָדִין עַמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא דָּן, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׂמֹאל, וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

תרצו בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁיְּהוּדָה וּרְאוּבֵן נוֹסְעִים, הַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן פּוֹרְשִׁים דְּגָלִים, וְנוֹסֵעַ דֶּגֶל אֶפְרַיִם שֶׁהוּא לְמַעֲרָב. יֶרֶךְ יָמִין נוֹסַעַת מֵחֲלִיּוֹת הַמִּדָּה. וְאִם תֹּאמַר, זְבוּלוּן שֶׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ

(דברים לג) שֶׁמַּזּוּ זְבוּלֵן בְּצֵאתֶךָ, וְכָתוּב וְיַרְכָתוֹ וְגוֹ'. אֶלָּא וַדַּאי יְהוּדָה נִכְלָל מֵהַכֹּל.

תרצו בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, וִיהוּדָה הוּא מַלְכוּת תַּזְוִתוֹנָה. כְּמוֹ שֶׁמַּלְכוּת עֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, כָּךְ גַּם מַלְכוּת תַּזְוִתוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, מִגּוּף, מִיָּרֵךְ, כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר בְּכוֹזוֹ.

תרצז כְּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. תּוֹרָה נִתְּנָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, וּגְבוּרָה נִכְלֶלֶת בְּיָמִין וּבַגּוּף וְיָרֵךְ וּבַכֹּל. כָּךְ גַּם הַסֵּדֶר הָרִאשׁוֹן הוּא יְהוּדָה, מַלְכוּת שֶׁבָּאָה מִצַּד שֶׁל גְּבוּרָה וְנִכְלֶלֶת בַּיָּמִין, בַּגּוּף וּבַיָּרֵךְ, וּבַכֹּל נִכְלֶלֶת, כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל.

תרצט סֵדֶר שֵׁנִי רְאוּבֵן, שֶׁהוּא לְצַד דָּרוֹם, וְדָרוֹם הוּא יָמִין. אֶת כָּל כּוֹזַ הַיָּמִין נָטַל יְהוּדָה, מִשּׁוּם [שֶׁנַּעֲשָׂתָה] שֶׁהָעֲבָרָה הַמַּלְכוּת מֵרְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פַּזּוּ כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, וְנָטַל אוֹתָהּ יְהוּדָה, וְהִתְגַּבֵּר בְּתֹקֶף הַיָּמִין שֶׁהָיָה מֵרְאוּבֵן, וְכָךְ כָּתוּב בְּדָוִד, (תהלים קיא) גָּאֹם ה' לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמֹאל נִכְלֶלֶת בַּיָּמִין וּמִתְזַוֵּךְ בְּכוֹזוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיז) יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל וְגוֹ'. יְהוּדָה וּרְאוּבֵן הָיוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת.

תש סֵדֶר שְׁלִישִׁי אֶפְרַיִם, שֶׁהוּא יֶרֶךְ יָמִין, וְנוֹסֵעַ לִפְנֵי הַשְּׂמֹאל תָּמִיד. וְדָן [זֶה], שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׂמֹאל, נוֹסֵעַ בַּסּוֹף, וְעַל כָּךְ הוּא הַמְאַסֵּף לְכָל הַמַּזְוָנוֹת לְצִבְאוֹתָם וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

תשא יְהוּדָה נוֹטֵל כּוֹזַ בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, מִשּׁוּם שֶׁרְאוּבֵן, שֶׁהוּא יָמִין, [הָעֲבָרָה] אָבְדָה מִמֶּנּוּ הַבְּכוֹרָה, הַכְּהֻנָּה וְהַמַּלְכוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב בִּיהוּדָה (דברים לג) יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

תשב בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (מלכים-א י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כִּסֵּא שֵׁן גָּדוֹל. הַכִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה עָשָׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל הַדְּיוֹקְנָאוֹת [שֶׁל כָּאן] שֶׁלְּמַעְלָה עָשָׂה כָּךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ דָּבָר סָתוּם הוּא. וְכֵן (מלכים-א ב) וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻּתוֹ מְאֹד, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת.

תשג דָּן יָדִין עַמּוֹ – בַּהַתְזָלָה, וְאַזֵּר כָּךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַזֵּד, כִּיזּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁמְשׁוֹן, שֶׁהוּא יְזִידִי עָשָׂה דִּין בָּעוֹלָם, וְדָן וְהָרַג כְּאֶזֶד, וְלֹא הִצְטָרֵךְ סַמָּךְ.

תשד דָּן יָדִין עַמּוֹ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, דָּן, הַיְנוּ נָזָשׁ, אוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים. וְאִם תֹּאמַר עַל שִׁמְשׁוֹן לְבַדּוֹ הוּא, אַף כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, זֶהוּ נָפֶשׁ אַזְרֵת [נָזָשׁ קָטָן] מְאַסֵּף לְכָל הַמַּזְוָנוֹת, וְאוֹרֵב בַּדְּרָכִים וּבַשְּׁבִילִים. אַזֵּר כָּךְ מִכָּאן יוֹצְאִים זַיָּלוֹת וּמַזְוָנוֹת, אוֹתָם שֶׁאוֹרְבִים

לָאֲנָשִׁים עַל זְזָטָאִים, שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתָם לְאָזוֹר אַזְזֵרֵי כִתְפֵיהֶם. אָמַר רַבִּי זִזְיָיא, נָזָזשׁ הַקַּדְמוֹנִי לְמַעְלָה, עַד שֶׁלֹּא יִתְבַּסֵּם בְּיַיִן שֶׁל שִׁמְזָזָה.

תשׂה נָזָזשׁ עֲלֵי דֶרֶךְ. בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ לְמַטָּה, וְהַיָּם נִפְרָד לְכַמָּה דְרָכִים בְּכָל צַד. וְיֵשׁ דֶּרֶךְ אַזַּזת שֶׁבָּאָה וּמַגְדִּילָה אֶת הַיָּם, וּמְגַדֵּל דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיאוּ מַיִם לְמַטָּה, דָּגִים טוֹבִים, דָּגִים רָעִים, דְּגֵי צְפַרְדֵּעַ, כְּמוֹ זֶה דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם.

תשׂו וּכְשֶׁמִּשְׁתַּמְּטִים מִדֶּרֶךְ הַיָּם, נִרְאִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם. וְאִלְמָלֵא הַנָּזָזשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּזְזַנּוֹת, אוֹרֵב בְּסוֹף הַדְּרָכִים וּמְפַזֵּר אוֹתָם לְאָזוֹר, הָיוּ מַזְזַרִיבִים אֶת הָעוֹלָם. מִצַּד שֶׁל אֵלֶּה יוֹצְאִים מְכַשְּׁפִים לָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּבִלְעָם כָּתוּב, (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְזָזָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים לִלְזוֹשׁ בְּכִשְׁפֵי הָעוֹלָם.

תשׂז רְאֵה מַה כָּתוּב? יְהִי דָן נָזָזשׁ עֲלֵי דֶרֶךְ. מַה זֶּה עֲלֵי דֶרֶךְ? אֶלָּא נָזָזשׁ, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזְזָרָיו, מַכְזִזִישׁ פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, וּמִיהוּ? אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹצֵאת מִלְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וְגוֹ'. נָזָזשׁ, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזְזָרָיו, כְּאִלּוּ הוֹלֵךְ עַל אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה לְהַכְזִזִישׁוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמֵּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ נִזּוֹנִים הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

תשׂזז וְאִם תֹּאמַר, דָּן לָמָּה הוּא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ? אֶלָּא כַּכָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַזַּיִּים. כָּךְ גַּם הַנֹּשֵׁךְ עִקְּבֵי סוּס וְגוֹ', כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְכָל הַמַּזְזַנּוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תִּקּוּן הַכִּסֵּא הוּא. בֹּא רְאֵה, כִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, נָזָזשׁ אֶזָּזד מְנַעֲנֵעַ בְּקִשְׁרֵי הַשַּׁרְבִיט שֶׁלְּמַעְלָה מֵהָאֲרָיוֹת.

תשׂט כָּתוּב (שופטים ג) וַתָּזֶזל רוּזַז ה' לְפַעֲמוֹ בְּמַזְזַנֵּה דָן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, שִׁמְשׁוֹן הָיָה נְזִיר עוֹלָם, וּפָרוּשׁ מִן הָעוֹלָם הוּא, וְהִתְגַּבֵּר בּוֹ כֹּזַז זָזָק, וְהוּא הָיָה נָזָזשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֲרֵי יְרֻשַּׁת זֵלֶק בִּרְכַּת דָּן אָבִיו יָרַשׁ, שֶׁכָּתוּב יְהִי דָן נָזָזשׁ עֲלֵי דֶרֶךְ וְגוֹ'.

תשׂי אָמַר רַבִּי זִזְיָיא, נָזָזשׁ יָדוּעַ, שְׁפִיפוֹן מַהוּ? אָמַר לוֹ, סוֹד הַתִּקּוּן שֶׁל מְכַשְּׁפִים שֶׁנָּזָזשׁ הוּא שְׁפִיפוֹן, כָּךְ גַּם אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, בַּכֹּל הָיָה יוֹדֵעַ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (במדבר כג) וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי, לִפְעָמִים בָּזֶה וְלִפְעָמִים בָּזֶה.

תשיא וְאִם תֹּאמַר, דָּן אֵין דַּרְגָּתוֹ בָּזֶה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, אֶלָּא הִתְמַנָּה עַל דַּרְגָּה זוֹ [לְאוֹתוֹ] לִהְיוֹת צַד אַזְרוֹן, וְשֶׁבַּזּוּ הוּא שֶׁלּוֹ, מְמֻנִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בָּזֶה, וּמְמֻנֶּה עַל זֶה, וְכָבוֹד הוּא לְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים. וְכִסֵּא הַמֶּלֶךְ נִתְקָן בְּכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים, בְּכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁתַּזּוּתֵיהֶם נִפְרָדוֹת דְּרָכִים וּדְרָגוֹת, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, וְכֻלָּם נֶאֱזָזִים בִּתְקוּנֵי הַכִּסֵּא הַלָּלוּ. וְלָכֵן דָּן לְצַד צָפוֹן, בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. שֶׁבְּצַד צָפוֹן כַּמָּה קְבוּצוֹת מְזַבְּלִים הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם, וְכֻלָּם שָׂרִים מְמֻנִּים לְהָרַע אֶת הָעוֹלָם.

תשיב לָכֵן הִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב וְאָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה', בְּכָל הַשְּׁבָטִים לֹא אָמַר לִישׁוּעָתְךָ אֶלָּא בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה לוֹ תֵּקֶף זָזָק שֶׁל הַנָּזָשׁ, מְרַזֵּשׁ דִּין לְהִתְגַּבֵּר.

תשיג רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְזוּקִיָּה הָיוּ הוֹלְכִים לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּקַפּוֹטְקִיָּא. אָמַר רַבִּי זְזוּקִיָּה זֶה שֶׁאָמַרְנוּ לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שִׁבְזּוֹ שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְאַזֵּר כָּךְ יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִי שֶׁלִּבּוֹ טָרוּד וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְהוּא בְּצָרָה, וְלֹא יָכוֹל לְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, מַה הוּא?

תשיד אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, סִדּוּר וְשֶׁבַּזּוּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ לָמָּה שֶׁיִּגָּרַע? אֶלָּא יְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְדָוִד שִׁמְעָה ה' צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי. שִׁמְעָה ה' צֶדֶק – בַּתְּזוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ. וְאַזֵּר כָּךְ הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. מִי שֶׁיָּכוֹל לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ וְלֹא עוֹשֶׂה, עָלָיו כָּתוּב (ישעיה א) גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם וְגוֹ'.

תשטו כָּתוּב (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקָּנוּם. בֹּא רְאֵה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר גַּם לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה גַּם כָּךְ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁמַּגִּיעָה הַהִתְעוֹרְרוּת לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ הַנֵּר לְהִדָּלֵק וְנִדְלָק, וּבְהִתְעוֹרְרוּת הָעָשָׁן שֶׁלְּמַטָּה נִדְלָק נֵר לְמַעְלָה, וּכְשֶׁזֶּה נִדְלָק [מִנּוֹרוֹת], כָּל הַמְּנוֹרוֹת הָאֲזוּרוֹת דּוֹלְקוֹת, וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. נִמְצָא שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַקָּרְבָּן תִּקּוּן הָעוֹלָם וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

תשטז הֲרֵי כֵּיצַד? מַזְזִיל הָעָשָׁן לַעֲלוֹת, אוֹתָם דְּיוֹקְנָאוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁמְּמֻנִּים עַל הָעוֹלָם נֶהֱנִים [נִתְקָנִים] לְהִתְעוֹרֵר, וּמְעוֹרְרִים אֶת

הַדְּרָגוֹת בִּתְשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וְגוֹ׳. אֵלֶּה מְעוֹרְרִים לִדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמֵּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁהַהִתְעוֹרְרוּת מַגִּיעָה, עַד שֶׁרוֹצֶה הַמֶּלֶךְ לְהִתְגַּבֵּר בַּגְּבִירָה.

תשיז וּבַתְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה נוֹבְעִים מַיִם תַּזְזִתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי לֹא נוֹבְעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים אֶלָּא בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל תְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז הַתְּשׁוּקָה נִדְבֶּקֶת, וְנוֹבְעִים מַיִם תַּזְזִתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים נִמְצָאִים בִּבְרָכוֹת.

תשיזז בֹּא רְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְזַזַּבֵּר שְׂמֹאל בְּיָמִין. אָמַר רַבִּי זִזְקִיָּה, הַכֹּל כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל כָּךְ שָׁמַעְתִּי, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, זֶה מְעוֹרֵר שְׂמֹאל, וְזֶה מְעוֹרֵר יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַזַּבְּרוּת זָכָר אֶל הַנְּקֵבָה אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׂמֹאל וְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַּזַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַזַּבְּקֵנִי. וְאָז מִתְזַזַּבֵּר הַזָּכָר בַּנְּקֵבָה, וּתְשׁוּקָה נִמְצֵאת, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים בְּשִׂמְזָזָה.

תשיט וְלָכֵן כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מְעוֹרְרִים דָּבָר לְמַטָּה, לְעוֹרֵר תְּשׁוּקָה וַזְּבִיבוּת לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין וּבַשְּׂמֹאל. נִמְצָא שֶׁהַקָּרְבָּן יְסוֹד הָעוֹלָם, תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם, שִׂמְזָזָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי יָפֶה אָמַרְתָּ, וְכָךְ הוּא, וְכָךְ שָׁמַעְתִּי הַדָּבָר וְשָׁכַזְתִּי אוֹתוֹ, וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי זֶה, וְהַכֹּל בְּאֶזְזָד עוֹלֶה.

תשכ עַכְשָׁו תְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן, וְצָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוֹ רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, וְאִם לֹא יְסַדֵּר, אֵין תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. בֹּא רְאֵה, סִדּוּר שָׁלֵם שֶׁל שִׁבְזוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, שֶׁבָּזֶה מִתְעוֹרְרוֹת וְנִשְׁפָּעוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

תשכא אָמַר רַבִּי זִזְקִיָּה, לֹא הִשְׁרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ שְׁאָר הָעַמִּים בִּגְלָלָם, שֶׁהֲרֵי הֵם מַשְׁפִּיעִים בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּכָל יוֹם.

תשכב הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזָזֹשׁ אֶזְזָד שֶׁהָיָה מִסְתּוֹבֵב [וּמְצַדֵּד] בַּדֶּרֶךְ, וְסָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ. בָּא אֲלֵיהֶם אִישׁ אֶזְזָד. הָרַג אוֹתוֹ הַנָּזָזֹשׁ. הֶזֱזִירוּ רָאשֵׁיהֶם וְרָאוּ אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁמֵּת. אָמְרוּ, וַדַּאי אוֹתוֹ נָזָזֹשׁ עָשָׂה אֶת שְׁלִיזוּת רִבּוֹנוֹ. בָּרוּךְ הָרַזְזָמָן שֶׁהִצִּילָנוּ.

תשכג פָּתַזּוּ רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, יְהִי דָן נָזָזֹשׁ עֲלֵי דֶרֶךְ, מָתַי הָיָה דָן נָזָזֹשׁ? בִּימֵי יָרָבְעָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יב) וְאֶת הָאֶזְזָד נָתַן בְּדָן. לָמָּה נִתַּן שָׁם עֲלֵי דֶרֶךְ, עַל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ? כְּדֵי לִמְנֹעַ [אוֹתוֹ דֶרֶךְ שֶׁעוֹלִים] שֶׁלֹּא

יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם [וְלֹא יַעֲלוּ שָׁם]. וְזֶה דָּן הָיָה לָהֶם נָזָשׁ לְיִשְׂרָאֵל עֲלֵי דֶרֶךְ, עֲלֵי דֶרֶךְ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַזז, שֶׁעָקַץ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל לֹא הָיָה אֶלָּא עֲלֵי דֶרֶךְ וַעֲלֵי אֹרַזז, לִמְנֹעַ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם לַזְזֹגֹג זַזֵּיהֶם וּלְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וְלַעֲבֹד שָׁם.

תשכד בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ הַבְּרָכוֹת לְיַד מֹשֶׁה לְבָרֵךְ אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים, רָאָה אֶת דָּן שֶׁהָיָה קָשׁוּר בְּנָזָשׁ, זָזַר וְקָשַׁר אוֹתוֹ בְּאַרְיֵה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי [שֶׁהוּא] שֶׁיִּהְיֶה רֵאשִׁית וָסוֹף, שֶׁל אַרְבָּעָה הַדְּגָלִים קָשׁוּר בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא מֶלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, וְהוּא רֵאשִׁית הַדְּגָלִים, וְסוֹף הַדְּגָלִים הוּא דָּן, שֶׁכָּתוּב דָּן גּוּר אַרְיֵה וְגוֹ', לִהְיוֹת רֵאשִׁית וָסוֹף קְשׁוּרִים בְּמָקוֹם אֶזָּד.

תשכה לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. רַבִּי זִזְיָיא אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. אָמַר [רַבִּי אָזָא], וְכִי לָמָּה קִוִּיתִי, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מִלִּפְנֵי שָׁנִים? לָמָּה אָמַר שֶׁהוּא מְזַזֵּכֶה לְאוֹתָהּ הַיְשׁוּעָה? [אֶלָּא וַדַּאי] אָמַר לוֹ, וַדַּאי סוֹד הַדָּבָר כַּכָּתוּב (שמות יז) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סְתָם. אַף כָּאן וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל סְתָם. לָכֵן אָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. אָמַר רַבִּי זִזְיָיא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיָפֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ בַּזַּיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל) כִּי הוּא זַזֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה וְגוֹ'.

תשכו גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֵד עָקֵב. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, מִגָּד נִשְׁמָע שֶׁהֲרֵי זְזַיָּלוֹת יֵצְאוּ לַעֲרֹךְ קְרָב, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב גָּד. בְּכָל מָקוֹם גִּימֶ"ל דָּלֶ"ת, זְזַיָּלוֹת וּמַזְזַנּוֹת יוֹצְאִים מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי גִּימֶ"ל נוֹתֵן וְדָלֶ"ת לוֹקֵזַז, וּמִכָּאן [וּמוֹשֶׁכֶת] כַּמָּה זְזַיָּלוֹת וְכַמָּה מַזְזַנּוֹת תְּלוּיִים בָּהֶם.

תשכז בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, לֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, וְהוּא מַשְׁלִים לָעֲנִיִּים, וְלָכֵן עוֹמְדִים כַּמָּה זְזַיָּלוֹת וְכַמָּה מַזְזַנּוֹת וְנִזּוֹנִים מִכָּאן. וְעַל זֶה גָּד, זֶה מוֹצִיא וְנוֹתֵן, וְזֶה לוֹקֵט וְלוֹקֵזַז, וְנִזּוֹנִים הַבַּיִת וְכָל אַנְשֵׁי הַבַּיִת.

תשכזז אָמַר רַבִּי יִצְזָזָק, אִלְמָלֵא שֶׁהָיָה גָּד מִבְּנֵי הַשְּׁפָזוֹת, הַשָּׁעָה עָמְדָה לוֹ לְהַשְׁלִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) בָּא גָּד, קְרִי, וְכָתוּב בָּגָד זָזֵר אָלֶ"ף, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת,

וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ו) אַזַּי בָּגְדוּ כְמוֹ נָזַל, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ הִסְתַּלֵּק בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְכָתוּב בָּגָד זָזַר אָלֶ"ף, וְלָכֵן לֹא זָכָה בְּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה.

תשכט רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנַּיִן לִרְאוּבֵן שֶׁהָיָה כָּזֶה? כַּכָּתוּב פַּזַּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הַמַּיִם וְלֹא שָׁפְעוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בַּמֶּה פָּגַם, וּשְׁנֵיהֶם לֹא זָכוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וַזְּיָלוֹת וּמַזְּנוֹת לְהַנְזִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, מַה שֶּׁנִּפְגַּם בְּגָד, הִשְׁתַּלֵּם בְּאָשֵׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. עַכְשָׁו הִשְׁלִים גִּימֶ"ל לְדָלֶ"ת.

תשל רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא נִשְׁמְטוּ בִּמְעָרַת לוֹד, שֶׁנִּכְנְסוּ מִפְּנֵי תֹקֶף הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נְסוֹבֵב אֶת הַמְּעָרָה הַזּוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה. פָּתַז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, שִׁימֵנִי כַּזְזוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּזְזוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ וְגוֹ', רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. בְּפָסוּק זֶה הִתְעוֹרַרְנוּ, אֲבָל לַיְלָה אֶזָּד הָיָה, כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לִפְנֵי אַבָּא וְשָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ דָּבָר, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת וְרָצוֹן וּתְשׁוּקַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶלָּא בְּנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים נְבִיעַת הַמַּיִם הַתַּזְזְתּוֹנִים כְּנֶגֶד הָעֶלְיוֹנִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן וְהַתְּשׁוּקָה בִּדְבֵקוּת אַזַּת לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת.

תשלא בֹּא רְאֵה, אַזַּר שֶׁנִּדְבְּקוּ זֶה בָּזֶה וְהִיא קִבְּלָה רָצוֹן, הִיא אוֹמֶרֶת, שִׁימֵנִי כַּזְזוֹתָם עַל לִבֶּךָ. לָמָּה כַּזְזוֹתָם? אֶלָּא דַּרְכּוֹ שֶׁל זוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁנִּדְבָּק בְּמָקוֹם אֶזָּד, אַף עַל גַּב שֶׁזָּז מִמֶּנּוּ, הֲרֵי נִשְׁאָר רֹשֶׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא זָז מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּל הָרֹשֶׁם וְכָל הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ נִשְׁאָר בּוֹ. כָּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי נִדְבַּקְתִּי בְּךָ, אַף עַל גַּב שֶׁזַּזְתִּי מִמְּךָ וְהָלַכְתִּי לַגָּלוּת, שִׁימֵנִי כַּזְזוֹתָם עַל לִבֶּךָ, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתִי בְּךָ כַּזְזוֹתָם הַזֶּה שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ.

תשלב כִּי עַזָּה כַּמָּוֶת אַהֲבָה, זְזָקָה הִיא, כִּפְרֵדַת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַגִּיעַ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, הָרוּזַ הוֹלֶכֶת בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף וְהַגַּלִּים עוֹלִים, כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּיָּם בְּלִי מְשׁוֹטִים, עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְלֹא מוֹעִיל לוֹ. בָּא וְנִפְרָד מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְאֵין [לָהֶם] קֹשִׁי כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּפְרֶדֶת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. כָּךְ זוֹזֶק הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּזוֹזֶק הַמָּוֶת בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצָה הָרוּזַ לְהִפָּרֵד מֵהַגּוּף.

תשלג קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, כָּל מִי שֶׁאוֹהֵב וְלֹא קוֹשֵׁר עִמּוֹ קִנְאָה, אֵין אַהֲבָתוֹ אַהֲבָה. כֵּיוָן שֶׁקִּנֵּא, הֲרֵי הָאַהֲבָה הַשְּׁלֵמָה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֵּׁר עִמָּהּ אַהֲבָה שְׁלֵמָה, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ כָּךְ לֹא יִתֵּן עֵינוֹ בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת. מַה זֶּה קָשָׁה כִּשְׁאוֹל? אֶלָּא מַה שְׁאוֹל קָשָׁה בְּעֵינֵי הָרְשָׁעִים לָרֶדֶת אֵלָיו, כָּךְ קִנְאָה קָשָׁה בְּעֵינֵי מִי שֶׁאוֹהֵב וּמְקַנֵּא לְהִפָּרֵד מֵאַהֲבָה.

תשלד דָּבָר אַחֵר קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה – מַה שְׁאוֹל, בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹרִידִים אֵלֶיהָ אֶת הָרְשָׁעִים, מוֹדִיעִים לָהֶם זַטָּאֵיהֶם עַל מָה הוֹרִידוּ אוֹתָם, וְקָשֶׁה לָהֶם, כָּךְ מִי שֶׁמְּקַנֵּא, הוּא תּוֹבֵעַ עַל זַטָּאוֹ וּמְזַשֵּׁב [וְזוֹשֵׁר] כַּמָּה מַעֲשִׂים, וְאָז נִקְשָׁר בּוֹ קֶשֶׁר הָאַהֲבָה.

תשלה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ, מַה זֶּה שַׁלְהֶבֶת יָהּ? זוֹ שַׁלְהֶבֶת שֶׁבּוֹעֶרֶת וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר וְשׁוֹרֵף, וּמִיהוּ? הַשְּׁמָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, זֶה שׁוֹרֵף שַׁלְהֶבֶת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תשלו וְלָכֵן (שם ז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא הַיָּמִין שֶׁהוּא מַיִם, מוֹסִיף שְׂרֵפַת הָאַהֲבָה, וְלֹא נִכְבְּתָה שַׁלְהֶבֶת הַשְּׁמָאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי, זֶהוּ מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, וְכֵן הַכֹּל כַּגָּוֵן הַזֶּה.

תשלז עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, הוּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק. הִתְקָרֵב לַמְּעָרָה, יָצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּתְלֵי הַמְּעָרָה רָאִיתִי שֶׁשְּׁכִינָה כָּאן. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּרַשׁ פָּסוּק זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שִׂימֵנִי כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה וְקֶשֶׁר הַזִּוַּגִּים הִסְתַּכַּלְתָּ.

תשלח שָׁתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁעָה. אָמַר, בְּכָל מָקוֹם צָרִיךְ שִׁתִּיקָה, חוּץ מִשִּׁתִּיקָה שֶׁל הַתּוֹרָה. גְּנִיזָה אַחַת יֵשׁ לִי גְּנוּזָה, וְאֵינִי רוֹצֶה שֶׁתֹּאבַד מִכֶּם, וְהִיא דָּבָר עֶלְיוֹן, וּמָצָאתִי אוֹתוֹ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא הַזָּקֵן.

תשלט בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַזָּכָר רוֹדֵף אַחַר הַנְּקֵבָה וּמְעוֹרֵר אֵלֶיהָ אַהֲבָה, וְכָאן מָצָאנוּ שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה וְרוֹדֶפֶת אַחֲרָיו, וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאֵין שֶׁבַח הַנְּקֵבָה לִרְדֹּף אַחֲרֵי הַזָּכָר, אֶלָּא דָּבָר נִסְתָּר הוּא, וְדָבָר עֶלְיוֹן מִבֵּית גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ.

תשמ בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ נְשָׁמוֹת הֵן, וְהֵן עוֹלוֹת בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יְדוּעוֹת, וְעַל שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ – הֵן אַרְבַּע. אַזַּת נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נִתְפֶּסֶת וְלֹא מִתְעוֹרֵר בָּהּ הַגִּזְבָּר [הַגֶּזַע] שֶׁל הָאוֹצָר הָעֶלְיוֹן, כָּל שֶׁכֵּן הַתַּזְזִתּוֹן. וְזוֹ נְשָׁמָה לְכָל הַנְּשָׁמוֹת, וְהִיא נִסְתֶּרֶת וְלֹא נִגְלֵית לְעוֹלָמִים וְלֹא נוֹדַעַת, וְכֻלָּם בָּהּ תְּלוּיוֹת.

תשמא וְזוֹ מִתְעַטֶּפֶת בְּעִטּוּף שֶׁל זֹהַר הַכַּרְמֶל [שֶׁל הַבְּדוֹלַזז] בְּתוֹךְ הַזֹּהַר, וְנוֹטֵף טִפּוֹת טִפּוֹת מַרְגָּלִיּוֹת, וְנִקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶזָּד, כְּמוֹ הַקְּשָׁרִים שֶׁל אֵיבְרֵי גּוּף אֶזָּד, וְהוּא נִכְנָס לְתוֹכָם וּמַרְאֶה בָּהֶם מַעֲשָׂיו. הוּא וְהֵם אֶזָּד הֵם, וְאֵין בָּהֶם הַפְרָדָה. זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל הַכֹּל.

תשמב נְשָׁמָה אַזֶּרֶת נְקֵבָה נִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, וְהִיא נְשָׁמָה לָהֶם, וּמֵהֶם אָזוּז הַגּוּף לְהַרְאוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂיהָ לְכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ גּוּף שֶׁהוּא כְּלִי לַנְּשָׁמָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְאֵלֶּה כְּמוֹ אוֹתָם הַקְּשָׁרִים הַטְּמִירִים שֶׁלְּמַעְלָה.

תשמג נְשָׁמָה אַזֶּרֶת הִיא נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה. נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים בָּאוֹת מֵאוֹתָן נְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִנִּשְׁמַת הַנְּקֵבָה וּמִנִּשְׁמַת הַזָּכָר, וְלָכֵן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן עֶלְיוֹנוֹת עַל כָּל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְהַמַּזְזַנּוֹת שֶׁלְּמַעְלָה.

תשמד וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הֵם עֶלְיוֹנִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים, לָמָּה יָרְדוּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָמָּה הִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ? לְמֶלֶךְ שֶׁנּוֹלַד לוֹ בֵּן, שָׁלַזז אוֹתוֹ לִכְפָּר אֶזָּד לְגַדְּלוֹ, וּלְגַדֵּל אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּגְדַּל [לוֹ], וִילַמְּדוּ אוֹתוֹ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל וְהִתְגַּדֵּל, מֶה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵזַז לוֹ אֶת הַגְּבִירָה אִמּוֹ בִּשְׁבִילוֹ, וּמַכְנִיסוֹ לְהֵיכָלוֹ, וְשָׁמֵזַז עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

תשמה כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלִיד בֵּן מֵהַגְּבִירָה, וּמִיהוּ? זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. שָׁלַזז אוֹתָהּ לִכְפָּר, לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתִּתְגַּדֵּל בּוֹ וִילַמְּדוּ אוֹתָהּ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל בַּכְּפָר הַזֶּה וּזְמַן הִגִּיעַ לַהֲבִיאוֹ לְהֵיכָלוֹ, מֶה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵזַז אֶת הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילוֹ וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. הַנְּשָׁמָה לֹא עוֹלָה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁבָּאָה הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילָהּ, וּמַכְנִיסָה אוֹתָהּ לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם לְעוֹלָמִים.

תשמו וְעִם כָּל זֶה, דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאוֹתָם בְּנֵי הַכְּפָר בּוֹכִים עַל פְּרֵדַת בֶּן הַמֶּלֶךְ מֵהֶם. פָּקֵזַז אֶזָּד הָיָה שָׁם, אָמַר לָהֶם, עַל מָה

אַתֶּם בּוֹכִים, וְכִי לֹא בֵּן הַמֶּלֶךְ הוּא, וְלֹא נִרְאָה יוֹתֵר לָדוּר בֵּינֵיכֶם אֶלָּא בַּהֵיכָל שֶׁל אָבִיו? כָּךְ מִשֶּׁה, שֶׁהָיָה פָּקֵחַ, רָאָה בְּנֵי כְּפָר שֶׁהָיוּ בּוֹכִים, וְעַל זֶה אָמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ.

תשמז בֹּא רְאֵה, אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה כָּל הַצַּדִּיקִים, הָיוּ שְׁמֵזִים אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְכִי לֹא כָּבוֹד עֶלְיוֹן הוּא שֶׁהַגְּבִירָה בָּאָה בִּשְׁבִילָם, וּלְהוֹבִיל אוֹתָם לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּשְׁמַזּוּ בָּהֶם הַמֶּלֶךְ כָּל יוֹם? שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

תשמח בֹּא רְאֵה, הִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה מְעוֹרְרִים אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים מִצַּד הַמֶּלֶךְ, מִצַּד הַזָּכָר, וְהִתְעוֹרְרוּת זוֹ מַגִּיעָה לַנְּקֵבָה מִצַּד שֶׁל הַזָּכָר, וּמִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה. נִמְצָא שֶׁזָּכָר מְעוֹרֵר זְבִיבוּת וְאַהֲבָה לַנְּקֵבָה, וְאָז הַנְּקֵבָה נִקְשֶׁרֶת בְּאַהֲבָה לַזָּכָר.

תשמט כְּמוֹ זֶה תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לִשְׁפַּךְ מַיִם תַּזּוּתוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים אֵינָהּ אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם קַיְּמִים עֶלְיוֹנִים וְתַזּוּתוֹנִים, וְעַל זֶה (משלי ז) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, כָּתוּב סְתָם.

תשנ וְסוֹד הַכֹּל – צַדִּיק, הוּא יְסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא יְסוֹד לְמַטָּה, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְלֶלֶת מִצַّדִּיק מִלְּמַעְלָה וּמִמַּטָּה. צַדִּיק מִצַּד זֶה וְצַדִּיק מִצַּד זֶה יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ, יִירְשׁוּ אָרֶץ וַדַּאי. בֹּא רְאֵה, צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ זוֹ וּמוֹרִיק עָלֶיהָ בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, וְנוֹתֵן לָהּ תַּפְנוּקִים וְעִדּוּנִים בְּשֶׁפַע עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ עָלֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

תשנא וְסוֹד הַכָּתוּב – (בראשית מט) מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וְעִם כָּל זֶה דָּבָר אַחֵר, שֶׁכָּתוּב (שיר ו) רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ, וְעַל זֶה אָמְרָה לֵאָה, (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וְהַכֹּל יָפֶה. וּבֹא רְאֵה, מִן הָעוֹלָם הַבָּא נִמְשָׁךְ וְשׁוֹפֵעַ לְצַדִּיק הַזֶּה לָתֵת תַּפְנוּקִים וְעִדּוּנִים לָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁהִיא לַחֲם עָנִי, וְנַעֲשֶׂה לַחֲם מְעֻנָּג. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ, וַדַּאי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

תשנב בֹּא רְאֵה, מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ, זֶהוּ מָקוֹם שֶׁהַכֹּל מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ, וּמִיהוּ? הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזּוּתוֹנִים מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ וּמִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו. שְׁמֵנָה לַחְמוֹ, מִי? עַד כָּאן לֹא פֹּרַשׁ מִי הוּא הַמָּקוֹם. אֶלָּא, יֵשׁ לַחֲם וְיֵשׁ לַחֲם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אֵילָן וְיֵשׁ אֵילָן. יֵשׁ עֵץ

הַזַּיִּים, וְיֵשׁ עֵץ שֶׁתָּלוּי בּוֹ הַמָּוֶת. יֵשׁ לָזֶם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם עָנִי, וְיֵשׁ לָזֶם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם מְעֻנָּג. וּמִיהוּ [לָזֶם]? זֶה ו׳, וְזֶה הוּא לַזְמוּ"ו, לָזֶ"ם ו׳, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וַדַּאי.

תשנג וְעַל זֶה, מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לַזְמוֹ, לָזֶם ו׳, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נִזּוֹן הָעֵץ הַזֶּה, וְהוּא מְעַטֵּר אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ג) בְּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וּכְשֶׁהוּא לוֹקֵחַ, וַדַּאי הוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וּמִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נִזּוֹנִית, וְהוּא נוֹתֵן לָהּ עַל יַד הַצַּדִּיק דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה אוֹת הַבְּרִית, וּמִכָּאן לִשְׁאָר הַדַּרְגּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

תשנד בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּאָ הַזָּקֵן אָמַר כָּךְ: מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לַזְמוֹ – זֶה לָזֶם שַׁבָּת, שֶׁהוּא מְעֻנָּג, עַל אֶזֶד שְׁנַיִם, כַּכָּתוּב לָקְטוּ לָזֶם מִשְׁנֶה. מַה זֶּה לָזֶם מִשְׁנֶה? אֶלָּא שְׁנֵי לָזֶם, לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלָזֶם מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ לָזֶם עָנִי, וְזֶהוּ לָזֶם עָנִי. וּבְשַׁבָּת נִכְלָל לָזֶם הַתַּזְזִתּוּן בַּלָּזֶם הָעֶלְיוֹן, וּמִתְבָּרֵךְ זֶה מִשּׁוּם זֶה, וְהוּא לָזֶם מִשְׁנֶה.

תשנה וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, לָזֶם מִשְׁנֶה שֶׁל שַׁבָּת לוֹקֵחַ מִשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹפַעַת וּמְאִירָה לַכֹּל, וּמִתְזַוֵּג לָזֶם בְּלָזֶם, וְהוּא מִשְׁנֶה. וּבְכָל מָקוֹם סוֹד שֶׁל לָזֶם נְקֵבָה הִיא, מִשּׁוּם כָּךְ שְׁמֵנָה כָּתוּב וְלֹא שָׁמֵן, וְכָתוּב (בראשית לט) כִּי אִם הַלָּזֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, זוֹ אִשְׁתּוֹ.

תשנו וְאִם תֹּאמַר, (שמואל-א ט) וְהַלָּזֶם אָזֹל מִכֵּלֵינוּ, וְלֹא כָּתוּב אָזְלָה? לִשְׁאָר הַמָּזוֹן קוֹרְאִים לָזֶם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים מַה הוּא שְׁאָר הַמָּזוֹן וּמַה הוּא לָזֶם מַמָּשׁ. לָזֶם שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל מָקוֹם זָכָר, לָזֶם תַּזְזִתּוּן בְּכָל מָקוֹם נְקֵבָה. וְאָנוּ מְצָאנוּ שֶׁלְּפָעָמִים כָּתוּב זָכָר וְלִפְעָמִים נְקֵבָה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד, זֶהוּ כְּמוֹ זֶה, וְהַכֹּל יָפֶה.

תשנז בֹּא רְאֵה, אֲשֶׁר רָשׁוּם לְמַעְלָה וְרָשׁוּם לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי כֻלָּה, וְעַל כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַיָּם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְנִתְקָן בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים-א ז) וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – נִתְקָן לְמַעְלָה וְנִתְקָן לְמַטָּה בָּאָרֶץ. נִתְקָן לְמַעְלָה בְּתִקּוּנִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְנִתְקָן לְמַטָּה בִּשְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵלָּלוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כָּךְ שְׁכִינָה לְמַעְלָה וּשְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁבִיל [בְּתוֹכָם שֶׁל] יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים [וּבִשְׁנֵי שְׁבָטִים] [וּבִשְׁנֵי צְדָדִים] נִכְלֶלֶת וְנִתְקָנֶת. אֲשֶׁר בְּתִקּוּנֶיהָ עוֹמֵד כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים.

תשנח וְאִם לֹא שֶׁגְּלָה מִשָּׁה – לֹא נוֹדַע, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ, לְהַרְאוֹת אֵיפָה הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהוּא מַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְּׁזָזָה מִלְּמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר וְגוֹ׳.

תשנט רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר. הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא עוֹלָם שֶׁל זָכָר. כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה דָּבָר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וָמַעְלָה, הַכֹּל הוּא זָכָר. מִנַּיִן לָנוּ? מֵעוֹלָה. לָמָּה נִקְרֵאת עוֹלָה? מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה מֵעַל הַנְּקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ (ויקרא א) עֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ וְגוֹ׳.

תשס לָמָּה תָּמִים? וְכִי זַוְתִּיכוֹת זַוְתִּיכוֹת צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁאוֹמֵר תָּמִים?! מַה זֶּה תָּמִים? אֶלָּא כַּכָּתוּב, הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָּמִים. מָתַי תָּמִים? בְּשָׁעָה [בִּמְקוֹם] שֶׁנִּמּוֹל, שֶׁהֲרֵי הַזָּכָר אֵינוֹ, וְלֹא נוֹדָע אֶלָּא רַק בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תָּמִים, וּמַהוּ? זוֹ אוֹת הַבְּרִית, שֶׁבָּהּ נוֹדָע הַזָּכָר מִן הַנְּקֵבָה, כַּכָּתוּב (שם י) אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה. מִשּׁוּם כָּךְ זָכָר תָּמִים, שֶׁנּוֹדָע בּוֹ אֵיבָר זֶה וְלֹא יְסָרְסוּ אוֹתוֹ.

תשסא וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (ויקרא ד) נְקֵבָה תְּמִימָה? כָּךְ הוּא וַדַּאי. כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק תָּמִים, כָּךְ נִקְרָא צֶדֶק תְּמִימָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נָטְלָה מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה, שֶׁעוֹלָה מִן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּמִמָּקוֹם זֶה וָמַעְלָה הַכֹּל הוּא זָכָר, וּמִן הַנְּקֵבָה וָמַטָּה הַכֹּל הוּא נְקֵבָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

תשסב וְאִם תֹּאמַר, כָּךְ גַּם הַנְּקֵבָה שֶׁלְּמַעְלָה. אֶלָּא סִיּוּם הַגּוּף מַרְאֶה עַל כָּל הַגּוּף שֶׁהוּא זָכָר, רֹאשׁ הַגּוּף נְקֵבָה, עַד שֶׁיּוֹרֵד לַסִּיּוּם, וּכְשֶׁהַסִּיּוּם נִרְאֶה, הֲרֵי עוֹשֶׂה הַכֹּל זָכָר. אֲבָל כָּאן רֹאשׁ וָסוֹף נְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי כָּל תִּקּוּן הַגּוּף נְקֵבָה.

תשסג בֹּא רְאֵה, סוֹד עֶלְיוֹן אֶזְדָּ יֵשׁ בְּדָבָר זֶה, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף בְּתוֹךְ אָזְנָיו. כֵּיוָן שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַרְבָּעָה דְגָלִים בַּשְּׁכִינָה, בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְהִתַּקֵּן בָּהֶם, גָּרַע מֵהֶם אֶת יוֹסֵף, וְשָׂם בִּמְקוֹמוֹ אֶת אֶפְרַיִם. מָה הַטַּעַם הִסְתַּלֵּק מֵהֶם יוֹסֵף? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם זֶטְאוֹ – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא צַדִּיק.

תשסד אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – יוֹסֵף הָיָה רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, שֶׁכָּתוּב בֵּן פֹּרַת יוֹסֵף בֵּן פֹּרַת עֲלֵי עָיִן, וְכָתוּב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁם נִוּוֹנִית אֶבֶן יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת. אֶבֶן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעָלֶיהָ אָמַר דָּוִד (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהֲרֵי הוּא וַדַּאי צַדִּיק, מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.

תשסה וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל תִּקּוּנֵי הַשְּׁכִינָה הֵן נְקֵבוֹת, הִסְתַּלֵּק יוֹסֵף מִשָּׁם וְהִתְמַנָּה תַּזְוַתָּיו אֶפְרַיִם, וְהוּא נְקֵבָה לְתִקּוּנֶיהָ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּךְ,

הִתְמַנָּה לְצַד מַעֲרָב, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה הַנְּקֵבָה, וְאוֹתוֹ רֹשֶׁם שֶׁהוּא זָכָר הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל נְקֵבָה וְלֹא עוֹלָם שֶׁל זָכָר, וְכָל תִּקּוּנֶיהָ דּוֹרְשִׁים נְקֵבוֹת.

תשׂסו וּמִשּׁוּם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, וְהִתְמַנָּה אֶפְרַיִם תַּזְזְתָּיו. וְעַל כֵּן כָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תִּקּוּנִים שֶׁל שְׁכִינָה, וְכֻלָּם צְרִיכִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, זוּץ מִדַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הָאֵיבָרִים זָכָר, וְלֹא צָרִיךְ לְהַכְזִישׁ [אותו].

תשׂסז נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻזָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר, הַיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה. מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְאֵין קוֹל בְּלִי דִבּוּר. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל נִשְׁלָז מִמָּקוֹם עָמֹק שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁלוּז מִלְּפָנָיו לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, שֶׁאֵין קוֹל בְּלִי דִבּוּר, וְלֹא דִבּוּר בְּלִי קוֹל. וְזֶה כְּלָל שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַפְּרָט, וּפְרָט שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַכְּלָל, וְזֶה קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִדָּרוֹם וּמַנְהִיג אֶת הַמַּעֲרָב, יוֹרֵשׁ לִשְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר וְגוֹ', יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. לְמַעְלָה זָכָר, לְמַטָּה נְקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻזָה, נְקֵבָה לְמַטָּה. כְּמוֹ זֶה זָכָר לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר. הַנֹּתֵן כָּתוּב, וְלֹא הַנּוֹתֶנֶת.

תשׂסז בֹּא רְאֵה, מַזְזַשָּׁבָה רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מַזְזַשָּׁבָה, הִיא בִּפְנִים נִסְתֶּרֶת וְלֹא נוֹדַעַת, כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֶּׁטֶת מַזְזַשָּׁבָה זוֹ יוֹתֵר, בָּאָה לְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה הָרוּזַ, וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרֵאת בִּינָ"ה, וְזֶה לֹא נִסְתָּר כְּבַתְּזִלָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר, רוּזַ זוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹצִיאָה קוֹל כָּלוּל מֵאֵשׁ מַיִם וְרוּזַ, שֶׁהֵם צָפוֹן דָּרוֹם וּמִזְרָז. וְהַקּוֹל הַזֶּה כְּלָל שֶׁל כָּל שְׁאָר הַזְזַיָּלוֹת, וְקוֹל זֶה מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְזֶה נוֹתֵן דָּבָר מְתֻקָּן, מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל נִשְׁלַז מִמְּקוֹם הָרוּזַ, וּבָא לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, לְהוֹצִיא דְבָרִים יְשָׁרִים.

תשׂסט וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, הוּא מַזְזַשָּׁבָה, הוּא בִּינָה, הוּא קוֹל, הוּא דִּבּוּר, וְהַכֹּל אֶזָּד. וְהִיא הִיא הַמַּזְזַשָּׁבָה, רֵאשִׁית הַכֹּל, וְלֹא הָיָה פֵּרוּד, אֶלָּא הַכֹּל אֶזָּד וְקֶשֶׁר אֶזָּד, שֶׁהִיא מַזְזַשָּׁבָה מַמָּשׁ שֶׁנִּקְשְׁרָה בְּאַיִן וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְזֶה הוּא (זכריה יד) ה' אֶזָּד וּשְׁמוֹ אֶזָּד. וְעַל זֶה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר כָּתוּב, זֶה הַגּוּף.

תשׂע סִיּוּם הַגּוּף, זֶה שֶׁכָּתוּב בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן. לָמָּה פַּעֲמַיִם? אֶלָּא בֵּן פֹּרָת לְמַעְלָה, בֵּן פֹּרָת לְמַטָּה. וְלָמָּה אֵינוֹ בֵּן פֹּרָת לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי הַמַּלְכָּה? מִשּׁוּם שֶׁבָּנוֹת צָעֲדָה לִהְיוֹת עֲלֵי שׁוּר,

שֶׁצְּרִיכִים בָּנוֹת לִתְקוּנֶיהָ וְלֹא בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל וְגוֹ'. רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל, אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים.

תשעא בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא מִקַּבֶּלֶת מַלְכוּת קְדוֹשָׁה שְׁלֵמָה עַד שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת בָּאָבוֹת, וּכְשֶׁמִּתְזַוֶּגֶת בָּאָבוֹת, נִבְנֶה בִּנְיָן שָׁלֵם מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַזָּכָר, וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא שֶׁבַע שָׁנִים, כִּי כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים בּוֹ.

תשעב וְסִימָן לַדָּבָר – (מלכים-א ו) וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים, זֶה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְלֹא כָּתוּב בְּשֶׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כָּתוּב בְּשִׁשֶּׁת, וְכָתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שִׁבְעָה יָמִים, וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [כְּמוֹ זֶה וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים], וְאֵלֶּה נִקְרָאִים עוֹלַם הַזָּכָר [וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה].

תשעג כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה יֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים, סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוָתוֹן, וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב (מלכים-א ז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵם אַרְבָּעָה עָשָׂר? אֶלָּא לְהַרְאוֹת עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוָתוֹן, וְהֵם שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים. אֵלּוּ זְכָרִים וְאֵלּוּ נְקֵבוֹת. אֵלּוּ הַנְּקֵבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל, אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהֵם עָשׂוּ זַיִל, כַּכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְוַנֵּה יְהוּדָה וְגוֹ', וְכֵן כֻּלָּם.

תשעד וְאִם תֹּאמַר רַבּוֹת, וַהֲרֵי הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר וְלֹא יוֹתֵר, זוּץ מֵאוֹתוֹ הַזַּיִל שֶׁעָשׂוּ, מַה זֶּה רַבּוֹת? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, כְּמוֹ גָּדְלָה. וְכֵן רַבּוֹת גְּדוֹלוֹת, עֶלְיוֹנִים וּגְדוֹלִים עַל הַכֹּל, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים (תהלים קד) זַיּוֹת גְּדֹלוֹת. עָשׂוּ זָיִל – אוֹתוֹ זַיִל שֶׁעָשׂוּ שֶׁסְּמוּכִים עֲלֵיהֶם נִקְרָאִים זַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, לְהִתְזַוֵּג כְּאֶזֶד, לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַמַּלְכָּה, לְשַׁמֵּזַ בָּהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַזְוָתוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל. [וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים-א ז) עַמּוּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה וְגוֹ', וְכָתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה. הַיְנוּ וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.]

תשעה וְעַל זֶה בָּנוֹת צְעָדָה עֲלֵי שׁוּר. בָּנוֹת צְעָדָה?! צוֹעֲדוֹת הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אוֹתָהּ הָעַיִן שֶׁכְּתוּבָה לְמַעְלָה, וּמִיהוּ? עַיִן מִשְׁפָּט, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵי עַיִן, וְהוּא עַיִן, צְעָדָה וּפוֹסַעַת לְקַזְוַת בָּנוֹת

לְתִקּוּנֶיהָ, וְזֶהוּ בָּנוֹת צָעֲדָה, וְלֹא בָנִים. בָּנוֹת צָעֲדָה, הִסְתַּכְּלָה לְתִקּוּנֶיהָ, וְלֹא בָנִים. וַיְמָרֲרוּהוּ וָרֹבּוּ – בְּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל אַהֲבָה אֵלָיו, כַּכָּתוּב (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי. וְעַל זֶה וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי זִצִּים.

תשעו וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ, זוֹ קֶשֶׁת. מַה זֶּה קֶשֶׁת? זוֹ בַּת זוּגוֹ. בְּאֵיתָן – זוּזֶק הִלְבִּישָׁה עָלָיו, שֶׁלֹּא נֶזֶזְלַשׁ כּוֹזָהּ, שֶׁהֲרֵי יָדְעָה שֶׁיּוֹסֵף לֹא יִסְטֶה בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל אוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

תשעז וַיָּפֻזּוּ, מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) הַנֶּזֶזְמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב, וְכָתוּב (איוב כזז) וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. הִתְכַּבְּדוּ זְרוֹעוֹתָיו בְּמַרְגָּלִית עֶלְיוֹנָה. מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב – מֵאוֹתָם שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁהִתְזַזֵּק בָּהֶם יַעֲקֹב. מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל – מִשָּׁם נִזּוֹנֵית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עוֹד, מֵאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר צְדָדִים נִזּוֹנֵית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, שֶׁהֵם צָפוֹן וְדָרוֹם, וְהִיא נִתְּנָה בֵּינֵיהֶם וְהִתְבָּרְכָה מֵהֶם, וְנִזּוֹנָה מֵהֶם עַל [דַּרְגָּה] יְדֵי צַדִּיק.

תשעזז בֹּא רְאֵה, לְיוֹסֵף נוֹסְפָה בְּרָכָה אַזֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ, אֵל אָבִיךָ יַעַזְרֶךָּ צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה מֵאֵל אָבִיךָ וְאַזַּר כָּךְ וְיַעְזְרֶךָּ? וְאֵת שַׁדַּי, וְאֵל שַׁדַּי צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מג) וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָהֶם רַזְזַמִּים לִפְנֵי הָאִישׁ. וִיבָרֲכֶךָּ, יְבָרֶכְךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת!

תשעט אֶלָּא הוֹרִישׁוֹ מִלְּמַעְלָה וּמַטָּה. הוֹרִישׁוֹ מִלְּמַעְלָה, מֵאֵל אָבִיךָ, שֶׁהוּא יְרֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וְיַעְזְרֶךָּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזְזַלִּיף מָקוֹם זֶה לְמָקוֹם אַזֵּר, וְשֶׁסִּיּוּעוֹ יִהְיֶה מִמָּקוֹם זֶה וְלֹא מֵאַזֵּר.

תשפ וְאֵת שַׁדַּי, מַה זֶּה וְאֵת שַׁדַּי? אֶלָּא זוֹ דַּרְגָּה אַזֶּרֶת תַּזְזִתּוֹנָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם אֶת ה' – זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ (ישעיה ו) וָאֵרֶא אֶת ה', אֶת לְרַבּוֹת. וְאֶת – לְהַכְלִיל יוֹם בְּלַיְלָה וְלַיְלָה בְּיוֹם, כַּכָּתוּב וְאֵת שַׁדַּ"י, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָמוֹת.

תשפא עוֹד, לָמָּה לֹא אָמַר וְאֵל שַׁדַּי, שֶׁהֲרֵי גַּם כֵּן מַשְׁמָע כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַזְזַמִּים, הַכֹּל מָקוֹם אֶזָּד הוּא, לָמָּה הִשְׁאִיר ל' וְכָתַב ת'? אֶלָּא זֶהוּ סוֹד, שֶׁכְּשֶׁאוֹתָם שְׁבִילִים יוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת הַשָּׁמַיִם – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן יוֹצְאִים לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְאֵת הָאָרֶץ – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים

וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְהַשָּׁמַיִם כּוֹלְלִים הַכֹּל כְּאֶזֶּוד, וְאָז מִתְעַטֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּכֹּל וְיוֹשֶׁבֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת אָז מִשָּׁם, וְעַל זֶה וְאֵת שַׁדַּי.

תשפב וִיבָרֶכְךָ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד קִיּוּם וְיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וָא"ו, יֵשׁ לוֹ תּוֹסֶפֶת וְקִיּוּם. עַד כָּאן כְּלָל, וְאַזַּר כָּךְ עָשָׂה פֵּרָט, שֶׁכָּתוּב בִּרְכַּת שָׁמַיִם וְגוֹ'.

תשפג בִּרְכַּת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכַּת הוֹרַי. וַדַּאי שֶׁבִּרְכַּת אָבִיךָ גָּבְרוּ, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הוֹרִישׁ שֶׁבַּזּוּ שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר מֵהָאָבוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה שָׁלֵם בַּכֹּל, וְהַכֹּל נָתַן לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק נוֹטֵל הַכֹּל וְיוֹרֵשׁ הַכֹּל כְּאֶזֶּוד, וְכָל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ. הוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף כֻּלָּם נִתְקָנוּ לְהוֹרִיק בּוֹ בְּרָכוֹת, וְאָז נַעֲשָׂה נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן.

תשפד מַה זֶּה מֵעֵדֶן? אֶלָּא בְּכָל שָׁעָה שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים יוֹשְׁבִים בְּקֶשֶׁר אֶזֶּוד, וְהֵם בְּעִדּוּן שֶׁל הִשְׁתּוֹקְקוּת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכֻלָּם מֵעִדּוּן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלָּהֶם מְרִיקִים בּוֹ, וְנַעֲשָׂה נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן וַדַּאי. עוֹד מֵעֵדֶן – מֵזְכִּמָּה עֶלְיוֹנָה שׁוֹפֵעַ הַכֹּל לְהִמָּשֵׁךְ, וְעוֹשֶׂה נָהָר, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאָז הַכֹּל בִּבְרָכוֹת, וְהַכֹּל אֶזֶּוד.

תשפה עַד תַּאֲוַת גִּבְעַת עוֹלָם, [זֶה עַד] תְּשׁוּקַת אוֹתָן גִּבְעוֹת עוֹלָם, וּמִי הֵם? שְׁתֵּי נְקֵבוֹת, אַזּוּת לְמַעְלָה וְאַזּוּת לְמַטָּה, שֶׁכָּל אַזּוּת נִקְרֵאת עוֹלָם. וּתְשׁוּקַת כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף בְּאוֹתָן שְׁתֵּי אִמָּהוֹת. תְּשׁוּקָה לִינֹק מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה), וּתְשׁוּקָה לְהִקָּשֵׁר בָּאֵם הַתַּזְּתוֹנָה, וּתְשׁוּקַת הַכֹּל אֶזֶּוד. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם [כְּרָאוּי]. תִּהְיֶיךָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וְגוֹ', לְהִתְבָּרֵךְ אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק וְלִטֹּל הַכֹּל כָּרָאוּי.

תשפו אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דַּרְגָּה זוֹ, אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אֶזֶּוד וְאֶזֶּוד יֹאמַר דָּבָר, וְנֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ.

תשפז פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פָּסוּק אַזְּרֵיהוּ, בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף וְגוֹ'. בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף, לָמָּה זְאֵב? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ נִרְשָׁם בַּכִּסֵּא, שֶׁהֲרֵי כָּל הַזַּזִּיּוֹת, קְטַנּוֹת וּגְדוֹלוֹת, רְשׁוּמוֹת שָׁם, כַּכָּתוּב (תהלים קד) זַזִּיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת, וְהַכִּסֵּא שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה כָּךְ נִרְשָׁם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

תשפח עוֹד זְאֵב יִטְרָף, שֶׁהֲרֵי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה בְּזֶלְקוֹ, וּמִזְּבֵחַ הוּא זְאֵב. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁבִּנְיָמִין הוּא זְאֵב – לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַמִּזְבֵּחַ

שֶׁהָיָה בְּזֶזְלְקוֹ הוּא זְאֵב, שֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר כָּל יוֹם, וּבִנְיָמִין הָיָה זָן אוֹתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הָיָה בְּזֶזְלְקוֹ, כִּבְיָכוֹל הוּא מְפַרְנֵס וְזָן אֶת הַזְּאֵב הַזֶּה. עוֹד זְאֵב יִטְרָף – זְאֵב יָזוּן, וּמִיהוּ? אֵלֶּה בַּעֲלֵי יְרִיבוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה לְקַטְרֵג, וְכֻלָּם נֶהֱנוּ וְנִתְקְנוּ מֵהַקָּרְבָּן, וּמְעוֹרְרִים הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה.

תשפט בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שָׁלָל. מַה זֶּה בַּבֹּקֶר יְזַלֵּק עַד? אֶלָּא בַּבֹּקֶר, שֶׁאַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְנִמְצֵאת שְׁעַת רָצוֹן, הַקָּרְבָּן עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת וְנַזַּזַת רוּזַז וְעוֹלָה עַד עַ"ד, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

תשצ עוֹד בַּבֹּקֶר, מַה זֶּה בַּבֹּקֶר? זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיָה אוֹכֵל קָרְבָּן אַזֵּר, וּמֶה הָיָה אוֹכֵל? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עַ"ד, וְהוּא כִּסֵּא עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עֲדֵי עַד, כַּכָּתוּב עֲדֵי עַד וְגוֹ'.

תשצא וּזְמַן אֲכִילָה בַּבֹּקֶר שֶׁל עַ"ד הוּא, וְהָעַ"ד הַזֶּה [כָּךְ גַּם כֵּן] לְמַעְלָה [כָּךְ נִקְרָא], שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) בִּטְזוּז בַּה' עֲדֵי עַד. וּבַבֹּקֶר, הַיְנוּ קָרְבָּן לַה' וַדַּאי. יֹאכַל עַד, וְלֹא אַזֵּר.

תשצב עוֹלֶה עָשָׁן, וְהִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה נִקְשֶׁרֶת, וּמִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה וְעוֹמְדִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְאֵשׁ [וְנֵר] דּוֹלֶקֶת וּמְאִירָה בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה, וְכֹהֵן מִתְעוֹרֵר, וּלְוִיִּם מְשַׁבְּזִים וּמַרְאִים שִׁמְזָזָה, וְאָז מִתְנַסֵּךְ הַיַּיִן לְהִתְקַשֵּׁר בַּמַּיִם, וְהַיַּיִן מֵאִיר וּמַרְאֶה שִׁמְזָזָה. מִשּׁוּם כָּךְ, יַיִן טוֹב לְמַטָּה לְהַרְאוֹת שִׁמְזָזָה לְיַיִן אַזֵּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל מִתְעוֹרֵר לְקֶשֶׁר שְׂמֹאל בַּיָּמִין.

תשצג וְלֶזֶם שֶׁהוּא סֹלֶת, מַלְכוּת שֶׁמְּעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת, לוֹקְזִים אוֹתָהּ שְׂמֹאל בַּיָּמִין, וּמְקַשְּׁרִים אוֹתָהּ בְּגוּף, וְאָז שׁוֹפֵעַ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן, וְלוֹקֶטֶת אוֹתוֹ עַל יַד הַצַּדִּי"ק. וְעַל זֶה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל סֹלֶת בְּשֶׁמֶן, וְנִקְשָׁר הַכֹּל כְּאֶזָּד, וְאָז עִדּוּן וְנַזַּזַת שֶׁל יִזּוּד אֶזָּד, וְלוֹקְטִים עִדּוּן וְנַזַּזַת שֶׁל הַיִּזּוּד כָּל אוֹתָם כְּתָרִים, וְנִקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, וְהַלְּבָנָה מְאִירָה, וְנִקְשֶׁרֶת בַּשֶּׁמֶשׁ, וְיוֹשֵׁב הַכֹּל בְּעִדּוּן.

תשצד וְאָז קָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזֵּר, וְעַל זֶה בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְלֹא לְאַזֵּר [עַד]. יֹאכַל עַד וְיִתְעַדֵּן וְיִתְקַשֵּׁר בְּקִשְׁרוֹ בַּתְּזוּלָה. מָתַי? בַּבֹּקֶר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כָּךְ יִתְבָּרְכוּ הָאֲזֵרִים.

תשׂצה וְעַל כָּךְ אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת זְזַבֵּרוֹ בַּבֹּקֶר עַד שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַיְנוּ בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְאַזַּר יִתְבָּרְכוּ הָאֲזֵזִרִים. וְלָעֶרֶב יְזַזֵּלֵק שָׁלָל, שֶׁהֲרֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ בַּבֹּקֶר, הַכֹּל נִקְרַב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה לְשָׁם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְבָּרֵךְ, הָיָה קוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְכָל שְׁאָר הַזְזַיָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמְזַזֵּלֵק לָהֶם בְּרָכוֹת לְכָל אֶזָּד וְאֶזָּד כָּרָאוּי, וְנָאֶה לוֹ, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבַּשְּׂמִים, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים.

תשׂצו וְהַיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ', בַּתְּזִזְלָה. אַזַּר כָּךְ זִזֵּלֵק לְכֻלָּם, וְאָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. מוֹרִיק בְּרָכוֹת לְכֻלָּם, וּמְזַזֵּלֵק לָהֶם לְכָל אֶזָּד וְאֶזָּד כָּרָאוּי לוֹ, וְלָכֵן וְלָעֶרֶב יְזַזֵּלֵק שָׁלָל, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ בַּתְּזִזְלָה, וְכָעֵת מְזַזֵּלֵק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. שֶׁלֹּא תֹאמַר שֶׁהַקָּרְבָּן נִקְרָב לָהֶם וְלֹא לְשׁוּם כֹּזַ אַזֵּר, אֶלָּא הַכֹּל נִקְרָב לַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וְהוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת וּמְזַזֵּלֵק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזֵּר.

תשׂצז אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּנִי, יָפֶה אָמַרְתָּ. עוֹד, הִתְעוֹרְרוּת אַזֶּרֶת שֶׁל הַקָּרְבָּן, [הַכֹּל] כְּדֵי לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת וּלְעוֹרֵר בְּרָכוֹת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. בַּתְּזִזְלָה קָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזֵּר. עַכְשָׁו תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּאֶזָּד, וְיִתְזַזְּבְּרוּ וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים.

תשׂצזז פָּתַזז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר פָּסוּק אַזְזָרָיו, כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְגוֹ'. כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל?! הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה כָּל אֵלֶּה? אֶלָּא לְזַזֵּבֵר [לַזְזְתֹּם] אוֹתָם לְמָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת מוֹרִיקִים לְשָׁם שְׁנֵים עָשָׂר. שְׁנֵים עָשָׂר וַדַּאי, קְשָׁרִים שֶׁל תִּקּוּנֵי הַגְּבִירָה, וְהִיא מִתְזַזֶּבֶרֶת עִמָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁנֵים עָשָׂר. וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם זֶה הַדִּבּוּר שׁוֹרֶה.

תשׂצט אֲשֶׁר דִּבֶּר, כָּאן קֶשֶׁר אֶזָּד לְהִתְזַזֵּבֵר מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְּמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, וְזֹאת הִתְזַזְּבְּרָה עִמָּם. אֲשֶׁר דִּבֶּר, הֲרֵי זִזְבּוּר זָכָר וּנְקֵבָה קָשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים, מִלְּמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. לַסּוֹף קָשַׁר אוֹתָם בַּמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה, זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזָּד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה כְּבִרְכָתוֹ? אֶלָּא כְּבִרְכַּת בַּת זוּגוֹ. אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ, שְׁנֵיהֶם כְּאֶזָּד.

תת פָּתַזז וְאָמַר, (תהלים קכז) יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם וְגו'. יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים בְּרָכוֹת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְהוּא כּוֹלֵל כָּל הַבְּרָכוֹת וְנוֹתֵן לָהּ. וְאַזַּר כָּךְ וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת בָּאוֹת מִזָּכָר וּנְקֵבָה. כְּמוֹ זֶה (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. יְבָרֶכְךָ ה' – מִזָּכָר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִנְּקֵבָה. יְבָרֶכְךָ ה' – מִזָּכוּר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִשָּׁמוּר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁנֵיהֶם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת. וְעַל זֶה, אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם.

תתא רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזז פָּסוּק וְאָמַר, וַיְכַל יַעֲקֹב לְצַוֹּת אֶת בָּנָיו וְגו'. וַיְכַל יַעֲקֹב לְצַוֹּת אֶת בָּנָיו, לְצַוֹּת? הָיָה צָרִיךְ (לכתב) לְבָרֵךְ! אֶלָּא שֶׁצִּוָּה אוֹתָם אֶל הַשְּׁכִינָה לְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶיהָ. עוֹד, שֶׁצִּוָּה אוֹתָם עַל עִסְקֵי הַמְּעָרָה, שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְגַן עֵדֶן, שֶׁשָּׁם קָבוּר אָדָם הָרִאשׁוֹן.

תתב בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא קִרְיַת אַרְבַּע. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִקְבְּרוּ אַרְבָּעָה זוּגוֹת: אָדָם וְזַוָּה, אַבְרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק וְרִבְקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה. הֲרֵי יֵשׁ כָּאן קֻשְׁיָא, שֶׁשָּׁנִינוּ, הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, וּמֶרְכָּבָה לֹא פָּזוּת מֵאַרְבָּעָה, וְשָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִוֵּג אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם וְנַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגו', שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְזַוֵּג לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אִם כָּךְ, דָּוִד צָרִיךְ [לְהִתְקַשֵּׁר] לְהִקָּבֵר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, וְיִהְיֶה קִרְיַת אַרְבַּע עִמּוֹ, אָז מָה הַטַּעַם לֹא נִקְבַּר עִמָּהֶם?

תתג אֶלָּא, דָּוִד הַמֶּלֶךְ מָקוֹם מְתֻקָּן הָיָה לוֹ כָּרָאוּי, וּמִיהוּ? צִיּוֹן, לְזַוֵּג אוֹתוֹ כְּאֶזֶד. וְאָדָם שֶׁנִּקְבַּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, הֲרֵי הֵם נִקְבְּרוּ עִמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ רִאשׁוֹן, וְנֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ הַמַּלְכוּת וְנִתְּנָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הִתְקַיֵּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁעַל אָדָם נִגְזְרוּ אֶלֶף שָׁנִים, וְהֶעֱבְרוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְעִים שָׁנִים, יָמָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהוּא נָתַן אוֹתָם, וְהָאָבוֹת אֵיךְ יָקוּמוּ עַד שֶׁיָּבֹא דָּוִד הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא זָכָה לִמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי לוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְבַּר עִם הָאָבוֹת.

תתד זֹאת וְעוֹד, הָאָבוֹת שְׁרוּיִים בִּמְקוֹם שֶׁל זָכָר, וְדָוִד בִּמְקוֹם שֶׁל נְקֵבָה, וְהָאָבוֹת נִקְבְּרוּ עִמָּם הַנְּקֵבוֹת, וְדָוִד נִקְבַּר וְהִתְזַוֵּג בִּמְקוֹם שֶׁל זָכָר, דָּבָר כָּרָאוּי לוֹ.

תתה וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹשֵׁב בִּמְקוֹם שֶׁל זַזִּים. כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוֹרִיד רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וְהִתְכַּנֵּס וְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו.

פָּתַזּז וְאָמַר, (שם פב) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְזַזְצָרוֹת ה׳. דָּבָר זֶה הֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ הַזְּזַבְרִים.

תתו אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מְדוֹרִים תַּזְזְתוֹנִים וְיֵשׁ מְדוֹרִים עֶלְיוֹנִים. בָּעֶלְיוֹנִים לֹא [מְדוֹרִים] שׁוֹרִים שָׁם, וּמִי הֵם? אוֹתָם בָּתִּים פְּנִימִיִּים וּבָתִּים זִיצוֹנִיִּים הֵם נִקְרָאִים זַזְצָרוֹת ה׳, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים שָׁם בְּאַהֲבָה וּתְשׁוּקָה אֶל הַנְּקֵבָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר לַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא אֲזוּזָה בִּתְשׁוּקָה שְׁלֵמָה וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ.

תתז יַעֲקֹב לֹא מֵת, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נֶאֱמַר בּוֹ מָוֶת, אֶלָּא וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֵף אֶל עַמָּיו. רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֵּאָסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה. הַשֶּׁמֶשׁ לֹא מֵת, אֶלָּא מִתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם וְהוֹלֵךְ לַלְּבָנָה.

תתזז בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנֵּס יַעֲקֹב, הֵאִירָה הַלְּבָנָה, וּתְשׁוּקַת הַשֶּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן הִתְעוֹרְרָה אֵלָיו, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשֶּׁמֶשׁ עוֹלֶה, מִתְעוֹרֵר שֶׁמֶשׁ אַזֵּר, וְנִדְבָּקִים זֶה בָּזֶה וְהַלְּבָנָה מְאִירָה.

תתט אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהָעֶלְיוֹן, עוֹלַם הַזָּכָר, נִקְשָׁר בַּתַּזְזְתוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְהַתַּזְזְתוֹן נִקְשָׁר לָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה.

תתי וַהֲרֵי נֶאֱמַר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כַּכָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁתֵּי נְקֵבוֹת הֵן – אֶזֶד מִתַּקֵּן בַּזָּכָר וְאֶזֶד בַּנְּקֵבָה. זֶה שֶׁבַע [שַׁבָּת], וְזֶה בַּת שֶׁבַע. זוֹ אֵם וְזוֹ אֵם. זוֹ נִקְרֵאת אֵם הַבָּנִים, וְזוֹ נִקְרֵאת אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ׳. בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – בַּמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (מלכים–א יא) בַּת שֶׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה.

תתיא וְכָתוּב (שם ה) וַתֵּרֶב זִכְמַת שְׁלֹמֹה. זִכְמַת שְׁלֹמֹה – זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ. דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ, פָּסוּק זֶה לֹא נוֹדָע מַהוּ הַסֵּתֶר שֶׁלּוֹ, אֶלָּא דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ – דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ מִשּׁוּם אֵל שֶׁהוּא מֶלֶךְ. וּמִיהוּ? זֶה (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם. וְאֵל שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תתיב לְמוּאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב מ) לְמוֹ פִי. לְמוּאֵל מֶלֶךְ, שֶׁהִיא בַּת שֶׁבַע. מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, כְּשֶׁהִתְגַּלָּה עָלָיו בְּגִבְעוֹן בַּזְּלוֹם הַלַּיְלָה.

תתיג בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הִתְכַּנֵּס לַלְּבָנָה וְעָשָׂה בָּהּ פֶּרוֹת לָעוֹלָם, וְאֵין לְךָ דּוֹר בָּעוֹלָם שֶׁאֵין בּוֹ פְּרִי שֶׁל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא

עוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִיא מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וַדַּאי.

תתיד אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגוֹ' כִּי אִתְּךָ אָנִי. כִּי אִתִּי אַתָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כִּי אִתְּךָ אָנִי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

תתטו רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד וְגוֹ', וְכָתוּב וַיַּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגֹרֶן הָאָטָד וְגוֹ'. בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם, מָה אִכְפַּת לָנוּ שֶׁהֵם בָּאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד? וּמָה הַטַּעַם כִּנּוּ אֲבֵלוּת זוֹ לְמִצְרַיִם, הֲרֵי צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב אֵבֶל יִשְׂרָאֵל, מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם?

תתטז אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ, כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, הִתְבָּרְכָה הָאָרֶץ בִּגְלָלוֹ, וְנִילוּס הָיָה יוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הָאָרֶץ. וְעוֹד, שֶׁפָּסַק הָרָעָב בִּגְלַל יַעֲקֹב, וְעַל כָּךְ הַמִּצְרִים עָשׂוּ אֵבֶל, וְהִתְכַּנָּה עֲלֵיהֶם.

תתיז פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל מַה זֶּה יְמַלֵּל? יְדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! וְאִם תֹּאמַר שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ הַכָּתוּב, שֶׁהֲרֵי הַפְּסוּקִים הֵם כָּךְ – לֹא, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לְהַרְאוֹת דָּבָר, אַף כָּאן בָּא לְהַרְאוֹת דָּבָר. מִי יְמַלֵּל [גְּבוּרוֹת ה'], כַּכָּתוּב (דברים כג) וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת. גְּבוּרוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהֵם רַבִּים, שֶׁהֲרֵי כָּל גְּזֵרַת הַדִּין בָּאָה מִשָּׁם, וְלָכֵן מִי הוּא שֶׁיְּסַלֵּק וְיַעֲבִיר גְּזֵרָה אַזַּת מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

תתיז עוֹד, מִי יְמַלֵּל וִידַבֵּר, הַכֹּל אֶזֶד. יְדַבֵּר, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה וְכַמָּה גְּבוּרוֹת הֵן שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, כַּמָּה בַּעֲלֵי דִינִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי מְגִנִּים, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזֵּזַקִּים, וְהַדִּבּוּר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם.

תתיט וּבַמָּה יְדוּעוֹת? כֻּלָּם בְּהַגָּדָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סוֹד הַזְּכִמָּה, שֶׁהֲרֵי בְּדִבּוּר וּבַאֲמִירָה לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וְלָדַעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגָּדָה הֵן יְדוּעוֹת, כַּכָּתוּב (תהלים קמה) דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ. בְּסוֹד זֶה יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרָתְךָ, שֶׁהִיא גְּבוּרָה תַּזְזִתּוֹנָה, יְדַבֵּרוּ, שֶׁכָּתוּב וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ.

תתכ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, שֶׁרַבִּים הֵם [הַדְּרָגוֹת] הַדִּינִים שֶׁנּוֹדָעִים וּמְזֻוָּגִים בִּתְהִלָּה, וְכַמָּה זְוָגוֹת וְכַמָּה מַזְוָנוֹת שֶׁמִּתְזַוְּגִים בָּהּ, כַּכָּתוּב (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו, וְעַל זֶה מִי יָכוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ?

תתכא בֹּא רְאֵה, הַמִּצְרִים כֻּלָּם הָיוּ זְזַכְמִים, וּמִצַּד הַגְּבוּרָה יָצְאוּ, כַּמָּה זְזַיָּלוֹת וְכַמָּה מַזְזַנּוֹת וְכַמָּה דְרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַדְּרָגוֹת הַתַּזְזִתּוֹנוֹת, וְהַמִּצְרִים הָיוּ מְכַשְּׁפִים וַזְזַכְמִים בָּהֶם, וְיוֹדְעִים נִסְתְּרוֹת הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכְּלוּ, שֶׁהֲרֵי שֶׁבִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב קַיָּם בָּעוֹלָם, אֵין עַם שֶׁיִּשְׁלֹט עַל בָּנָיו, וְיָדְעוּ שֶׁהֲרֵי יִשְׁתַּעְבְּדוּ בְיִשְׂרָאֵל זְמַנִּים רַבִּים.

תתכב כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב מֵת, שָׂמְזוּ. הִסְתַּכְּלוּ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגֹרֶן הָאָטָד, שֶׁהוּא גְּזֵרַת הַדִּין הַשּׁוֹלֵט. אָטָ"ד בְּגִימַטְרִיָּא יָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְמָקוֹם זֶה, רָאוּ הַגְּבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהָאָטָד הַזֶּה. וְלָמָּה נִקְרָא אָטָד? אֶלָּא מָה אָטָד יוֹצְאִים קוֹצִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, כָּךְ גַּם יָ"ד יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה אֶצְבָּעוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה בְּכַמָּה גְּבוּרוֹת, בְּכַמָּה דִינִים, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת, אָז וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרָיִם. וַדַּאי אֵבֶל כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם, וְלֹא לְאַזְזֵר.

תתכג רַבִּי שִׁמְעוֹן פֵּרַשׁ אֶת הַפָּרָשָׁה. יָצְאוּ מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה. אָמַר, רָאִיתִי שֶׁיּוֹם זֶה יִפֹּל בַּיִת בָּעִיר, וְיֵעָדְרוּ שְׁנֵי [בְּנֵי] רוֹמָאִים מְקַטְרְגִים. אִם אֲנִי בָּעִיר, לֹא יִפֹּל הַבַּיִת. זָזְרוּ לְתוֹךְ הַמְּעָרָה וְיָשְׁבוּ.

תתכד פָּתַזז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים וְגוֹ'. צַהֲלִי קוֹלֵךְ, פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְשַׁבַּזַּזַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל מְשֻׁבָּזז, וְעַל כָּךְ צַהֲלִי קוֹלֵךְ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְשַׁבֵּזַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל, צָרִיךְ לוֹ קוֹל נָעִים שֶׁיֶּעֱרַב לָאֲזֵזִים שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – לֹא יָקוּם לְהָרִים קוֹל.

תתכה בֹּא רְאֵה, לְוִיִּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר זז) וּמִבֶּן זְזַמִּשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקּוֹלוֹ [דַּרְגָּתוֹ, וְאִם] נָמוּךְ, וְלֹא יֶעֱרַב לָאָזְנַיִם כִּשְׁאָר זְזַבֵּרָיו, אָז מַעֲבִירִים מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה הַזֶּה [מֵהַזַּיָּלִים] שֶׁל מַעְלָה, שֶׁעוֹמְדִים לְנַגֵּן לָעֲבוֹדָה הַזּוֹ וּלְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי.

תתכו הַזְזַיָּלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, זְזַיָּלוֹת וּמַזְזַנּוֹת כְּנֶגֶד הַתַּזְזִתּוֹנִים, לְשַׁבֵּזַ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְזַמֵּר לָהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. וּמִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּזַּזַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר הַכָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים, בַּת הָאָבוֹת.

תתכז עוֹד בַּת גַּלִּים – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא גַּלִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בּוֹ, וְנִכְלָל בּוֹ תִּלֵּי תִלִּים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ לַכֹּל. עוֹד בַּת גַּלִּים – כַּכָּתוּב (שיר ד) גַּל נָעוּל, וְכָל אוֹתָם גַּלִּים וּמַעְיָנוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵהָעוֹלָם הַבָּא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בַּת גַּלִּים.

תתכזז בֹּא רְאֵה, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. בַּתְּזִזְלָה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, שֶׁהוּא כְּדֵי לְזַמֵּר וּלְהָרִים קוֹל, וְאַזַּר כָּךְ כָּתוּב הַקְשִׁיבִי. אִם כָּךְ, אָז לָמָּה צַהֲלִי קוֹלֵךְ, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הַקְשִׁיבִי? אֶלָּא צַהֲלִי כְּדֵי לְשַׁבֵּזַז וּלְזַמֵּר. בֹּא רְאֵה, אִם יִשְׂרָאֵל מַתְזִזִילִים לְשַׁבֵּזַז וּלְזַמֵּר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב הַקְשִׁיבִי, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּזִזִים וּמְזַמְּרִים בִּשְׁבִילָהּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, וְכָתוּב הַקְשִׁיבִי.

תתכט לַיְשָׁה – מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה. וְלַיְשָׁה זוֹ גְּבוּרָה, לִשְׁבֹּר כּוֹזוֹת וָזְזָזָקִים. עֲנִיָּה עֲנָתוֹת – מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה [עָלֶיהָ], עֲנִיָּה וַדַּאי, אֵין לָהּ לַלְּבָנָה אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ, אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

תתל עֲנָתוֹת הוּא שָׂדֶה, כְּפָר אֶזָּד, וְשׁוֹרִים בּוֹ כֹּהֲנִים עֲנִיִּים שֶׁמְּזַזְּרִים עַל הַפְּתָזִזִים [שֶׁל הַלְוִיִּם], וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיזַז בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם בְּנֵי אוֹתוֹ כְּפָר [קַלִּים], בְּזוּיִים הָיוּ בְּעֵינֵי הָעָם, וּבֵיתָם יוֹתֵר רֵיק מִכָּל הָעָם, פָּרָט לְמַה שֶּׁנּוֹתְנִים לָהֶם, כְּמוֹ עֲנִיִּים [קַלִּים] בְּזוּיֵי עַם. מִשּׁוּם כָּךְ לַלְּבָנָה אֵין אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְזַזֵּבֵר עִמָּהּ הַשֶּׁמֶשׁ הִיא מְאִירָה.

תתלא בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה. וְכִי עַל שֶׁהִזְמִין אֶת אֲדוֹנִיהָו נִקְרָא אִישׁ מָוֶת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא עֲנִיָּה עֲנָתוֹת.

תתלב וְאִם תֹּאמַר, (שם) וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי, מִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק שֶׁלֹּא הָרַג אוֹתוֹ? אֶלָּא אֶבְיָתָר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, זָכָה בּוֹ דָּוִד עַד שֶׁלֹּא עָלָה לַמַּלְכוּת, כְּשֶׁהָיָה אוֹרֵב לוֹ לְשָׁאוּל, וְהָיָה דַרְכּוֹ כְּעָנִי, [אַזַּר כָּךְ] כְּמוֹ זֶה אֶבְיָתָר. וְלִזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה, עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהָיְתָה בְּזֶזְדְוָה שֶׁל עֹשֶׁר, שֶׁהַכֹּל הָיָה לוֹ, לֹא זָכָה בְּאֶבְיָתָר.

תתלג וַדַּאי שְׂדֵה עֲנָתוֹת סוֹד הַדָּבָר הָיָה, וְיִרְמְיָה שֶׁקָּנָה אוֹתוֹ, הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל לָרֶשֶׁת סוֹד עֶלְיוֹן. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַלְּבָנָה, הִיא נִקְרֵאת שְׂדֵה תַּפּוּזִים. כְּשֶׁהִיא בְּעֹנִי, שְׂדֵה עֲנָתוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ תִּשְׁבַּזַּת שֶׁלְּמַטָּה עוֹשָׂה לָהּ עֹשֶׁר וּשְׁלֵמוּת.

תתלד כְּמוֹ שֶׁדָּוִד, כָּל יָמָיו הִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת לָהּ שְׁלֵמוּת וּלְנַגֵּן מִינֵי זֶמֶר לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּזַ לְמַטָּה, וּכְשֶׁדָּוִד הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הִשְׁאִיר אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וּשְׁלֹמֹה לָקַזּ אוֹתָהּ בְּעֹשֶׁר, בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה יָצְאָה מֵהָעֹנִי וְנִכְנְסָה לָעֹשֶׁר, שֶׁבָּעֹשֶׁר הַזֶּה שָׁלַט עַל כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ.

תתלה וְעַל זֶה, (שם י) אֵין כֶּסֶף [לא] נֶזְזְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אֶלָּא הַכֹּל זָהָב, שֶׁהִתְרַבָּה הַזָּהָב, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איוב כזז) וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ, שֶׁהֲרֵי עָפָר שֶׁלְּמַעְלָה הָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּבַהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְתָקְפּוֹ, הֶעָפָר נַעֲשֶׂה וּמִתְרַבֶּה הַזָּהָב.

תתלו בֹּא רְאֵה, מִן הֶהָרִים שֶׁכֹּזַ הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר שָׁם, עֲפַר הָאָרֶץ שֶׁבֵּין הֶהָרִים כֻּלָּם עוֹשִׂים זָהָב, וְאִלְמָלֵא זַיּוֹת רָעוֹת שֶׁרַבּוֹת שָׁם, לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים, מִשּׁוּם שֶׁתֹּקֶף הַשֶּׁמֶשׁ מַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב.

תתלז מִשּׁוּם כָּךְ בִּימֵי שְׁלֹמֹה אֵין כֶּסֶף נֶזְזְשָׁב לִמְאוּמָה, שֶׁהֲרֵי תֹּקֶף הַשֶּׁמֶשׁ מִסְתַּכֵּל בֶּעָפָר וּמַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב. וְעוֹד, שֶׁאוֹתוֹ עָפָר הוּא צַד הַדִּין. כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, נוֹטֵל תֹּקֶף וּמִתְרַבֶּה זָהָב. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל שְׁלֹמֹה בָּהּ, שִׁבַּזּ וְהִכְרִיז וְאָמַר, (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְגוֹ׳.

תתלזז וְעַל זֶה שְׁלֹמֹה לֹא הִצְטָרֵךְ לְנַגֵּן כְּמוֹ דָוִד, אֶלָּא שִׁירָה שֶׁהִיא אַהֲבָה שֶׁל עֹשֶׁר, שֶׁהִיא אוֹר וְאַהֲבָה שֶׁכָּל הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָיוּ בָהּ, הַשֶּׁבַזּ שֶׁל הַגְּבִירָה כְּשֶׁיּוֹשֶׁבֶת בַּכִּסֵּא כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הוּא אָמַר.

תתלט כָּתוּב (מלכים–א י) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כַּאֲבָנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה זָהָב, וְהֶעָפָר נִקְשָׁר בַּשְּׁמֹאל בְּצַד הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי, וְהַשֶּׁמֶשׁ נִדְבָּק עִמָּהּ וְלֹא זָז מִמֶּנָּה.

תתמ שְׁלֹמֹה טָעָה בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁהַלְּבָנָה קָרְבָה לַשֶּׁמֶשׁ, וְהַיָּמִין מְזַזַּבֶּקֶת, וְהַשְּׂמֹאל תַּזַּת הָרֹאשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ זֶה לָזוֹ, אָמַר, הֲרֵי הִתְקָרְבוּ כְּאֶזָּד, יָמִין מַה כָּאן עוֹשָׂה, שֶׁהֲרֵי יָמִין אֵינָהּ אֶלָּא

כְּדֵי לְקָרֵב? כֵּיוָן שֶׁקָּרְבוּ זֶה בָּזֶה, לָמָּה צָרִיךְ? מִיָּד אֵין כֶּסֶף [לא] נֶזְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

תתמא אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה דָּזִיתָ אֶת הַיָּמִין – זַיֶּיךָ, אַתָּה תִּצְטָרֵךְ לְזֶסֶד בְּנֵי אָדָם וְלֹא תִמְצָא. מִיָּד סָטָה הַשֶּׁמֶשׁ מִכְּנֶגֶד הַלְּבָנָה, וְהַלְּבָנָה הִתְזִילָה לְהֵזָשֵׁךְ, וְהָיָה שְׁלֹמֹה מְזַזֵּר עַל הַפְּתָזִים וְאוֹמֵר (קהלת א) אֲנִי קֹהֶלֶת, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ זֶסֶד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדָּזָה אֶת הַיָּמִין וְלֹא הֶזְשִׁיב אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א י) אֵין כֶּסֶף [לא] נֶזְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה.

תתמב וְלָכֵן כָּל הַמַּרְבֶּה תִשְׁבָּזוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ (ישעיה י) הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה. כָּתוּב (איוב ד) לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי טֶרֶף וְגוֹ'. לַיִשׁ – הַיְנוּ לַיְשָׁה, כַּכָּתוּב זוֹק זֻזָּקָה. אֹבֵד – כַּכָּתוּב (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאֹבְדִים. מִבְּלִי טֶרֶף – מִשּׁוּם שֶׁהִיא בִּקְשָׁה [סִבָּה] עָלֶיהָ לָתֵת, כַּכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ.

תתמג וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ – מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזְּיָלִים, כְּשֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לָהֶם טֶרֶף, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶזָּד וְיוֹנְקִים כְּאֶזָּד. וּכְשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת מִבְּלִי טֶרֶף, שֶׁהַגָּלוּת גּוֹרֵם, וַדַּאי בְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים כְּדֵי לִמְצֹא לַעֲשׂוֹת דִּין. וְלָכֵן כְּשֶׁהַקָּרְבָּן נַעֲשֶׂה, הַכֹּל מִתְקָנִים וּמִתְקָרְבִים כְּאֶזָּד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עַכְשָׁו שֶׁקָּרְבָּן לֹא נַעֲשֶׂה, וַדַּאי שֶׁבְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין לָנוּ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ דִּין, שֶׁהֲרֵי לֹא מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

תתמד בֹּא רְאֵה, עַכְשָׁו תְּפִלַּת הָאָדָם מְעוֹרֶרֶת שְׁלֵמוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים, וְלָכֵן בַּתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים הָעוֹלָמוֹת. מִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – יִתְבָּרֵךְ. מִי שֶׁלֹּא מְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֹא מִתְבָּרֵךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ.

תתמה רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן לֹא נָתַן כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְאָדָם אַזֵּר לְבָרֵךְ, [שֶׁרָצָה לִטֹּל] אֶלָּא הוּא הִקְדִּים וְנָטַל אוֹתוֹ [בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל] בִּשְׁתֵּי יָדָיו וּמְבָרֵךְ. וַהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל אוֹתוֹ בְּיָמִין [וְלֹא בִשְׂמֹאל] וּבִשְׂמֹאל, וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ – יָפֶה הוּא. אֲבָל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כָּךְ צָרִיךְ כּוֹס, שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, שֶׁהֲרֵי

בְּכוֹס זוֹ שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת מֵאוֹתָן יְשׁוּעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו, וְשָׁם נִשְׁמָר [לָהֶם] יַיִן הָעֶלְיוֹן וּמִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ כּוֹס, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּיָמִין [וּבִשְׂמֹאל] וְלֹא בִּשְׂמֹאל, וְהַיַּיִן שֶׁהוּא כָּנוּס בַּכּוֹס הַזֹּאת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כְּאֶזֶד, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אֶת הַשִּׁלְזֶן שֶׁלֹּא יִהְיֶה רֵיק מִלֶּזֶם וְיַיִן, הַכֹּל [אֶזֶד] כְּאֶזֶד.

תתמו בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְכֵיוָן שֶׁהִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צָרִיךְ יָמִין וּשְׂמֹאל [וְצָרִיךְ] לִטֹּל אוֹתָהּ, וְאוֹתָהּ כּוֹס נִתֶּנֶת בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל, וּצְרִיכָה לְהִתְמַלֵּא יַיִן בִּשְׁבִיל יַיִן הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

תתמז וּבֹא רְאֵה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, [כָּאן] בָּזֶה הִתְגַּלּוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כָּאן שֶׁאָנוּ בַּמְּעָרָה, אוֹמֵר כָּאן נִתְגַּלָּה סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צָרִיךְ לְקַבְּלָהּ בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, זֶה צָפוֹן וְדָרוֹם, וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁיִּהְיֶה נוֹטֵל בְּרָכָה מֵהֶם. מִי זוֹ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה? זוֹ (שיר ג) מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּנָּתֵן בֵּין צָפוֹן וְדָרוֹם, וְצָרִיךְ לְהַנִּיחָהּ בְּיָמִין, וְהַגּוּף שֶׁיִּתְתַּקֵּן עִמָּהֶם, וַיַּשְׁגִּיחַ בְּאוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּאַרְבַּע בְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ וְגוֹ'. נִמְצָא בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה סוֹד הָאֱמוּנָה, צָפוֹן וְדָרוֹם וּמִזְרָח וּמַעֲרָב, הֲרֵי מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה כָּרָאוּי לוֹ.

תתמח וְשִׁלְזֶן בְּלֶזֶם, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ אוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁלְּמַטָּה וְיִתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי, וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֵג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּיְמֻצָּא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְמַעְלָה [בְּאוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁל בְּרָכָה]. וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, לְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת, וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ [וְהַשִּׁלְזֶן בְּלֶזֶם מִשּׁוּם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִכָּל הַצְּדָדִים, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּסוֹד כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁיִּתְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֵג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִתְבָּרֵךְ] שֶׁלְּזָנוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיִּמָּצֵא בּוֹ מָזוֹן תָּמִיד.

תתמט קָמוּ כֻּלָּם וְנָשְׁקוּ יָדוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הַרַחֲמָן שֶׁנִּכְנַסְנוּ לְכָאן וְשָׁמַעְנוּ דְּבָרִים אֵלּוּ. יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה וְהָלְכוּ. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר, רָאוּ קְבוּצַת אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתוּ, שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם בַּיִת. יָשְׁבוּ, וְרָאוּ שֶׁסּוֹפְדִים לְאוֹתָם שֶׁמֵּתוּ עִם אוֹתָם הָרוֹמָאִים.

תתנ פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד, מַה זֶּה גֹּרֶן הָאָטָד? אֶלָּא כָּאן רָמוּז שִׁלְטוֹן מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבַר. גֹּרֶן הָאָטָד – זֶה מְמֻנֶּה הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבַר מִלְּפָנֵי שִׁלְטוֹן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי רָאוּ

[גֶּרֶן], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים-א כב) מְלֻבָּשִׁים בְּגָדִים בְּגֶרֶן. וְעַל זֶה וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וְגוֹ'.

תתנא עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי הָיָה מִמִּצְרַיִם. אַף כָּאן לֹא שֶׁל יְהוּדִים הֵם אֵלֶּה בּוֹכִים, אַף עַל גַּב שֶׁמִּתּוֹ בּוֹ יְהוּדִים, וְאֵלֶּה יְהוּדִים, שֶׁאִלְמָלֵא הָיוּ יְהוּדִים לֹא מֵתוּ, וְכֵיוָן שֶׁמִּתּוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

תתנב אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, שֶׁיַּעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּמִצְרַיִם, לֹא יָצְאָה בְּרָשׁוּת אַחֶרֶת, מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיְתָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הָעוֹלָם, נִשְׁמָתוֹ מִיָּד נִקְשְׁרָה לִמְקוֹמָהּ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ.

תתנג בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיָה יַעֲקֹב נִכְנָס לַמְּעָרָה, נִמְצְאוּ בַּמְּעָרָה כָּל הָרִיזוּזוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהַמְּעָרָה הֶעֱלְתָה אוֹר, וְגֵר אֶזֶד הוֹלֵךְ. וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ הָאָבוֹת לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם לְהַמְּצֵא עִמּוֹ, עָלָה אוֹר הַגֵּר. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לַמְּעָרָה, זָזַר הַגֵּר לִמְקוֹמוֹ, וְאָז הִשְׁתַּלְּמָה הַמְּעָרָה מִכָּל מַה שֶׁצָּרִיךְ.

תתנד וְעַד יְמֵי הָעוֹלָם לֹא קִבְּלָה הַמְּעָרָה אִישׁ אַחֵר וְלֹא תִקַּבֵּל, וּנְשָׁמוֹת שֶׁזּוֹכוֹת עוֹבְרוֹת לִפָּנֵיהֶם בְּבֵית הַמְּעָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ וְיִרְאוּ אֶת הַזֶּרַע שֶׁהִשְׁאִירוּ בָּעוֹלָם, וְיִשְׁמְזוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תתנה אָמַר רַבִּי אַבָּא, זְנִיטָה שֶׁל יַעֲקֹב מַה הִיא? אָמַר לוֹ, לֵךְ שְׁאַל אֶת הָרוֹפֵא. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיְצַו יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הָרֹפְאִים לַחֲנֹט אֶת אָבִיו וַיַּחֲנְטוּ הָרֹפְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל. הֲתַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזְּנִיטָה זוֹ הָיְתָה כְּמוֹ שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל הַדֶּרֶךְ הוּא שֶׁעָשׂוּ, הֲרֵי כָּתוּב וַיָּמֶת יוֹסֵף בֶּן וְגוֹ' וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, הֲרֵי לֹא הָלְכוּ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִקְבַּר, וְכָתוּב וַיַּחֲנְטוּ אֹתוֹ?

תתנו אֶלָּא הֵם דַּרְכֵי הַמְּלָכִים, כְּדֵי לְהַעֲמִיד אֶת גּוּפָם זוּנְטִים אוֹתָם בְּשֶׁמֶן מִשְׁזָה, עֶלְיוֹן עַל כָּל הַשְּׂמָנִים, מְעֹרָב בִּבְשָׂמִים, וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לַגּוּף יוֹם אַחַר יוֹם בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן טוֹב אַרְבָּעִים יוֹם, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵּן יִמְלְאוּ יְמֵי הַזְּנֻטִים. אַחַר שֶׁזֶּה הֵשְׁלַם, עוֹמֵד הַגּוּף שָׁלֵם זְמַן רַב.

תתנז מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָהּ אֶרֶץ כְּנַעַן וְאֶרֶץ מִצְרַיִם מְכַלּוֹת וּמַרְקִיבוֹת אֶת הַגּוּף בִּזְמַן קָצָר מִכָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, וּבִשְׁבִיל לְקַיֵּם אֶת הַגּוּף עוֹשִׂים אֶת זֶה, וְעוֹשִׂים זְנִיטָה זוֹ מִבֹּפָנִים וּמִבַּחוּץ. מִתּוֹךְ שֶׁשָּׁבִים

אוֹתוֹ שֶׁמֵּן עַל הַטַּבּוּר, הוּא נִשְׁאָב לִפְנִים מִן הַטַּבּוּר, וְנִשְׁאָב לְמַעְלָה, וּמַעֲמִיד אֶת הַגּוּף מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ זְמַן רַב.

תתנז וְיַעֲקֹב כָּךְ הָיָה בְּקִיּוּם הַגּוּף, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁגּוּף הָאָבוֹת הוּא, וְהָיָה בְּקִיּוּם בַּגּוּף וָנֶפֶשׁ. כְּמוֹ זֶה לְיוֹסֵף שֶׁהוּא דִּגְמַת הַגּוּף, וְהוּא בְּקִיּוּם שֶׁל גּוּף וָנֶפֶשׁ. בְּקִיּוּם הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב וַיַּחֲנְטוּ אוֹתוֹ. וּבְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם.

תתנט וְשָׁנִינוּ, לְשֵׁם מָה שְׁנֵי יוֹדֵי"ם? אֶלָּא יוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית לְמַטָּה, וְשָׁמְרוּ אוֹתָהּ הַבְּרִית שֶׁלְּמַעְלָה. כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוּשַׂם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת, [מָקוֹם] בָּאָרוֹן לְמַטָּה וּבָאָרוֹן לְמַעְלָה. אָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מַהוּ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, שֶׁאָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ אֶלָּא מִי שֶׁשָּׁמַר בְּרִית, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית, הוּשַׂם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת.

תתס וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, כָּךְ זֶה וַדַּאי. וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ סוֹד אַחֵר, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרִשּׁוּת אַחֶרֶת, נִקְשַׁר בַּשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה צַדִּיק, שֶׁכָּל צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סְלִיק סֵפֶר בְּרֵאשִׁית